

Tadeusz Dołęga-Mostowicz

Profesorul Wilczur

Tadeusz Dołęga-Mostowicz

Profesorul Wilczur

Volumul 2

Tadeusz Dołęga-Mostowicz
ZNACHOR; PROFESOR WILCZUR

Wydawnictwo Łódzkie

Łódź, 1985

Traducere, prefață și note
de ION PETRICĂ

Partea a doua

Profesorul Wilczur

Capitolul I

Profesorul Jerzy Dobraniecki așeză receptorul cu o mișcare înceată și fără să-și privească soția, spuse pe un ton aparent detașat:

— Sâmbătă avem adunarea generală a Uniunii Medicilor.

Doamna Nina întrebă fără să-și ia ochii de la el:

— Și ce a mai vrut Biernacki? El a telefonat, nu-i așa?

— Ah, o nimica toată. Niște aranjamente organizatorice, spuse Dobraniecki și dădu din mână.

Doamna Nina își cunoștea prea bine soțul, pentru ca masca indifferenței de pe fața lui să rămână impenetrabilă pentru ea. Presimțea că o nouă lovitură se abătuse asupra lui, că avusese loc un nou dezastru, sau cel puțin suportase o înfrângere dureroasă, că, iată, suferise un eșec pe care voia să i-l ascundă.

Ah, omul acesta slab, omul acesta care nu știe să lupte, care cedează altora, rând pe rând, toate pozițiile pe care le deține, și este mereu împins în umbră, în masa cenușie a medicilor. Îl ura în asemenea clipe.

— Ce a vrut Biernacki? întrebă apăsător.

Dobraniecki se ridică și plimbându-se prin cameră începu să vorbească pe un ton condescendent persuasiv:

— Fără îndoială... Au dreptate... Wilczur merită... Apoi și eu merit puțină odihnă. Atâția ani am fost președintele Uniunii... Și nu putem uita că Wilczur are dreptul la o anumită recompensă morală pentru toate nenorocirile prin care a trecut...

Doamna Nina izbucni într-un râs scurt și tăios. Din ochii ei mari și verzi fulgera o ironie disprețuitoare. Un rictus al buzelor, al frumoseilor ei buze, de imaginea cărora nu putea scăpa nici atunci când lucra, desena acum o linie plină de repulsie.

— Recompensă?... A primit-o demult cu vârf și îndesat! Cred că tu ești orb! Îți ia funcțiile una după alta. Ți-a luat conducerea spitalului, studenții, pacienții, veniturile... Recompensă!

Dobraniecki își încruntă sprâncenele și spuse pe un ton care nu admitea împotrivire:

— Pe toate le merită. Wilczur este un mare învățat, un chirurg genial.

— Da? Atunci tu ce ești? Acum șase ani, când m-am căsătorit cu tine, te credeam convins că ești cel mai bun chirurg și o celebritate în știință.

Dobraniecki schimbă tonul. Se sprijini de marginea biroului, se aplecă asupra soției și începu blând:

— Dragă Nina, trebuie să înțelegi că există o anumită scară, o anumită ierarhie, că sunt diferite grade ale capacității și valori umane... Cum poți să-mi reproșezi faptul că am tăria să fiu atât de lucid încât să apreciez singur că, din multe puncte de vedere, sunt inferior lui Wilczur?... De fapt...

— De fapt, îi luă ea vorba, nu avem despre ce discuta. Tu-mi cunoști părerea în această problemă. Dacă ție îți lipsește ambiția și voința de a învinge, află că mie îmi prisosește. Nu mă pot împăca defel cu rolul de soție a unei nulități. Și te avertizez că dacă în cele din urmă vei fi nevoit să profesezi în vreo văgăună, eu nu merg cu tine.

— Nina, nu exagera.

— Ah, așa se va sfârși. Crezi că eu nu știu. Wilczur îl favorizează acum pe docentul Biernacki. Te vor împinge pe treapta cea mai de jos! Eu nu am cu ce-mi scoate haina de blană! Pe tine însă asta nu te interesează, dar eu nu pot să suport, nu sunt făcută pentru ca să fiu nevasta unui calic. Și te previn...

S-a oprit, dar în vocea ei răsunase o amenințare mult prea evidentă.

Profesorul Dobraniecki spuse încet:

— Nu mă iubești. Nina, nu m-ai iubit niciodată...

Ea scutură din cap:

— Te înșeli. Dar eu pot iubi numai un bărbat adevărat. Unul adevărat, înseamnă unul care luptă, care învinge, unul care nu cunoaște hotarele sacrificiului pentru femeia sa.

— Nina, îi reproșă, nu fac eu tot ce-mi stă în putere?

— Nu faci nimic. Suntem tot mai săraci, tot mai puțin se uită lumea la noi, suntem împinși în umbră. Iar eu nu sunt făcută să trăiesc în umbră, și ține minte că te-am avertizat!

Se ridică și se îndreptă spre ieșire. Când era cu mâna pe clanță, Dobraniecki o strigă:

— Nina!

Întoarse capul. În ochii ei, care cu o clipă mai înainte scânteiau de furie, nu zări decât o răceală înspăimântătoare.

— Ce mai vrei să-mi spui? Întrebă ea.

— Ce-mi ceri?... Cum să procedez?

— Ce?... Făcu trei pași spre el și spuse apăsător: Distruge-l! Dă-l la o parte! Fii tot atât de necruțător ca și el și vei reuși să-ți păstrezi poziția!

După o clipă adăugă:

— Și pe mine... Dacă ții la asta.

Rămas singur, se lăsă greu în fotoliu și căzu pe gânduri. Nina nu vorbea în vânt. Și își dădea atât de bine seama că o iubește, că fără ea, viața ar fi pentru el lipsită de farmec și de sens. Cu șase ani în urmă,

când i-a cerut mâna, putea socoti că nu-i cerșește dragostea. Ce-i drept era mult mai în vârstă decât ea, dar era în culmea succesului, a celebrității și gloriei. Și a sănătății.

Din acest punct de vedere, ultimii trei ani au fost îngrozitori. Insuccesele profesionale și bănești i-au zdruncinat sistemul nervos. Ascundea de Nina crizele hepatice tot mai dese, dar nu-i putea ascunde urmările lor. Se îngrășa, dormea rău, pe fața tumefiată îi apăruseră pungi verzui sub ochi.

Nina nici nu-și închipuia câtă suferință îi produceau înfrângerile. Îi reproșa lipsa de ambiție, tocmai lui, care a fost condus toată viața de ambiție, pe care ambiția l-a ridicat pe culmi!

Căderea lui a început în ziua aceea nenorocită, când a fost regăsit, sau mai bine zis, când el l-a regăsit pe dispărutul profesor Rafał Wilczur. Cât de bine își amintea ziua aceea. O sală de tribunal întunecată, iar pe banca acuzaților un țăran bărbos, într-un suman jerpelit, un vraci, un vraci dintr-un sat de la marginea țării, judecat pentru practici interzise, pentru operații efectuate cu instrumente de lăcătușerie, primitive, ruginite, pentru operații care au salvat viața multor oameni necăjiți din niște sate urgisite...

Vraci...

Profesorul Jerzy Dobraniecki a fost primul care a recunoscut în el pe fostul lui șef și mentor, pe profesorul Rafał Wilczur, după a cărei dispariție, în mai bine de zece ani i-a luat, i-a ocupat, i-a cucerit pe rând toate pozițiile în știință, în practică, în viață.

Prin urmare, avea el dreptul să tănuiască descoperirea făcută, avea el dreptul să-l condamne pe Wilczur la o nesfârșită vegetare în mizerie și în necunoașterea propriei personalități, a numelui, a titlurilor, a originii?... Astăzi profesorul Dobraniecki nu voia să se gândească la toate acestea. Știa un singur lucru: ziua aceea de neuitat de acum trei ani devenise un blestem al vieții lui.

Rafał Wilczur și-a revenit repede din amnezia îndelungată. Și-a redobândit memoria tot atât de repede pe cât de repede o pierduse cândva, și o dată cu memoria și-a redobândit tot universul în care trăise până la acel tragic accident. A revenit la catedră, Dobraniecki primind alta, secundară, a preluat conducerea spitalului și a clinicii chirurgicale universitare, iar regăsirea zgomotoasă i-a sporit și mai mult celebritatea. Celebritatea, banii și onorurile.

Iată, chiar astăzi i se cerea lui Dobraniecki să renunțe benevol la președinția Uniunii și să avanseze candidatura lui Wilczur, care va fi primită cu aclamații. Da, ei toți consideră acest lucru normal. Ei toți, cu alte cuvinte colegii, ei, adică pacienții, ei, adică studenții facultății de

medicină. Pentru ei toți este evident că Wilczur merită întâietate. Și chiar el, doctorul Jerzy Dobraniecki, îi spusese adineaori soției că și el consideră la fel.

Dar nu era adevărat.

În el totul se revolta împotriva realității, împotriva imperativului de a renunța la pozițiile dobândite. Cu cât îl încovoiau mai mult insuccesele, cu atât mai violente și mai puternice deveneau în el furia, disperarea și ura. De aceea se temea de discuțiile cu Nina pe această temă. Se temea ca din firea ei pățimașă și nestăpânită să nu sară o scânteie pe revolta adunată în el.

Iar revolta sporea neconținut. Astăzi Nina îi spusese pentru întâia oară limpede, fără nici un menajament, că nu are bani să-și scoată haina de blană. Ce-i drept avea o mulțime de blănuri și putea foarte bine să se lipsească de una nouă, cu toate acestea recepționase cuvintele ei ca pe o palmă pe obraz. Era mândru că până acum nu-i refuzase nimic, că o acoperea cu cadouri scumpe, că pentru ea cumpărase acel mic palat din strada Frascati, că pentru ea ținea atâtea servitori și limuzine luxoase, că pentru ea dădea recepții fastuoase. Poate că nu numai pentru ea, ci și pentru el, dar în toată bogăția aceasta cea mai mare plăcere o simțea atunci când în ochii ei întâlnea strălucirea mândriei, a mândriei provocate de puterea, de întâietatea pe care i-o asigura în societate poziția și celebritatea soțului.

Nina... S-o piardă... Așa ceva i se părea lui Dobraniecki de neimaginat, dar știa că dacă nu se va întâmpla vreo minune, dezastrul e inevitabil. De trei ani veniturile îi scădeau continuu, dar nu se putea hotărî să mai limiteze luxul în care trăia. Dacă lipsa banilor îl silea să limiteze ceva, își limita propriile cheltuieli, străduindu-se să ascundă acest lucru în fața soției. Lucra tot mai mult, își asuma tot mai multe operații, fără să disprețuiască nici micile onorarii, care-i picurau adeseori în rate de la pacienții aproape săraci. În același timp, datoriile îi sporeau. Ca să-și plătească datoriile pentru care ipotecase vila, a trebuit să facă un împrumut important, dar nu-și putea plăti dobânzile.

— Asta-i o nimica toată, își spunea posomorât. Eu aș reuși să mă împac și cu asta, să mă mut într-o casă mai modestă, dacă Nina n-ar face din asta o tragedie.

Dobraniecki însuși suferea mai mult din cauza pierderii poziției sale în societate, pe care i se părea că o dobândise o dată pentru totdeauna în timpul absenței lui Wilczur.

Nu mai departe decât ieri suferise o nouă umilință. La curs nu-i venise nici un student. A fugit din aula de parcă l-ar fi urmărit privirile batjocoritoare ale pereților goi. Era în pragul sinuciderii. Totul s-a

terminat însă cu o criză dureroasă de ficat, apoi, o zi întreagă, cu un vâjâit în urechi, provocat de dozele exagerate de beladonă. Din fericire în ziua aceea a avut o serie de operații simple, ușoare, care nu impuneau o concentrare deosebită și inventivitate, așa că i-au reușit în totalitate.

— Distruge-l...

Așa spusese Nina. Dobraniecki râse scurt și trist. Cum să-l distrugă el pe Wilczur!... Să ia studenții de mână și să-i ducă la cursurile lui, să se răzbune pe tinerii medici care preferau să asiste la operații în spitalul lui Wilczur, sau să-i racoleze pacienții bogați, fiindcă aici nu putea fi vorba de nici o concurență, cu toate că toți știau că Dobraniecki ia mult mai puțin pentru o operație și, mai mare rușinea, a ajuns să se și târguiască.

Se uită la ceas. Se apropia ora cinci. Astăzi e ziua de primire a Ninei. În curând vor începe să se adune oaspeții. Tot mai puțini oaspeți. Salonul lor devenea tot mai puțin atractiv. Erau mulți numai când se răspândea știrea că vine și profesorul Wilczur...

— Distruge-l, spusese Nina.

Să-l distrugi pe Wilczur însemna să-i distrugi celebritatea, să distrugi încrederea pacienților în infailibilitatea diagnozelor lui, în siguranța mâinii lui.

Se ridică și începu să umble prin cameră. Mai erau și alte mijloace. O muncă de furnică, sau mai degrabă de cârțiță, care să ducă la subminarea, la erodarea acelei încrederi cu ajutorul slăbiciunilor care-i rămăseseră lui Wilczur din perioada amneziei. Dar lui Dobraniecki îi repugnau asemenea mijloace de luptă. Știa că Wilczur păstrase din practica lui de vraci o înclinație deosebită pentru anumite plante și alifii de valoare îndoielnică, dar mai știa că acele mijloace primitive nu puteau face nici un rău bolnavilor și de aceea nu elogia comportarea Ninei, care nu scăpa nici un prilej să ia în derâdere această practică și să facă uz de toate farmecele sale ca să transmită ironia ei și tinerilor medici care-i vizitau.

Agitația împotriva lui Wilczur dădea totuși anumite rezultate. Prin spitale și prin clinici începuseră să circule numeroase anecdote, în care Dobraniecki recunoștea umorul răutăcios al soției sale. Cea mai proaspătă promoție de medici prelua aceste note ironice cu plăcerea izvorâtă din resentimentul propriu acestei vârste față de tot ce nu e modern, pentru că subminând prestigiul unui maestru reputat să și-l sporească pe al lor. Se întâmpla ca unii dintre ei să se împotrivescă categoric dorinței pacienților lor de a-l convoca pe Wilczur la consult. Acestea erau însă cazuri rare.

Cu vreo câteva săptămâni în urmă, în unele cotidiane varșoviene apăruseră niște note și foiletonașe care făceau uz de materialul acela anecdotic. Ce-i drept, Wilczur nu era vizat nominal, dar toți își puteau închipui despre cine e vorba. Dobraniecki bănuia, și nu fără dreptate, că autoarea lor e Nina. În ultima vreme întâlnise în casa lor câțiva ziariști, pe care nu-i mai văzuse până atunci. Interesul neașteptat al Ninei pentru oamenii presei nu putea scăpa atenției lui Dobraniecki.

Toată acțiunea Ninei trezea în el nu numai dezgust, ci și trista convingere că toate aceste jumătăți de măsură în lupta pentru existență sunt ineficiente.

— Distruge-l, îi spusese Nina, dacă ții la mine...

Dobraniecki își mușcă buzele și se opri la fereastră. Printre crengile copacilor, despuiate de toamnă, licăreau luminile dese și albe ale felinarelor, tot mai puternice pe măsură ce se însera. Orașul îndepărtat mormăia într-o forfotă uniformă. În apropiere, pe asfaltul umed, scârțâiră pneurile unui automobil care se opri în fața vilei.

Soseau primii oaspeți. Trebuia să se îmbrace.

Capitolul II

Profesorul Wilczur se întrerupse o clipă. Privirile lui alunecau prin aula plină până la refuz. Era o liniște deplină. Simțea că fiecare cuvânt al lui ajunge drept la inima studenților, că fiecare inimă îi răspunde cu un ecou viu.

— Chemarea medicului, răsună iar vocea lui, este creația celei mai mari și mai nobile iubiri, a iubirii față de aproapele nostru, sădită în inimile noastre secătuite. Chemarea medicului înseamnă credință în frăție. Înseamnă dovada cea mai înaltă a comuniunii umane. Iar când veți porni în lume, ca să vă îndepliniți menirea, țineți minte în primul rând un lucru: iubiți oamenii.

A mai rămas o clipă nemișcat și tăcut, apoi a zâmbit, și-a înclinat ușor capul și a părăsit aula cu pasul lui greoi, dar energic.

De câte ori, de câte sute de ori n-a străbătut el acest coridor lat, la sfârșitul cursului, urmărit de lară care răbufnea în aulă după ieșirea lui. Astăzi însă nu fusese un curs ca toate celelalte, iar profesorul Wilczur nu vorbise studenților săi despre lucruri obișnuite. El însuși nu era într-o dispoziție obișnuită.

În ultimele săptămâni ajunseseră la el știri tot mai ciudate și mai dureroase. La început l-au surprins într-atât încât l-au uluit. I se părea ceva cu totul întâmplător, de neînțeles, de-a dreptul absurd. Nu pentru că se refereau la el: dacă s-ar fi spus asemenea lucruri calomnioase la adresa profesorului Dobraniecki, a doctorului Rancewicz, Biernacki sau a tânărului Kolski, Wilczur ar fi fost la fel de zguduit.

Până în ziua de astăzi nu voia și nu putea să creadă că toată această campanie calomnioasă îndreptată împotriva lui ar fi o acțiune organizată și că ar avea aceeași sursă. Nu credea pentru că nu avea dușmani. Nu a dorit rău nimănui, nu a făcut rău nimănui. Toată viața a rămas credincios principiilor pe care le-a expus la sfârșitul cursului de astăzi.

— E imposibil, repeta străbătând coridorul luminos. Abia în fața decanatului privi ceasul. Era unsprezece.

Spre uimirea lui, în prima încăpere zări câțiva bărbați pe care nu-i cunoștea. La intrarea lui, s-au ridicat, iar secretarul îi explică:

— Domnii sunt de la presă. Vă roagă să le acordați un interviu.

Wilczur zâmbi.

— Tot nu v-ajunge? Credeam că după trei ani, ați reușit să satisfaceți curiozitatea cititorilor dumneavoastră. O să-i plictisiți cu persoana mea și cu avatarurile mele.

— Nu, domnule profesor, interveni unul dintre ziariști. De data aceasta ne interesează noul dumneavoastră pacient.

— Pacient? Care pacient?

— Leon Donat.

Wilczur desfăcu brațele.

— Ce pot eu să vă spun... Nu-i nimic grav. După câte știu din relatările colegilor mei din Milano, operația va fi ușoară și nu va avea nici un fel de consecințe.

— Totuși, domnule profesor, e vorba de operarea unui laringe, a unui laringe care aduce câteva milioane de zloți pe an. Și apoi mai e și popularitatea lui Donat. Dumneavoastră înțelegeți că această operație este evenimentul care interesează astăzi, în cel mai înalt grad, nu numai Varșovia, ci întreaga Europă, ba chiar întreaga lume. Orice ați vrea să ne spuneți, va fi ceva senzațional.

— Ei, bine, căzu de acord Wilczur. Totuși, trebuie să plec la spital, așa că pe drum vă stau la dispoziție cu orice informație.

Jos aștepta limuzina mare și neagră a profesorului. Ziariștii s-au instalat în limuzină, și în timp ce străbăteau străzile aglomerate notau cu scrupulozitate argumentele profesorului Wilczur.

Copleșit de activități, Wilczur abia acum își dădu seama că într-adevăr astăzi ochii a milioane de admiratori ai marelui cântăreț vor fi ațintiți asupra spitalului său. Doctorița Lucia Kańska îi spusese încă de ieri că toată presa poloneză înregistrase cu multă satisfacție știrea că Donat, neavând încredere în chirurgii italieni, francezi și germani, se hotărâse să-i încredințeze operarea laringelui său tocmai lui, profesorului Wilczur, și de aceea făcuse o călătorie atât de lungă până la Varșovia.

Cu toate că din descrieri și din fotografii rezulta, că operația e într-adevăr banală și simplă, Wilczur nu se mira de teama cântărețului, pentru care vocea reprezenta întreaga rațiune a existenței sale, iar un mic tremur al mâinii chirurgului în timpul intervenției îl putea lipsi de voce și de venituri colosale.

Sosind la clinică, Wilczur observă că aici domnește o încordare generală. În primul rând, în fața porții se adunase o mare mulțime în așteptarea cântărețului. În hol și pe coridoare era o mișcare permanentă. Wilczur s-a despărțit de ziariști și în drum spre cabinetul său aruncă o privire în cabinetul internistului de serviciu. O zări pe soră și întrebă:

— Cine e de serviciu astăzi?

— Doctorița Lucia Kańska, domnule profesor.

Dădu din cap. Bine!

În cabinetul lui îl găsi pe profesorul Dobraniecki discutând ceva cu tânărul Kolski. Amândoi erau înfierbântați de discuție, dar când Wilczur intră, își întrerupseră discuția. L-au salutat în tăcere, apoi Kolski îi prezentă, scurt și la obiect, starea câtorva pacienți și încheie:

— Pe inginerul Lignis ați promis că-l consultați dumneavoastră personal. Doamna Laskowska și domnul Rzymiski v-au rugat să-i vizitați personal. Asta-i tot la etajul al treilea. Sărmanul acela care a fost adus aseară cu fractură de bazin, a avut spre dimineață o hemoragie internă și este în agonie. Se pare că nu se mai poate face nimic.

— Îți mulțumesc, colega, îi răspunse Wilczur și aruncându-și o privire spre ceas, adăugă: Trebuie să văd, în primul rând, laringele lui Donat. Sala mică de operații este pregătită?

— Da, domnule profesor.

— De cea mare ai nevoie dumneata cel puțin vreo patru ore, nu-i așa? se adresă Wilczur lui Dobraniecki. Aș fi bucuros dacă ai reuși să-l salvezi.

Dobraniecki ridică din umeri.

— E o situație disperată. O șansă la o sută.

În timp ce Wilczur își îmbrăca halatul, sub ferestre se auzeau vociferări tot mai puternice. Medicii zâmbeau. Se înțelegeau fără cuvinte. Kolski remarcă:

— Oamenii apreciază mai mult arta decât sănătatea! Nici unul dintre noi nu s-ar bucura de asemenea operații.

— Dumneata, colega, uiți de profesorul Wilczur și de popularitatea lui, aruncă în treacăt Dobraniecki.

— Popularitatea mea nu se datorează faptului că sunt medic, ci faptului că am fost pacient, răspunse Wilczur și părăsi cabinetul. Imediat în urma lui ieși Kolski.

Dobraniecki se lăsă greu în fotoliu. Chipul lui parcă încremenise de încordare. Apoi apăsă pe sonerie. În cabinet intră o soră medicală.

— În ce salon a fost instalat Donat? întrebă scurt Dobraniecki.

— În patrusprezece, domnule profesor.

— Operația mea e la ora unu?... Te rog să ai grijă să fie anunțat doctorul Biernacki. Mulțumesc.

După ce a ieșit sora, s-a ridicat și a aruncat o privire spre ceas. Mai așteptă o jumătate de oră, apoi ieși. O scară largă de marmură ducea la etajul întâi. Numărul patrusprezece era chiar lângă scară. Bătu și intră. Donat tocmai se îmbrăca, ajutat de o soră. Zărindu-l pe Dobraniecki, strigă vesel:

— O, profesore! Mă bucur că te văd. Aveți de gând să mă tăiați astăzi.

— Bună ziua, maestre. Arăți excelent, spuse Dobraniecki și reținu mâna cântărețului între palmele sale. Dar de ce folosești pluralul? Doar ai cerut categoric să te opereze Wilczur. Dragă maestre, nu ai încredere în vechiul dumitale medic.

— Am deplină încredere în dumneata, profesore.

Donat făcea eforturi să râdă.

— Să lăsăm asta, răspunse pe un ton degajat Dobraniecki. Spune-mi ce mai e nou la dumneata? Firește, nu mă refer la succesele artistice, pentru că despre ele e plină presa, dar cum mai stai cu treburile personale. Tot atât de nestăpânit te folosești de succesele dumitale amoroase?

Donat izbucni într-un râs sincer:

— Ah, de asta nu se satură omul niciodată!

Ochii îi scânteiau.

— Ar trebui să mai cruți inimile femeilor, metaforic vorbind, iar pe a dumitale fără nici o metaforă, glumi Dobraniecki.

Și nu vorbea lipsit de temeii. Cu toată înfățișarea lui înfloritoare, a unei construcții aproape atletice și a unui temperament dezlănțuit, încă din adolescență, Donat nu avea o inimă prea rezistentă. Mama lui folosindu-se de relațiile apropiate cu Dobraniecki, îi cerea adeseori sfaturi pentru fiu.

Donat tocmai povestea cu însuflețire despre o nouă aventură, când se auzi o bătaie în ușă. Era doctorița Lucia Kańska. Conform regulamentului, trebuia să-l consulte pe pacient înaintea operației. Găsindu-l însă aici pe profesor și pe pacient pregătit pentru masa de operații, se opri în prag.

— Pe mine mă cauți? întrebă Dobraniecki. Foarte bine că te văd. Fii amabilă, te rog, și consultă-mi bătrânul de la 62. În curând intră pe masa de operație. Nu i-ar strica, dacă socotești indicat, câteva injecții de întărire. Îți mulțumesc, domnișoară, și grăbește-te.

Doctorița Lucia voia să întrebe ceva, dar Dobraniecki se și întorsese spre Donat, întrebându-l:

— Și mai departe, maestre?

— Foarte frumoasă față, își exprimă Donat interesul. E medic?

— Da, e o tânără internistă de la noi, îi explică Dobraniecki.

Câteva minute mai târziu își făcu apariția doctorul Kolski, însoțit de un infirmier.

— Maestre, e timpul să mergeți în sala de operații.

Operația a început punctual.

Intervenția nu era nici dintre cele primejdioase, nici dintre cele dificile. Dar din grijă pentru laringele pacientului anestezia locală era

contraindicată, așa că lui Donat i s-a făcut anestezie generală.

La operație asistau doctorii Januszewski și Kolski. Lumina puternică a proiecteurului se răsfrângea în oglindă și, multiplicată, lumina interiorul laringelui supus operației. În partea dreaptă, lângă ganglion, apăruse o excrescență cât o jumătate de alună și de o culoare mai întunecată decât mucoasa care o înconjura. Ce-i drept, deocamdată ea nu-i periclita vocea lui Donat și fiind o neoformație benignă nu i-ar fi periclitat niciodată viața, totuși, în ultima vreme începuse să crească și era mai indicat să fie extirpată. Cu această ocazie mai trebuiau rezolvate niște aderențe, urmarea unei laringite de anul trecut. După aprecierea profesorului Wilczur, toate aceste operații nu trebuiau să depășească douăzeci și cinci, treizeci de minute.

În sala de operații, ceasul electric măsura cu exactitate secunde. Minutarul tocmai se apropia de minutul al unsprezecelea, când doctorul Kolski, care urmărea pulsul pacientului se întoarse repede spre sora medicală ce stătea în spatele lui și făcu un semn nerăbdător cu mâna.

Nu era nevoie de cuvinte.

Degetele îndemânătice ale surorii medicale umpluseră seringă, iar o clipă mai târziu acul pătrunse sub pielea pacientului. Mai trecură câteva minute și operația a trebuit repetată.

După optsprezece minute, profesorul Wilczur a fost nevoit să întrerupă operația.

Sala răsună de zgomotul pașilor grăbiți. Căruciorul cu aparatul cu oxigen. Respirație artificială. Alte injecții.

În minutul al douăzeci și cincilea, pacientul nu mai trăia.

Cauza decesului nu mai necesita nici o explicație. Era clar pentru toți: inima pacientului nu suportase narcoza. Profesorul Wilczur își scoase mănușile și masca, chipul lui încremenise. Nu avea ce să-și reproșeze, cu toate acestea moartea unui om în spitalul lui, în timpul unei intervenții chirurgicale efectuate de el și încă a unei intervenții atât de banale, reprezenta pentru el o adevărată lovitură.

Nu se gândea încă la ecoul pe care-l va avea acest tragic accident, la consecințele lui, pentru el personal era ceva îngrozitor că din cauza unei neglijențe de neînțeles, din cauza greșelii sau lipsei de conștiinciozitate a cuiva, în spitalul pe care îl conducea și-a pierdut viața un om care cu numai o jumătate de oră în urmă îi încredințase zămbitor și plin de optimism sănătatea și viața sa.

În privirile personalului, Wilczur descoperi reflectarea propriilor gânduri. Părăsi sala de operații în tăcere, în garderobă își scoase încet halatul, strivit parcă de o uriașă oboseală.

Când a intrat în cabinetul său, găsi acolo aproape tot personalul superior al spitalului: doctorul Rancewicz, conferențiarul Biernacki, căruia îi revenise ticul nervos, Dobraniecki care trăgea tăcut din țigară, Kolski, palid, cu fața posomorâtă, Zuk, doctorița Lucia Kańska și încă vreo câteva persoane. Domnea o liniște deplină. Profesorul Wilczur se apropie de fereastră și după o tăcere îndelungată, întrebă fără să-i privească:

— Care dintre colegii interniști a fost de serviciu astăzi?

După o pauză scurtă, se auzi vocea incitată și tremurândă a doctoriței Kańska.

— Eu, domnule profesor.

— Dumneata? Întrebă Wilczur parcă ușor surprins. L-ai consultat înainte de operație?

Acum se întoarse și o privi cu reproș. Tocmai ea, pentru care nutrea cea mai mare simpatie, în care avea cea mai mare încredere, căruia îi prevestea un viitor strălucit, tocmai ea săvârșise această cumplită neglijență...

— Ai uitat să-l consulți?

Doctorița Lucia scutură din cap.

— Nu am uitat, domnule profesor, dar când m-am dus în salonul lui, l-am găsit acolo pe domnul profesor Dobraniecki. Domnul profesor Dobraniecki mi-a cerut să consult un alt pacient... și am crezut că l-am consultat dânsul pe Donat... Așa am înțeles, așa am avut impresia.

Privirile celor prezenți se îndreptară spre Dobraniecki, care se înroși puțin și ridică din umeri.

— L-ai consultat dumneata? Întrebă Wilczur.

În plivirile lui Dobraniecki licări furia.

— Eu? De ce? Aceasta-i obligația internistului de serviciu.

Capul lui ridicat cu semeție și trăsăturile încruntate exprimau indignare.

— Mi s-a părut... începu doctorița Lucia cu vocea înecată de lacrimi, am avut impresia...

— Și ce-i cu asta? Întrebă ironic Dobraniecki. Dumneata îți îndeplinești obligațiile, obligațiile de care depinde viața pacientului numai atunci când nu ți se pare nimic, când nu ai impresii?...

Doctorița Lucia își mușcă buzele pentru a nu izbucni în plâns. În tăcerea aceea se auzi vocea revoltată a doctorului Kolski:

— Am întâlnit-o pe colega noastră pe coridor și mi-a spus că dumneavoastră ați rezolvat... că îl cunoașteți personal pe Donat...

Dobraniecki își încruntă sprâncenele.

— Tocmai am trecut pe la el, ca pe la o veche cunoștință, ca să

schimbăm câteva cuvinte. Firește, i-aș fi controlat inima, dacă mi-ar fi putut trece prin minte că domnișoara își va neglija cu atâta ușurință obligațiile.

Pe fața Luciei șiroiau lacrimile. Buzele îi tremurau.

— Nu le-am neglijat... Am fost convinsă că... Nu pot să jur, dar sunt aproape sigură că mi-ați dat de înțeles că vă ocupați personal, fiindcă... Eu... niciodată...

Ultimele cuvinte se pierdură printre sughițuri.

— Dacă e cineva vinovat, izbucni Kolski, în nici un caz domnișoara Lucia!

Pe chipul profesorului Dobraniecki apărură pete întunecate. Făcu un pas îndărăt și strigă:

— Ah, da? Acestea-s metodele? Văd că se pune la cale o intrigă împotriva mea! Vreți să aruncați vina asupra mea! Eu trebuia să răspund pentru indisciplina din spital, pentru iresponsabilitatea unor persoane privilegiate din rândul personalului?... Ar fi revoltător dacă absurditatea n-ar fi prea evidentă. O, nu, dragii mei! Nu mi-e teamă de intrigi și de minciuni. Nu fug de răspundere, atunci când, într-adevăr, îmi revine mie, dar acum, când mă siliți, nu mai am de gând să tac. Da, vă spun deschis. Ani de zile am condus această instituție și la mine asemenea accidente erau cu totul excluse. La mine domnea o disciplină absolută, la mine nimeni nu se bucura de privilegii, la mine fiecare trebuia să-și asume întreaga responsabilitate pentru îndatoririle stabilite cu minuțiozitate. Poate că din această cauză am fost considerat un conducător prea aspru, exigent, intransigent, în schimb atunci nu se juca nimeni cu viața oamenilor!... Donat este victima dezordinii care domnește acum aici. Ea l-a ucis pe Donat, și, pe Dumnezeu meu, nu eu sunt răspunzător pentru asta!...

Nu numai cuvintele, dar întreaga atitudine, privire și expresia feței lui Dobraniecki păreau pline de acuzații, de acuzații îndreptate împotriva tuturor celor de față.

În liniștea care a urmat s-a auzit vocea profesorului Wilczur:

— Ți-aș rămâne îndatorat, colega, dacă ai dovedi mai multă stăpânire de sine și dacă nu ai pronunța sentințe. Nimeni nu țese intrigi împotriva dumatăle, nimeni nu-ți pune la îndoială meritele, nimeni nu te învinovățește. De tot ce se întâmplă în spital, răspund eu, eu port răspunderea.

— Exact. Și eu socotesc la fel, răspunse cu un zâmbet ironic Dobraniecki, salută cu o mișcare a capului și ieși din cameră.

Știrea morții lui Donat pe masa de operație a aruncat întreg spitalul într-o stare de deprimare. Firește, știrea a ajuns repede în oraș și în mai

puțin de o oră holul spitalului era plin de ziariști și de fotografi.

Moartea lui Leon Donat, tenor aflat în culmea gloriei, trebuia să facă în întreaga lume o impresie zguduitoare. Dar cum decesul s-a produs în împrejurări atât de neobișnuite, cazul căpăta trăsăturile unei mari senzații. Condeiele reporterilor s-au pus pe lucru adunând frânturi de informații de la medici, de la sanitari, ba chiar și de la oamenii de serviciu. Numai profesorul Wilczur nu a vrut să primească nici un reporter, declarând că nu are nimic de spus. În schimb adjunctul lui, profesorul Dobraniecki, a acordat bucuros un interviu.

În interviu a subliniat cu toată loialitatea respectul și prețuirea lui față de profesorul Wilczur, eminent chirurg, și a adăugat că operația făcută de el în nici un caz nu putea avea un deznodământ mortal, și nici nu ar fi avut dacă nu ar fi existat anumite neajunsuri în organizarea activității din spital. În treacăt, a mai arătat că înainte, asemenea cazuri nu au avut loc, nici atunci când spitalul era condus de profesorul Wilczur, încă tânăr și nemarcat vicisitudinii, și nici atunci când el însuși, profesorul Dobraniecki, a fost aici director.

— Vreau să mă înțelegeți bine, spunea. Conducerea unei asemenea instituții solicită foarte multe eforturi, energie nealterată, vitalitate neerodată de experiențe tragice. Fiecare dintre noi medicii ne dăm seama, sau cel puțin ar trebui să ne dăm seama că purtăm o mare răspundere pentru viața pacienților încredințați nouă, că putem să ne îndeplinim cu demnitate înalta noastră misiune numai atunci când avem certitudinea deplină a forțelor noastre spirituale și intelectuale, care se diminuează chiar și atunci când viața decurge normal. De aceea mă simt obligat să iau cu toată hotărârea apărarea profesorului Wilczur și cred că am dreptul să solicit îngăduință pentru el. Dumnezeuastră și cititorii dumneavoastră știți foarte bine ce evenimente dramatice l-au smuls pentru mulți ani dintr-o existență normală. Vă rog să mă credeți că atâția ani de amnezie, de pierdere a memoriei și de vegetare în condiții groaznice, în mijlocul gloatei, în mizerie, nu puteau să nu lase urme asupra psihicului, intelectului și voinței unui om. Și așa este demn de toată admirația faptul că profesorul Wilczur a dovedit o asemenea forță și vitalitate a spiritului, încât după atâția ani a reușit să treacă de la practica de vraci, de la cele mai primitive metode de tratament la conducerea unui mare spital, în care până și cel mai tânăr, și cel mai energic om ar putea fi timorat de complexitatea problemelor organizatorice, care solicită o permanentă vigilență, un control permanent. Vă rog insistent să subliniați stima mea deosebită pentru profesorul Wilczur, care rămâne la datorie în pofida vârstei la care orice medic, a cărui viață s-a desfășurat normal și liniștit, se gândește la

odihnă.

Despărțindu-se de ziaristi, profesorul Dobraniecki a condiționat publicarea interviului de tipărirea lui fără nici o modificare.

— Firește, nu am și nu pot avea influență asupra genului și calității comentariilor cu care veți socoti de cuviință să însoțiți acest interviu și cazul în general. Nu aș vrea însă ca în urma deformării cuvintelor mele vreun cititor să-și poată face o părere eronată despre atitudinea mea față de acest caz.

La ora cinci după-amiază, pe străzile Varșoviei apăreau ediții speciale care aduceau știrea morții celebrului tenor. Corespondenții ziarelor străine transmiteau ample relatări, toate liniile telefonice care făceau legătura cu Berlinul, Viena, Parisul au fost multă vreme blocate.

În oraș nu se vorbea despre nimic altceva. Edițiile speciale ofereau doar fapte seci, titlurile erau însă semnificative: „Marele cântăreț Leon Donat a murit sub cuțitul profesorului Wilczur”... „Nu s-a controlat inima înaintea operației”, „Victima unei neglijențe condamnable în spitalul profesorului Wilczur”...

Varșovia fierbea. În fața spitalului se adunaseră vreo câteva mii de admiratori ai cântărețului decedat: din mulțime se auzeau strigăte împotriva profesorului Wilczur și a medicilor în general. La ieșirea din spital, doctorul Zuk era cât pe aci să fie brutalizat, iar poliția a împrăștiat cu greu mulțimea ca să poată trece mașina salvării, care tocmai aducea un pacient.

Și în spital era o atmosferă apăsătoare. Numai profesorul Wilczur nu-și întrerupsese activitatea cotidiană. Părea că nu observă expresia de pe fețele subalternilor săi și nici nervozitatea lor, că nu știe nimic despre indignarea din oraș, că nu aude larma mulțimii de sub ferestre.

Tocmai terminase vizita de seară și cobora scările, când a fost adus un nou pacient. Doctorul Kolski, care-l asista pe profesor, voia să-l primească el, dar Wilczur s-a apropiat personal de medicul de la salvare. De pe targa cu care cei doi sanitari se îndreptau spre camera de gardă se auzeau gemete slabe, iar drumul era însemnat de picături dese de sânge.

— Ce s-a-ntâmpnat? întrebă profesorul Wilczur.

Medicul de pe salvare îi explică: o bătaie cu cuțite, stare critică, câteva răni adânci în torace și în pânțece. Numai o intervenție imediată l-ar mai putea ajuta. De aceea l-am și adus aici, fiindcă e mai aproape.

— Imediat pe masă! se adresează Wilczur lui Kolski.

Kolski rămase o clipă nemișcat.

— Să-l opereze doctorul Rancewicz?

— Nu, am să mă ocup eu de el, răspunse Wilczur.

Kolski ieși în grabă să dea dispozițiile necesare, apoi, avu grijă ca pacientul să fie dezbrăcat de zdrențele lui. Era un vagabond, cu fața nerasă de multă vreme, crestată în câteva locuri de răni superficiale, dar sângerânde. Trăgea să moară. Respirația inegală, cu duhoare de alcool, aproape că se oprișe.

Sala de operații era pregătită. A venit și doctorița Lucia, palidă ca o coala de hârtie, cu ochii roșii de plâns îndelungat.

— Mergeți acasă, domnișoară, i se adresă Kolski. Am eu grijă de toate. Iar în cazul acesta aproape că nu mai e nevoie de consultație. Nu știu dacă mai ajunge până în sala de operații.

Își făcu apariția și profesorul Wilczur. Se aplecă asupra pacientului și se îndreptă ștergându-și ochii cu mâna.

— Cine este? Eu îl cunosc pe acest om. Sunt sigur că l-am mai văzut cândva.

— Salvarea ne-a lăsat numai numele și prenumele, îl informă Kolski. Îl cheamă Cyprian Jemiol.

— Jemiol? repetă profesorul. De unde-l cunosc eu?

În prag apăru sanitarul și spuse că totul e pregătit.

După scoaterea bandajelor provizorii se constată că rănilile nu erau nici atât de adânci, nici atât de primejdioase, cum spusese medicul de pe salvare. Una singură era foarte periculoasă. Ascuțișul cuțitului îi despicasă mușchii abdominali și o porțiune destul de mare din stomac. Plămânii erau neatinși, dar hemoragia puternică și îndelungată reprezenta cea mai mare primejdie.

— Al doilea cadavru într-o zi în această sală, spuse în șoaptă una dintre surorile medicale doctorului Kolski. De ce face profesorul această operație?

Kolski nu răspunse. Între timp, profesorul Wilczur, cu mâinile lui mari, sutura cu o uluitoare îndemânare rană după rană. Minte lui însă lucra intens, căutând parcă în memorie imaginea acestui om.

— Jemiol, își spunea. Cyprian Jemiol... Sigur îl cunosc.

Operația era încheiată. Pacientul a fost luat viu de pe masă. Scânteia de viață care mai mocnea în el putea tot atât de ușor să se stingă sau să se întetească. A fost dus la etajul al patrulea, în secția celor care nu plăteau, iar profesorul Wilczur a trebuit să se ducă direct din sala de operații în cancelarie, unde îl și așteptau un comisar de poliție și un judecător de instrucție.

Sub presiunea opiniei publice, autoritățile erau nevoite să investigheze în amănunțime cazul morții lui Donat. Profesorul Wilczur a fost informat că la dosar se află deja declarațiile tuturor persoanelor mai importante care aveau vreo legătură cu cazul, iar judecătorul de

instrucție îi dădu de înțeles că greutatea acuzațiilor înclină spre doctorița Lucia Kańska, care în timpul cercetărilor nu și-a negat vina. Faptul este confirmat și de declarațiile profesorului Dobraniecki, acesta însă dă vina pe dezordinea generală din spital.

Profesorul Wilczur a trebuit să depună mari eforturi și să aducă multe argumente ca să-i convingă că doctorița Kańska nu poartă nici o răspundere și că nici profesorul Dobraniecki nu poate fi acuzat de ceva. Accidentul este urmarea unei neînțelegeri și numai a unei neînțelegeri. Nu poate fi vorba de rea-voință din partea nimănui, dar asemenea neînțelegeri nu trebuie să aibă loc în spital și profesorul Dobraniecki are dreptate când afirmă că moartea lui Donat este urmarea proastei organizări.

— Iar pentru organizare eu sunt aici răspunzător, încheie profesorul Wilczur, și eu sunt singurul vinovat.

— Se înțelege, domnule profesor, spuse judecătorul de instrucție în timp ce își aranja hârtiile în servietă, că nu poate fi vorba de nici un proces penal. Trebuie să fiți însă pregătit că familia regretatului Leon Donat sau societățile de asigurare, la care defunctul a fost asigurat, pot ridica serioase pretenții bănești. Așa că v-aș sfătui să vă adresați din timp avocatului.

— Vă mulțumesc, domnule judecător, spuse Wilczur.

Era ora zece când Wilczur părăsi spitalul. Jos o zări pe doctorița Lucia care-l aștepta. Îl impresiona înfățișarea ei. Îi trecu prin minte că sărmana fată, disperată și copleșită de evenimentele, în sfera cărora s-a trezit fără voia ei, ar putea face vreo nebunie.

Îi zâmbi și o luă de braț.

— Ei, dragă domnișoară, mai mult curaj, mai mult curaj. Nu trebuie să te frământă atâta. Nici un om nu poate fi absolut sigur de infailibilitatea tuturor acțiunilor sale. Și nici un medic. S-a-ntâmpat, trebuie să treci și peste asta, trebuie de acum înainte să fii și mai atentă, dar nu trebuie să cazi într-o stare depresivă.

Lucia își scutură capul.

— Nu, domnule profesor. Aceasta nu e stare depresivă. E disperarea că dumneavoastră ați putea fi într-adevăr convins de neglijența mea. Toate împrejurările sunt împotriva mea... Aș vrea foarte mult să-mi permiteți să vă explic...

Wilczur o strânse mai puternic de mână.

— Dragă domnișoară Lucia...

— Nu, nu, domnule profesor, îl întrerupse. Judecând lucrurile obiectiv, merit să fiu condamnată și știu că nu mai puteți continua colaborarea cu mine. Nu mai puteți risca colaborarea cu mine. Sunt

gata să accept orice. Vreau doar să mă credeți, să nu vă îndoiti... Nu mă fac vinovată nici de neglijență, nici de superficialitate... Poate doar de prea mare încredere în bunăvoința și loialitatea... profesorului Dobraniecki. Îmi asum toate consecințele... Chiar de mi s-ar suspenda dreptul la practică, fie!... Dar vă rog să mă credeți...

— Dar eu te cred, te cred, dragă domnișoară, o asigură Wilczur. Și poți fi liniștită, nimeni nu-ți va suspenda nimic, vei rămâne în continuare în spital, iar încrederea mea în dumneata nu se va diminua cu nimic.

O vreme au mers în tăcere, apoi Wilczur i se adresă pe un ton neobișnuit de aspru pentru el:

— Dumneata ești tânără, foarte tânără și de aceea îți iert și singura greșală de care te-ai făcut vinovată. Acum... Voi încerca să uit că ai putut măcar o clipă să te îndoiești de bună-credința profesorului Dobraniecki, de bună-credința oricărui medic. Un medic poate greși, dar nu există pe lume, auzi dumneata, nu există pe lume medic care, indiferent de motive, să pună în primejdie viața unui pacient. Asta, ca medic, ar trebui să înțelegi... Dumneata trebuie să crezi în asta! În clipa în care nu mai crezi, trebuie să renunți la profesiunea de medic.

Lucia interveni pe un ton explicativ:

— Eu am vrut doar să spun, că profesorul Dobraniecki...

— Să nu mai vorbim despre asta, o întrerupse Wilczur cu hotărâre. Ferească Dumnezeu să destăinui cuiva aceste... Ei, să lăsăm asta. Uite și dumneata ce noapte frumoasă. Câte stele.

Se aplecă spre ea zâmbind.

— Îmi place toamna. Îmi place toamna. Dar dumitale?

Capitolul III

Conținutul ziarelor de dimineață au făcut-o pe doamna Nina Dobraniecka să se îmbujoreze. Poruncise să i se aducă toate ziarele și nu era nici unul care să nu fi publicat interviul cu soțul ei. Și aproape toate conțineau comentarii tăioase care înfierau neglijența condamabilă dintr-un spital care ani de zile fusese renumit pentru ordinea ireproșabilă și nivelul medical ridicat. Unele publicații contau de-a dreptul retragerea profesorului Wilczur, altele își exprimau temerea că dacă atât de neglijent a fost tratat un pacient bogat și celebru în lumea întreagă, atunci cum sunt tratați acolo oamenii simpli. Toate cotidienele aminteau și faptul că îndelungata amnezie a profesorului Wilczur nu putea rămâne fără influență asupra actualelor lui facultăți spirituale, dovadă fiind și reminiscențele înclinațiilor vrăjitoarești spre utilizarea plantelor, chiar și a unora pe care știința le consideră de mult în mod oficial ca lipsite de valoare sau chiar dăunătoare.

Interviul soțului i se părea însă doamnei Nina prea slab. Omul acesta, spunea ea, a scăpat cea mai bună ocazie de a-și zdrobi, de a-și zdrobi definitiv adversarul și de a-l înlătura de pe scenă. Complimentele acelea exagerate la adresa lui Wilczur erau de prisos. Trebuia evidențiată mai bine vârsta lui și găsită o dovadă a revenirii amneziei. Răsfoind publicațiile, doamna Nina apăsă pe butonul soneriei.

- Domnul profesor s-a trezit? o întreabă pe servitoare.
- Domnul profesor a plecat acum o oră.
- Acum o oră? se miră doamna Nina.

Ieri nu se văzuse cu soțul. De moartea lui Donat aflase din edițiile speciale. Încercase de câteva ori să-l contacteze telefonic, dar de fiecare dată i se spunea că nu poate veni la telefon. S-a întors acasă seara târziu, când ea dormea. Iar acum a plecat înainte de opt, ceea ce nu făcea niciodată.

- Poți pleca și pregătește-mi baia, o concedie pe servitoare.

Doamna Nina se hotărî să nu piardă timpul. În primul rând trebuia aflat ce ecou au avut articolele din presa de dimineață printre cunoscuți, apoi trebuia făcut în așa fel încât personalitățile influente să aibă o atitudine, cât mai critică față de Wilczur. Nu era o sarcină prea dificilă în atmosfera creată de evenimente. Toți interlocutorii doamnei Nina își dădeau seama că doamna Dobraniecka, soția adjunctului și a celui mai apropiat colaborator al lui Wilczur poate deține informații mult mai exacte și mai bogate despre desfășurarea operației și despre

cauzele morții lui Donat, decât deținea presa.

Și doamna Nina nu le-a înșelat așteptările.

Avea relații întinse, știa să fie convingătoare. Drept urmare, bârfele și comentariile în jurul tragicei întâmplări sporeau neconținut luând forma celor mai fantastice ipoteze, presupuneri și suspiciuni. Problema preocupa în așa măsură Varșovia, încât nu putea părăsi nici coloanele presei. Nu era o campanie îndreptată direct împotriva persoanei profesorului Wilczur, în fond însă țintea subminarea poziției lui în lumea medicală și a celebrității lui de chirurg.

Doamna Nina nu făcea parte dintre persoanele care își aleg mijloacele de luptă, nu făcea parte dintre persoanele care se dau înapoi de la orice pas dacă acest pas o putea apropia de țintă. Din această cauză, după câteva zile, a ajuns cu soțul său la controversă aprinsă.

La un consult convocat în legătură cu un pacient, Dobraniecki a auzit de la doctorul Hryniewicz o acuzație atât de absurdă la adresa lui Wilczur încât dintr-un simplu sentiment de bună-cuviință a trebuit să-l combată. Acuzația se referea la faptul că Wilczur, chipurile în unele cazuri în loc de tratament „descântă” bolnavul. O clipă Dobraniecki l-a bătut pe Hryniewicz că pune la cale o provocare.

— E absurd, colega, spuse însoțindu-și cuvintele de o grimasă. Cum poți crede asemenea absurdități.

— Sora mea a auzit acest lucru de la soția dumneavoastră, i-a răspuns medicul.

Dobraniecki a mormăit ceva despre o confuzie care s-ar fi produs, dar întorcându-se acasă a început să-i facă soției reproșuri violente.

— Tu nu cunoști nici o măsură și nu ai simțul rezonabilului. În felul acesta nu faci decât să mă compromiți pe mine. Nu poți convinge lumea de niște absurdități în care nu crede nici un om cu mintea întreagă.

Doamna Nina ridică din umeri.

— Și uite că au crezut.

— Ori s-au prefăcut, sublinie el.

— Dragul meu, fii convins că dacă vorbești pe cineva de rău, întotdeauna te cred.

— Și totuși, te rog, Nina, să-ți mai temperezi acțiunea. Wilczur își dă foarte bine seama cine are interes să-i strice reputația. În comportarea lui față de mine am observat în ultimele zile tot mai multă reținere și răceală. Dacă își pierde răbdarea îmi poate face foarte mult rău.

— Cum?

— Foarte simplu. Poate să mă acuze că duc o campanie de defăimare împotriva lui.

Nina zâmbi ironic.

— În fața cui să te acuze?

— Nu are importanță. În senat, la Uniune sau chiar în presă. Nu uita că se bucură încă de multă autoritate. O operație tragică... nu poate anihila o asemenea autoritate.

Profesorul Dobraniecki avea dreptate. Moartea lui Donat nu reușise să anihileze autoritatea profesorului Wilczur, dar a zguduit-o puternic. Cel mai clar s-a văzut acest lucru la adunarea anuală a Uniunii, în timpul alegerilor.

Poziția lui Wilczur era încă atât de puternică încât Dobraniecki a considerat mai indicat să-și retragă candidatura la funcția de președinte și să-l propună pe Wilczur. A urmat votarea și Wilczur a fost ales. Dar dacă cu două săptămâni în urmă ar fi fost ales cu unanimitate, acum a avut o neînsemnată majoritate și multe abțineri.

Wilczur n-a fost prezent. Profund afectat de necazurile lui, uitase de adunare, iar când a fost înștiințat de rezultat a adresat Uniunii o scurtă scrisoare declarând că nu poate accepta alegerea. Și-a motivat refuzul afirmând că e obosit și că funcțiile publice ar trebui ocupate de oameni mai tineri. În realitate, îi crea repulsie gândul că acceptând alegerea ar trebui să fie mereu în contact cu oamenii care au votat împotriva lui, care au dat crezare bârfelor perfide și calomniilor care circulau prin oraș și care găseau ecou în multe cotidiane, ba chiar și în publicații de specialitate.

Mai avea și alte necazuri. Într-o zi l-a vizitat reprezentantul unei societăți la care Donat fusese asigurat pentru o sumă colosală. Societatea se plasa pe poziția că răspunderea pentru moartea lui Donat revine profesorului Wilczur și că el trebuie să suporte asigurarea. Pentru Wilczur aceasta echivala cu ruina.

Cu toate acestea, a declarat, fără nici o ezitare, că este gata să acopere întreagă sumă. Putea el să se expună la un proces, la expertize, la scoaterea la lumină a tuturor bănuielilor care se acumulaseră nu numai în el, dar și în Lucia Kańska, în Kolski și cu siguranță în mulți alții? Ar trebui să apară în fața tribunalului, iar unul dintre ei ar aborda și aceste chestiuni, ar exprima aceste bănueli. Pe Wilczur îl cuprindea oroarea și scârba chiar și numai când se gândea la ele.

Nu, nu putea accepta așa ceva.

În felul acesta într-o singură zi a pierdut aproape întreaga avere. Spitalul, vila, casa din Pulawska, toate au trecut în proprietatea societății de asigurări. Direcțiunea acestei societăți i-a arătat și așa multă înțelegere și bunăvoință menținându-l în fruntea spitalului,

stabilindu-i venituri relativ ridicate și lăsându-i dreptul de a folosi vila toată viața. Datorită acestor împrejurări, chestiunea a fost rezolvată în tăcere și fără zgomot, fapt la care Wilczur ținea cel mai mult. Aparent nu se schimbase nimic. Nimeni nu știa că Wilczur încetase să mai fie stăpânul atotputernic al spitalului și că acum depindea de Societatea de Asigurări a lui Tuchwic.

Nici chiar Wilczur nu simțea această schimbare. De mulți ani nu mai dădea importanță banilor. Cândva când mai era cu el Beata, lucra și peste zece ore pe zi, credea că oferindu-i strălucirea limuzinelor elegante, a blănurilor și bijuteriilor scumpe îi putea oferi bucurie și fericire. Și iată că într-o zi a lăsat totul, a lăsat și a plecat, luând-o pe Mariola. Odată cu plecarea ei s-au spulberat și iluziile lui. Toate eforturile de până atunci, toată lupta lui grea și îndârjită i se părea o confuzie ridicolă, o trudă lipsită de sens, o eroare tragică.

Apoi au venit anii... cu totul alți ani... Cine știe dacă n-ar trebui să blagoslovească acei ani petrecuți pe cărările peregrinajului, anii petrecuți în mijlocul unor oameni buni, când muncea cu securea în mână sau cu sacul greu în spinare și muncea pentru o simplă bucată de pâine... Pierderea memoriei. Da. Ani întregi n-a știut cine este, de unde este, cum îl cheamă. Dar n-a fost pierderea memoriei o binefacere pentru el? N-ar trebui să-i mulțumească Domnului că i-a luat conștiința trecutului, conștiința răniilor mortale primite drept în inimă, în inima ce iubea până la uitare, de la o femeie, de la femeia iubită mai presus de orice...

Cenușa timpului s-a presărat peste trecut, s-a presărat peste părul lui...

Din trecut i-a rămas numai Mariola... Dar i-a rămas?...

De trei ani, de când s-a căsătorit, a văzut-o o singură dată. Nu-i reproșa nici ei și nici lui Leszek acest lucru. Ce să-i faci?... Fiecare cu viața lui. Puii de pasăre își iau zborul din cuib, își fac alte cuiburi și nu se mai întorc niciodată la cele vechi. Leszek și Mariola au plecat în America și cu toate că scriu des, din scrisorile lor se simte tot mai limpede distanța câtorva mii de kilometri, granița miilor de alte condiții de existență care-i despart.

Nu au nevoie de mine, își spunea Wilczur, și, fiind bogați, nu vor simți că nu le rămâne nici o moștenire.

Moștenire. Pentru întâia oară i-a trecut prin minte că e bătrân. Până acum munca de zi cu zi și energia lui inepuizabilă îl făceau să nu observe că se apropie de vârsta la care majoritatea oamenilor se gândesc la moarte. Când a citit aceste cuvinte în interviul lui Dobraniecki, i s-au părut atât de ridice și de josnice, ca de altfel și

celelalte destăinuiri perfide. Zilele și săptămânile treceau, iar el tot mai des se gândea la bătrânețe.

E drept că și acum, la șapte dimineața era în picioare, iar la opt în spital, dar după-amiezile de cele mai multe ori și le petrecea acasă. De obicei singur.

Se simțea obosit. Atacurile neîntrerupte, la care nu răspundea, îi afectau starea nervilor, iar acest lucru îi înrăutățea sănătatea și buna dispoziție.

Tot atunci a început să bea. Nu era un viciu. Pur și simplu, bătrânul și experimentatul Józef, servitorul lui Wilczur, i-a propus într-o zi să bea un păhărel de coniac.

— Ați cam înghețat, domnule profesor. Vă face bine.

Din ziua aceea, după-amiaza, când se așeza în fața căminului din cabinet, lângă cafeluță stătea și o sticlă cu coniac. Câteva păhărele îl încălzeau bine, îi luau gândurile de la realitățile neplăcute și-i creau iluzia detașării și satisfacției, dar în primul rând îi adormeau nervii, care în ultima vreme aveau atâta nevoie de liniște.

Atacurile neconținute împotriva lui Wilczur trebuiau să influențeze și pe cei mai apropiați colaboratori ai săi. În spital observase că o parte a personalului avea o atitudine critică față de el și înclina evident spre Dobraniecki, fie din convingere, fie din prevedere, ca să-i intre în grație, în cazul în care s-ar apropia perioada dominației lui.

Aparent, atitudinea lui Wilczur față de Dobraniecki nu s-a schimbat cu nimic. Nevoiți să vină zilnic în contact la spital, participau la consulturi, la consfătuiri. Amândoi însă se străduiau să se limiteze la ceea ce era strict obligatoriu. Evitau orice conflict. Așa că atunci când profesorul Dobraniecki i-a comunicat secretarului să nu-i mai repartizeze pacienți de la etajul patru (secție cu tratament gratuit), Wilczur a primit acest lucru fără nici un protest și de atunci vizita el însuși această secție.

Și tocmai în această secție i s-a întâmplat un lucru neașteptat. În timpul unei vizite a cunoscut un om care a fost înregistrat sub numele de Cyprian Jemiol. Sau mai degrabă Jemiol l-a recunoscut pe Wilczur.

Lucrurile s-au petrecut în felul următor: profesorul a fost înștiințat că pacientul și-a recăpătat cunoștința. Când Wilczur a intrat în salonul lui și s-a aplecat asupra bolnavului, acesta a deschis ochii și vreme îndelungată a rămas cu privirea lucidă ațintită pe chipul profesorului, apoi a zâmbit discret și i s-a adresat:

— *How do you do, darling*⁽¹⁾?

— De unde te cunosc eu pe dumneata? întrebă Wilczur.

Zâbind, pacientul își dezveli dinții cariati.

— Ne-a făcut cunoștință maestrul de ceremonii la o recepție oferită de prințesa Montecuculi^[2].

Profesorul râse.

— Da, îți recunosc vocea și felul de a vorbi.

— Nici nu e greu, *mon cher*. Obişnuiesc să-mi schimb vocea odată în viață. În perioada mutației. În ceea ce privește felul de a vorbi, țin să mă exprim elegant.

Profesorul își trase scaunul și se așeză.

— Și totuși, trebuie să ne fi cunoscut demult, foarte demult, spuse gânditor.

Jemiol închise ochii.

— Dacă m-aș mai putea mira de ceva pe această lume, atunci m-aș mira că nu ne întâlnim pe cealaltă. Ce coincidență! Dacă memoria nu mă înșală, cu mulți ani în urmă domnia-ta ai fost lipsit de posibilitatea de a-ți continua viața de pământean și ai fost expedit *al patres*^[3]. Pe mine câțiva prieteni buni m-au trimis nu de mult în aceeași direcție. Și iată că ne întâlnim într-un spital încălzit. Dumneata ești doctor?

— Da, spuse Wilczur. Eu te-am operat. Erai incredibil de ciopârțit.

— Îmi pare foarte rău că ți-am dat de lucru, *signore*. *Mille grazie*. Dar de vreme ce ești medic, spune-mi, te rog, în primul rând, dacă nu mi-ai amputat ceva.

— Nu, vei fi complet sănătos.

— E o știre destul de plăcută. Plăcută pentru Drozdzyk, care cu siguranță îmi duce dorul și își îneacă în lacrimi frumoșii lui ochi. Îți amintești de Drozdzyk, *dottore*?

— Drozdzyk? Profesorul își încruntă sprâncenele.

— Da, *my dear*, mă refer la celebrul *etablissement Drozdzyk, rue Witebska quinze*^[4]... Un restaurant de categoria a treia din punct de vedere fiscal, dar de clasa întâi sub aspectul societății, al obiceiurilor și moralității. *Etablissement Drozdzyk*. Nu-ți spune nimic? *Rendez-vous-urile Varșoviei elegante. High life*^[5]... Acolo am avut onoarea și plăcerea...

Profesorul Wilczur își frecă fruntea.

— Nu cumva?... dumneata... dumneata m-ai acostat atunci pe stradă?...

— *Si, amico*.^[6] *Tocino tak, tak imienno*.^[7] Am intrat la Drozdzyk să consumăm o soluție de alcool de patruzeci și cinci de grade, să abordăm unele chestiuni abstracte, ceea ce ne-a și reușit. Din câte îmi amintesc aveai pe atunci niște neplăceri și, din păcate, un portofel prea burdușit în buzunar. Din ziua aceea ori de câte ori am făcut elogiul sărăciei, am făcut uz de exemplul dumitale. Întotdeauna am fost de

păreră că bogăția nu aduce fericirea. Dacă nu ai fi avut atunci atâția bani, nu te-ar fi croit cu parul în cap și, nu te-ar fi înecat în groapa de gunoi.

Jemiol îl privi în ochi pe Wilczur și adăugă:

— *Nein, mein Herr*^[8], *vous vous trompez*^[9]. Eu nu am luat parte. Am aflat totul a doua zi. Folclor, legendă, încă o legendă spre meditație asupra efemerității lucrurilor lumesti.

Wilczur duse automat mâna la moalele capului, unde mai rămăsese un semn.

— Prin urmare, așa s-a-ntâmplat?

— Așa, comandante. Nici n-am visat să te mai văd vreodată.

Din ziua aceea profesorul îl vizita destul de des pe Jemiol care de altfel se însănătoșea repede. L-a dat și în grija specială a domnișoarei Lucia, care s-a ocupat de el cu o ardoare deosebită. Wilczur nu putea să nu observe că această fată tânără se dedică muncii cu o dăruire nemaîntâlnită, de parcă voia să compenseze greșeala pe care o făcuse. De asemenea, nu putea să nu observe că Lucia îl simpatizează în mod deosebit, că în privirile ei întâlnește multă căldură, compasiune cordială, prietenie și parcă o anumită rugămintă.

Uneori plecau împreună din spital și atunci ea îl conducea până acasă. De cele mai multe ori discutau probleme profesionale, dar se întâmpla ca discuția să alunece și spre probleme personale. Așa a aflat că Lucia este orfană. Era din Sandomierz, dar a crescut la Varșovia. La școală și la studii a întreținut-o o mătușă, care a murit acum câțiva ani. I-a povestit și că a fost logodită, dar la puțin timp s-a convins că tânărul inginer care mima dragostea în fața ei, era un om de nimic, și atunci a rupt logodna.

— Acum văd, interveni Wilczur, că doctorul Kolski este foarte preocupat de dumneata.

Ea ridică ușor din umeri.

— Kolski, domnule profesor, este un coleg, un băiat foarte cumsecade. Mi-e drag și-i recunosc calitățile, dar nu acestea sunt calitățile care ar putea trezi sentimente mai profunde.

Au mers o vreme în tăcere.

— Există vreo calitate care să trezească sentimentele în femeie?... În afară de frumusețe, de tinerețe, de... știu eu... farmec?...

Lucia negă cu o mișcare a capului.

— Nu, domnule profesor. Toate acestea pot interesa o femeie obișnuită. Cred că noi... că eu aș aprecia la un bărbat în primul rând bogăția sufletească, aș vrea să găsesc în el o mare bibliotecă a trăirilor, a meditațiilor, a dramelor și înălțărilor, un fel de muzeu, un muzeu viu.

Nu reușesc să mă exprim exact. Poate că am folosit comparații nereușite. Mai bine așa: aș vrea ca sufletul lui să fie un instrument complex, să aibă atâtea însușiri și sunete, încât nici într-o viață întreagă să nu reușesc să i le descopăr și să i le cunosc. Și cred că nu sunt o excepție. Mi se pare că așa ceva este foarte feminin, general-feminin... Această aviditate, această dorință de a veghea asupra multor, multor bogății, pe care mintea noastră nu le cuprinde, dar pe care le poți prețui și venera... Pentru că numai venerând poți iubi.

Zăpada albă acoperise străzile Varșoviei și scârțâia ușor sub tălpile lor. Lumina lămpilor se frângea în fâșiile vineții ale umbrelor. Copacii acoperiți de nea stăteau tăcuți, nemișcați, plini de demnitate.

— Nu-i adevărat, spuse Wilczur după o tăcere mai îndelungată. Ai să te convingi cândva că nu-i adevărat.

— Niciodată nu mă voi convinge de așa ceva, contestă ea, dar el părea să nu-i audă cuvintele și vorbea în continuare:

— Tinerețea te face să vorbești așa, tinerețea te face să gândești așa. Lipsa de experiență. Dragostea... dragostea dă ascultare trupului... Dă ascultare legilor naturii. Dar spiritul? Spiritul este spirit, locul lui e în abstract și nu ai ce-i face.

În vocea lui răsună o notă de amărăciune și Lucia spuse:

— Nu mă voi convinge de așa ceva și consider că dumneavoastră priviți prea pesimist aceste lucruri.

— Pentru că eu m-am convins, spuse zâmbind trist. Poate că odată am să-ți povestesc... Spre luare-aminte. Iar acum, iată și casa mea. Îți mulțumesc pentru plimbarea plăcută și pentru conversație. Dumneata ești un om bun, domnișoară Lucia.

La despărțire i-a sărutat mâna.

Scoțându-și haina de blană în vestibul, se privi în oglindă și constată că e nebărbierit.

— Józef, îi spuse servitorului, în fiecare dimineață amintește-mi că trebuie să mă bărbieresc.

— În fiecare zi aveți totul pregătit, răspunse revoltat servitorul.

— Da, dar eu nu-mi aduc întotdeauna aminte, nu-mi aduc aminte...

Cuvintele rostite i-au amintit articolul de astăzi dintr-un ziar, care relua iar cazul morții lui Donat. O mediocritate, care se ascundea îndărătul literelor doctor X. Y., afirma că tratarea completă a amneziei este aproape imposibilă. După opinia acelui ignorant, memoria nu revine niciodată complet și crizele se repetă obligatoriu.

Ce absurditate. Folosindu-se de asemenea artificii încearcă să-l determine să renunțe. Dacă ar ști că spitalul aparține acum societății de asigurări, cu siguranță că ar găsi alte intrigi.

Își îmbracă halatul și se așează în fața căminului. Józef îi aduse o cafea fierbinte și aromată și ziaarele de seară. Poate că intenționat sau că întâmplător le-a așezat în așa fel încât aruncându-și privirile asupra lor, Wilczur citi pe prima pagină a unui cotidian titlul:

„Profesorul Wilczur a plătit familiei regretatului Leon Donat despăgubiri în valoare de milioane.”

Au trecut câteva minute până a întins mâna după ziar.

„Aflăm, citi el, că societatea la care era asigurat cântărețul polonez de celebritate mondială, Leon Donat, decedat în împrejurări tragice în spitalul profesorului Wilczur, l-a amenințat pe nefericitul chirurg cu intentarea unui proces de despăgubire. Cum profesorul Wilczur ar fi pierdut acest proces, fiindcă moartea tenorului s-a produs ca urmare a neglijenței și dezordinii condamnabile din spitalul său, el a trebuit să suporte valoarea asigurării, care se ridică la amețitoarea sumă de două milioane și jumătate de zloți. Pentru a acoperi această sumă, spitalul profesorului, vila și aproape tot ce posedă au trecut în proprietatea societății. E greu să nu-l compătimim pe celebrul chirurg, tocmai acum când a fost lovit pe neașteptate de ruină, pe de altă parte, acest caz trebuie să servească drept avertisment tuturor acelor medici care tratează cu superficialitate viața pacienților...”

Wilczur puse ziarul deoparte și șopti:

— Prin urmare s-a-ntâmplat...

Iar s-au pus paie pe foc. Indiscreția cuiva, indiscreția sau spionajul îndârjit, a făcut să se ațâțe iar bârfa, să se dezlănțuie o nouă campanie împotriva lui.

— Nu mănânc, nu sunt flămând, îi spuse servitorului când acesta îl anunță că masa e servită.

— Poate totuși o ceșcuță de *consommé*?

— Nu, mulțumesc. Mai dă-mi o cafea... Da, și coniac.

În noaptea aceea profesorul Wilczur nu s-a culcat deloc. Excesul de cafea și de alcool a făcut ca dimineața, privindu-se în oglindă, să zărească o față cenușie, obosită și tumefiată. Cu toată oboseala, s-a bărbierit cu grijă și punctual și-a făcut apariția în spital.

Nu i-a fost greu să observe că știrea din ziarul de ieri era cunoscută tuturor. Prezintă programul zilei și starea bolnavilor, doctorul Zuk nu îndrăznise să-l întrebe nimic pe Wilczur, dar privirea lui spunea că întrebările îi stăteau pe limbă.

Programul prevedea șase operații: o trepanație a craniului, trei fracturi ale membrelor și extirparea apendicelui unei fete de patrusprezece ani, care a fost adusă chiar în noaptea aceea. Cu excepția primei operații, celelalte erau simple și ușoare.

După ora de vizită, profesorul a trecut în sala de operații. De la memorabilul accident al lui Donat, suplimentar, consulta personal fiecare pacient, pentru a-i stabili starea inimii și dacă nu suferă de idiosincrazie la vreun anestezic. Asta-i lua mult timp, dar prefera să se bazeze numai pe el însuși.

Prima operație a durat peste o oră și a reușit excelent. A extirpat din creier o tumoră postgripală. Următoarele au mers la fel de ușor. Ultima însă Wilczur a amânat-o o jumătate de oră. Trebuia să se odihnească. Noaptea nedormită și încordarea nervoasă își făcuseră efectul. În vreme ce stătea în garderobă, a venit Dobraniecki, l-a salutat și i s-a adresat:

— Mi-a spus Rancewicz că sunteți obosit. Poate dăm altcuiva apendicita aceea?

— Nu, îți mulțumesc, spuse Wilczur zâmbind palid.

— Eu sunt liber... Eventual...

— Nu. Mulțumesc.

Wilczur nu-și putu stăpâni tonul iritat.

Se ridică și apăsă pe butonul soneriei.

— Pacienta în sală, se auzi îndărătul ușii vocea infirmierului.

Dobraniecki ieși. Wilczur deschise dulăpiorul de serviciu și scoase un borcânel cu brom, turnă o doză destul de mare în pahar, adăugă apă și bău.

Când a început operația era complet liniștit și sigur pe fiecare mișcare a sa. Incizia oblică era precisă. Câteva picături de sânge pe substratul alb de grăsime și zări încâlcitura cenușiu-violetă a intestinelor. Sârma incandescentă a aparatului electric sâsâi scurt și strident, făcându-și datoria, apoi apendicele inflammat ajunse în paharul cu formalină. Operația se apropia de sfârșit. În minutul al patruzeci și unulea, profesorul Wilczur terminase de pus copcile.

...Doisprezece, treisprezece, patrusprezece, cincisprezece, număra doctorul Zuk instrumentele.

Tocmai scoteau bolnava din sală.

— Lipsește un instrument, spuse liniștit doctorul Zuk.

A urmat un moment de consternare. Profesorul Wilczur, care tocmai își scotea masca, spuse cu o voce răgușită:

— Înapoi pe masă.

Trebuia deschis din nou abdomenul pentru a scoate dintre intestine

acel mic obiect metalic nichelat. Căldura din sala de operații și oboseala îi cereau lui Wilczur o voință extraordinară ca să-și păstreze luciditatea minții și agerimea mâinilor. Simțea că e gata să leșine. Din fericire a rezistat până la capăt.

Pacienta a fost luată în clipa în care își revenea după anestezie. Împleticindu-se, Wilczur ieși în urma ei în coridorul răcoros. Își smulse masca și rămase câteva minute sprijinit de parapetul ferestrei. Încet își recăpăta luciditatea și forțele. Înțelese că vâjâitul pe care îl aude este urmarea dozei excesive de brom. Se îndreptă încet spre vestiar. Se îmbracă ajutat de un sanitar și ceru să i se aducă aici paltonul de blană și pălăria și, fără să mai treacă pe la cabinetul său, ieși în stradă.

În acest timp, spitalul vuia ca un stup. Ce-i drept, abandonarea instrumentelor chirurgicale în abdomen este destul de frecventă, și se întâmplă multor chirurghi, necesitând o nouă intervenție. Profesorul Wilczur era însă celebru prin luciditatea minții și spiritul de observație, încât nu i se întâmplase niciodată așa ceva.

Firește, persoanele care asistau la operație sesizaseră extenuarea profesorului, iar doctorul Zuk, urmărindu-l cu atenție, nu excludea un leșin și se pregătea să-l înlocuiască el personal pe profesor în finalul operației.

Acum întreaga elită a spitalului se adunase în cabinetul profesorului Dobraniecki, care spunea:

— Toți îl respectăm, îi recunoaștem meritele, avem pentru el multă simpatie, dar asta nu trebuie să ne facă să nu vedem faptele: e un om bătrân, i se cuvine și lui odihnă, dar nu acceptă în nici un fel să i se spună așa ceva. Asemenea accidente i se vor întâmpla tot mai des. Pur și simplu nu știu ce-i de făcut.

În mijlocul unor încuviințări generale, se auzi vocea tremurătoare a doctorei Lucia Kańska.

— Aici nu-i nimic de făcut. Trebuie deschise ferestrele și schimbată această atmosferă infectă pe care o creează niște oameni de rea-voință. Trebuie combătute bârfele, minciunile și denigrările oribile. Nu știu dacă ar exista cineva care să-și poată păstra liniștea și echilibrul în mijlocul atâtor calomnii josnice, atâtor intrigi perfide și uneltiri zeloase care-l înconjoară pe profesorul Wilczur. E o rușine! E degradant! Dar se înșeală cei care vor să-l doboare pe profesorul Wilczur pentru interesele lor murdare. Socotesc greșit. Un om ca el nu se încovoie în fața josniciei unor intriganți infami, toți oamenii cinstiți vor fi de partea lui!...

Profesorul Dobraniecki îngălbeni, și își încruntă sprâncenele.

— Toți suntem de partea lui, spuse apăsător.

— Da? Și dumneavoastră, domnule profesor? îl întrebă privindu-l drept în ochi.

Dobraniecki nu-și putu ascunde indignarea.

— Dragă domnișoară. Când dumneata purtai încă uniformă de pension, eu publicam biografia profesorului Wilczur! Dumneata ești prea tânără și îți permiți să treci cu prea multă ușurință peste o anumită distanță. Nu cred că trebuie să-ți dau mai multe explicații.

Doctorița Lucia Kańska se descumpăni: într-adevăr, între ea și profesorul Dobraniecki era o asemenea distanță ca între un general și un soldat și numai indignarea o făcuse să uite pentru o clipă acest lucru.

Folosindu-se de faptul că după ultimele cuvinte Dobraniecki se întoarse spre docentul Biernacki, Lucia părăsi cabinetul. Îl găsi pe Kolski la etajul al doilea. Tocmai termina de bandajat un bolnav. Era atât de agitată, încât el o întrebă:

— S-a întâmplat ceva?

Scutură din cap.

— Nu, nimic. Nimic important. Iar uneltesc ceva... Voiam să vorbesc cu dumneata.

— Imediat, spuse făcând un semn cu capul. În cinci minute voi fi liber. Așteaptă-mă în camera mea.

În ochii lui se zărea tristețe și neliniște.

Când a intrat în cameră, ea stătea la birou și plângea.

— Cât de hidoasă, cât de abjectă e lumea.

Kolski îi prinse delicat vârfurile degetelor și îi spuse pe un ton persuasiv:

— Întotdeauna a fost așa. Lupta pentru existență nu este un joc de copii și nici un joc de societate, ci un război, un război neconținut, în care atât dinții, cât și ghearele sunt o armă tot atât de bună ca și cuvintele. Ce să-i faci. Se vede că așa trebuie să fie. Hai, liniștește-te, domnișoară Lucia, liniștește-te!

Capitolul IV

Președintele Tuchwic bătea îngândurat cu creionul în plicul cu coli subțiri bătute la mașină.

— V-am citit memoriul, domnule profesor, spuse fără să-și ridice privirile spre Dobraniecki, așezat de cealaltă parte a biroului, l-am citit și trebuie să vă spun că mă aflu într-o situație nespus de neplăcută. Firește, trebuie să fiu de acord cu unele dintre argumentele dumneavoastră, dar atât din punct de vedere juridic, cât și personal nu pot face nimic.

Dobraniecki se mișcă în fotoliu.

— Mă iertați, dar n-am înțeles.

Pe chipul lui Tuchwic apăru o grimasă care trăda nerăbdarea.

— Vedeți dumneavoastră, domnule profesor, eu nu mă pricep la treburile dumneavoastră medicale. Eu sunt un om de afaceri și în această sferă îmi cunosc obligațiile. Profesorul Wilczur a procedat față de noi foarte fair. A procedat ca un gentleman. Bineînțeles, putea să nu ia asupra lui întreaga vină, putea să arunce vina asupra internistei care nu l-a consultat pe Donat. Bineînțeles că atunci aș fi avut dreptul să cer împărțirea răspunderii cu proprietarul spitalului și tribunalul, cu siguranță, ar fi confirmat-o. Dar mă îndoiesc că am fi recuperat întreaga sumă, iar cazul ar fi durat ani de zile. Acesta este primul punct. Apoi, personal, îi datorez dacă nu recunoștință, atunci cel puțin o atitudine la fel de fair...

— Dar cred că nu cu prețul vieții altor pacienți, interveni sarcastic Dobraniecki.

— Bineînțeles. Dacă este așa cum spuneți dumneavoastră și cum scrieți aici, recunosc că profesorul Wilczur ar trebui să se retragă. Dar eu nu-l pot obliga. Am încheiat cu el un contract în baza căruia rămâne conducătorul spitalului cât timp dorește. Acesta e al doilea punct. Exista și al treilea. Vedeți dumneavoastră, eu îi sunt dator lui Wilczur recunoștință. Cu mulți ani în urmă a tratat-o pe mama mea și i-a salvat viața.

În cabinet s-a așternut liniștea. Președintele își aprinse încet pipa.

— Dintre toate argumentele, spuse Dobraniecki, esențial este unul singur: contractul cu Wilczur. Dar și în acest caz văd o soluție. Nu ați putea să vă gândiți la un fel de pensie pentru Wilczur? Cred că o asemenea rezolvare i-ar conveni și profesorului Wilczur. Bineînțeles sub o anume presiune.

— Eu însă nu pot face asupra lui nici o presiune, îi răspunse

președintele.

Dobraniecki făcu o pauză.

— Dacă societatea, al cărei președinte sunteți, este proprietara spitalului, trebuie să țineti la renumele lui, pentru că renumele și numai renumele este principala lui valoare. Din clipa în care spitalul începe să-și piardă reputația celei mai bune instituții de acest fel din capitală, vor scădea și veniturile lui, prin urmare și valoarea lui obiectivă.

— Înțeleg asta foarte bine, recunosc președintele. De aceea trebuie să vă asigur că nu intenționăm câtuși de puțin să-l păstrăm pentru noi. Suntem gata să-l vindem primului solicitant. Chiar cu o anumită pierdere.

Privirea lui Dobraniecki se învioră.

— Peste câteva luni am putea discuta acest lucru.

— Dumneavoastră?... se arată curios președintele. Dobraniecki făcu un semn nedefinit cu mâna.

— Nu singur. Eu nu dispun de asemenea fonduri. Dar sper să găsesc câțiva medici care s-ar asocia cu mine. Firește, ar putea fi vorba de așa ceva numai în cazul în care conducerea ar fi încredințată altcuiva. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit, domnule președinte. Nu țin câtuși de puțin ca să preiau eu direcțiunea. Mă interesează în primul rând securitatea pacienților și menținerea la un anumit nivel a instituției, al cărei coautor pot spune deschis că sunt.

Președintele se ridică.

— Am să mă mai gândesc și în curând am să vă dau un răspuns.

— Îl aștept cu o nerăbdare explicabilă fiindcă prelungirea stării actuale poate avea consecințe grave.

Președintele îl conduse pe Dobraniecki până la ușă, apoi se cufundă iar în fotoliul său adânc. Într-adevăr, cazul acesta avea pentru el un gust extrem de neplăcut. Dacă ar depinde de el, dacă nu ar fi răspunzător pentru aspectul financiar al societății, ar prefera să lase lucrurile așa cum sunt.

Dobraniecki nu-i plăcuse. Firește, știa că e o personalitate recunoscută și stimată, un savant de mare anvergură și un om care joacă un rol important în viața înaltei societăți varșoviene. Totuși atitudinea profesorului față de Wilczur i se părea președintelui jenantă, dacă nu chiar neloială.

Pe de altă parte însă, la urechile președintelui ajunseseră nu o dată zvonuri care confirmau datele cuprinse în memoriul lui Dobraniecki.

În aceeași seară, în timpul cinei, președintele Tuchwic relatează soției sale toată povestea și auzi un astfel de sfat:

— Dragul meu, cel mai bine ai face dacă te-ai vedea cu Wilczur și ai

discuta cu el deschis.

— Ai dreptate, recunosc. Am s-o fac săptămâna viitoare.

În spital se știa de memoriul înaintat de Dobraniecki, fiindcă la redactarea lui participaseră câțiva medici care țineau cu autorul. Bineînțeles, secretul nu a putut fi păstrat și în curând ajunse și la cunoștința lui Wilczur. A ascultat în tăcere, a zâmbit, a ridicat din umeri și nu a spus nimic. A doua zi, în prezența câtorva persoane, s-a adresat lui Dobraniecki:

— Mi se cuvine și mie un scurt concediu. Cum tot se apropie sărbătorile de iarnă, aș vrea să te rog să mă înlocuiești, firește, dacă nu ai alte planuri.

— Nici unul. Rămân în Varșovia de sărbători. Dumneavoastră plecați? Pentru mult timp?

— Două, trei săptămâni. Cel puțin așa intenționez.

— Plecați la fiica dumneavoastră, în America?

— Ah, nu, răspunse indispus Wilczur, e prea lung drumul.

Amintirea Mariolei îl făcu să sufere. Cu câteva zile în urmă primise de la ea o scrisoare lungă. Știrea morții lui Donat ajunsese la ei, ca și faptul că Wilczur a trebuit să suporte despăgubiri uriașe, care l-au ruinat. Mariola știa și de campania purtată împotriva tatălui ei la Varșovia, dar în scrisoare Wilczur nu găsea acea compasiune de care ducea atâta lipsă.

„Ne-au amărât foarte mult necazurile dumitale, scria Mariola. Dar Leszek are dreptate când spune că poate e mai bine că nu va trebui să mai lucrezi atâta. La vârsta asta, tăticule, trebuie să ai mai multă grijă de sănătatea dumitale decât de sănătatea altora. Slavă Domnului, situația noastră materială îți permite să te poți odihni. Leszek, care-i acum cu niște afaceri la Philadelphia, mi-a telefonat ieri și m-a rugat să te asigur că îți va trimite lunar o mie de dolari, ba chiar și mai mult dacă nu-ți ajung.”

În afară de acest pasaj, scrisoarea mai conținea câteva informații despre reușitele lui Leszek în afaceri și despre niște succese minore obținute de ei în societate.

Scrisoarea îl rănise profund pe Wilczur. Singurii oameni apropiați socoteau că sunt în ordine față de el dacă au grijă să nu-i lipsească banii. Ca și clica lui Dobraniecki, ei considerau că ar trebui să renunțe la profesiunea îndrăgită, că nu mai e capabil să muncească și că ar trebui să lase locul altora mai tineri.

Nu înțelegeau că pentru el renunțarea la muncă ar fi mai cumplită

decât moartea, că ar însemna să recunoască în fața lumii și a sa, că nu mai este necesar nici lumii, nici lui însuși, că a devenit o vechitură, un instrument uzat, care se aruncă la coșul de gunoi. Și asta când dorește mai mult ca oricând să muncească, să acționeze, să fie de folos...

Lui Dobraniecki nu-i spusese adevărul.

Nu intenționa să plece nicăieri. Voia pur și simplu să respire un timp în singurătate, departe de ochii oamenilor, să-și odihnească nervii, să-și recapete liniștea, să-și adune gândurile și să regăsească în el acele forțe care să-i permită să depășească și campania dușmanilor.

I-a spus și servitorului să comunice tuturor celor care-l caută, tuturor, fără nici o excepție, că „profesorul a plecat undeva pentru câteva săptămâni” și să nu lase pe nimeni să între.

Bătrânul Józef a înțeles exact dispozițiile stăpânului și-i îndepărta de la ușă atât pe cunoscuții cât și pe pacienții profesorului. Nu-l plictisea nici măcar cu relatări despre cei care-l căutau. Dar nici profesorul nu-l întreba.

Primele două zile le-a petrecut în pat, în a treia s-a apucat de lectura publicațiilor de specialitate restante și a câtorva opere științifice pe care încă nu le cunoștea. Firea lui activă începu însă curând să se revolte. Tot mai des se uita la ceas, care acum nu-l mai grăbea nicăieri. În curând constată că odihna îl obosește mai rău decât munca. Constatând acest lucru, se apucă de ordonat notițele și alte materiale pe care le strânsese acum un an pentru un studiu privind tratamentul chirurgical al sarcomului. Când a terminat, a trecut numaidecât la redactare și cum orice muncă îl absorbea în întregime, de dimineața până seara târziu nu se ridica de la birou decât ca să servească în grabă prânzul sau cina.

Drept urmare, după o săptămână lucrarea era încheiată, ceea ce nu-l bucură câtuși de puțin pe Wilczur. Începuse să se plictisească. Gândurile lui se învâртеau mereu în jurul problemelor spitalului, iar acest lucru nu avea deloc o influență pozitivă asupra stării nervilor lui. A scos din bibliotecă mai mult volume ale unor poeți cândva atât de îndrăgiți, dar nici așa nu-și putea umple timpul liber. Umbla prin camere, stătea ore întregi la fereastră privind pustietatea străzii.

Începuse să-l întrebe cu meticulozitate pe Józef: cine a fost, cine a telefonat, ce a spus.

Într-o zi, stând la fereastră, a zărit un om care ducea un brad. Se uită în calendar și se convinse că era Ajunul. De ani de zile, data aceasta nu mai avea pentru el semnificația sentimentală pe care o avea atunci când casa aceasta era casa unei familii, când se așeza la masă împreună cu Beata, când sub brad se ridicau mormanele de cadouri

pentru Mariola...

Și deodată simți aproape dureros singurătatea din jurul lui. Gândul străbătu repede galeria cunoștințelor, a colaboratorilor, colegilor.

Nu, nici unul nu-i era apropiat, cu nici unul nu avea relații mai călduroase.

Lucia... Profesorul zâmbi. Da. E o idee bună, genială. Îi dă un telefon și o invită la cină. Domnișoara Lucia nu va refuza.

Înviorat de această idee, profesorul Wilczur începu să răsfoiască repede cartea de telefoane. Când a dat însă de numărul Luciei, a ezitat.

Era de necrezut ca această fată tânără să nu-și fi făcut un program de sărbători, să nu fi fost invitată de cineva mai din vreme, de cineva cu siguranță mai interesant, într-o casă veselă, plăcută, cu brad, cu copii, cu atmosferă familială plină de căldură, de căldura aceea după care tânjea el însuși. Poate că a invitat-o familia lui Kolski, ori poate familia Zarzecki, de care vorbea atât de des.

Profesorul închise cartea. În nici un caz nu avea dreptul să-i supraliciteze simpatia, ori poate mila, și să-i răpească această frumoasă seară pentru a-și satisface propriile-i plăceri.

Cu toate că a renunțat s-o mai caute, Wilczur nu putea să nu se gândească la Lucia, la atitudinea ei blândă, simțitoare și sensibilă față de el, la atitudinea în care vibrau clar cele mai bune și cele mai nobile sentimente. În orice caz s-a hotărât ca într-una din zilele următoare să se vadă cu ea, iar astăzi se cuvenea să-i facă o plăcere. După o clipă de gândire apăsă pe bulonul soneriei și-i spuse lui Józef:

— Józef, du-te la cea mai apropiată florărie, cumpără vreo douăzeci de trandafiri și spune să fie trimiși pe adresa doctoriței Lucia Kańska. Adresa o găsești în cartea de telefoane.

— Îi scrieți și vreun bilețel, domnule profesor?

— Nu, nu, se împotrivi violent profesorul, nici un bilețel.

— Și ce culoare să aibă trandafirii?

Wilczur își încruntă sprâncenele nemulțumit.

— Ei... pot să fie, știu eu, cum sunt de obicei?

— Roșii, galbeni, albi.

— Albi? Atunci să fie albi.

— Dar dacă nu găsesc albi? întrebă pedant servitorul.

— Ah, Józef, nu mă plictisi. De unde să știu eu?! Întreab-o și tu pe vânzătoare.

— Am înțeles, domnule profesor.

După o oră s-a întors și i-a comunicat că sfătuit de vânzătoare a ales trandafiri roz.

— Fiindcă vânzătoarea m-a întrebat pentru cine sunt, eu i-am spus

că pentru o persoană tânără și nespun de drăguță, dar fără intenții amoroase. Atunci ea mi-a spus că cei mai potriviți sunt trandafirii roz, fiindcă...

— Bine, bine, mormăi Wilczur. Mulțumesc, Józef.

După ce a plecat servitorul, Wilczur își spuse:

— Józef a devenit groaznic de vorbăreț.

De fapt vina era a lui Wilczur, fiindcă, din plictiseală, în ultimele zile îl atrăgea pe Józef în conversații. Și în ziua aceea, spre seară, când a auzit că Józef se ceartă cu cineva în vestibul, l-a chemat mai târziu ca să-l întrebe cine a fost și ce a vrut.

— Un zdrențaros obraznic, domnule profesor. Insista să-i dau drumul la dumneavoastră și, să mă iertați, dar îndrăznește să spună că este prietenul dumneavoastră.

— Prieten? se miră Wilczur. Dar nu și-a spus numele?

— Ba da, dar e un nume ciudat. Nu arăta a evreu, dar are un nume evreiesc. Cumva... Șecspir.

Profesorul se porni pe râs.

— Iar prenumele William?

— Exact, domnule profesor. Și, să mă iertați, dar duhnea a votcă de la trei metri. Mi-am dat seama că-i un om iresponsabil, poate chiar un element. Și-i obraznică bestia. Eu îi spun că domnul profesor nu-i în Varșovia, iar el îmi zice, să mă iertați, că lui îi ajunge, nu mai țin minte ce, dar ceva scârbos, un corp spiral sau așa ceva. Abia când m-a făcut cerber, n-am mai răbdut și l-am dat pe ușă afară. Bineînțeles, că m-am spălat repede pe mâini, fiindcă de pe unul ca ăsta pot să sară pe om tot felul de bacterii.

În aceeași clipă, într-o cameră închisă, nelocuită iarna și care dădea spre terasă, se auzi zornăitul unui geam spart. Józef sări la ușă. Dar înainte de a reuși s-o deschidă, în prag își făcu apariția Cyprian Jemiol.

— Șecspir! strigă Józef. Spargere! Poliția! Te învăț eu minte!

Îl apucă de guler și dominându-l prin statură și forță, îl scutura cum scutură câinele un iepure.

Fără să se arate prea indignat, Jemiol spuse:

— Președintele meu, poruncește-i lui Atlas al tău, să nu mai cutremure pământul. Poruncește-i repede, pentru că altfel îl liniștesc eu.

O dată cu ultimul cuvânt îi aplică o lovitură fulgerătoare între coaste. Cel lovit îl lăasă imediat și drăcuindu-l se îndepărtă vreo câțiva metri.

— Lasă-l în pace, Józef, spuse profesorul.

— Să chem poliția, domnule profesor? întrebă profund indignat servitorul.

Jemiol îl măsură cu o privire plină de dispreț.

— Cheam-o, arhanghele, și cere-i să te poprească. Lasă-l, președintele meu, să se dea pe mâna poliției. E regretabil că o față ca a lui nu se află încă în albumul poliției. Albumul ar fi încântat de o asemenea față. Iar acum pleacă, nevrednice Leporello^[10], și lasă-ne singuri fiindcă se apropie seara.

Profesorul făcu un semn cu mâna și Józef, care tocmai se pregătea să sară din nou la Jemiol, se îndreptă spre ușă ridicând din umeri.

— Dătătorule de plăceri, se grăbi să adauge Jemiol, poruncește mamelucului tău, *darling*, să aducă vreun lichid arzător, cu care să ne umplem viscerele. Chirurg fiind, ar trebui să știi că nimic nu acționează atât de binefăcător asupra vindecării rănilor ca soluția de alcool de patruzeci și cinci de grade. Du tratamentul până la capăt.

Profesorul zâmbi.

— Când ți-au făcut ieșirea din spital?

— Astăzi, *my beautiful friend*.^[11] *Aujourd'hui*.^[12] Am ieșit în lumea asta rece și străină într-o dimineață cețoasă de decembrie, dar poruncește o dată să mi se dea votcă, în numele dragostei pentru aproapele nostru sau în numele oricui îți vine acum în minte.

La privirea interogativă a servitorului, profesorul răspunse cu o mișcare afirmativă a capului. Cyprian Jemiol se așeză dezinvolt în fotoliu și după ce ieși Józef râse scurt.

— O, profan, o, masă înapoiată. Credea că închizându-mi ușa mă împiedică să te văd, dragă maestre. E adevărat au existat asemenea vremi, dar asta a fost demult... Eu am un obicei ciudat să nu cred că cineva nu-i acasă, dacă în vremea asta îl văd pe fereastră. Or, trecând pe aici ți-am zărit bustul în fereastră, *darling*.

Profesorul spuse:

— Nu primesc pe nimeni, pentru că vreau să mă odihnesc. De aceea servitorul a primit dispoziția...

— *Satis*. Te iert. Eu sunt mărinimos și înțeleghător. Și mie-mi place câteodată singurătatea, dar asta se întâmplă numai în cazurile în care, dispunând de o cantitate neînsemnată de alcool, aș fi amenințat de colaborarea binevoitoare a altcuiva. Bănuiesc, dragul meu Esculap, că tu te ascunzi din alte motive. N-are importanță. Eu însă a trebuit să-ți mulțumesc pentru că mi-ai cârpit rămășițele pământene și le-ai adus în stare de utilitate publică. De fapt nu știu dacă în felul acesta n-ai făcut un act împotriva veșniciei care mă așteaptă cu înfrigurare. Închipuie-ți corurile de îngeri și nu mai puțin impresionantele coruri satanice, acoperindu-se reciproc, după toate principiile operei, și concurând pentru sufletul meu înălțător. Când colo un individ, un *homo simplex*,

posesorul unei ciudate priceperi în peticirea intestinelor umane, le răpește prada mult râvnită.

Wilczur pufni în răs.

— Nu a fost chiar atât de greu.

— În orice caz, am socotit potrivit, *mon cher*, să-ți fac o vizită, ceea ce se și întâmplă. Scuză-mă că haina mea are poalele cam scurte și că nu arăt a *gentleman-like*, dar înfățișarea mea este de o sută de ori compensată de fastul interior. Trebuie să-ți mărturisesc, fără nici o exagerare, dragă cardinal, că am simțit pentru tine o simpatie inexplicabilă și o atracție care m-ar neliniști pe mine însumi dacă nu aş avea deplina convingere că problemele dependente de departamentul lui Eros le-am lichidat demult, spre satisfacția ambelor părți, adică a mea și a lui Eros. Dragostea, *cher ami*, este invenția unor oameni cărora nu le place să gândească, cărora gândirea le provoacă mari greutăți. În ceea ce mă privește, la mine n-am observat niciodată așa ceva. Gândesc tot atât de ușor, spre exemplu, pe cât de ușor încrustezi tu înfloriturile cu briceagul pe trupurile oamenilor pentru satisfacerea instinctelor tale de măcelar.

Józef intră cu o înfățișare demnă și disprețuitoare, purtând pe tavă două sticle, una de coniac și alta de votcă, două pahărele și cafea. La vederea lui, Jemiol strigă:

— Bine-ai venit, *palladium*^[13] *majordomus*, măreț slujitor. Mă bucur că pentru stăpânul tău ai adus votcă iar pentru mine coniac. Încep să observ la tine anumite licăriri de inteligență. Poți să speri în bunăvoința mea, paznic al căminului. Când o să te alunge profesorul, să vii la mine. Cine știe, cine știe...

Servitorul așeză cu o liniște imperturbabilă tava pe măsuță și ieși maiestuos.

Wilczur întrebă:

— Știi, prietene, că astăzi e Ajunul? Poate petrecem împreună această seară?

Jemiol încruntă sprâncenele meditativ.

— Ce-i drept sunt invitat mai demult la Președintele Consiliului de Miniștri și la prințul Radziwill^[14], dar prefer să rămân cu tine. Te-am îndrăgit de când m-am convins că știi să ascuți. Pentru că nu-i o artă să fii un om simplu și prost, și să vrei să vorbești încontinuu, pentru a-ți exterioriza golul sufletesc, este o artă să știi să ascuți și de aceea, *carissime*, rămân cu tine, cu condiția că ospitalitatea ta nu se va rezuma la cantitatea de alcool pe care o văd în aceste vase, iar comunicativitatea – la actualele limite.

Se întunecase de-a binelea și Wilczur aprinse lumina. Din sufragerie

razbătea zgomotul pregătirilor pentru cină. Józef așeza tacâmurile.

Profesorul aruncă acolo o privire și spuse:

— Józef, pune pentru două persoane.

Era bucuros de vizita acestui om ciudat. Pălăvrăgeala lui acționa ca un anestezic. Sub învelișul vorbăriei nestăpânite se ascundeau uneori idei profunde, neașteptate, asociații surprinzătoare, care îi îndepărtau gândul de la treburile lui, îndemnându-l spre abstractizări. Ce-și putea dori mai mult Wilczur acum?

Când s-au așezat la masă, Jemiol mânca puțin, în schimb bea și vorbea mult. Józef îi înlocuia farfuriile și-i aducea mereu alte sticle pline, fără să-și ascundă repulsia.

— Îmi placi, prietene. Îl bātu pe servitor pe umăr. Poți să te bazezi pe mine. Dacă într-o bună și frumoasă zi, patronul tău te concediază, prezintă-te la mine. Te recomand *hoffliferantului*^[15] meu, lui Drozdzyk, stimat din toate punctele de vedere. Spune-mi numai dacă poți azvârli pe ușă afară cu destulă îndemânare oaspeții mai puțin simpatici?

Pe chipul solemn al lui Józef apăru expresia unei disponibilități imediate. Făcu o jumătate de pas înainte iar mâinile executară și ele o jumătate de mișcare de parcă ar fi vrut să confirme numaidecât că nimic nu poate face mai bine decât să dea afară oaspeții nedorțiți. Jemiol nu dădu atenție acestui lucru și i se adresă lui Wilczur:

— Te-ai gândit vreodată, *signore*, la misterul mecanismului social în care întotdeauna există un *quantum* de oameni care au îndrăgit ilotismul? Niște paria privilegiați. Sclavi din predestinare și din proprie inițiativă. Menirea lor e să slujească...

— Fiecare slujește cuiva sau ceva, observă Wilczur.

Jemiol scutură din cap.

— *Tournement de tête, amigo*^[16]. Eu nu slujesc nimănui. Eu. Iată-mă în toată splendoarea. Nimănui și la nimic. Libertatea. Înțelegi cuvântul „libertate”? Eu l-am înțeles cu mai bine de treizeci de ani în urmă. Cândva am fost și eu sclav, un sclav cu nenumărați stăpâni. Stat, popor, religie, sentimente de toate genurile și de toate calibrele, onoare, ambiții. Imposibil de numărat. Și deodată, într-o bună și frumoasă zi, mi-am dat seama cât de încurcat sunt în toate acestea. M-a cuprins mirarea, apoi un răs zadarnic. Am făcut o săritură plină de grație și am ieșit din lada cu gunoi, dezrobit, independent, liber. Nici nu m-am uitat îndărăt ca să văd ce ruine am lăsat în urmă. Și nimic nu mai e în stare să-mi tulbure libertatea.

— Doar poliția, mormăi pe sub mustață Józef.

Jemiol auzi această observație. Ridică un deget și întorcându-se spre servitor spuse:

— O, masă înapoiată! Vertebrat omnivor, cu gândul numai la trup. Tu n-ai să ajungi niciodată în butoiul lui Diogene, tu n-ai să te ridici niciodată cu dirigeable-ul sufletului mai presus de leșul tău. *Odi profanum vulgus!...*^[17] Bineînțeles că stau adesea și cu plăcere în pușcărie, dar spiritul meu nu pierde nimic din libertatea sa. *Spiritus flat ubi vult.*^[18] Chiar și atunci când lipsește spirtul. Mai toarnă-mi și pleacă, fiindcă vremelnicia ta îmi acoperă perspectiva veșniciei.

Wilczur înclină capul.

— Poți să te retragi, Józef.

Józef profită bucuros de permisiune, dar înainte de a se duce la bucătărie încuie cu grijă toate camerele, dulapurile și sertarele. Acest Șecspir nu trezea în el nici cea mai mică încredere. Józef era chiar înclinat să creadă că cel mai indicat ar fi să telefoneze imediat la comisariat și multă vreme n-a putut adormi gândindu-se la faptul dacă nu a făcut o greșeală lăsându-l pe profesor singur cu acel om dezagreabil.

— Da, Cezare, spunea în vremea aceasta Jemiol plimbându-și pe sub nas paharul pe care tocmai îl golise. Da, Cezare! Și iar te văd ieșit din formă. Atunci, dacă memoria mea genială nu mă înșeală, o femeie ți-a sfâșiat inima... Ascultă-mă pe mine: dă diavolului ce-i al diavolului: toate femeile, toate, de la cea mai bătrână cotoaroanță din Lysa Góra^[19], până la cea mai tânără domnișoară de pension. Acesta-i departamentul lui. Să le ia naiba pe toate! Ce-l pot interesa pe un om inteligent niște ființe încorsetate din ambele părți? De corsetul creierului și al pantofilor. La mijloc pânțele și părțile acelea ale procreării. Ce satisfacție îi poate oferi unui om lipirea buzelor de orificiul bucal rujat al unor ființe cu creier de găină, cu instincte animalice, lipsite de conștiință! Nu, stăpâne, asta nu-i o ocupație pentru un om serios. Ți-ai ales un subiect nepotrivit pentru dramă.

Profesorul Wilczur zâmbi palid.

— Te înșeli. Nu am nici o dramă. Nu trăiesc nici o dramă.

Jemiol închise un ochi, iar al doilea, înroșit, îl aținti asupra chipului lui Wilczur.

— Și totuși te roade ceva, darling. Eu sunt un tenismen prost, boxez slab, cânt, se pare, nu prea bine iar la orgă cânt și mai rău, dar sunt un excelent psiholog. Nu te îndemn la destăinui. Nu-mi plac spovedaniile. Unul dintre cele mai plictisitoare lucruri pe lume este să ascuți păcatele altora. Dar de data aceasta mă milostivesc. Află că sunt mărinimos. Pentru că mai trebuie să știi, conte, că sunt singurul om pe lume în fața căruia poți să te destăinui liniștit, fără teama că vei întâlni ironie, compătimire, *Schadenfreude*^[20], milă sau alte asemenea

monstruozițăți. Voi fi insensibil ca un zid. Se pare că pentru asta am și fost inventat, chiar dacă evreii au inventat cu câteva mii de ani în urmă zidul plângerii. Așează-te deci, *rabi*, la poalele mele și plângi. Pe cine vrei să plângi, *amigo*? Copiii, văduvele, orfanii, nereușitele în afaceri, catastrofele burselor sau așa, global, mirovaia scorb?...^[21]

Wilczur scutură din cap.

— Oamenii... Oamenii... Oamenii răi...

Jemiol izbucni în râs.

— Cristofor Columb! O, Newton! O, Kopernik! Descoperitorule de noi adevăruri! Ce revelație, ce spirit de observație! Stimatul domn consilier a observat că oamenii sunt răi? Dar cum ar trebui să fie? Ai vrea, *maestro*, să-i prefaci în coruri de îngeri? Asta ar cere puțină trudă. Ar trebui să-i sterilizezi de tot ce este esența vieții. Ești chirurg, atunci fă trei amputații: amputația buzunarelor, amputația stomacurilor, ei, și așa mai departe. Atunci vor deveni niște mielușei. Oameni răi... Alții nici nu există. Ori sunt niște vite grase care își păzesc prada și își consumă propria grăsime, ori sunt niște câini turbați care te apucă de beregată! Alții nu există.

Jemiol se ridică și lovind cu pumnul în masă repeta într-un exces de furie:

— Nu există, nu există, nu există!...

— Nu-ți împărtășesc pesimismul, prietene, spuse liniștit Wilczur. Eu personal cunosc alți...

— Pe Marte? Pe lună?... Pe ce planetă? urlă Jemiol.

— Pe a noastră. Pe pământ.

— Ah, da? râse ironic Jemiol, și stăpânindu-se brusc, întrebă pe un ton liniștit:

— Ai putea, stimate domn, să-mi dai și mie adresa lor?

Wilczur își sprijini bărbia în palmă.

— Ar trebui să-ți dau multe adrese, prietene. Sunt mulți oameni buni.

— Ah, în cazul acesta se ascund atât de bine... Ei, în sănătatea ta. Sfinte Francisc. În sănătatea ta.

Jemiol goli paharul său, luă cu degetele o bucată de somon de pe platou, o înghiți și dădu din mână:

— *Reverendissime*, cunosc o singură adresă: a ta. Alta nu-ți pot oferi pentru că nu am un domiciliu stabil. Trimite-i pe cei interesați: *Établissement Drozdzyk. Poste restante*.

— Nu-i adevărat, spuse Wilczur. Sunt mulți. Numai că e greu să-i vezi. Sunt mai puțin activi decât cei răi. Nu atrag atenția asupra lor. Preocupați de munca lor liniștită, se mulțumesc cu o simplă bucată de pâine, pe când ceilalți luptă *pentru existență per fas et nefas*.

— Ah, îl întrerupse Jemiol. Așa deosebiri faci, *my darling*, de acord. Dar atunci ia în considerare și faptul că cei activi se hrănesc cu ceilalți. Ceilalți, care nu luptă pentru existență, slujesc, pur și simplu, drept nutreț. Crește iarba, crește și când a crescut, spre slava Domnului, vine un pui de cățea, o mănâncă și gata. Ha, ha. Te-ai gândit vreodată ce-i un oraș? Orașul e o invenție a diavolului, iar satul e iarba. Orașele mănâncă satele. Cu cât mănâncă mai mult, cu atât sunt mai flămânde. *L'appetit vient en mangeant*.^[22] Monștrii aceștia se umflă, se îneacă în febra îngurgitării, plutesc în propriile lor excremente, fiindcă nu pot digera totul... Orașele...

Își mai umplu un pahar și continuă:

— Urăsc orașele, dar mă atrag prin monstruozitatea proceselor de digerare. Eu sunt în intestinele lor. Și dacă nu mă sufoc, asta se datorează faptului că eu însumi sunt produsul lor. Iată opera!

Se ridică, poză în Napoleon. Părul lui răvășit, lucios de transpirație, fața murdară și nebărbierită, ochii sticloși de bețiv, zdrențele de pe el, toate alcătuiau ceva respingător.

— Iată ce *chef-d'oeuvre*^[23], intona el pe un ton teatral. Iată capodopera orașului, iată floarea civilizației noastre, iată chintesența progresului...

Wilczur se cutremură. Într-adevăr, în cuvintele ciudatului său oaspete sesiză un adevăr. Înfățișarea tragicomică a lui Jemiol se asocia într-un fel cu ceea ce spunea.

Profesorul se ridică și se apropie de fereastră.

— Orașul, se gândea, orașul animalelor lacome...

Strada era pustie. De undeva de departe se deslușeau niște sunete ritmice. A trecut o vreme până când a recunoscut clopotele.

Capitolul V

Întorcându-se de la niște cunoștințe din vilă, Lucia găsi în camera sa un buchet mare de trandafiri. Adora florile, acestea însă i-au produs o surpriză neplăcută: Firește, nu se îndoia că i le trimisese Kolski, cu toate că florile nu erau însoțite de nici un bilețel.

— De ce face el asta, de ce face asta? se întrebă ea. În gestul acesta anonim era ceva studentesc, dar și mic-burghez. Doar de atâtea ori i-a dat de înțeles că din partea ei nu se poate aștepta la nimic mai mult decât la simpatie și prietenie. Îl îndrăgise sincer, îi respecta cinstea și caracterul dar pentru ea era numai coleg și nu putea rămâne decât coleg.

De câte ori se întâmpla să rămână numai ei doi și nu aveau nimic urgent de făcut, Kolski încerca să dirijeze discuția spre aspecte pur personale. Pe ea o costa multă trudă și diplomatie ca să nu permită așa ceva. Nu voia să-l facă să sufere. El însă părea să nu înțeleagă considerentele după care se conducea Lucia și nici nu sesiza în atitudinea ei faptul că nu se putea aștepta la alte sentimente, fiindcă revenea mereu la același subiect.

De fapt ea nu avea ce să-i reproșeze. Poate doar că era total absorbit de carieră, că tot timpul muncea, învăța, studia, că se străduia să câștige tot mai mult și nu putea înțelege atitudinea ei. Și doar abia acum câteva zile erau cât pe-acum să se certe din această cauză.

— Nu înțeleg atitudinea dumitale față de propriu-ți viitor, spunea el. Pierzi timpul cu practica aceasta care nu-ți aduce nici un venit și nici nu-ți sporește experiența și cunoștințele medicale.

— Pentru că dumneata ești un egoist, i-a răspuns ea pe un ton indiferent.

Kolski s-a revoltat:

— Nu sunt deloc egoist, dar consider că pentru a oferi ceva trebuie întâi să ai ce. Când voi fi un medic în adevăratul sens al cuvântului, când voi avea un cabinet bun, care să-mi asigure mie și viitoarei mele familii o existență îndestulată, te asigur, domnișoară Lucia, că mă voi ocupa și de orfeline și de casele de bătrâni, așa cum faci dumneata astăzi. Te asigur că la începutul carierei sale profesorul Wilczur, pe care dumneata îl așezi atât de sus, știu asta cu certitudine, nu era nici el stăpânit de furia filantropiei, ci muncea asupra sa și pentru el.

Lucia ridică din umeri.

— Aici nu e vorba de filantropie. Cât de puțin mă înțelegi. Eu nu mă îngrijesc de săraci din filantropie.

— Totuna. Dacă preferi, putem să-i spunem simț al datoriei sociale.

— Dar de unde. Nu poate fi vorba de datorie acolo unde găsești plăcere. Eu o fac pentru mine. Mă bucură faptul că pot fi de folos, că sunt într-adevăr necesară acestor oameni care nu au cu ce plăti un medic, un medic mai bun.

— De acord. Accept, cu o singură rezervă: întâi trebuie să devii acel medic mai bun, să acorzi mai mult timp studiului în clinică, și nu unor boli standard, care nu te învață nimic.

Lucia îl privi drept în ochi.

— Spune-mi, te rog, nu crezi că asemenea medici mai răi ca mine, vor fi mereu necesari săracilor?

Kolski ripostă iritat:

— Fără îndoială, dar de ce trebuie s-o faci tocmai dumneata, cu prețul aptitudinilor și viitorului dumitale?!

— Ei, uite egoismul. Aptitudinile mele, viitorul meu. Dar nu te gândești la faptul că poate eu nu-mi doresc alt viitor, că poate cea mai mare plăcere o găsesc într-o astfel de utilizare a aptitudinilor mele. Cât de comic ești în orbirea asta a dumitale. Dumitale ți se pare că toți oamenii trebuie să aibă aceleași preocupări și aceleași aspirații ca dumneata.

— Nu aceleași, dar chibzuite, chibzuite!

Voia să-i răspundă că în interpretarea lui chibzuința se reduce la aspectele contabilicești, dar s-a abținut.

În orice caz, discuția aceasta cam răcise relațiile dintre ei, iar Lucia considera trandafirii primiți acum o modalitate de a-și cere scuze. Bănuiala aceasta o cam irita. Din câteva motive. În primul rând cunoștea zgârcenia lui Kolski, care trebuia să fi cheltuit o sumă importantă din veniturile lui și așa modeste; firește, nu fără ezitări și fără convingerea că multă vreme nu va uita această cheltuială.

În al doilea rând, avea o reticență înnăscută de a primi ceva de la oamenii față de care nu putea sau nu voia să se revanșeze. În sfârșit, își dădea seama că anonimatul era un mare sacrificiu din partea lui Kolski. Era convinsă că el aparține acelor oameni care poate că nu aleargă în mod special după popularitate, dar țin întotdeauna să-și facă remarcată prezența în toate problemele la care participă.

Tarele lui Kolski nu stârneau însă indignarea Luciei, le privea mai degrabă cu îngăduință. Cu toate acestea se hotărî să-i reproșeze trimiterea florilor și să sublinieze clar că nu-i fac plăcere asemenea dovezi de aducere-aminte.

Ocazia se ivi îndată după sărbători. Seara târziu, lucrând în laboratorul spitalului la o analiză microscopică a sângelui unui pacient,

auzi în spatele ei pașii lui Kolski. Folosindu-se de prilejul că poate să-i comunice opiniile fără să-l privească în ochi pe Kolski, spuse cu deplină siguranță:

— Bine că ai venit. Tocmai voiam să stăm de vorbă. De ce faci asemenea lucruri? Te rog să mă crezi că nu pot nici măcar să-ți mulțumesc, fiindcă nu mi-au produs nici o plăcere.

Kolski se miră sincer.

— Nu știi ce vrei să spui, domnișoară Lucia.

— Nu te preface. Mă refer la flori. Faci niște cheltuieli inutile, niște cadouri care nu ți se potrivesc nici duminică, nici mie.

— Nu știi despre ce flori e vorba, răspunse cu hotărâre Kolski.

Luciei îi trecu prin minte că acum apreciază cum se cuvine inutilitatea inițiativei sale și că face uz de anonimatul comisionului pentru a nu recunoaște nimic.

— Nu credeam că ești chiar atât de lipsit de curaj civic, spuse ea rece.

Kolski tăcu o clipă.

— Domnișoară Lucia, începu, trebuie să fie o neînțelegere. Cineva a vrut să te implice pe dumneata, pe mine sau pe amândoi într-o glumă și s-a folosit de numele meu. Nu mi-a lipsit niciodată curajul civic și, în definitiv, de ce ar trebui să mă rușinez că îți trimit flori? Și așa fi făcut-o, adăugă după o clipă de ezitare, dacă n-aș ști că dumneata nu apreciezi asemenea manifestări ale sentimentelor... prietenești.

— Prin urmare trandafirii nu sunt de la dumneata?... Mi i-a trimis un anonim... Iar eu am crezut... Te rog foarte mult să mă ierți.

Amândoi erau într-o situație penibilă. Lucia se simțea de parcă ar fi încercat să-l convingă pe acest om că o adoră mai mult decât în realitate. Kolski era disperat că a săvârșit o greșeală condamabilă și nu i-a oferit Luciei de sărbători un cadou oricât de mărunț. Se putea crede că nu s-a gândit deloc la ea. Ori poate că Lucia a inventat trandafirii aceia ca să sublinieze lipsa lui de atenție?...

Stătea la masa din laborator privind jenat trupul ei ușor aplecat, îmbrăcat în halat alb, părul ei blond, obrații mai îmbujorați ca de obicei, mâinile foarte albe, poate prea late și prea mușchiuloase, care lucrau la microscop.

— Te rog foarte mult să mă ierți, repetă ea.

— Ah, nu face nimic, răspunse el încurcat.

— Ba da, pentru că te-am bănuț că te ții de prostii, spuse lapidar.

— Nu a fost nici o prostie, se împotrivi el. De fapt eu trebuie să-ți cer scuze că nu m-am gândit la o atenție de sărbători.

Lucia ridică ușor din umeri.

— Nu văd nici un motiv pentru care ar fi trebuit să te gândești la o atenție tocmai pentru mine. Nici unul.

Kolski ezită puțin.

— Motivul constă în faptul că trebuie să ne gândim la persoanele pe care le socotim cele mai apropiate...

Bănuind încotro bate Kolski, Lucia îl întrerupse râzând:

— Exact. Nu cumva suntem de prea mult timp apropiați?! Se pare că dumneata ar trebui să fii în secție. E unsprezece fără un sfert.

Kolski însă nu se lasă.

— Domnișoară Lucia, de ce nu vrei să mă asculți? De ce întotdeauna atunci când vreau să-ți spun ce simt, ce simt de multă vreme, cu ce trăiesc, ce gânduri am... De ce...

Fără să-și ridice privirile de la microscop, Lucia spuse repede:

— Pentru că este inutil.

— Dumneata știi, nu se poate să nu știi că eu te iubesc, spuse exasperat.

— Știu că ți se pare.

Scoase repede lamela din microscop, își notă ceva pe un formular și se ridică.

El îi tăie calea.

— Domnișoară Lucia, n-ai să pleci de aici până nu mă asculți. De ce?... Ce ai să-mi reproșezi?

— Nu am nimic să-ți reproșez.

— Atunci de ce?... De ce îmi respingi sentimentele cu atâta dispreț, cu atâta teamă, nici eu nu mai știu cum să-i spun?

Lucia scutură din cap.

— Nu le resping. Pur și simplu nu le pot accepta, fiindcă nu pot răspunde la fel.

— Am cerut eu așa ceva? Ți-am cerut eu ceva vreodată? Vreau doar să-mi dai voie să-ți vorbesc despre mine și despre dragostea mea. Vreau doar să sper că atunci când voi merita așa ceva, iar în inima dumitale se va trezi, nu dragostea, ci măcar puțină simpatie, cordialitate, bunăvoință...

Îl privi drept în ochi.

— Domnule Janek. Vreau, să mă înțelegi bine. Nutresc pentru dumneata multă simpatie și multă cordialitate, dar știu, am certitudinea că este mult prea puțin față de ceea ce pot și ar trebui să nutresc pentru omul cu care aș vrea să-mi unesc viața. Nu sunt un copil, am douăzeci și șase de ani. Ar trebui să fii convins că știu să privesc lucid viața, oamenii. Te consider cel mai draguț dintre colegii mei, și dacă după cum bine ai observat, m-am străduit atâta vreme să nu ajungem

la această discuție, am făcut-o numai pentru că nu vreau să pierd prietenia dumitale, pe care o prețuiesc atât de mult. Dar dacă m-ai silit, e de datoria mea să-ți spun că nu te iubesc și nu te voi iubi niciodată.

Kolski stătea palid, cu un zâmbet resemnat pe buze. Lucia simți o strângere de inimă.

— Îmi pare tare rău, domnule Janek, dar recunoaște și dumneata că e mai bine să-ți vorbesc deschis și sincer, decât să te port cu niște promisiuni, pe care nu pot și nu le voi putea onora.

— Prin urmare nu-mi lași nici o speranță? întrebă încet.

— Nici o umbră. Și te rog să nu mă condamni.

Își luă formularele de pe masă și se îndreptă spre ușă. Când era în ușă, Kolski o strigă:

— Domnișoară Lucia, încă o întrebare.

Se opri.

— Iubești pe altul?

— E atât de important? întrebă după o pauză.

— Foarte important, spuse apăsător.

— Da, iubesc pe altul.

— Încă un lucru. Îl iubești pe... Wilczur?

Lucia nu răspunse. Kolski se apropie de ea.

— Asta-i o nebunie, domnișoară Lucia... E un om bătrân... un om epuizat... La ce te poți aștepta de la el?... Dumneata știi cât îl stimez și îl admir. Nu ți-aș spune toate acestea dacă nu mi-aș da seama de stupiditatea monstruoasă a simplei apropieri: el și dumneata. El, care încheie viața și dumneata, care abia o începi. El, în care atâtea sentimente s-au înfiripat și au pierit, și dumneata, care nici nu le-ai cunoscut. E o adevărată nebunie. Îl stimez și îi datorez mult, dar eu te iubesc și este de datoria mea să-ți spun toate acestea. Domnișoară Lucia, gândește și dumneata, ce îți poate el oferi? Ce îți poate oferi?...

Pe chipul Luciei apăru un zâmbet.

— Ce-mi poate oferi?... Oferi?... Cât de puțin mă cunoști?... Îmi poate oferi cel mai mult, totul îmi poate oferi dacă vreau să primesc. Să primesc ce-i pot eu lui oferi...

Se uita la Kolski, dar el simțea că nu-l vede. În privirea ei se putea zări și tristețea și zâmbetul.

Rămase o clipă nemișcată, apoi se întoarse și ieși. Câteva minute Kolski nu se mișcă din loc. Puțin mai înainte totul se revolta în el împotriva înfrângerii, acum însă îl cuprinse apatia. Se afla în fața unui lucru pe care nu-l putea înțelege, nu putea să-l aprecieze folosind categoriile gândirii raționale, măsura pe care se obișnuise s-o aplice lucrurilor omenești, măsura bazată pe legi în care credea. Și deodată își

dădu seama că n-o cunoștea deloc pe Lucia, că habar nu are de psihologia ei, de psihologia femeii în general.

Cu toate că împlinise treizeci de ani, avea o experiență mult prea săracă în acest domeniu. Provenind dintr-o familie modestă, de mic copil a fost lăsat în voia sorții, și-a dezvoltat instinctul conservării și înțelegerii lucrurilor care guvernează lupta pentru existență. Și cum nu putea să se dedice numai pe jumătate unui lucru, pătrundea cu totul în realitate, iar realitatea însemna pentru el munca și acel imbold permanent: înainte, mai mult, mai bine!

Sub acest semn se desfășura și viața lui. Rareori reușea să ciupească câteva ore pentru plăcerile lui personale, pentru distracții, iar relațiile cu femeile le considera distracții. Până a cunoscut-o pe Lucia.

În secție totul era în ordine. Noaptea se anunța liniștită. Putea să se culce în camera de gardă, dar nu avea nici un chef să doarmă. Treptat își ordonă gândurile și din ele se desprindea tot mai clar un proiect: de vreme ce Lucia este atât de irațională, trebuie făcut tot ce ar putea îngreuna, împiedica săvârșirea unor greșeli, care i-ar influența pentru totdeauna viitorul.

Firește, nici o persuasiune nu putea da rezultate. În privința asta nu-și făcea iluzii. Așa că rămânea doar îndepărtarea ei de Wilczur. Dar cum? Multă vreme nu a putut găsi nici un răspuns. Dacă ar fi fost în relații mai apropiate și mai strânse cu profesorul, ca să-și poată permite o discuție deschisă și sinceră cu el, ar fi avut anumite șanse de a-și realiza planul. Kolski nu se îndoia că acest om înțelept putea fi ușor convins. Din păcate, chestiunea era prea intimă, prea personală ca să poală fi abordată, și apoi dacă Lucia ar afla de intervenția lui prematură, ar rupe orice relații cu el.

— Nu. Exclus!

Rămânea deschisă o altă problemă. Toți cei din spital își dădeau seama că în curând, într-un an sau chiar într-o jumătate de an, profesorul va trebui să cedeze presiunii și să părăsească spitalul. Până acum Kolski se gândea cu tristețe la această eventualitate, de data aceasta însă i se părea o modalitate foarte bine-venită. Din cauza Luciei. În ceea ce o privește, era convins că, în pofida conflictului cu profesorul Dobraniecki, va reuși să-și păstreze poziția în spital. Știa că Dobraniecki ține la părerea lui, că ține seama de popularitatea lui printre colegi și că în perioada de început a domniei sale nu se va încumeta să facă schimbări prea radicale, că va evita conflictele și că mai degrabă se va strădui să-și atragă personalul. Pe urmă lucrurile se vor rezolva într-un fel. În definitiv, ca medic, Lucia avea multe calități: hărnicie, disciplină, intuiție. Cu timpul Dobraniecki o va accepta...

Meditațiile acestea l-au condus pe Kolski la concluzia că în interesul lui și în primul rând al Luciei, nu trebuie să acționeze în direcția menținerii cât mai îndelungate a lui Wilczur în funcție. Dimpotrivă, este indicat să colaboreze cu grupul care acționează pentru grăbirea demisiei lui. Doctorul Kolski luă această hotărâre cu inima grea, dar nu putea lua alta.

Nici Lucia nu putuse dormi în noaptea aceea. O tulburase și o răscolise discuția cu Kolski, care o provocase atât de brutal și atât de inutil. Îi reproșa lipsa de subtilitate. Într-adevăr, se temea că relațiile lor nu vor mai putea reveni nici la vechea destindere, nici la vechea colegialitate, pe care o prețuia atât de mult. Prin lipsa de tact nu a câștigat nimic, ba a și stricat totul. Mergând spre casă își reproșa că l-a tratat prea blând. Trebuia să-i spună mai limpede ce înseamnă asemenea declarații și cum apreciază ea insistența lui deplasată.

Preocupată de aceste gânduri, abia când ajunsese în cameră și zări din nou trandafirii, se întrebă:

— Dacă nu sunt de la el, atunci cine i-a trimis?

Nu avea mulți cunoscuți, iar printre ei nici unul care să fie îndreptățit să facă așa ceva. Știa că place câtorva colegi și poate tânărului Zarzecki, dar ei aveau certitudinea că nu pot aștepta nimic de la ea. Atunci cine?...

Și deodată tot sângele îi năvăli în cap. O idee dementială, absurdă, îndrăznească. Și totuși ceva îi spunea, ceva o asigura, o întărea în convingerea că tocmai el, profesorul Wilczur trimisese aceste flori.

Inima îi bătea mai repede și mai puternic. Privi îndelung buchetul roz parcă așteptând confirmarea bănuielii sale. În cele din urmă, parcă ar fi primit confirmarea așteptată, se lumineă zâmbind.

Nu, nu. În acest caz intuiția nu o putea înșela. Cu câtă bucurie ar fi strâns aceste flori la pieptul ei...

Se aplecă asupra lor. Nările i se umplură de mireasma ușoară care abia se mai simțea. Petalele răcoroase îi atingeau delicat obrajii înfierbântați și multe dintre ele se scuturară ca o ploaie deasă pe măsuță.

Și totuși! Și totuși n-a uitat-o, și totuși s-a gândit la ea! S-a gândit în această zi de Ajun.

Iar ea a fost atât de credulă! L-a crezut când i-a spus că pleacă! Firește că e în Varșovia. Și-a petrecut sărbătorile aici. Singur. Absolut singur...

Privi în grabă la ceas. Era trecut de douăsprezece. Cu toate acestea s-a hotărât să-i telefoneze. Știa că profesorul nu se culcă niciodată mai devreme, că în orice caz va afla ceva de la Józef.

Formă numărul cu o grabă plină de nervozitate. În receptor vreme îndelungată răsună un bâzâit ritmic, în cele din urmă se auzi o voce răgușită și necunoscută.

— Suflet rătăcitor, de ce ai nevoie?

— Casa... casa domnului profesor Wilczur? întrebă nehotărâtă Lucia.

— Într-adevăr. Ai ghicit, fetițo. Aceasta este locuința lui pământească. *Und mein Liebchen, Was willst du noch mehr?*^{24}

— Aș putea să-l rog pe domnul profesor?... întrebă Lucia, surprinsă, după o clipă de ezitare.

— Depinde ce, turturico. Dacă vrei un ceas de aur și un cub de zahăr, cred că da. Dacă vrei să-ți extirpezi apendicele, nu te-aș sfătui. Dacă vrei o partidă de golf, nici vorbă. Dacă vrei să-i ceri mâna, ai întârziat cu cel puțin treizeci de ani. Dacă vrei un păhărel de alcool, nu se poate, fiindcă eu opun veto. Prin urmare, cu toate că Sfânta Scriptură spune „cere și ți se va da”, observă, domniță, că nu se spune că ți se va da ce ceri. Cери, de pildă, turtă dulce cu migdale și ți se dă febră galbenă cu complicații. Cери inspirație și ți se aduce omletă din patru ouă cu slănină. *Boite à surprises*^{25}. Un joc de-a v-ați ascunselea cu destinul. *Surprinse party*^{26} cu Providența. Prin urmare ce doriți, *mia bella?*

— Aș vrea să vorbesc cu domnul profesor la telefon, spuse speriată Lucia.

— Irealizabil, răspunse apodictic vocea răgușită. Irealizabil din trei motive. Prima, profesorul nu e în Varșovia. Secundo, nu mai mult decât acum câteva ore am reușit să-l conving, și mi-a dat dreptate, că e păcat să-ți pierzi timpul discutând cu femeile. Și terțio, chiar dacă ar fi acum în Varșovia și ar vrea să-și piardă timpul discutând cu tine cincisprezece minute, tot n-ar putea s-o facă, fiindcă zace sub una dintre mese, netrădând nici o intenție de a-și redobândi cunoștința. Iar eu sunt la sfârșitul puterilor. *Adio, signora, good-bye. Vale et me ama!*^{27}

Și așeză receptorul.

Capitolul VI

Secretarul președintelui Tuchwic îl înștiință:

— Domnul profesor Wilczur s-a întors astăzi din concediu și-i gata să vă primească numaidecât. A întrebat dacă vă supără ceva. I-am răspuns că nu știu.

Tuchwic înclină capul.

— Bine. Mulțumesc. Spune-i șoferului să vină.

Zece minute mai târziu Tuchwic era la spital. Imediat fu introdus în cabinetul profesorului Wilczur, care se ridică în întâmpinarea lui.

— Veniți ca oaspete, ca pacient, ori ca șef? întreabă zâmbind.

Președintele îi strânse mâna îndelung și cordial.

— Slavă Domnului, de sănătate nu mă plâng. Aș vrea să vorbesc puțin cu dumneavoastră despre afaceri.

— Vă stau la dispoziție, dădu din cap Wilczur poftindu-l pe oaspete să ia loc în fotoliu.

Tuchwic se așează comod și umplându-și pipa spuse:

— V-ați odihnit prea puțin, dragă domnule profesor. Ca să vă fac un compliment evreiesc: arătați așa și așa.

Într-adevăr, concediul nu contribuise la îmbunătățirea stării sănătății lui Wilczur și asta se vedea.

— Elementul meu este munca, spuse grav. Nimic nu e mai plictisitor ca inactivitatea.

— Știu câte ceva despre asta, recunoscui Tuchwic. Intră în sânge și în oase. Devine un viciu, un viciu primejdios. Cunoscu. Se pare că suntem de aceeași vârstă și tot nu mă îndur să las munca, deși îmi închipui că și la mine, ca și la dumneavoastră, unii mai tineri și ambițioși ar vrea să-și dea superiorul deoparte ca să-i ia locul.

Profesorul Wilczur își încruntă sprâncenele. De fapt încă de la început se aștepta la o discuție pe această temă.

— Bănuiam eu că intrigile de aici împotriva mea vor ajunge la dumneavoastră sub forma unor bârfe și a unor sugestii strecurate cu abilitate.

— Nu, domnule profesor. Au ajuns într-un mod mai direct. Pur și simplu am primit un memoriu semnat de câțiva medici din spitalul nostru, memoriu despre care tocmai voiam să discut cu dumneavoastră sincer și deschis. Vă rog să apreciați că am venit fără nici o intenție concretă. Pur și simplu vreau să vă prezint această chestiune și să las dumneavoastră ultimul cuvânt. Am totală încredere în cinstea și autoaprecierea dumneavoastră.

— Vă sunt recunoscător, domnule președinte.

Wilczur înclină capul.

— Nu vreau să fac nici cea mai mică presiune asupra hotărârii dumneavoastră. Nici cea mai mică, spuse în continuare Tuchwic. Pur și simplu nu mă pricep la asta. Am primit o explicație unilaterală a problemei. Să mai adaug că am impresia, așa cum aminteam adineaori, că adversarii dumneavoastră sunt călăuziți mai puțin de porniri obiective și mai mult de ambiția lor. Cu toate acestea, cred că acțiunea inițiată împotriva dumneavoastră de personalul care vă e subordonat nu poate rămâne fără influență asupra bunei funcționări a instituției. Pe scurt, ori considerați indicat să vă retrageți dumneavoastră, ori veți fi nevoit să-i îndepărtați pe cei care v-au dezavuat. Starea actuală nu mai poate continua.

Wilczur răspunse posomorât:

— Sunt absolut de acord cu dumneavoastră. Aș vrea acum să aud învinuirile care mi s-au adus.

Președintele luă servieta.

— Am la mine o copie a memoriului. Nu am luat originalul fiindcă este semnat. Veți fi de acord că sunt și eu obligat la o anumită discreție.

— Fără îndoială, recunosc Wilczur.

— Firește, în cazul în care dumneavoastră veți lua hotărârea numărul doi, vă voi înmâna originalul, pentru ca să puteți dispune eliberarea autorilor. Deocamdată poftiți copia.

Îi oferi lui Wilczur câteva file dactilografiate. Profesorul se adânci în lectură. Așa cum prevăzuse, în memoriu nu găsi nici o învinuire nouă sau importantă. Totul se învârtea în jurul bănuielilor că amnezia lăsase urmări durabile în psihicul lui, că magia îi deformase metodele medicale, că organizarea spitalului lasă de dorit ca urmare a neglijenței, a administrării indolente și favorizării unor anumite persoane. Se citau o serie de intervenții în presă în sprijinul opiniei că renumele spitalului, socotit ani de zile ca cel mai bun spital din capitală, este serios amenințat.

Wilczur adună filele și, zâmbind ironic, le înapoie președintelui Tuchwic.

— Și care este părerea dumneavoastră în această chestiune? întrebă Tuchwic.

Profesorul Wilczur luă un creion în mână.

— Vă răspund pe rând la toate incriminările. În ceea ce privește amnezia, nici un specialist nu scrie nici un cuvânt că i s-ar fi întâmplat vreodată să observe la vreun pacient revenirea ei. Nici unul. Vă puteți

închipui că după ce mi-am recăpătat memoria, am studiat tot ce s-a scris vreodată pe această temă.

— E de înțeles, confirmă Tuchwic.

— Prima învinuire cade. A doua, referitoare la magia practică de mine, este de-a dreptul ridicol. Nu-mi închipui ca vreunul dintre autorii acestui memoriu să dispună de cunoștințe medicale mai bogate decât mine. Și nu-mi închipui așa ceva fie și numai pentru că majoritatea personalului și-a dobândit cunoștințele de la mine. Și le-a dobândit și le dobândește. Într-adevăr, în perioada activității mele de vraci am cunoscut câteva metode de tratament neștiute sau abandonate de medicina oficială. Aceste metode s-au dovedit în practică bune și eficiente. De ce să nu le aplic? Medicina nu pretinde că este infailibilă. Domnii care au semnat memoriul se vede că se socotesc infailibili. Mai rămân două învinuiri. Prima se referă la organizarea deficitară a spitalului, în urma căreia își pierde bunul renume. Domnule președinte, eu am înființat acest spital, eu l-am organizat cu mulți ani în urmă și cred că am dreptul să afirm că renumele lui este opera mea.

— Fără îndoială, spuse președintele.

— E adevărat că în ultimul timp renumele lui a început să sufere. Să analizăm obiectiv, de ce. Nu din alte motive, ci pentru că oamenii care au hotărât să mă înlăture pe mine fac totul ca el să sufere. E o agitație ordinară. Nu voi da nici un nume, nu voi enumera faptele. Vă asigur însă că știu cine și în ce fel acționează împotriva intereselor spitalului. Până acum nu am luat nici o măsură. Am avut multă încredere în oameni. Am crezut că-și vor reveni, că vor medita, că se va trezi conștiința în ei. Am crezut că și colectivitatea va vedea ața albă cu care este cusută această afacere ignobilă. M-am înșelat. În sfârșit, ultima învinuire. Spun că sunt bătrân și obosit, că slăbirea disciplinei în spital este urmarea epuizării energiei și capacității mele de a conduce. Domnule președinte, recunosc că în ultimul timp energia mea a fost mult diminuată, că starea nervilor mei lasă mult de dorit, că sănătatea mea a fost grav zdruncinată. Totul e adevărat. Dar starea mea își are cauza, exclusiv, în campania brutală de calomniere și de defăimare purtată de adversarii mei. Sunt de acord că pe dumneavoastră, reprezentant al societății căreia îi aparține spitalul, puțin vă interesează de ce s-a diminuat valoarea conducătorului instituției. Pentru dumneavoastră important este rezultatul, faptul obiectiv: s-a diminuat. Tocmai de aceea nu pot uza acum de amabilitatea dumneavoastră pentru a lua hotărârea pe care ați binevoit să mi-o încredințați. Și vă rog să nu mă însărcinați pe mine cu rezolvarea acestei chestiuni.

— Și totuși, dați-mi voie să rămân la părerea mea. Repet că am

toată încrederea în obiectivitatea dumneavoastră și sunt convins că hotărârea dumneavoastră va fi cea corectă.

Wilczur rămase pe gânduri. După o pauză mai lungă răspunse:

— Bine, domnule președinte. Vă rog însă să-mi acordați câteva zile. Am să mă mai gândesc, și cum învinuirile care mi s-au adus au fost formulate în scris, voi răspunde și eu tot în scris. Vă rog să mă credeți că în acest moment nu am nici un plan. Trebuie să analizez toată chestiunea, să cercetez serios toată situația, să văd dacă după înlăturarea celor nemulțumiți voi mai dispune de aparatul necesar pentru a conduce spitalul. Nu mi-ați spus câți dintre subalternii mei au semnat memoriul, dar cunoscându-i pe toți, relativ bine, pot să vă asigur că majoritatea se va ridica în apărarea mea cu aceeași îndârjire cu care ceilalți s-au ridicat împotriva mea.

Președintele se ridică.

— Și eu sunt convins de asta. Vă las copia memoriului și aștept răspunsul dumneavoastră. Încă o dată vă rog să fiți convins, dragă domnule profesor, de stima mea profundă și de prietenia deosebită.

După plecarea lui Tuchwic, Wilczur rămase multă vreme pe gânduri. Becul roșu de deasupra ușii cabinetului său nu se stingea deloc, iar persoanele care voiau să-l vadă, se uitau în zadar în sala de așteptare.

Wilczur scrisese pe două coli de hârtie numele medicilor care se situau într-o tabără sau alta. În fruntea primei liste figura profesorul Dobraniecki, în fruntea celei de a doua doctorul Kolski. Aceste liste ipotetice indicau că profesorul putea să se bazeze pe loialitatea majorității personalului. Se hotărî să se apuce imediat de treabă și să discute pe rând cu fiecare. Primul chemat a fost doctorul Kolski.

Profesorul l-a primit în tăcere, i-a arătat locul în care să se așeze și dându-i memoriul, îi spuse:

— Câțiva colegi au depus acest memoriu prin care cer să mă retrag de la conducerea spitalului. Fii amabil și citește asta.

Kolski se îmbujoră ușor și se cufundă în lectură. Când sfârși, își ridică privirile spre profesor.

— Acum am o rugămintă, spuse Wilczur. Este vorba de sinceritatea dumitale, de sinceritate absolută. Spune-mi, te rog, părerea dumitale despre acest memoriu.

— E... e neapărată nevoie, domnule profesor, se bâlbâi Kolski. Wilczur dădu din cap.

— Pentru mine da, și te rog încă o dată: sinceritate absolută.

Kolski era uluit și începu ezitant:

— Se... se înțelege... după părerea mea chiar și numai depunerea unui asemenea memoriu e un tel de indecență... Cred că și Uniunea

medicilor ar putea lua niște măsuri... știu eu, disciplinare. Asta e lipsă de colegialitate. În orice caz, cred că ar fi trebuit să vă înștiințeze de intențiile lor. Dacă n-au făcut-o, nimic nu-i poate dezvinovăți. E o adevărată indecență să faci publice treburile interne ale spitalului.

Își înghiți saliva și tăcu.

— Dar ce crezi despre conținutul memoriului? întrebă Wilczur.

— Nici cu conținutul nu pot fi de acord, spuse Kolski recăpătându-și treptat stăpânirea de sine. Învinuirile care vi se aduc sunt, fără îndoială, exagerate.

— Exagerate, repetă în șoaptă Wilczur.

— Da, domnule profesor. Exagerate. Unele sunt de-a dreptul lipsite de temeii. Ar putea fi considerate ca rea voință din partea autorilor. De pildă revenirile amneziei sau înclinația dumneavoastră spre utilizarea unor metode de tratament în general nefolosite astăzi. Sunt insinuări cu totul neserioase.

Wilczur, care se așteptase de la asistentul său la o explozie de indignare, asculta cu uimire considerațiile lui așezate, la obiect și severe.

— Și pe deasupra, continuă Kolski, memoriul este redactat într-un mod evident ostil dumneavoastră. Dacă eu aș fi destinatarul, chiar și numai acest lucru ar trezi în mine îndoieli și mi-ar zdruncina încrederea în bunele intenții ale autorilor, mi-ar sugera faptul că se folosesc de aspectele reale ale situației în scopul unor interese personale și nu pentru binele spitalului.

Profesorul Wilczur ridică ușor din sprâncene și fără să privească la Kolski întrebă:

— Și care sunt aspectele reale ale situației?

Kolski ezită o clipă.

— Pentru că dumneavoastră mi-ați cerut atât de insistent să-mi spun sincer părerea...

— Asta și vreau, sublinie Wilczur.

— Atunci voi fi sincer. Știți, domnule profesor, câtă venerație, pietate și recunoștință nutresc față de dumneavoastră. Dar judecând obiectiv lucrurile, nu se poate să nu li se dea dreptate acestor domni când afirmă că în mod cert sunteți obosit, iar consecințele acestei oboseli se reflectă extrem de nefavorabil asupra spitalului. Dumneavoastră arareori și numai sporadic vă interesați de ce se întâmplă aici. Iar aici se întâmplă lucruri grave. În rândul personalului domnește agitația: intrigile, bârfele și mâncătoriile nu mai conțin. Într-un cuvânt, dezordine. Recunoașteți și dumneavoastră că pentru conducerea unei instituții atât de mari e nevoie de o mână forte și sigură, de nervi tari, și

de o prezență permanentă. Eu știu că ceea ce spun vă îndurerează, dar dacă am fost întrebat, prefer să pun problema deschis.

Termină și se așternu o liniște îndelungată. În cele din urmă profesorul Wilczur se ridică. Întinzându-i mâna lui Kolski, vru să zâmbească. Nu reuși însă și spuse:

— Mulțumesc, colega.

Kolski ieși fără nici un cuvânt din cabinet. Când ușa se închise în urma lui, Wilczur se lăsă moale în fotoliu.

Iată că dintr-o dată și dintr-o direcție surprinzătoare, primi o lovitură, cu atât mai dureroasă, cu cât venea din partea unui om de la care se aștepta la cel mai mare ajutor.

Să-și fi pierdut chiar într-atât capacitatea de autoapreciere?... Să nu-și poată da seama de declinul, pe care atât de limpede îl văd în el și adversarii și prietenii? Să fi devenit cu adevărat un om neputincios, un ramolit dăunător, o piedică pentru alții?... El, care simțea încă atâta forță, încredere, sete de muncă?...

Privi posomorât spre biroul pe care zăceau cele două file de hârtie, cele două liste. Le luă încet, le mototoli și le aruncă la coș. De ce să se mai adreseze și altora? Dacă vor avea sinceritatea lui Kolski, toți îi vor repeta același lucru. Să-i cheme ca să mai sufere și alte umilințe, să asculte cuvintele acelea groaznice, zdrobitoare, nedrepte – credea – dar spuse cu convingerea că sunt drepte...

Lupta era pierdută. Înțelese acest lucru și procedă așa cum îi dicta conștiința.

Scoase liniștit o coală de hârtie și scrise pe ea:

„Stimate domnule Președinte,

după ce am meditat și am cercetat situația din spital, am ajuns la convingerea că retragerea mea reprezintă cea mai corectă rezolvare a problemei. Cum după această hotărâre îmi va fi greu să mai rămân aici chiar și numai câteva zile, îmi permit să predau conducerea profesorului Jerzy Dobraniecki, adjunctul meu de până acum, care este excelent orientat în problemele instituției.

Cu stimă și considerație. Rafał Wilczur”.

Împături coala, o puse într-un plic, o adresă președintelui Tuchwic și apăsă pe butonul soneriei.

— Te rog să expediezi asta imediat, spuse portarului, și te mai rog să-i comunici domnului profesor Dobraniecki că vreau să-i vorbesc.

Nu l-a așteptat mult pe Dobraniecki. Reușise totuși să se stăpânească într-atât încât îl primi complet degajat.

— Te rog să iei loc. Am vrut să discut cu dumneata, dacă dispui de timp.

Dobraniecki se uită la ceas.

— Mai am douăzeci de minute până la operație.

— O, nu-ți iau atâta timp.

— Despre ce-i vorba? Întrebă Dobraniecki.

— Cu puțin timp în urmă a fost la mine președintele Tuchwic. Președintele Tuchwic mi-a spus că anumiți medici din spitalul nostru au semnat un memoriu prin care se cere retragerea mea. Nu mi-a spus nici un nume. Am citit acest memoriu și am motive să cred că dumneata ești autorul lui. Autorul și inițiatorul.

Dobraniecki își mușcă ușor buzele, dar își înalță capul și îl privi pe Wilczur în ochi.

— Da. Nu am intenția să neg.

— Și nici nu ai motive, adăugă Wilczur.

— Și nici nu am motive, confirmă Dobraniecki. Nu fac parte dintre oamenii care se tem de ceva și care preferă, în mod oportunist, să accepte ceea ce consideră rău, în loc să acționeze prin orice mijloace.

Wilczur zâmbi.

— Foarte bine ai spus: prin orice mijloace. Nu ai neglijat nici unul. Dar nu despre asta voiam să vorbesc cu dumneata. Tuchwic mi-a oferit o alternativă, lăsându-mi *plein pouvoir*, în ceea ce privește opțiunea: sau să păstrez conducerea spitalului și să-i înlătur pe cei care acționează prin înșelarea opiniei publice în defavoarea spitalului, sau să mă retrag eu însumi.

Tăcu, așteptând întrebarea lui Dobraniecki. Acesta însă păli ușor, dar nu scoase nici un cuvânt. Wilczur îl măsură cu o privire plină de dispreț.

— Tuchwic m-a lăsat pe mine să hotărâsc. Și am hotărât. Acum o clipă i-am trimis scrisoarea cu demisia mea.

Pe obrajii lui Dobraniecki apărură pete roșii.

— Îți comunic acest lucru fiindcă în aceeași scrisoare am declarat că îți încredințez duminică conducerea spitalului. De aceea voiam să te întreb dacă-mi faci acest mic serviciu și primești?

Dobraniecki își mișcă buzele, dar nu spuse nimic.

— Asta mi-ar ușura mult situația, continuă Wilczur pe un ton liniștit. Încredințând conducerea altcuiva, ar trebui să pierd mult timp cu explicațiile și cu alte asemenea lucruri, în timp ce dumneata, înlocuindu-mă de atâtea ori, ești foarte bine orientat în toate. Eu abia astăzi m-am întors din concediu și știu mai puțin despre treburile curente decât dumneata. Deci ești de acord?

— Sunt de acord, răspunse scurt Dobraniecki.

Wilczur se ridică.

— Atunci lucrurile sunt rezolvate. Cu bine.

Dobraniecki se ridică și el și spuse:

— Cu bine, domnule profesor.

Îi întinse mâna lui Wilczur, dar acesta scutură din cap.

— Nu, domnule. Eu nu pot da mâna cu dumneata.

Dobraniecki rămase o clipă încremenit, pe urmă se întoarse și ieși repede din cameră.

Profesorul Wilczur mai avea încă mult de lucru. Prin dulapuri. În cabinet, în birou, în diferite sertare avea o mulțime de cărți ale sale, note, schițe de cursuri etc. Trebuia să le sorteze, să le aranjeze și să dea dispoziție să fie împachetate... Când sfârși, afară era întuneric.

Se îmbracă și trecând prin sala de așteptare o zări pe Lucia. Îl aștepta aici.

— Bună seara, domnișoară Lucia, se bucură el. Credeam că nu ești astăzi la spital. De ce nu ai trecut pe la mine?

— Am fost, domnule profesor, cel puțin de câteva zeci de ori, dar deasupra ușii dumneavoastră ardea tot timpul becul roșu.

— Ah, da, da. Am fost foarte ocupat.

— Astăzi v-ați încheiat concediul?

— Astăzi, confirmă Wilczur.

— Cât de rău sunteți, domnule profesor. În timpul sărbătorilor ați fost în Varșovia și eu nu am știut nimic.

Wilczur râse.

— Dar cum ai aflat?

— Am avut două dovezi ale prezenței dumneavoastră.

Wilczur rămase surprins.

— Chiar două?

— Da. V-am telefonat.

— Józef nu mi-a spus nimic.

— Fiindcă nu a răspuns Józef, ci un om tare ciudat. Mi s-a părut că... lertați-mă, dar mi s-a părut că e un bolnav mintal.

— Bolnav mintal?

— Da. Spunea atâtea prostii și mi s-a părut că era complet beat.

Profesorul râse și dădu din mână.

— Ah, da. Era Jemiol. Îl cunoști și dumneata. Fostul nostru pacient. Un om extraordinar de simpatic.

— Extraordinar de simpatic? se miră Lucia. Parcă am avut un hoț de buzunare la secția fără plată.

— Acela, confirmă Wilczur. Un intelectual decăzut. E imposibil să afli de la el ce a fost. E, într-adevăr, un hoț de buzunare. Nici nu știu cum îl

cheamă. L-am cunoscut cândva, cu ani în urmă și pe atunci, dacă memoria nu mă înșală, îl chema Obiadowski sau Obiedziński, acum își spune Jemiol, peste un an probabil că-și va lua un nume mai convenabil... Da, e un om ciudat. Sigur, e un hoț de buzunare...

— Și un bețiv, adăugă Lucia. Mi-ar fi rușine să vă repet ce mi-a spus... Dumneavoastră chiar ați băut cu el?...

— Am băut puțin... puțin prea mult, zâmbi Wilczur. Dar de ce ești îmbrăcată? Pleci?

— Da. V-am așteptat doar pe dumneavoastră, fiindcă portarul mi-a spus că ieșiți în curând.

— Excelent. Atunci să mergem.

Afară era un ger ușor. Respirau cu plăcere aerul proaspăt. Trecură pe cealaltă parte a străzii. Profesorul Wilczur se opri și privi îndelung clădirea spitalului. Aproape la toate ferestrele se vedea o lumină blândă, albă. Fațada înaltă și semeață a clădirii avea în ea ceva maiestuos, liniștit și durabil.

Profesorul stătea nemișcat. Minutele treceau. Mirată de comportarea lui neobișnuită, Lucia își aruncă o privire pe chipul lui și zări două lacrimi alunecându-i pe obraji.

— Domnule profesor! i se adresă în șoaptă. Ce-i cu dumneavoastră?

Întoarse capul spre ea și zâmbi.

— M-am emoționat puțin. Am lăsat aici multă inimă... multă...

— Ați lăsat?

— Da, domnișoară Lucia. Am lăsat. Nu mă mai întorc aici niciodată. Aceasta-i despărțirea.

— Ce spuneți, domnule profesor?!

— Da, domnișoară Lucia. Astăzi am fost aici pentru ultima oară. Mi-am prezentat demisia și am încredințat conducerea domnului profesor Dobraniecki... Sunt bătrân, domnișoară Lucia.

Lucia nu putea răspunde nimic, simțea un nod în gât și tremura cuprinsă parcă de febră. Wilczur observă starea ei și cu o mișcare blândă o luă de braț.

— Să mergem. În fond nu s-a întâmplat nimic deosebit. Aceasta e ordinea firească a lucrurilor: bătrânii lasă locul celor mai tineri. Așa a fost de când e lumea. Nu te întrista...

— E groaznic... groaznic... repeta ea cu buzele tremurânde.

— Nu-i nimic groaznic. Atâta m-au sfătuit toți că ar trebui să mă odihnesc, încât le-am dat crezare în cele din urmă. Dar să nu mai vorbim despre asta. Cum ți-ai petrecut sărbătorile?

— Ah, domnule profesor, nu pot să-mi adun gândurile. Știrea asta m-a lovit ca un trăsnet din senin.

Wilczur râse.

— Ei, nu chiar din senin. De mult s-au adunat deasupra mea acești nori, lăsând să se audă nu tunete, ci niște sâsâieli și şuierături. Foarte ciudați acești nori. Mă bucură însă faptul că singurul trăsnet care a căzut din el, a căzut din voința mea... Ei, spune-mi, cum ți-ai petrecut sărbătorile.

— De ce mă întrebați, răspunse după o clipă de tăcere. Doar știți că pentru mine nu au putut fi niște sărbători vesele.

— De ce nu? Ești tânără, capabilă. Ai toată viața în față. Abia intri în viață. Ce necazuri ai avut?

Singurul ei răspuns a fost strângerea mâinii sub braț. Profesorul tăcu și o vreme merseră în tăcere.

— În timpul sărbătorilor am avut o singură clipă fericită, foarte fericită. Acea când am ghicit că dumneavoastră mi-ați trimis trandafirii.

Profesorul tuși surprins.

— Știu că dumneavoastră, spuse. Cu toate că ați fost atât de rău încât nu mi-ați scris nici un cuvânt și nu mi-ați dat de știre că sunteți în Varșovia. Dar și așa mi-ați produs o bucurie nemeritată: faptul că nu m-ați uitat, că v-ați gândit mine.

— M-am gândit, egoist bătrân ce sunt, m-am gândit la dumneata în ziua de Ajun și trebuie să recunosc că mi-a trecut prin minte o idee absurdă: să te invit la cină.

Lucia s-a oprit și l-a privit în ochi. În privirile ei zări atâta căldură și bucurie încât îi tresări inima. Ca să-și ascundă emoția, începu să vorbească:

— Stăteam singur ca un bursuc în vizuina lui, așa că nu-i de mirare că mi-au trecut prin minte cele mai năstrușnice gânduri. Dar să mergem, să nu stăm aici că încurcăm circulația pe stradă. Ajunul, bradul, fânul așternut sub fața de masă. Amintirile. Toate acestea te pot descumpăni.

— Și de ce, de ce nu m-ați chemat? Întrebă cu un reproș sincer în voce.

— M-am oprit la timp. Ce-i drept eu îți doream compania în seara aceea, dar dumneata cu siguranță puteai găsi una mai plăcută, mai veselă și corespunzătoare vârstei dumitale...

— Nu, nu, nu sunteți sincer, îl întrerupse Lucia. Doar știți că cel mai mult mi-aș dori să-mi petrec cu dumneavoastră nu numai o seară, ci toate serile, toate serile până la sfârșitul vieții mele.

Vocea îi tremura când o repezi:

— Nu mai spune prostii, domnișoară.

— Până la sfârșitul vieții, repetă ea.

Wilczur râse forțat.

— Ei, dacă e vorba de mine, nici nu ai risca prea mult, pentru că nu mi-au mai rămas multe seri până la sfârșitul vieții. Dar să nu mai spui asemenea lucruri. E ridicol, s-ar putea să ne audă cineva și să se distreze de minune. Fiica mea e aproape de vârsta dumitale și aș putea să-ți fiu tată. Și încă cum.

— Asta nu are nici o importanță, protestă Lucia violent.

— Are și încă mare.

— Pentru mine are importanță numai faptul că vă iubesc, că vă admir, că nici nu-mi pot închipui cum aș putea trăi departe de dumneavoastră.

De data aceasta Wilczur se opri.

— Domnișoară Lucia, spuse cu gravitate, privind în ochii ei înflăcărați. Dumneata ai încă foarte puțină experiență. Crede-mă, te rog, că sentimentele dumitale atât de frumoase și de proaspete, nu sunt decât urmarea unei neînțelegeri. Dumneata mă simpatizezi, îți par demn de admirație, de prietenie, în sfârșit de compătimit din cauza peripețiilor prin care am trecut în vremea din urmă. Dar asta nu e iubire. Peste o lună, peste un an va trece pentru că trebuie să treacă și atunci te vei convinge că în clipa asta, că astăzi te apropii imprudent de prăpastie. Din fericire la marginea acestei prăpastii există o barieră, care te oprește, această barieră este experiența mea și cunoașterea vieții. Fata mea, cândva o să-mi fii recunoscătoare. Cândva o să-ți amintești cuvintele mele.

Lucia zâmbi trist.

— Domnule profesor. Nici nu mă așteptam la alt răspuns. Știu că nu sunt demnă de dumneavoastră. Sub nici un aspect. Știam că așa îmi veți răspunde. Dar cum altfel s-ar putea răspunde unei femei, când dragostea ei nu găsește nici un ecou în bărbat.

— Greșești, domnișoară Lucia. Wilczur își încruntă sprâncenele. Ceea ce mi-ai spus dumneata, ce simți dumneata, este pentru mine un dar mare și prețios. Un om care a avut parte de atât de puțină afecțiune în viață, știe să o prețuiască. Asta nu înseamnă că poate răspunde cu aceeași afecțiune. Viața lasă urme, anii lasă și ei urme. Inima se usucă, sufletul își pierde seva hrănitoare, devine searbăd și ațos, se usucă precum un pergament. Trebuie să înțelegi asta, domnișoară Lucia.

— Nu cred, spuse scuturând din cap. De trei ani sunt în apropierea dumneavoastră, vă urmăresc, văd zilnic manifestările inimii dumneavoastră sensibile, ale mărinimiei și vitalității sufletului dumneavoastră. Inima dumneavoastră este pură ca inima unui copil.

Doar dumneavoastră iubiți oamenii!

Profesorul porni în tăcere.

— Da, dragă domnișoară, dar asta e altceva. Asta nu e ceva personal, nu pătrunde până în adâncuri, nu-mi sfâșie toți nervii, nu-mi umple zilele și nopțile. Cum să-ți spun eu? Între inima unui om tânăr, care iubește, și inima mea există o deosebire ca între un foc care arde și o biserică tăcută... Vezi dumneata, acestea sunt cele două iubiri, două iubiri diferite...

Acum iar mergeau în tăcere. Când și când întâlneau câte un trecător.

— Și nu ați iubit niciodată? întrebă Lucia.

Wilczur își înălță capul, de parcă ar fi privit într-un punct printre stele și spuse în cele din urmă:

— Am iubit cândva... O chema Beata.

Se părea că uitase de prezența Luciei și vorbea singur:

— Era tânără și frumoasă, și nu m-a iubit niciodată. Era soția mea... Nu soție, ci comoară, regină, copil. Astăzi nici eu nu mai știu: era esența și scopul vieții mele. Fiecare gând al meu se îndrepta spre ea, fiecare faptă a mea era pentru ea. Iubeam. O, eu știu ce înseamnă să iubești, îmi aduc aminte de mine cel din anii aceia, îmi aduc aminte că nu am știut să-i cuceresc inima. Se vede că eram prea nesimțitor, o acopeream cu alintări, tremuram la gândul că cea mai mărunță poftă a ei s-ar putea să nu se îplinească... Ea însă nu avea poftă mărunte. Dorea un singur lucru: să iubească. Iar eu nu am știut să fiu acela pe care l-ar fi putut iubi. Mereu, zilnic, vedeam în ochii ei un fel de teamă în fața mea, o distanță nemărginită care despărțea gândurile și lumea ei de a mea. Era o soție exemplară. Au fost și clipe când începeam să cred că ne apropiem unul de altul. Iluziile se spulberau însă repede. Și eu iar mă găseam în fața acelei ființe tăcute și de neînțeles, probabil tot atât de neînțeles pe cât eram eu de neînțeles pentru ea. Se purta cu mine ca un copil ajuns în cușca unui elefant. Are încredere în el, dar se teme să facă vreo mișcare, să scoată vreun cuvânt, pentru că nu știe cum va reacționa acel animal mare și greu.

Tăcu. După un timp Lucia îl întrebă:

— Nu mai trăiește?

Profesorul confirmă cu o mișcare a capului și deodată se învioră.

— Să mergem. Treci pe la mine, îți arăt fotografia ei.

Și parcă neașteptându-se la nici o împotrivire din partea Luciei, se întoarse imediat și se îndreptă spre casă. Lucia mergea alături de el profund tulburată. Destăinuirile proprii, apoi destăinuirile profesorului treziseră în ea o învâlmășeală de gânduri și de sentimente. Ah, de ce nu a trăit ea mai devreme, de ce nu l-a cunoscut înaintea celeilalte,

înaintea acelei proaste și nedemne, care nu a știut să-și prețuiască fericirea.

Lucia știa că Wilczur mai fusese cândva căsătorit și că de mulți ani e văduv. Cu trei ani în urmă o cunoscuse în treacăt și pe fiica lui, pe doamna Czynska, pentru care simțea o reală simpatie.

Prin oraș circulau atâtea povești contradictorii despre trecutul romantic al familiei Wilczur, încât era greu să deosebești adevărul de născociri. Lucia nu avea acea curiozitate care le făcea pe atâtea femei să răscrolească treburile altora. Dacă era vorba de Wilczur, prefera să rămână pentru ea un personaj misterios, pe jumătate legendar, pe jumătate real. Voia să-l cunoască zi cu zi, așa cum se cunoaște filă cu filă povestea peripețiilor tragice ale unui erou îndrăgit, istoria vieții lui, labirintul sufletului lui.

Lucia mai fusese de câteva ori în vila profesorului cu ocazia diferitelor treburi profesionale. Dar întotdeauna o primea în salon. De data aceasta, pentru întâia oară, a poftit-o în cabinet. Aprinse lumina și fără să spună nimic, îi arătă un portret mare deasupra căminului.

Din rama lată de argint o privea cu niște ochi mari, parcă ușor mirați, o femeie frumoasă cu păr auriu și cu o față ovală de fetiță. În jurul gurii ei mici se contura parcă o tristețe, mâna gingașă cu degete lungi, de rasă, atârna moale între faldurile de mătase ale rochiei.

Invidia îi strânse Luciei inima. Doamna aceea din portret i se părea de sute de ori mai frumoasă decât ea, incredibil de elegantă și de distinsă.

— O chema Beata... auzi în spatele ei vocea domoală a lui Wilczur. Într-o bună zi, când m-am întors, am găsit casa... goală. Plecase, mă părăsise, mă părăsise pentru altul, pentru iubire.

Lucia simțea că inima-i e gata să-i sară din piept. Se întoarse cu o mișcare bruscă, luă mâna lui Wilczur și începu să i-o sărute cu febrilitate, în neștire, printre sughițuri de plâns, de parcă prin acest sărut ar fi vrut să-l răsplătească pentru nedreptatea aceea, pentru nedreptatea criminală pe care i-o făcuse cealaltă...

— Ce-i cu dumneata?!... Ce faci, domnișoară Lucia? strigă revoltat Wilczur, trezindu-se brusc din meditație. Fii cuminte, așa ceva e de neconceput.

O așeză pe fotoliu, cutremurată de plâns, se uită prin încăpere căutând o cană cu apă. Pe măsuta de lângă cămin era o sticlă cu coniac. Turnă într-un pahărel și-l oferi Luciei, spunându-i pe un ton hotărât, dar blând, tonul cu care de obicei își obliga pacienții să-i dea ascultare.

— Bea asta imediat.

Îi îndeplini supusă porunca și încet se liniști, în timp ce el vorbea:

— Trebuie să-ți stăpânești nervii, dragă domnișoară. Să te controlezi. Ce medic ești dumneata dacă suferințele altora te descumpănesc într-atât încât dintr-o dată vezi într-un profesor bătrân și onest, un cardinal căruia trebuie să-i săruți mâinile? Ori poate că în felul acesta voiai să-mi onorezi vârsta înaintată?... Să-mi răpești și bruma de iluzii?... Ei, și cum arăți dumneata acum?... Te rog să-ți ștergi imediat lacrimile acelea rușinoase...

Îi oferi batista lui mare, iar Lucia spuse ștergându-și ochii:

— O urăsc... O urăsc... încet, încet se liniștea.

— Poate încă puțin coniac? întrebă Wilczur.

Refuză scuturând din cap.

— Mulțumesc și vă rog să mă scuzați pentru această izbucnire de isterie. M-am comportat într-adevăr oribil.

— Din curtoazie nu îndrăznesc să te contrazic, spuse Wilczur pe un ton intenționat morocănos. Nu îndrăznesc să te contrazic. Te comporți ca o elevă cu fenomene de limfatism pe fond scrofulos.

Voia să o facă să râdă, dar cuvintele lui nu ajungeau până la ea.

— Dar... dar dumneavoastră tot o mai iubiți? întrebă și își mușcă buzele ca să nu izbucnească iar în plâns.

Sprâncenele lui Wilczur se încruntară.

— Dragă domnișoară, au trecut atâția ani, a curs atâta apă, de atâtea ori mormântul ei s-a acoperit primăvara cu iarbă... Timpul lasă urme... Au mai rămas amintirile, amintiri dureroase și răscolitoare. O cicatrice. Am iertat-o. Asta-i tot.

Căzu pe gânduri, apoi adăugă:

— Vezi, și din asta poți afla ce face timpul. Totul trece. Ceea ce cândva părea să fie întreg universul, peste câțiva ani ni se înfățișează ca un fir de praf și nu putem înțelege de ce ne-am lăsat furați de iluzii.

— O, nu, se împotrivi Lucia, doar știți și acum că femeia aceea a însemnat pentru dumneavoastră întreg universul. Adevărata iubire, chiar dacă se stinge, rămâne ceva mareț.

Wilczur dădu din mână.

— Asta în cazul unor oameni singuratici ca mine. Cine știe dacă m-aș mai gândi astăzi la Beata, dacă îndată după plecarea ei aș fi întâlnit o altă femeie... o inimă sensibilă, un sentiment puternic.

Zâmbi și adăugă:

— Dar n-am întâlnit inimi sensibile. Pe drumurile mele nu umblă femei.

Lucia zâmbi.

— Umblă, dar dumneavoastră nu le vedeți. Iar dacă sunt atât de

insistente, încât se oferă singure, le mătrășii cu predici despre diferența de vârstă.

— Asta nu-i predică, spuse blând Wilczur. E o persuasiune. Și nu e vorba numai de vârstă. Mai trebuie luat în considerație că eu sunt un om sfârșit...

— Ce spuneți?! protestă ea.

— Da, da. O vechitură aruncată peste bord, încerca el s-o convingă. Gândește-te ce perspective mai pot eu avea. Aș putea să-mi deschid un cabinet particular acasă, dar asta ar însemna un contact continuu cu niște oameni, a căror vedere n-o mai suport. Sunt chirurg, dar acasă nu pot face operații, ceea ce înseamnă că aș fi nevoit să fac intervenții pentru a mi se repartiza săli de operații. Înțelegi și dumneata că după demisia mea de astăzi ar fi peste puterile mele să mă expun la nu știu ce întrebări, observații, comentarii sau priviri. Prin urmare ce mi-a mai rămas? Să-mi aștept sfârșitul. *Panis bene merentium*^[28]. Și încă fără unt. Fiindcă trebuie să știți că sunt complet ruinat. Casa în care suntem acum nu mai este proprietatea mea. Mi-a fost lăsată din milă cât trăiesc...

Zâmbi cu tristețe.

— Cât trăiesc, în speranța că nu va dura mult.

— Nu sunt deloc de acord cu dumneavoastră, protestă energic Lucia. Câtă vreme nu scăpați de iritarea pe care v-o provoacă întâlnirea cu ei, vă rămâne un domeniu uriaș cum este acela al activității științifice. Cursurile la universitate, clinica, publicațiile.

Wilczur căzu pe gânduri.

— Nu, asta nu e compatibil cu temperamentul meu. Eu pot scrie numai atunci când scrisul îmi umple timpul liber rămas în urma muncii active. În ceea ce privește cursurile... Mă vor scoate și de acolo. Nu mi-a mai rămas nimic, nimic. Doar să mă închid în casă și să aștept moartea. O să vină în curând. Așa este în natură. Ceea ce este de prisos dispare singur. Iar eu mă simt de prisos.

— La asta mă refer și eu, domnule profesor. Dumneavoastră vă simțiți de prisos. Vreau să vă conving că aceasta este o stare de spirit trecătoare. Vreau să vă conving că vitalitatea dumneavoastră nu a scăzut deloc, că genialitatea și energia dumneavoastră nu s-au diminuat. Aceasta nu-i decât o stare depresivă trecătoare.

— Nu cred în așa ceva.

— Am să vă conving.

— În ce fel?

— Aveți începută o mare lucrare despre neoplasm...

— Nu numai începută, ci abandonată... De un an nu am mai pus

mâna pe ea. Îmi lipsesc o serie de materiale. Ar trebui să le adun, să le caut, să le ordonez și ca să fiu sincer nu am nici un chef de așa ceva.

— Am să vă ajut eu. Am să mă ocup eu de asta.

— Asta ar însemna un sacrificiu din partea dumitale. Știi foarte bine, domnișoară Lucia, că nu pot accepta acest sacrificiu.

— Nu-i nici un sacrificiu. Îmi cedați o parte din drepturile de autor. Sau, să zicem, mă luați coautoare... „În colaborare cu dr. Lucia Kańska”. Această onoare nu e de lepădat.

După îndelungi insistențe, Wilczur, deși fără entuziasm, acceptă în cele din urmă și a doua zi se puseră pe lucru. Lucia venea de obicei după-amiaza. Aranjau împreună manuscrisul, își notau lacunele, scoteau din publicațiile de specialitate amănunte bibliografice. Seara stăteau de vorbă la o cafea, apoi Lucia își lua rămas-bun de la profesor, pentru ca a doua zi să apară cu plicul cu note sau cu cărți luate de la bibliotecă.

Lucrarea înainta greoi: în pofida previziunilor Luciei, starea depresivă a lui Wilczur nu trecea. Uneori lăsa condeii și rămânea ore în șir dus pe gânduri, după care nu mai era capabil de muncă și nici măcar de o discuție cu Lucia.

Într-o zi l-a găsit beat. Lucia era aproape disperată, dar se străduia să pară bine dispusă și credea neclintit că trebuie să se întâmple ceva care va schimba întreaga situația și starea de spirit a lui Wilczur.

Așa au trecut două luni. Timpul Luciei se scurgea între colaborarea cu profesorul și activitatea de spital, pe de o parte, și căutarea unui alt loc de muncă, pe de altă parte. Ce-i drept din partea profesorului Dobraniecki nu a întâmpinat, așa cum prevăzuse inițial, nici o șicană, dar se simțea groaznic. Aparent, în spital totul mergea ca mai înainte, nu s-a produs nici o schimbare, nici o mutare. Atmosfera era însă cu totul alta. Cei mai sensibili, iar dintre ei făcea parte și Lucia, simțeau acest lucru la fiecare pas. Nimeni nu mai pronunța numele lui Wilczur. În tăcerea aceasta parcă se simțea rușinea că atât de ușor s-au dezis de el, s-au lepădat, l-au uitat.

Cu Kolski se întâlnea ceva mai rar. De la discuția lor decisivă, nu s-a mai străduit să revină la tema aceea, dar nici nu s-a schimbat față de ea. Despre lucruri particulare nu mai discutau deloc. De aceea, nu știa că Lucia colaborează cu profesorul Wilczur. Nu știa nici că își caută alt loc de muncă. O singură dată, după o discuție cu Dobraniecki, a asigurat-o, în treacăt, că poziția ei în spital nu este câtuși de puțin amenințată, iar ea i-a răspuns scurt:

— Nu mă interesează asta.

În realitate, trebuia s-o intereseze. Numărul mare de medici în

Varșovia făcea nespun de grea obținerea unui loc de muncă. Până acum vizitase câteva zeci de instituții – fără rezultat. Îi notau adresa, telefonul și-i promiteau să-i dea de știre dacă ar apărea un post vacant.

Între timp a sosit luna martie și o dată cu ea și primăvara timpurie din acest an. Pe străzi tot mai des se vedeau femei în taioare și bărbați în talie. Copacii slobozeau primii muguri, unii arbuști se și înverzeau ușor.

În acest timp Lucia nu putea să nu observe că profesorul devine tot mai posomorât și că arată tot mai rău. S-a hotărât să-l scoată la plimbare. La început nu voia să audă. S-a învoit cu condiția că pot ieși seara, evitând cartierele în care ar fi putut întâlni cunoscuți.

— La țară trebuie să fie frumos acum... Ai fost vreodată primăvara la țară?

— Am o amintire vagă din copilărie.

— Ai pierdut mult. Primăvara la țară... Pământul miroase, înțelegeți, domnișoară. Pământul miroase și aerul miroase... Păsările. Sunt multe păsări. Zboară pline de griji, preocupate, ciripesc, adună fire de iarbă, paie, vălătuci de mușchi... iar ciocârlile sus pe cer... Vacile ies la păscut... Cerul e atât de albastru... Mi-am petrecut câteva primăveri în părțile Bielorusiei... Ai fost vreodată acolo?

— Nu, niciodată.

— Liniștite locuri, frumoase locuri. Pământul e vălurit de dealuri, între ele se întind lacuri, păduri dese, împânzite de ienupăr și de aluniș. Căsuțele sunt acoperite cu paie... Nu toate. Cele mai înstărite – cu șindriță și cu draniță. Dar cei mai mulți sunt oameni săraci. Necăjiți, săraci, simpli... Oameni buni. Ah, nu mi-am adus aminte de ei când am vorbit cu Jemiol. El afirma că toți oamenii sunt răi. Vorbea însă de oraș. Ah, de-ar cunoaște locurile acelea, de-ar cunoaște oamenii aceia... Poate că avea dreptate. Orașul e un monstru. A pus între om și pământ asfalt și beton. De unde să-și ia omul sentimentele? Sentimentele vin din pământ, ca toate sevele vitale. În oraș seacă, se fărâmă, se prefac în pulbere, rămâne numai creierul înfierbântat de lupta pentru existență, creierul care nu este capabil să gândească, ci numai să combine! Să plănuiască tot felul de mașinațiuni. Mai repede, mai mult, mai abil. Omul nu se mai vede pe sine, nu mai vede lumea. Privește aceste case. Ele acoperă orizontul. Ne înconjoară din toate părțile... Rămân numai niște deschizături mici, ca niște tuneluri prin care putem ieși din interiorul acestui monstru. Câteva șosele, câteva linii de cale ferată.

Rămase pe gânduri, apoi continuă:

— Există acolo un târgușor. Îi zice Radoliszki. Câteva străduțe, o bisericuță catolică, una ortodoxă de lemn și vreo mie, două de locuitori.

Prin Radoliszki trece o șosea lată, mărginită de mesteceni bătrâni, mesteceni groși, noduroși, strâmbi, cu coaja aspră, plesnită de bătrânețe. Șosea pietruită, dar primăvara și toamna e plină de băltoace, iar vara se ridică nori de praf. Dincolo de târg, șoseaua cotește spre sud și după câteva minute de mers se zărește în depărtare o moară, moara bătrânului Prokop Mielnik. Moara se ridică lângă niște iazuri. Trei iazuri. E o moară de apă. Un iaz mare, înconjurat des de sălcii și de răchită, al doilea e mai mic și parcă are forma unui rinichi. Malurile sunt line, lunca înclinată alunecă până aproape de apă, fundul iazului e nisipos, aici femeile bat rufele pe scândură, iar pe cealaltă parte umbrită de arini se scaldă... Dar numai după Sânziene. Acolo cred că dacă te scalzi mai devreme nu-i sănătos... În schimb, iazul de jos e rotund, parcă l-ar fi tras cineva cu compasul. Aici se scaldă caii și se adapă vitele. Cascada apei învolburate cade vuind, iar de sus se aude hurelul pietrelor de moară. Pe iazuri plutesc găște, rațe, câteodată se lasă pe apă și câte o rață sălbatică, câte o lebedă călătoare, sau câte un cufundar. Moara lui Prokop Mielnik... Oameni buni, oameni simpli. De trei ani n-am mai fost pe acolo. Acolo mă țin minte. Pentru ei nu eram un om de prisos. Pentru ei nu eram o piedică... Căzu pe gânduri.

— Și nu vă e dor de ei? întrebă Lucia.

— Ce spui? se dezmetici.

— Vă întreb dacă nu vă e dor de ei.

Chipul lui Wilczur se luminează de un zâmbet.

— Aș vrea să-i văd. Multe trebuie să se fi schimbat acolo. Trei ani. Wasil s-a însurat desigur. Nataalka a crescut. Olga și Zonia și-au găsit și ele soți... Femei de treabă.

Pufni în răs și se întoarce spre Lucia.

— Zonia chiar voia să se mărite cu mine... Ce bucurie ar fi dacă m-aș duce acolo...

Lucia își spuse că într-adevăr o călătorie până la Radoliszki, de care își aducea aminte cu atâta căldură, i-ar face foarte bine profesorului. Ar avea o influență liniștitoare asupra nervilor lui, i-ar permite să uite întâmplările recente. S-ar întoarce înviorat și cu noi rezerve de energie.

— Știți ce, domnule profesor, de ce nu i-ați putea vizita? întrebă.

— Să-i vizitez? se miră profesorul.

— Da, desigur. Vorbiți despre ei cu atâta căldură, vă amintiți de ei cu atâta simpatie. Ar fi o plăcută destindere pentru dumneavoastră. De atâta vreme nu ați mai părăsit Varșovia.

Wilczur se uită la ea.

— Ha, vrei să mai scapi de mine, spune.

Lucia râse.

— Exact. Vreau să scap de dumneavoastră. Vedeți cât sunt de dezinteresată. Vă propun o excursie, deși știu că lângă Radoliszki vă așteaptă Sonia sau Zonia.

Râdeau amândoi. Profesorul de mult nu mai fusese atât de bine dispus, iar Lucia își dădea seama că buna dispoziție i-o provocase amintirea acelei mori... Se hotărî să bată fierul cât e cald.

— Serios. Nu văd nici un motiv pentru care v-ați refuza această plăcere.

— Dar știi că nu-i o idee rea. Și cred că s-ar bucura și ei de vizita mea.

— Iar dumneavoastră v-ați mai destinde puțin, ați mai vedea locurile vechi, la care țineți atât de mult, ați respira alt aer. De fapt, nimic nu vă reține în Varșovia. Iar primăvara e atât de frumoasă.

Din ziua aceea ideea Luciei nu-i dădea pace lui Wilczur. Într-adevăr, perspectiva unei vizite la moara lui Prokop i se părea tot mai ispititoare. Era vioi, îi povestea Luciei mereu alte amănunte despre moară și despre viața lui acolo.

După o săptămână, mereu îndemnat de Lucia, îi spuse într-o zi:

— M-am hotărât. Plec la Radoliszki. Mai întâi însă trebuie să terminăm adunarea materialului pentru volumul întâi, iar dumneata o să-l ordonezi cât lipsesc eu.

Lucia s-a bucurat mult de hotărârea lui, și s-a apucat de lucru cu și mai multă însuflețire. Cu toată graba, era evident că adunarea materialului se va prelungi cu cel puțin o lună, ceea ce o făcea pe Lucia să se teamă că între timp profesorul ar putea să-și schimbe hotărârea.

Și chiar așa s-a și întâmplat, dar într-o direcție cu totul neprevăzută.

Într-o bună zi, când Lucia a venit, ca de obicei, după-amiază, a găsit în cabinetul profesorului o dezordine cumplită. Toate sertarele erau deschise, pe studio se ridicau maldăre de cărți, pe pervazurile ferestrelor stăteau deschise trusele chirurgicale.

— Ce s-a întâmplat, întrebă uimită.

Wilczur se ridică de la birou cu o expresie de fericire și entuziasm pe față. Uitase să-i spună bun-venit.

— Domnișoară Lucia, spuse pe un ton solemn, am găsit. Am găsit soluția și acum știu ce am de făcut, știu pentru ce trăiesc. Părăsesc Varșovia pentru totdeauna. Da, domnișoară Lucia. Am fost nebun sau orb că n-am înțeles mai devreme acest lucru. Da, mă întorc la ei. Pentru totdeauna. Aici au încercat să mă convingă că nu mai sunt bun de nimic, dar acolo, acolo știu că sunt necesar. Acolo îmi voi dovedi mie și altora că nu sunt o vechitură inutilă, că mai pot munci, că mai pot munci mulți ani pentru binele oamenilor. Dar nu al celor de aici, al

oamenilor răi dintr-un oraș rău. Acolo am fost atât de fericit. Vezi ce înseamnă orașul? Te otrăvește și te tâmpește. Printre străzile acestea, în forfota, în graba asta, în mijlocul tuturor pasiunilor, omul uită ce este, își uită plăcerile și aspirațiile. Am intrat în acest vârtej, fără să pot realiza că nu aici este locul meu, că totul mă atrage acolo, la ceilalți!

Umbla agitat prin încăpere și vorbea:

— Am gândit totul. Vând lucrurile, mobila, biblioteca, iar cu banii aceștia voi putea înființa la moară un ambulatoriu, un punct farmaceutic și alte asemenea lucruri. Nici nu-ți poți închipui cât sunt de fericit. Acolo e un singur medic, care trăiește în sărăcie și nu-și poate permite să-i trateze gratuit pe țărani. De fapt, nici nu e chirurg. Își vor aduce toți aminte de vremurile de demult, de vremurile când eram vraci, numai că acum va fi cu totul altfel. Voi dispune de mijloace antiseptice și de instrumente excelente. Ha, ha, o să am mult de lucru acolo. Acum mi-am amintit că fata pădurarului din Radoliszki are un chist la ficat, pe partea interioară, înțelegi? Firește, nu am putut s-o ajut, fiindcă nu aveam instrumente. Dar acum am să încerc. Au trecut trei ani. Poate mai trăiește.

Lucia stătea nemișcată și îl urmărea cu privirile speriate. Wilczur vorbea în continuare, dar ea nu-l mai auzea, copleșită de gândul că el pleacă, pleacă pentru totdeauna, că nu-l va mai putea vedea zilnic, nu-l va mai putea ajuta, nu va mai putea veghea asupra lui, nu va mai putea avea grijă de el, de treburile lui, de sănătatea lui. Era mâhnită și de faptul că el luase această hotărâre și nici nu se gândise ce lovitură va fi pentru ea. Nici nu-i trecuse prin minte cât va suferi. Nu s-a gândit la ea, nu intrase în calculele lui. Și acum părea că nu o vede. Străbătea cu pași repezi camera în diagonală și vorbea:

— Am săvârșit o greșeală uriașă când am plecat de acolo. De ce, de ce dacă acolo mă simțeam bine. Acolo e locul meu, acolo scap de acest oraș, acolo găsesc încredere și atașament. Asta e. În aceasta constă fericirea, iar dacă nu fericirea, în orice caz sentimentul satisfacției, al utilității. Se pare că până la urmă e același lucru.

Vorbea despre ei, vorbea despre el, numai despre ea nu amintea nimic Lucia însă nu făcea parte dintre acele femei care abandonează pozițiile aparent pierdute. Undeva, în subconștient se înfiripă numaidecât o hotărâre. În clipa următoare gândul se concretiză în cuvinte:

— Plec cu dumneavoastră, domnule profesor.

La început nu înțelese.

— Ce spui?

Lucia repetă:

— Spun că plec cu dumneavoastră.

— Excelent, se bucură. Dar aş prefera să mă vizitezi când mă aranjez acolo, când voi pune totul la punct. O să-ţi arăt totul. O să vezi cât e de frumos acolo şi cât de...

— Nu, domnule profesor, îl întrerupse Lucia. Eu vreau să plec cu dumneavoastră. Să plec şi să rămân cu dumneavoastră.

O privea şi nu-i venea să creadă.

— Ce-s glumele astea?

— Nu sunt glume. Plec cu dumneavoastră.

— Ce idee absurdă!

— De ce absurdă?!

— Ce să cauţi dumneata la vârsta asta într-o înfundătură? Nu, nici nu avem ce discuta.

— Şi totuşi plec, se încăpăţână.

Wilczur se opri în faţa ei.

— Dar aş putea să ştiu şi eu de ce? Ce să faci acolo?

— Să vă ajut.

— Dar eu nu am nevoie de nici un ajutor.

— Nu vreţi să recunoaşteţi. La orice operaţie e nevoie de ajutor.

Wilczur se burzului.

— Pentru asta nu-i nevoie de ajutorul unui medic. E de-ajuns ajutorul unui băiat sau al unei femei din sat.

— N-am să cred niciodată că un neiniţiat în medicină ar putea fi mai de folos decât un medic cu diplomă. Şi apoi chiar dumneavoastră spuneţi că o să fie o mare afluenţă de bolnavi, că adeseori trebuia să încredinţaţi pansarea unor neiniţiaţi. Ştiu că vă pot fi de folos. De altfel şi dumneavoastră aveţi nevoie de o îngrijire de femeie. De ce să nu merg? Nici pe mine nu mă leagă nimic de Varşovia. Nimic nu mă ţine aici.

Wilczur se enervă.

— Asta-i foarte rău, fiindcă ar trebui să te țină. Aici ai un câmp larg de acţiune, aici o să faci carieră, îţi găseşti un soţ potrivit. Dar de fapt nici nu avem ce discuta, de mine depinde dacă te iau sau nu, iar eu îţi spun de pe acum că nu te iau. M-ar mustra conştiinţa şi m-aş socoti cel mai mare ticălos dacă te-aş înmormânta în ținuturile acelea îndepărtate. Eu sunt bătrân şi nu mai vreau nimic pentru mine. Mie îmi ajunge că pot sluji altor oameni. Dar dumneata, fată tânără, ai toată viaţa înaintea, ai dreptul la fericire personală.

Lucia scutură din cap.

— Minunat. Dar nu luaţi în considerare faptul că fericirea mea personală constă tocmai în ajutorarea dumneavoastră.

— Cai verzi pe pereți. Peste câteva luni sau peste un an o să-ți iasă astea din cap și abia atunci o să te simți nefericită, plictisită și ursuză. Iar eu va trebui să suport toate acestea conștient de propria-mi vinovăție. Greșesc spunând că va trebui, fiindcă nu le voi suporta. Și nu le voi suporta pentru că nu te iau cu mine, și gata. Dacă vrei să-mi dovedești afabilitatea dumată, ajută-mă să lichidez toată șandramaua asta. Mie mi-ar lua prea mult timp, iar eu ard de nerăbdare. Aș vrea să plec cât mai repede.

Intransigența profesorului o făcu pe Lucia să nu mai revină la această temă. Polemica cu Wilczur era inoportună. Cu toate acestea nu încerca să-i întârzie pregătirile de plecare. A depus tot zelul ca să-i găsească cumpărători, s-a târguit cu ei. În același timp îl ajuta pe profesor să-și facă cumpărăturile.

În cele din urmă toate se apropiau de sfârșit. Plecarea a fost stabilită pentru paisprezece aprilie; cu o seară înainte, Wilczur și-a luat rămas bun de la Lucia. Trenul lui pleca la șapte dimineața și nu voia ca ea să se trezească atât de devreme și să-l conducă la gară.

— Când o să mă mai aranjez acolo, spunea Wilczur, am să-ți scriu și o să te invit. O să mă bucur mult dacă vei veni pentru câteva zile, ba chiar să-ți petreci tot concediul.

S-a despărțit de el cu multă căldură. Wilczur avu plăcuta surpriză să constate că nici nu insistase să-l conducă la gară. Era veselă sau poate că reușea atât de bine să se prefacă, ca să nu-l supere.

— Ce inimă bună are, își spuse Wilczur la despărțire. E o fată de aur. Și deodată îi păru rău că îi respinsese atât de categoric propunerea de a-l însoți. Dar imediat își reveni:

— Nu. Asta trebuie să însemne o nouă viață, o nouă fază. De-acum nu mai e vorba de mine, ci de alții.

A doua zi la ora șase era la gară împreună cu Józef și cu multe geamantane, care trebuiau depuse la bagaje. În timp ce se plimba pe peron, înainte de plecarea trenului, tot trăgea cu ochiul la ceas. Ce-i drept el însuși o rugase, insistase să nu vină, dar acum se simțea dezamăgit că Lucia nu venise. O clipă fu stăpânit de o profundă tristețe, vecină cu apatia.

Conducătorii anunțară călătorii să urce în tren. Își luă rămas bun de la Józef și intră în compartimentul lui. Prin fereastra deschisă pătrundea snopul de raze ale soarelui. Se sprijini de fereastră și privi peronul pustiu. Trenul porni punctual. Wilczur stătea la fereastră privind Varșovia care se îndepărta, orașul acesta care l-a învins, l-a zdrobit și iată că acum îl azvârlea ca pe un lucru de prisos, inutil.

— Dumnezeu să-i ierte, Dumnezeu să-i ierte, repetau buzele lui, dar

În inimă cuvintele acestea nu găseau nici un ecou. Inima lui era prinsă într-o strângere dureroasă, suferința dogorise, iar jalea împietrise.

Iar acest groaznic sentiment al singurătății...

Știa că după ce va ajunge acolo, acest sentiment va dispărea, dar acum îi era peste măsură de greu.

Roțile trenului huriau trecând peste ultimele macazuri, cele din urmă case ale orașului se îndepărtau cu o viteză accelerată, ultimele coșuri ale fabricilor monstrului se pierdeau la orizont.

În spate auzi zgomotul ușii de la compartiment.

Se întoarse.

În fața lui stătea Lucia cu o valiză în mână.

Capitolul VII

Când a venit dimineața la spital, doctorul Kolski a găsit pe biroul lui o scrisoare semnată de Lucia. Îi recunoscuse imediat scrisul și cu cea mai mare curiozitate deschise plicul gros. În el erau câteva bancnote și două coli de hârtie.

Pe prima citi:

„Dragă domnule Jan,

Datorită faptului că plecarea mea a survenit atât de inopinat, nu am avut timp să-mi iau personal rămas bun de la dumneata, și te rog să nu fii supărat. Împrejurările m-au făcut să plec din Varșovia pentru un timp îndelungat, poate pentru totdeauna. La despărțire vreau să te rog ceva. Și anume: nu am reușit nici măcar să-mi prezint demisia conducerii spitalului. O alătur în scris și împreună cu ea înapoiez și salariul pe ultima lună, pe care te rog să binevoiești a-l depune la casierie. Vreau să fiu cu totul în ordine față de această instituție, cu toate că mi se cuvine un concediu. Sunt convinsă că domnul profesor Dobraniecki va primi știrea demisiei mele cu deplină satisfacție. Trebuie să adaug că și mie despărțirea de spital, așa cum este el astăzi, îmi produce o mare ușurare. Ți transmit cele mai bune urări. Sunt convinsă că se vor realiza, fiindcă sunt sincere și pentru că le meriți. Mă voi gândi la dumneata. Dacă în viața mea se va petrece ceva demn de semnalat, poate am să-ți scriu. Salutări tuturor. În mod special te rog să-l saluți din partea mea pe pacientul din camera 116 și îi urez însănătoșire grabnică.

O strângere cordială de mână, Lucia.”

Kolski citi de trei ori scrisoarea, fără să-i poată înțelege conținutul. Surpriza era atât de mare, încât întreaga lui conștiință se revoltă împotriva faptului împlinit, împotriva noii situații.

După ce își reveni, telefonă numaidecât la Lucia acasă, dar telefonul ei nu răspundea. Leși în goană din spital, sări în primul taximetru întâlnit și se duse în strada Polna. Administratorul casei nu știa să-i dea nici o explicație. Domnișoara doctor și-a vândut mobila și a plecat astăzi dimineața la gară. Când a întrebat-o ce adresă să treacă în cartea de evidență, i-a declarat că pleacă într-o călătorie și că nici ea nu știe unde.

— În călătorie? întrebă Kolski.

— Așa mi-a spus.

— Și la ce gară s-a dus?

— Asta nu mai știu.

— Mulțumesc, mormăi Kolski, punându-i în mână un bacșiș.

Se întoarse din stradă, îl ajunse pe administrator și îl întrebă:

— La ce oră a plecat domnișoara doctor? Cât putea să fie ora?

Administratorul se scărpină în cap și răspunse:

— Cred că nu era încă șase.

— Așa de dimineată, observă Kolski. Dar poți să-mi spui dacă a plecat singură sau a condus-o cineva?

Administratorul scutură din cap.

— Nu, nimeni.

Din Polna, Kolski se duse direct la gară și constată că între orele șase și șapte plecau trenuri în toate direcțiile și era imposibil de stabilit care era trenul Luciei. Își propuse să cerceteze mai amănunțit mersul trenurilor, dar deocamdată trebuia să se întoarcă la spital. Tot drumul și-a bătut capul cu această întâmplare deprimantă. În primul rând, încerca să raționeze metodic care sunt motivele, motivele plecării. Faptul că a părăsit spitalul era absolut de înțeles. Nu-l suferea pe Dobraniecki, nu reușea să-i ierte lui și altora cazul lui Wilczur. Dar de ce a plecat din Varșovia? În orice clipă, datorită relațiilor sale, prin intermediul colegilor și prietenilor, Kolski putea să-i găsească un loc cel puțin la fel de bun ca cel din spital. Atunci de ce nu i-a spus nici un cuvânt? În plus nu i-a scris adevărul. Dacă a avut timp să-și vândă mobila și toate lucrurile din casă, putea măcar prin telefon să-și ia rămas bun de la el. Totul părea învăluit în mister.

Kolski se îndoia că ar putea fi vorba de un bărbat. Lucia nu era o femeie care să se lase brusc fermecată, și apoi era îndrăgostită de Wilczur. Nu putea fi vorba nici de familia ei, niște rude mai îndepărtate, stabilite undeva pe lângă Sandomierz sau pe lângă Sieradz, cu care nu întreținea nici un fel de relații.

Toată ziua Kolski a umblat și a lucrat posomorât. Spre seară s-a prezentat la Dobraniecki și, înmânându-i demisia Luciei, îi spuse:

— Nu reușesc să-mi explic plecarea neașteptată a doctorei Kańska. Trebuie să fi intervenit ceva important. Dumneavoastră nu știți nimic?

Dobraniecki citi atent declarația Luciei și ridică din umeri:

— Nu știu nimic și chiar mă mir că doctorei Kańska se desparte în felul acesta de spital. Bineînțeles, fii amabil și înapoiază-i banii aceia. O nimica toată. Poți să-i scrii și că mi-am exprimat uimirea.

— Nu pot să-i scriu, domnule profesor, pentru că nu mi-a lăsat adresa. Sunt foarte neliniștit și bănuiesc că s-a întâmplat ceva grav. A vândut totul din casă și a plecat într-o direcție necunoscută. Am

telefonat la toate cunoștințele ei și nu am putut afla nimic.

— Dar profesorul Wilczur nu ți-a putut furniza nici o informație? Kolski deschise larg ochii.

— Nu m-am adresat profesorului Wilczur. De unde să știe el? Dobraniecki izbucni în râs.

— Dumneata ești încă foarte neexperimentat, dragă colega. Dacă aș fi convins că nu te-aș jigni spunându-ți naiv, atunci exact așa ți-aș spune.

— Nu înțeleg nimic, domnule profesor.

— Ah, nu-i chiar atât de complicat, spuse pe un ton detașat Dobraniecki. De obicei persoana cea mai bine informată cu privire la o femeie este amantul ei.

Lui Kolski i se ridică brusc tot sângele în cap. În prima clipă ar fi vrut să se ridice și să-l lovească pe Dobraniecki drept în față, pe urmă privirea lui întâlni privirea batjocoritoare a profesorului. Și deodată parcă toți mușchii i se atrofiaseră, iar nervii i-au fost atinși de paralizie.

— Ah, da, îi umbla prin cap. Ticălosul ăsta are dreptate... Cât am fost eu de prost, de naiv.

Jucându-se flegmatic cu creionul, Dobraniecki mai adăugă:

— Și apoi nu cred că pupila noastră a plecat din Varșovia. Faptul că a vândut totul din casă nu înseamnă că s-a mutat în alt oraș, putea să se mute, să zicem, și la un prieten. Am impresia că găsirea domnișoarei Kańska nu-ți va pricinui nici dificultăți prea mari, dar nici o... plăcere deosebită.

Kolski ieși pe jumătate năucit din cabinetul lui Dobraniecki. Bănuielile avansate de profesor se amplificau în el, se umflau, îi inundau creierul cu sânge, îi strângeau pumnii într-o furie neputincioasă, cereau când răzbunare și pedeapsă, când îl făceau să plângă... S-a sculat de câteva ori noaptea, s-a îmbrăcat și a vrut să alerge la vila profesorului Wilczur. Își formulase în minte acuzații zdrobitoare, pe care să i le azvârle profesorului drept în față, cuvinte de dispreț cu care să o stigmatizeze pe Lucia, pe urmă iar plângea și era disperat că de fapt nu are nici un drept nu numai asupra sentimentelor ei, dar nici să-i judece faptele. Nu e nimic pentru ea. Un simplu coleg în fața căruia nu e obligată să dea explicații asupra faptelor sale. Se duce acolo și ce-i spune?... M-ai mințit în scrisoare... M-ai dezamăgit... Cuvinte goale.

Spre dimineață a revenit la gânduri mai optimiste. Dobraniecki e un om rău și de aceea îi judecă pe toți oamenii la fel. E imposibil ca Lucia să fie amanta cuiva. Ochii ei priveau prea curajos, prea luminos. Nu avea nimic dintr-o ușuratică. Exceptând adorația aceea, adorația

platonică pentru Wilczur, era un om în adevăratul înțeles al cuvântului.

S-a dus dimineața la spital obosit și zdrobit. Au urmat vizita prelungită a bolnavilor, asistența la câteva operații. Se simțea nespuns de obosit. Fără să vrea, trecând pe coridor, își aruncă de câteva ori privirile în camera interniștilor. Ea stătea întotdeauna la biroul acela, frumoasă în halatul ei alb, cu chipul grav și înțelept, cu părul auriu... Așa au trecut trei zile. De o sută de ori a pus mâna pe receptor, ca să-i telefoneze profesorului Wilczur, de o sută de ori s-a pornit și s-a întors de la mijlocul drumului spre Alea cu liliaci. Se temea. Prefera incertitudinea în locul confirmării bănuielilor scabroase ale lui Dobraniecki. În sfârșit, în a patra zi, complet liniștit, gata de orice, resemnat, se hotărî să afle adevărul. Oricât de neplăcut ar fi fost. Cel puțin o va vedea, va schimba cu ea câteva cuvinte, îi va auzi vocea.

Apropiindu-se de vila profesorului, mai ezită o clipă, dar ezitarea trecu repede. Era seara. Se aștepta să zărească ferestrele luminate, dar vila era cufundată în întuneric. Se opri lângă gard și ascultă multă vreme până când apăsă pe butonul soneriei. În liniștea din jur auzea sunetul soneriei în interiorul vilei. Mai așteaptă câteva minute și sună din nou. Încă o dată și încă o dată. Înăuntru ori dormeau toți, ori nu era nimeni.

În clipa aceea zări pe porțiță o tăbliță atârnată. Aprinse un chibrit și citi:

„Vilă de închiriat imediat.”

Chibritul îi fripse degetele. Nici nu simți. Prin minte îl fulgeră un gând:

— A plecat. Au plecat împreună...

A doua zi s-a dus din nou pe Alea cu liliaci. În grădina din fața vilei un om săpa straturile. Nu se puteau afla prea multe de la el.

Într-adevăr vila era de închiriat, fiindcă profesorul Wilczur se mutase.

— Când a plecat profesorul?

— Păi, în paisprezece.

Data se potrivea cu data plecării Luciei.

— Dimineața?

— Dimineața devreme.

— Și nu știi încotro?

— De unde să știu? Dacă cineva știe, atunci numai Józef. El l-a condus pe domnul profesor la gară.

— Și unde-i acest Józef?

— Nici asta nu vă pot spune. Aici și-a încheiat slujba și cred că muncește în altă parte. Mie nu mi-a spus unde. Dar stați puțin... Imediat, imediat... Are niște rude în strada Tamka. Țin o spălătorie. Ați putea afla de la ei.

Pe Tamka erau câteva spălătorii. Trecând pe la fiecare, a ajuns și la cea căutată. Într-adevăr aparținea mătușii servitorului profesorului Wilczur. O femeie grasă, cu obraji foarte roșii și cu niște ochi mici, sfredelitori, îl primi neîncrezătoare pe Kolski.

— Dar dumneata ce treabă ai cu el?

— Aș vrea să mă văd cu el, o lămuri Kolski.

— Ești de la poliție cumva?

— Da' de unde!

— Atunci poate în legătură cu slujba? Dacă-i așa, e prea târziu, fiindcă nepotul meu și-a găsit slujbă. E ocupat până în septembrie. Dar dacă vrei, lasă adresa și se prezintă el în septembrie.

— Dar la cine lucrează? Ați putea să-mi dați adresa?

— Asta nu mai știu. Mi-a spus numai că pe un vapor. S-a angajat steward.

— Pe un vapor... Hm... Nu știți cumva, ar fi putut să vă spună, unde a plecat profesorul Wilczur?

Femeia ridică din umeri.

— De ce să-mi spună mie așa ceva. De unde să știu eu?

— Vă rog să mă iertați.

Kolski se înclină și plecă.

Aci se pierdea și ultima urmă.

În aceeași seară Dobraniecki dădea o recepție la care era invitat și Kolski. Doamna Nina pleca pe vară în străinătate, pentru a-și reface sănătatea, cum spunea ea. Doamna Nina arăta înfloritoare. Vioaie, veselă, spirituală și fermecătoare, trecea de la un grup la altul.

Când îl zări pe Kolski stând singur lângă ușa budoarului, îl luă de braț și îl conduse pe terasă. Soțul îi furnizase informații amănunțite despre necazurile lui. Acum i se părea mai interesant și chiar mai atrăgător decât înainte. Farmecul romantismului o îndemna întotdeauna spre cuceriri. Acest medic tânăr, îndrăgostit de colega lui, care l-a părăsit pentru un profesor bătrân, putea să intereseze ca o poziție greu de cucerit. De altfel îl remarcase de mult.

— Cred că nu sunt prea indiscretă, încep, dacă-ți mărturisesc că bănuiesc de ce ești atât de trist.

Kolski nu răspunse.

— Poate m-am exprimat greșit. Dumneata ai folosi cuvinte mult mai dure, nu-i așa?... Deprimare, ori poate disperare sau tragedie?... Te înțeleg... Și eu am avut cândva o dragoste nefericită. Știu ce simte omul în asemenea clipe. Ai sentimentul că atârni deasupra unei prăpăstii, nu-i așa?

Vocea ei moale, caldă și cordialitatea ei făceau impresia unei

compasiuni sincere. Văzduhul era plin de mireasma liliiecilor care creșteau în tufe dese în jurul vilei. Adierile ușoare mai aduceau din parc și alte mireisme. În strada Frascati primăvara era în toi, iar seara – călduroasă.

— Așa este, spuse Kolski.

Nina se sprijini de balustradă și continuă:

— Țin minte, era tot primăvara. Stăteam aici, pe aceeași terasă, când am primit scrisoarea. Scrisoare de la el. Cât de îngrozitor de reci sunt aceste scrisori. Le ții în mână ca pe o bucată de gheață și parcă te frige răceala lor. Iar în interior cuvinte banale, corecte, rigide, politicoase. Așezate în rânduri ca niște servitori în costume de gală, cu chipurile împietrite. Că-i pare foarte rău... că împrejurările... că nu poate personal, fiindcă a apărut o situație neașteptată. Și din toate acestea rezultă acel ucigător „nu te iubesc”. Un nemilos „te las”... Și de ce să mai faci risipă de atâtea fraze rotunde, de atâtea lozinci lustruite.

Făcu o pauză și adăugă:

— Nici nu-ți poți închipui cât am fost de nefericită...

Kolski o privi în ochi și spuse:

— Eu pot.

— Ai iubit-o mult?

— Mult? Kolski răspunse după o clipă de gândire: Nu știu dacă mult. Nu am nici un termen de comparație. O iubesc numai pe ea, și în afară de ea n-am mai iubit pe nimeni... Și nici n-o să iubesc.

— Da, confirmă cu o mișcare a capului. Aceasta este adevărata iubire. O recunosc. Pentru că și eu gândeam atunci așa. Tocmai credeai că nu vei mai iubi niciodată pe nimeni este dovada dimensiunii sentimentelor, a sincerității și profunzimii lor. Și mă revoltă cei care nu pot înțelege că omul care iubește a doua oară a putut iubi cu adevărat și prima dată.

Kolski ridică privirile spre ea.

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

— În primul rând că omul trăiește, că tot ce trăiește se schimbă. Pentru că însăși viața nu este altceva decât o continuă schimbare, nu-i așa?

— Da. Din punct de vedere științific...

— Nu numai din punct de vedere științific, îl întrerupse ea. Și noi ne schimbăm. Și acum spune-mi dacă iubirea mea de acum câțiva ani ar fi jignită, diminuată sau anulată fiindcă iubesc pe altcineva? De o sută de ori nu. Atunci am iubit cu toată simțirea și gândul meu, cu toată ființa mea, indivizibilă, și nu exista în mine loc pentru nimic altceva, eram

toată înrobită de iubire. Dar nu eram eu, cea de astăzi, pe care o vezi în fața dumitale. Aceasta este cu totul altă ființă. Până și continuitatea dintre mine și cealaltă a fost tăiată, întreruptă brutal. Natura nu suportă vidul. Există un proverb latinesc...

— *Natura horret vacuum*, completă Kolski.

— Exact. Poți iubi statornic și devotat toată viața numai dacă dragostea este întreținută, dacă trăiește în noi. Dacă trăiește, înseamnă că nu e doar o mumie, o relicvă, ci o parte din sufletul nostru și împreună cu el străbate toate transformările noastre. În caz contrar se mumificiază treptat, iar noi îi înălțăm undeva, într-o bisericuță a inimii, un altar trist, în care cultul se practică doar în clipele de amintire. O poate înlocui numai o altă viață, dacă suntem atât de norocoși încât să o întâlnim.

— Vorbiți foarte ciudat, interveni Kolski derutat.

— Ciudat?... Spun adevărul, spun ce am trăit, ce am gândit, ce văd în mine însămi. Și îți spun dumitale, fiindcă știu în ce stare de spirit ești, știu că dumneata, cu subtilitatea și delicatețea sentimentelor dumitale, ești capabil să mă înțelegi.

Kolski era ușor surprins. Până acum avea impresia că doamna Dobraniecka nu-i acordă o atenție mult mai mare decât altor colaboratori ai soțului ei. Nu putea să nu se simtă măgulit de faptul că această superbă doamnă, renumită prin frumusețea și eleganța ei, îl cunoaște atât de bine.

— Vă sunt cu adevărat foarte recunoscător pentru această dovadă de... pentru bunăvoința... pentru părerea atât de amabilă despre mine.

— Nu-mi mulțumi. Voi fi foarte sinceră cu dumneata. Recunosc că nu e deloc frumos din partea mea că-ți vorbesc despre ceva care îți redeschide o rană proaspătă. Și te rog să-mi ierți acest act egoist.

— Egoist?... se miră Kolski.

— Da, domnule Jan. Nu știu ce părere ți-ai făcut despre mine. Probabil că și dumneata socotești ca toți ceilalți că nu-mi lipsește decât laptele de pasăre, că sunt fericită și nu-mi doresc nimic mai mult. Așa să fie?... Ah, firește, Jerzy mă iubește, îmi asigură bunăstare, nu-mi refuză nimic. Nimic din ceea ce este prețios pentru majoritatea femeilor. Dar noi femeile, prețuim cel mai mult acea apropiere sufletească pe care ne-o poate oferi bărbatul iubit. Înțelegi?

— Da, doamnă.

— Soțul meu însă este prea absorbit de știință și de muncă, și apoi are o părere prea rigidă față de problemele omenești. În aceste chestiuni este intransigent. Crezi că aș putea să-mi permit față de el să mă destăinui, să-i împărtășesc gândurile mele cu privire la lucruri atât

de importante pentru mine? Nu, eu îți sunt dumatăle îndatorată că vrei să mă asculți. Poate că e o cruzime din partea mea, dar te rog să mă ierți. Cu care dintre sutele de cunoscuți aș putea vorbi în acest fel, de a cărui discreție aș putea fi atât de sigură?

Kolski tuși.

— Din acest punct de vedere vă puteți bizui pe mine.

Doamna Nina îi atinse ușor mâna cu vârfurile degetelor.

— Nu m-am îndoit nici o clipă. Și pentru că astăzi e noaptea sincerității, nu vreau să-ți ascund nimic. În zilele acelea triste, când am primit scrisoarea aceea de gheață, am fost aproape de sinucidere. Și nu știu cum s-ar fi sfârșit, eram pe atunci încă foarte tânără și lipsită de experiență. Era prima mea mare iubire. Din fericire soarta mi-a scos în cale un om. Era un om bun și înțelept, care a trecut prin multe în viață, care știa să privească în inimile altora. Era frumos din partea lui. Nu voia nimic de la mine, nu voia nimic pentru el. Pur și simplu voia să mă ajute să-mi vindec disperarea. Ah, n-am să uit niciodată convorbirile acelea lungi cu el, destăinuirile acelea, sfaturile bune și prietenoase, priceperea de a privi în cele mai ascunse unghere ale inimii mele. De fapt eu nu mă închideam în fața lui. Dimpotrivă. Spuneam ce simțeam. Iar el era pentru mine un adevărat doctor.

Zâmbi.

— Îi spuneam doctorul inimii mele.

Kolski întrebă:

— Dar era într-adevăr medic?

Doamna Nina scutură negativ din cap.

— Nu. De fapt nu era nimic. Dar în vremea aceea el era totul pentru mine. Era un mare dar al destinului. De atunci mă simt îndatorată întregului univers. Atâta îmi doresc să pot oferi cuiva un dar asemănător. Bineînțeles, știu că nu pot fi un doctor de inimi tot atât de bun ca omul acela. Îmi lipsește și înțelepciunea și profunzimea privirii și delicatețea mângâitoare a atingerii lui.

Cum ea tăcu, Kolski crezu de cuviință să se împotrivescă.

— Ce spuneiți, doamnă?!

— Crezi că?...

Kolski nu credea nimic. Se simțea stingherit și avea impresia că doamna Dobraniecka îi spusese lui toate acestea din greșală, luându-l drept altcineva. Totuși i se părea fermecătoare și plină de bunătate. Nu bănuise la această doamnă plină de mândrie atâtea disponibilități sentimentale.

— Sunteți foarte bună, doamnă, spuse el.

Se așternu tăcerea. Din salon se auziră frânturi de muzică. Doamna

Nina rupse tăcerea.

— Am cunoscut-o foarte puțin pe domnișoara Kańska. A fost de câteva ori la noi și mi-a făcut o impresie pozitivă. Se pare că este una dintre acele femei contemporane care vor și știu să lupte pentru existență. Soțul meu îi prețuiește mult aptitudinile. Am auzit de la el întotdeauna cuvinte de apreciere, și dumneata știi că nu e un om indulgent.

— Ah, da, recunosc Kolski.

— Nu te va mira faptul că m-a interesat această fată fermecătoare. Și nu am primit indiferență știrea că vă leagă o simpatie reciprocă.

— Din păcate nu reciprocă, spuse îndurerat Kolski.

— Asta s-a dovedit abia acum și a fost o surpriză pentru mine. Cine putea să bănuiască? Ce-i drept, nu o dată auzeam prin spital și prin alte părți zvonuri care-i lezau buna reputație. Eu le respingeam revoltată. Eram convinsă, nu mai puțin decât dumneata, că relația ei cu Wilczur se bazează exclusiv pe admirație. Măcar din considerație pentru vârstă lui. E aproape un moșneag. Cine să bănuiască! Tânără, frumoasă, independentă, aparent neprihănită, dezinteresată... Și deodată vine această veste, ca trăsnetul din cer senin...

— Nu tot ce strălucește e aur, spuse sentențios Kolski. Simțea amărăciune, repulsie și dispreț față de lumea întreagă.

Doamna Nina îi atinse iar mâna.

— O, nu, domnule Jan, nu ai dreptul s-o condamni. De unde poți ști dumneata ce împrejurări morale sau... materiale au determinat-o să devină prietena unui bărbat bătrân și neatrăgător. Viața, chiar și viața unei fete atât de tinere este plină de enigme și de taine. Nu poți privi aceste lucruri superficial, nu le poți lua *à la lettre*^[29]. O judeci prea aspru. Îți dau dreptate că pentru un observator din afară, ea nu va fi decât metresa domnului Wilczur. Dar noi care am cunoscut-o nu putem simplifica lucrurile chiar așa. Trebuie să existe niște motive care au făcut-o să țină la el. În definitiv Wilczur nu mai are mult de trăit și se zice că i-a mai rămas multă avere.

Această mișcare era însă prea forțată. Doamna Nina își plasase greșit lovitura, care nu numai că nu și-a atins ținta, dar a stârnit și o reacție violentă.

Kolski își încruntă sprâncenele și spuse pe un ton ușor iritat:

— Nu-i adevărat, doamnă. Știu cu certitudine că profesorul Wilczur este complet ruinat. Dar chiar dacă ar fi milionar, asta nu ar avea nici cea mai mică importanță pentru domnișoara Lucia. Vă asigur, fiindcă știu că pentru ea aspectele materiale sunt inexistente. Nu, doamnă, ea este prea generoasă, iar altruismul ei mă uimea. Adeseori îi dădeam eu

pacienți înstăriți, dar ea îi refuza pe motiv că nu avea timp și știți dumneavoastră cum își folosea ea timpul?... Trata gratuit în diferite orfelinate și aziluri.

Doamna Nina se retrase pe vechile poziții.

— Întotdeauna am avut această părere despre ea, spuse apăsător. Întotdeauna. Recunoaște însă că și dumneata te pierzi căutând motivele acestui pas. Numai o dragoste nețărnută ar explica totul. De acord, există cazuri în care fete tinere își pierd capul sau chiar se îndrăgostesc de bărbați mai în vârstă. E posibil ca și aici să avem de-a face cu un caz asemănător, cu toate că nu cred, chiar și pentru că doctorița Kańska mi-a lăsat întotdeauna impresia unei ființe sănătoase atât fizic cât și psihic, ori nu există nici o îndoială că dragostea pentru un om atât de bătrân trebuie socotită ca ceva anormal, potrivit naturii...

Din nou se lăsă tăcerea.

— Am auzit odată că magia constă nu atât în tratarea bolnavilor, cât în sugestionarea lor că se simt mai bine. Se zice că nu de mult a fost demascat un vraci din Malopolska, care utilizând hipnoza, lua banii țăranilor naivi, iar soțiilor și fiicelor lor, ceea ce îi puteau oferi. Lumea e plină de mistere și niciodată nu m-am încumetat să le dezleg. Știi ce principiu am adoptat?

— Nu, doamnă.

— Pur și simplu când întâlnesc ceva inexplicabil, ceva care sub veșmântul misterului poate să ascundă o monstruoasă, trec repede mai departe. Prefer să rămân cu convingerea că lumea e frumoasă, iar faptele oamenilor nobile și înțelepte. În felul acesta mă feresc pe mine de orice murdărie. Trec mai departe și oricât de mult aș vrea să pătrund necunoscutul, renunț. Te rog să mă crezi că e un principiu sănătos.

— Nu te poți îndepărta de orice atât de ușor, interveni grav Kolski.

— Cine vorbește de lucruri ușoare?! Voind să te respecti pe tine și să-ți consolidezi propriile virtuți, trebuie să abordezi lucrurile grele. Nu-i greu să frângi un pai, nu-i greu să renunți la un aliment care nu-ți place. După părerea mea un om ca dumneata este menit să învingă în el cele mai mari greutăți. Dumneata ești un om curajos. Dacă ai fi trăit în timpul colonizării Americii, cu siguranță ai fi fost unul dintre pionierii ei.

Pe terasă ieși profesorul Dobraniecki și strigă:

— Nina, domnul ministru pleacă și vrea să-și ia rămas bun de la tine.

— Vin numaidecât, spuse ridicându-se și întinzându-i mâna lui Kolski. Îți mulțumesc. A fost o discuție fermecătoare. Atât de rare sunt aceste clipe în viața mea. Îmi pare nespul de rău că plec. Din păcate

totul e hotărât și pregătit. Nu pot să-mi amân plecarea. Dar am să mă străduiesc să-mi reduc șederea în străinătate. Atâtea aș mai avea să-ți spun, atâtea aș vrea să aud de la dumneata. Îmi dai voie să-ți scriu?...

Uluit încă de la început, Kolski se pierdu complet.

— Dar vă rog. Vă voi fi recunoscător.

Se aplecă mult sărutându-i mâna. Când se îndreptă, ea nu mai era pe terasă.

Se întorcea acasă amețit. Ca să-și mai adune gândurile, trecu pe lângă casa în care locuia și porni la plimbare pe Aleile Ujazdowskie. Se lumina de ziuă. Deasupra parcului Lazienki, cerul părea acoperit cu un argint cenușiu. Se așeză pe o bancă și începu să-și orânduiască impresiile. Nu se socotea un om prost și nici nu era în realitate. În ceea ce spunea doamna Nina simțise imediat ura împotriva Luciei, mascată cu complimente atât de rafinate, îi lua apărarea, dar în realitate voia să o discrediteze în ochii lui. Cu ce scop însă? Să fie cumva plecarea Luciei legată de persoana doamnei Dobraniecka?... Nu, exclus. Mai exista o explicație, dar Kolski avea o părere prea modestă despre el însuși ca să poată bănuir că această superbă doamnă se îndrăgostise tocmai de el.

În orice caz, discuția cu ea trebuia să facă și a făcut asupra lui o impresie foarte puternică. Doamna Dobraniecka și-l câștigase cu destăinuirile ei, îl fascinase prin felul ei de a fi și prin nivelul de abordare a acestor grele și complicate probleme, pentru a căror formulare el personal dispunea de cuvinte atât de simple ca iubire, ură, gelozie.

Adormind, se gândea:

— Ciudată, neobișnuită femeie...?

Capitolul VIII

Lucia râdea vesel, senin.

— Vedeți că și aici vă pot fi de folos, spunea în timp ce deschidea valiza și scotea din ea sandvișurile învelite în hârtie cerată. Ați leșina de foame fără mine.

— Te-ai gândit și la asta, se mira Wilczur.

— Nu m-am gândit deloc. Am telefonat la informații și am aflat că trenul acesta nu are vagon restaurant. De aici nu era greu de tras concluziile ce se impuneau. Cum știam că ați plecat de acasă, fără micul dejun, din prevedere, m-am aprovizionat cu tot ce vedeți.

— Dar asta-i o adevărată cămară.

— Nu vă fie teamă, domnule profesor. Cea mai apropiată gară înzestrată cu bufet, în care trenul staționează mai mult, va fi abia la ora unsprezece. Vă asigur că până atunci nu va mai rămâne aproape nimic din această cămară.

Previziunile Luciei s-au adeverit întru totul. Pofta de mâncare era favorizată nu numai de dimineața timpurie și de voiaj, ci și de buna lor dispoziție. După o scurtă consternare și o serie de reproșuri, pe care i le-a făcut Luciei, Wilczur a trebuit să se împace cu faptul împlinit, iar împăcarea i-a venit cu atât mai ușor, cu cât, în fond, deși nu-i venea să recunoască, era bucuros de nesubordonarea ei.

Asculta cu atenție proiectele Luciei. Nu intenționa să-și limiteze munca la ajutorul acordat lui Wilczur. Concepuse un întreg plan de acțiune. Își propunea să se ocupe de propagarea igienei în localitățile din împrejurimi, mai ales a igienei locuințelor. La rândul lui, Wilczur îi făcea cunoscute condițiile pe care le vor întâlni acolo. Îi vorbea despre oameni, despre relațiile și obiceiurile de la moară, din târgușor și din împrejurimi.

Erau atât de absorbiți de discuție, încât nici nu auziseră zgomotul făcut de ușa ușor întredeschisă și nu observaseră mâna care se strecurase prin deschizătură. Se strecurase repede și pentru scurt timp, atât cât îi fusese necesar ca printr-o mișcare abilă să se afunde în buzunarul paltonului lui Wilczur, agățat imprudent chiar lângă ușă.

Posesorul mâinii o retrase fără zgomot împreună cu conținutul buzunarului și tot fără zgomot închise ușa. Apoi, fără să piardă timpul, părăsi repede vagonul, mai străbătu prudent două, trei vagoane și se opri pe coridorul pustiu. Se uită atent împrejur, apoi scoase de la piept un portofel destul de umflat. Fluieră încet și prelung la vederea teancului gros de bancnote, pe care cu o mișcare sigură le ascunse în

buzunar. În portofel rămăseseră numai actele, care nu aveau nici o valoare pentru el. Tocmai voia să arunce portofelul pe fereastră, când îi sări în ochi o hârtiuță verde asemănătoare dolarului. O scoase dintre celelalte și citi:

„Am primit de la profesorul Rafał Wilczur...”

Mâna pusă în mișcare încremeni în aer. Scoase un nou fluierat și își vârî degetele în portofel. Pașaportul, legitimația, cărțile de vizită. Nu exista nici o îndoială cine era proprietarul portofelului.

Duse încet mâna la buzunar, scoase bancnotele proaspăt încasate și le așeză la locul lor, apoi puse portofelul în buzunar și porni mult mai încet înapoi. Găsi cu ușurință compartimentul. Prin ușa ușor întredeschisă se vedea paltonul maro.

De data aceasta deschise ușa fără nici o măsură de precauție și intră în compartiment.

La început nu l-au recunoscut. Era îmbrăcat într-un costum aproape elegant, în carouri cenușii, și o gambetă ușor șifonată. Nu-l mai văzuseră niciodată într-o asemenea îmbrăcămințe.

Profesorul Wilczur îl privi îndelung și strigă cu surprindere:

— Jemio!

— Ha, ai ghicit, împărate. Ce să fac?! Am fost identificat. E tot mai greu să călătorești incognito prin Polonia. Respectele mele, doamnă. Ce-i expediția asta medicală? Vă duceți să tăiați pe cineva în provincie? Să nu mai fie carne la Varșovia?...

Îl privi atent și întrebă, ridicându-și pălăria deasupra capului:

— Ei, ori poate că aceasta e cea mai potrivită clipă pentru prezentarea felicitărilor? Per Bacco! Seamănă cu un voiaj de nuntă.

Wilczur se înroși. Lucia însă izbucni în râs.

— Din păcate – nu.

— Nu?... răsuflă parcă ușurat Jemio! și așezându-se comod spuse: Atunci pot rămâne cu voi fără a-mi leza demnitatea.

— Dar unde mergeți? întrebă Lucia.

— Astăzi e la modă „călătoria în necunoscut”. Originalitatea călătoriei mele constă în aceea că factorul moderator este cu adevărat întâmplarea, adică momentul în care controlorul reușește să constate că nu posed bilet. Controlorii au prejudecata că numai posesorii de bilete călătoresc cu trenul. Eu personal încerc, întotdeauna, în timpul vacanței de vară, să-i conving de contrariul. Din păcate sunt niște oameni care nu recepționează noile noțiuni și de aceea foarte des trebuie să cobor în cele mai surprinzătoare gări. Partea pozitivă a lucrurilor constă în faptul că treptat cunosc scumpa noastră patrie: există însă și inconveniente. Și anume, unele raioane îmi rămân cu totul

inaccesibile.

— Vă place atât de mult să călătoriți? Întrebă Lucia.

— Călătoriile sunt instructive, îi explică el. Eu întotdeauna am fost atras de turism. Sunt un om receptiv. Cum să nu mă las ispășit când văd peste tot panouri care te invită cu litere mari: „Vizitați Polonia”, „Cunoașteți-vă țara”?!
— Panourile, interveni Lucia, nu recomandă însă călătoriile pe blat.

— Asta nu-i decât o lacună a lor, declară Jemiol. În definitiv, care este diferența între o călătorie pe blat și una cu bilet? *Quelle différence?* Oamenii cu un sistem de gândire simplist o numesc pe prima vagabondaj, iar pe cea de a doua turism. Oare persoana care călătorește într-un fel sau altul se schimbă cu ceva? Cătuși de puțin. Diferența este stabilită de buzunarul lui, de portofelul lui. Pentru a vă demonstra cât de inexactă și de labilă din punct de vedere științific este o asemenea definiție, am să vă arăt ceva...

Nu-și încheie fraza. În compartiment intră controlorul și se adresează pe un ton stereotip:

— Biletele la control, vă rog.

Biletul Luciei și al lui Wilczur au fost perforate. Apoi controlorul se adresează lui Jemiol, privindu-l bănuitor:

— Biletul dumneavoastră?

— Charon, care exploatează cu perfidie invenția creatoare a lui Stevenson în scopurile josnice ale etatizării capitaliste. Oare nu se trezește în tine revolta spontană împotriva acelor tendințe care te-au implicat în mecanismul financiar ce paralizează liberalismul circulației și penetrația interregională?

Controlorul surprins își trecu privirile peste chipurile celorlalți și răspunse derutat:

— Mie mi-e totuna. Biletul, fiți amabil.

— Ha, ha, ha, râse Jemiol. Prin urmare tu chiar cultivi în sufletul tău dulcea iluzie că eu aș putea poseda așa ceva?

— Eu nu am venit aici să glumesc, se ofensă controlorul, și vă rog să nu mă tutuiți, că nu am păscut împreună. Vă rog biletul, sau vă cobor la prima stație.

— Nu-ți va fi atât de ușor, *carissime*, deoarece instrucțiunile cărora trebuie să te supui ca un rob, prevăd că pasagerul care nu a reușit să-și cumpere bilet, poate s-o facă în vagon cu o majorare nesemnificativă. Eu sunt un asemenea pasager.

Spunând acest lucru, luă o înfățișare disprețuitoare și scoțând din buzunar portofelul umflat al lui Wilczur, scoase din teanc o bancnotă și o înmână controlorului.

Conținutul impresionant al portofelului îl consternă pe controlor. Pentru el era o adevărată surpriză, fiindcă, de cum intrase în compartiment, ochiul lui format îl și categorisise pe pasagerul cu gambetă drept un vagabond fără o lețcaie în buzunar. Acum îi trecu prin minte că ar putea fi un excentric.

— Dumneavoastră călătoriți tot la Ludwikowo? întrebă controlorul.

— La Ludwikowo? se miră Jemiol. Da, prietene, îți admir intuiția. Într-adevăr merg la Ludwikowo. În schimb, Arhimede, ți-aș rămâne îndatorat dacă mi-ai spune ce dracu caut eu acolo.

Controlorul îi înmână biletul și ridică din umeri.

— Dumneavoastră îmi vorbiți foarte ciudat.

Când controlorul se retrase, Jemiol oftă:

— Ei, vezi, generale, fără să știi mi-ai plătit biletul până la acel Ludwikowo parșiv. Primește de la mine acest cadou, ca pe o modestă recompensă.

Spunând asta, îi întinse lui Wilczur portofelul.

— Dar... dar acesta-i portofelul meu, se miră profesorul.

— Da, recunosc Jemiol, și acesta-i motivul pentru care nu a devenit al meu. Ah, faraoane, ai trezit slăbiciune în inima mea de leu. Fie. Îți înapoiez cu mărinimie acest obiect ghiftuit, obținut cu prețul unei bogate experiențe și al unei anumite abilități a degetelor. Iar pentru viitor, te sfătuiesc, Midas^[30], să nu-ți mai agăți paltonul chiar lângă ușa compartimentului.

Wilczur se simțea evident jenat de toată această întâmplare, în schimb Lucia se uita la Jemiol cu o neliniște ce nu putea fi camuflată. Fără să dea atenție acestor lucruri, Jemiol perora în continuare. La un moment dat întrebă:

— Oare dumneavoastră călătoriți spre Ludwikowo?

— Da, confirmă Lucia.

— În acest caz vă rog să mă preveniți când se apropie gara aceea, fiindcă trebuie să poruncesc servitorilor mei să-mi pregătească numeroasele geamantane.

— Mai aveți destul timp, spuse Lucia. Încă vreo douăsprezece ore.

— Ah, da? înseamnă că e undeva prin apropierea polului nord.

— Nu, prietene, râse Wilczur. Nu ajungem nici până la cercul polar.

— Excelent, pentru-că nu mi-am luat câinii, sania și alți eschimoși. Dar ați putea să mă informați și pe mine, de ce naiba vă duceți acolo? În vacanță, împărate?

— Nu, prietene. Ne mutăm, și parțial tu ești autorul acestei mutări. M-ai făcut să detest orașul...

— Recte, te-am făcut să fii conștient că detești orașul. Omul

ascunde în el o întreagă junglă de chemări de care nu este conștient, de pofte, de simpatii și aversiuni înăbușite. Un pian stă ca o vacă bleagă și nu știe nimic despre interiorul lui, despre sutele de strune, capabile să scoată cele mai diverse sunete. Când însă un virtuoz se apropie de lada aceea aparent moartă, scoate din ea tot infernul și tot paradisul muzicii. Așa mă apropii și eu de sufletele oamenilor. Morala?... Rămâi cu mine și atingi idealul cunoașterii de sine.

Wilczur zâmbi.

— Nu am nimic împotriva.

— Împotriva cui?

— Împotriva rămânerii cu tine. Vino cu noi, prietene, și rămâi.

— Dar să am iertare, ce dracu să fac eu acolo?

— Fie și în rol de virtuoz. Și apoi tot nu ai familie așa că nimic nu te obligă să te întorci la Varșovia. O să stai la țară, printre alți oameni. A, exact! Acolo am să te conving cât de mulți oameni sunt buni. Nu ai vrut să crezi în existența lor.

După o scurtă tânguială, Jemiol căzu de acord. În definitiv îi era indiferent unde-și petrece timpul, și cum discuțiile cu Wilczur îi făceau plăcere, spuse:

— Ei, pentru un timp pot accepta propunerea ta, *milord*.

Profesorul se bucură.

— Ei, vezi, prietene. Echipa noastră se întărește. Și sunt convins că dacă vei cunoaște ținutul Radoliszki, nu o să mai vrei să pleci de acolo. Cred că o să ți se facă lehamite de trândăveală și mă vei ajuta împreună cu colega Kańska.

— Cu cine? Întrebă cu o voce străină.

— Cu doctorița Lucia Kańska, spuse Wilczur arătând cu mâna vizavi.

Chipul lui Jemiol, cu grăsimea lui de bufon și de cinic deveni dintr-o dată concentrat și grav. Privirea lui rătăci îndelung pe chipul și trupul Luciei.

— Pe dumneavoastră vă cheamă Kańska?... Nu știam.

— De la naștere, răsă Lucia, surprinsă puțin de tonul lui.

— Dumneavoastră... dumneavoastră sunteți din Sandomiersz? Întrebă fără să-și ia privirile de la ea.

— Nu. Din ținutul Miechów, dar am avut rude la Sandomiersz.

Se lăsă tăcerea.

— Cunoașteți părțile acelea? Întrebă Lucia.

Jemiol nu răspunse un timp. În cele din urmă ridică din umeri.

— Omul umblă peste tot.

Se vede că numele Luciei trezise în el o amintire foarte puternică, fiindcă tăcu și rămase gârbovit și posomorât.

— Am fost o dată la Sandomiersz, începu Wilczur parcă fără să observe schimbarea dispoziției tovarășului său. În vremea studenției. Frumos oraș. Ziduri vechi. Țin minte primăria, frumoasă primărie. Și străduța aceea din dreapta și o căsuță din cărămidă roșie toată cufundată în verdeață. Acolo m-am oprit cu un coleg... Pe urmă am cumpărat o bărcuță și am mers cu ea pe Vistula în jos până la Varșovia. Pentru vremile acelea a fost o adevărată expediție, și eram tare mândri de ea. A fost una dintre cele mai plăcute vacanțe pe care le țin minte. Eram în anul întâi. Pe urmă au venit ani de muncă grea. Vara plecam la practică în câte o clinică din străinătate sau pur și simplu să câștigăm un ban, să avem cu ce ne plăti locuința și întreținerea în timpul anului școlar...

Trenul se opri într-o gară mică.

— Dumneavoastră ați cunoscut-o pe doamna Elzbieta Kańska? întrebă încet Jemiol.

Lucia înclină capul.

— E mătușa mea...

— Mătușa, repetă Jemiol. Deci Michal Kanski a fost unchiul dumneavoastră?...

— Da, confirmă Lucia. L-ați cunoscut?

— Atât cât poate un om cunoaște alt om... Michal Kanski. Elevii îi spuneau tapirul. La bătrânețe trebuie să se fi îngrășat. Acum cred că arată că un rinocer, îngrășându-se și tușind în vatra caldă a cuibului său mic-burghez.

Lucia scutură din cap.

— Nu mai trăiește de douăzeci de ani. Eram mică când a murit. Au murit amândoi. Acum câțiva ani a murit și mătușa.

Făcu o pauză și adăugă apăsător:

— Am iubit-o foarte mult și îi datorez multe. A fost cea mai nobilă femeie din câte am cunoscut.

Spuse asta cu intenția de a apăra memoria defunctei de eventualele glume deplasate ale lui Jemiol. El însă pufni într-un râs scurt, neplăcut.

— Da, și eu îi datorez multe.

Pe urmă se retrase într-un colț al compartimentului și se cufundă într-o tăcere mohorâtă. Wilczur era și el stăpânit de gânduri sau amintiri. Lucia scoase o carte și începu să citească. Trenul gonia printre colinele ușor vălurite, acoperite de păduri tinere și de arbuști. Rareori se zăreau printre ele lanurile de un verde deschis al grâului abia răsărit și acoperișurile cenușii și pufoase ale caselor.

Soarele trecuse spre partea de asfințit a cerului, razele lui cădeau în compartiment în mănunchiuri lungi și joase.

Capitolul IX

La moara lui Prokop Mielnik se dejuna devreme. Locuiau aici oameni muncitori, ori se știe că pentru a munci ai nevoie de putere, pe care n-o găsești decât în hrană. Așa că înainte ca Witalis cel roșcat să se fi dus să ridice stăvilarul, iar bătrânul Prokop să-și fi trezit flăcăul, femeile, gemând și scărpinându-și locurile amorțite, căscând și trăgându-și nasul, se și învârtteau în jurul cuptorului. Zonia sufla în cărbunii adunați într-un colț. În grămada neagră mocnea o fărâma de jeratic, dar cât ai spune de două ori Tatăl nostru, toată grămada aceea de cărbuni se aprinse și mutată la mijlocul cuptorului izbucni în flăcări, învăluind mănunchiul de așchii pline de rășină. Olga aduse din tindă un braț de lemne de mesteacăn și îl aruncă bubuind pe dușumea. Lemn bun, uscat, doborât anul trecut, adus iarna acasă, tăiat în butuci, spart, stivuit, se aprindea repede și ușor, trosnind din când în când zgomotos și azvârlind scânteii.

Bătrâna, nevasta lui Mielnik, era de mult în picioare. Se culca o dată cu găinile și se scula înaintea lor. Nu avea somn. Pe măsură ce anii treceau și averea lui Prokop sporea, i se părea că sporeau și grijile ei. Se temea că și cea mai neînsemnată neglijență poate pricinui pagube incalculabile, că dacă n-are ea grijă de toate se ruinează gospodăria. Așa că de cum se crăpa de ziuă, în casă și în ogradă nu se auzea decât vocea ei, răgușită și arțăgoasă, bodogănindu-i atât pe ai casei cât și obiectele neînsuflețite, atât pe oameni cât și animalele. În mintea ei toți și toate se înțeleaseră să-i facă ei zile fripte și să prăpădească gospodăria.

Dacă i-ar fi dat cineva atenție, bodogăneala ei i-ar fi făcut pe toți să-și ia lumea în cap. Zonia și Olga știau și singure că în zori trebuie să facă focul în cuptor, să pună pe foc oala mare și burtoasă ca să încălzească varza de ieri, gustoasă, gătită cu afumătură, să pună străchinile pe masă, să aducă pâinea din cămară. Natalka, așa adormită cum era, nu trebuia îndemnată să alerge în grajd și să scoată la pășune pe Bălana și pe Lavoniha^[31], să dea drumul găștelor și rațelor, să toace verdeață și cartofi în albia din fața cocinii pentru porcii și purceii ce guițau. Wasil descuia moara și o puneă în mișcare, iar dacă afară nu așteptau căruțele cu grâne, ieșea cu o înfățișare de parcă îmbrățișa cu privirea de gospodar întreaga ogradă, se învârtea pe sub o fereastră care se deosebea de departe de celelalte. Și cum să nu se deosebească. O acopereau perdelețe din percal alb și curat și o împodobeau panglici roz și albastre de hârtie creponată, strânse la

mijloc în superbe cocarde.

Era una dintre ferestrele odăii mari, adică a camerei, mai degrabă a unei părți a ei, căreia i se spunea „de după perete”. De trei luni locuia acolo Donka Soleniówna, o rudă îndepărtată, a zecea spiță, a lui Prokop și a familiei lui. Depărtată și totuși apropiată.

La început n-a fost bine primită la moară. Nu o dată a trebuit bătrânul Prokop să le dojenească pe muieri, iar pe Olga a și plesnit-o o dată, când i-a dat veneticeii din oraș, cum îi spunea ea, strachina cu ciorbă de fasole în așa fel încât jumătate i-a vărsat-o pe genunchi. Avea Prokop motivele lui de a adus în casă o gură în plus. Se zice că mai de mult își lăsase fratele cu familia pe drumuri și cu toate că trecuseră atâția ani, oamenii de prin părțile locului nu uitaseră, învinuindu-l pe Mielnik de lăcomie, de răceală și nepăsare față de suferințele și sărăcia neamurilor. Cum a fost cu adevărat e greu de știut, dar anii au trecut, anii trec și o dată cu ei alte gânduri și-au făcut loc în capul cărunt al lui Mielnik, alte simțăminte s-au oploșit în inima lui. Așa că atunci când a aflat că departe, la Vilnius, a murit vărul lui, Teofil Soleń, și i-a rămas fata orfană, după o scurtă meditație, Mielnik s-a hotărât s-o ia la el.

Și-a adunat lucrurile într-o bocceluță și a plecat la Vilnius fără să spună nimănui nimic. Când a văzut fata, l-a cuprins jalea. Era tânără, nu avea decât optsprezece ani, pirpirie, palidă și suferea de o boală de piept. Din cauza asta Donka nici nu putea găsi de lucru, cu toate că avea ceva pregătire, absolvise școala generală, premiantă, pe urmă făcuse doi ani de gimnaziu. Până a nu se îmbolnăvi de plămâni și înainte de a muri, tatăl ei slujise ca portar la un bogătaș. Așa era familia asta, slabă de piept. S-a gândit bătrânul Prokop că fata se hrănește la moară, se întremează și ar putea fi de folos pentru că o poate învăța pe Natalka una și alta. Poate că își mai făcuse el și alte planuri, dar nici nu voia să se gândească la ele.

Și așa a venit Donka la moară. Sfioasă, speriată, părea că se teme de toți, începând cu câinele uriaș, Tărcatul, și sfârșind cu bunicuțul, pentru că așa îi spusese Prokop să-i zică. Săptămânile însă treceau și fata se întrema văzând cu ochii. Se îngrișa, creștea, din ochii ei negri dispărea expresia aceea încețoșată și supusă, și tot mai des țâșneau scântei. Obrajii i se îmbujoraseră, iar părul des, castaniu, parcă se făcea și mai des și căpăta strălucirea părului unui cal flămânzit pe care îl hrănești cinstit, fără să te zgârcești la ovăz.

După fumurile și ocările de la început nimeni nu-i mai refuza Donkăi nimic. Dormea mai mult decât ceilalți, se scula abia la dejun, nimeni nu o pune la nici o treabă. Când avea ea chef cosea câte ceva Natalkăi, Zoniei sau Olgăi, uneori spăla câte ceva, frământa aluatul ori ajuta la

măturat. O singură treabă ținea de ea: să facă lecțiile cu Nataлка. Dar nici asta nu era cine știe ce. Prezența ei la moară nu supăra pe nimeni, iar lui Wasil chiar îi era pe plac, deși nu se lăuda cu asta. Cum era tânăr tânjea și el după tineri de vârsta lui dar așa se făcea că nu-i avea. Fetele mai acătării din târg strâmbau din nas și nu voiau să stea de vorbă cu fiul morarului, chiar dacă era înstărit, fiindcă nu terminase nici o școală. Pe fetele din satele învecinate n-avea el ochi să le vadă. Erau prea simple pentru el. În schimb Donka, cu toate că era de la oraș, umblată și educată, nu numai că nu-l disprețuia și nu se purta cu nasul pe sus, ci îl socotea egal cu ea. Îi asculta cu plăcere cântecele, era bucuroasă să se ducă cu el la pescuit, iar ea îi spunea poezii așa frumoase încât după unele nu putea să adoarmă multă vreme, gândindu-se la soarta lui Tadeusz, a Contelui și a Zosiei. {32}

La moara lui Prokop Mielnik consumarea darurilor divine nu însemna ca la alții doar astâmpărarea foamei. Dejunul, prânzul sau cina erau socotite un fel de ritual care începea și se sfârșea cu o rugăciune. La masă se așezau toți deodată, iar dacă cineva lipsea, oricât de important ar fi fost motivul, bătrânul Prokop nu-și ascundea nemulțumirea. În ziua aceea s-au așezat la masă toți deodată, în mijlocul mesei stătea o strachină mare din care se ridica aroma de afumătură și de varză, în alta abureau cartofii și cu toate că era înainte de seceriș, pe masă era și o pâine uriașă. Aici nu lipsea niciodată pâinea. Lingurile de lemn se afundau pe rând în cele două străchini, fără grabă, ca să nu pară lacomi. Numai trei persoane primeau hrana în farfurii separate: capul familiei, Wasil și Donka. Favorizarea celei din urmă stârnise la început protestele mormăite ale Zoniei și Olgăi. Cu timpul însă s-au împăcat cu această favoare. Întâi pentru că știau că nimic nu poate schimba hotărârea lui Prokop, apoi pentru că și ele o îndrăgiseră și nu puteau să nu-i recunoască superioritatea.

Dejunul se apropia de sfârșit. Ștergându-și mustățile și barba cu mâneca, Prokop tocmai se pregătea de rugă, când ușa se deschise și în prag se ivi un bărbat înalt, ușor gârbovit, dar lat în umeri. Cel venit avea haine și pălărie de orășean. Stătu o clipă zâmbind, apoi își scoase pălăria și spuse:

— Lăudat fie...

Abia acum îl recunoscuseră. Nu-l putuseră recunoaște nici după înfățișare, nici după îmbrăcăminte. Când trăia aici cu ei purta suman ori cojoc, și barbă, care-i acoperea jumătate din față...

— Antoni! sări prima Zonia, gata să răstoarne lavița.

Nataлка sări și ea și cât ai clipi ajunsese lângă el; Prokop, roșu de emoție, de parcă îi ieșise tot sângele în obraji, pășea spre Wilczur cu

brațele întinse. Wasil repeta cu încântare:

— Doamne... Ce oaspete, ce oaspete...

Bătrâna Mielnikowa, nici ea nu știa de ce, începuse să strângă fărâmiturile de pe masă, iar Olga rămăsese cu gura căscată.

Îmbrățișările nu se mai sfârșeau. La început mai cu sfială, pe urmă însă l-au luat în brațe toți, pe rând, ca pe unul din familie. Doar trăise cu ei atâta amar de vreme, cu ei și ca ei. Ce le păsa lor că pe urmă s-a dovedit că e bogat, că e profesor renumit. În mintea lor rămăsese așa cum a fost. Antoni din anexă, prieten bun, apropiat, săritor, gata să ajute pe oricine, iubit de toți.

Wilczur a fost așezat la masă. Muierile aduseră în grabă brânză, cârnați, o sticlă de rachiu de scoruș. Se găsi și pâine albă, se făcu și ceai.

— Mai degrabă m-aș fi așteptat să-l văd pe Sfântul Prokop, patronul meu, decât pe tine, zicea gazda. Nu-i zi să nu ne aducem aminte de tine. Se întâmpla că de fiecare dată când mă uitam la anexă, mă gândeam că ne-ai uitat, că ne-ai scos din inima ta, și mă apuca jalea.

— Nu v-am uitat. Și cea mai bună dovadă e că am venit.

— Domnul să te răsplătească pentru vizita asta. Ei, ce o să se mai adune aici oamenii când or afla că ai venit să ne vizitezi!

Olga dădu din mâini.

— Oho, o să se adune!

Wilczur își trecu privirile peste chipurile lor și scutură din cap.

— Nu am venit să vă vizitez.

— Cum așa? se miră Wasil.

— Am venit ca să rămân cu voi, să rămân aici pentru totdeauna...

În încăpere se așternu liniștea. Fiecare se uita când la Wilczur, când la ceilalți și nu le venea să-și creadă urechilor. Primul rupse tăcerea Prokop:

— Că n-oi glumi cu noi... Ce suntem noi față de tine?...

Wilczur îl contrazise scuturându-și capul:

— Nu glumesc. Rămân cu voi, dacă mă primiți...

— Doamne Dumnezeule, exclamă Zonia.

— Ia te uită! spuse uimit Witalis scuturându-și chica roșcată.

Numai Nataalka nu se mira. Țipă de bucurie și sări de gâtul lui Wilczur.

— Rămâi, rămâi.

Prokop se scărpină în cap, își mângâie barba, se uită neîncrezător la Wilczur și începu:

— Dumnezeu mi-e martor că țin la tine, că toți ținem la tine, dar nu-mi intră mie în cap cum de vrei tu să te întorci la noi. Ce suntem noi

pentru tine? Niște oameni sărmani și fără minte... Tu ești mare boier. Tu ai case de piatră, palate. Cum te primim noi aci, unde te așezăm, unde te culcăm, cu ce te hrănim?... Nu pot să pricep...

— Dacă ți-neți la mine, răspunse Wilczur, n-aveți de ce vă necăji, fiindcă și eu mă bucur că sunt iar cu voi. Nu de case și de palate am eu nevoie, ci de inimile pe care nu le-am găsit în lumea aceea, de bunătatea de care n-am avut parte acolo. Oamenii din oraș sunt răi... Oameni lacomi, dușmănoși... Greu mi-a fost printre ei, iar când mi-a fost atât de greu încât n-am mai putut răbda, m-am gândit că voi mă primiți ca altădată, că aici găsesc un colțișor, că pot fi de folos oamenilor. Acolo, în oraș, sunt mulți medici, poate pricepuți, poate mai înțelepți, dar cu siguranță mai tineri decât mine. Nu-i nevoie de mine acolo. Atunci m-am gândit: mă întorc la voi și m-am întors.

Zonia se puse pe plâns și smiorcăindu-se își ștergea ochii cu dosul mâinii. În schimb Wasil, nepricepându-se să-și ascundă bucuria, strigă:

— Uite ce zi fericită. O să fie mare noutate pentru toți.

Prokop înțelese că Wilczur vorbea serios și că într-adevăr se hotărâse să se stabilească la moara lui.

— Atunci rămâi? îl întrebă.

— Rămân. Wilczur înclină capul.

— Și vei lecui oamenii? îl întrebă Nataalka trăgându-l de mânecă.

— Voi lecui.

— Atunci trebuie iar curățată anexa, spuse Witalis.

— Două geamuri sunt sparte, interveni Olga. Să dau o fugă până în târg după geamgiu?

— Fugi de-aci cu geamgiul, se burzului Wasil, că doar n-o să locuiască în anexă, ci în odaie.

— Ai dreptate, îl susținu Olga.

Wilczur râse.

— Nu, nu vreau. În anexă. M-am obișnuit cu ea. M-am simțit bine acolo. Nu am nevoie de locuință mai bună. Am planuri mari. He, he, ce planuri... Mi-au rămas ceva bani și mă gândesc să ridic aici în apropiere o căsuță, un ambulatoriu, să pun două, trei paturi pentru bolnavii care nu pot fi transportați imediat după operație...

— Asta-i un fel de spital, spuse Nataalka.

— Un fel, confirmă Wilczur. Numai că unul mic, pentru nevoile de aici.

Proiectul acesta îi puse pe gânduri și-i încântă pe toți. Abia după o tăcere îndelungată Prokop spuse:

— Ciudat om mai ești. Cerul m-a îndemnat să te primesc atunci. Nici nu mai vorbesc, nu mai pun la socoteală binele pe care mi l-ai făcut...

— Ei, ce bine, îl întrerupse Wilczur.

— Nu vorbi așa, nu vorbi, se împotrivea cu gravitate morarul. N-am să te pot răsplăti până la moarte că mi-ai scăpat băiatul de la schilodenie, că l-ai salvat, că, să nu vorbesc într-un ceas rău, pot să-mi iau locul în sicriu, fiindcă știu cui las tot ce-am adunat o viață întreagă. Pentru mine nu-i important numai binele pe care mi l-ai făcut mie, pentru mine-i important și binele pe care l-ai făcut altor oameni, fără să tragi vreun folos. Mulțumită ție nu se mai uită oamenii strâmb la casa mea, iar cine o vede din drum, zice: aici a stat vraciul acela, aici a lecuit oamenii... Și acum aud că vrei să lași un oraș mare și câștiguri mari ca să stai iar aici. Ciudat om mai ești, sfânt om. Mulți ziceau pe aici așa...

— Nu mai vorbi așa, Prokop, prietene, îl întrerupse vesel Wilczur. Sunt mulți oameni așa ca mine. Uite, de pildă, nu am venit singur. A venit cu mine și o doctoriță, care chiar dacă-i tânără și nu cunoaște satul, și nu-i legată așa ca mine de voi, cum a aflat că vin aici, că vreau să mă stabilesc aici, s-a oferit singură să mă ajute.

— Și unde-i? întrebă Wasil și sări să se uite pe fereastră.

— În Radoliszki, la han deocamdată.

Zonia mișcă ușor din umeri și spuse cu sfiiciune, dar și cu o nemulțumire vădită în glas:

— Înainte n-aveai nevoie de nici o doctoriță... Îți ajungea ajutorul meu sau al Nataalkăi.

Wilczur râse.

— Ehe, acum o să fie altfel. Nu ca înainte. Acum o să deschidem aici și o mică farmacie, am și instrumente, și aparate pe care nici nu le visam înainte. Altfel o să meargă tratamentul. O să pot salva mulți dintre cei pe care înainte nu-i puteam ajuta...

Deodată Prokop se dezmetici.

— Ce-i cu voi, muieri, ați înnebunit? strigă, trăncăniți, trăncăniți și nu cinstiți omul cu nimic, vreți să moară de foame. Da mișcați-vă odată!

Femeile se porniră toate deodată să-i pună farfurii, să-i toarne ceai, să-l roage să mănânce, să bea. Prokop bău în cinstea oaspetelui un păhărel de rachiu de scorușe și, în mod excepțional, îi permise și fiului său să bea.

— Hai, fie, mormăi, dacă avem așa oaspete, bea și tu un păhărel, cu toate că astăzi nu-i sărbătoare.

Odaia se umplu iar de vociferări, de întrebări și răspunsuri.

— Și acum spuneți-mi ce se mai aude pe la voi? întrebă Wilczur, când se mai potoli puțin zarva.

— Păi, toate-s vechi, răspunse Prokop și făcu un semn cu mâna. Trăim, muncim cu ajutorul Domnului.

Wilczur se uită la Olga și la Zonia.

— Credeam că v-ați măritat demult.

Zonia se îmbujoră și își mișcă agitată șoldurile late.

— Eu nu mă gândesc la măritiş, iar Olga în cei trei ani s-a măritat a doua oară și a rămas iar văduvă.

— A rămas văduvă? Nu se poate!

— Așa e, așa e, confirmă Prokop. S-a măritat cu un feroviar de pe aici. Nici o jumătate de an n-a trăit cu el. N-are noroc de bărbați.

Olga își dezveli dinții.

— Acum sigur nu se mai însoară nimeni cu mine.

Wilczur o mângâie pe cap pe Natalka, așezată lângă el.

— În curând o să ai necazuri cu fata. O să trebuiască s-o măriți și pe ea.

— Nu vreau să mă mărit, protestă ea cu hotărâre.

— Auzi, proasta, spuse cu convingere bătrâna Mielnikowa.

Privirea lui Wilczur se opri pe chipul Donkăi, pe urmă trecu la Wasil și iar se întoarse la Donka:

— Iar tu, Wasil, văd că ai avut grijă de tine?

Wasil se îmbujoră și nici nu putu răspunde. Donka zâmbi și ea, dar Prokop socoti potrivit să dea explicații:

— Ea e o rudă îndepărtată de-a mea, Donka Soleniówna. A rămas orfană în oraș, așa că am luat-o la noi. Trăiește cu noi. O învață pe Natalka...

Făcu o pauză și adăugă:

— E fată cu carte.

— Cu carte? întrebă politicoș Wilczur.

— Da' de unde, răspunse dezinvolt fata. Abia am absolvit școala generală. Am fost și doi ani la gimnaziu... Am învățat cât a trăit tata, pe urmă, înțelegeți, nu am mai avut cu ce...

— Sigur, interveni sentențios Witalis. Învățătura cere bani.

— Dar ce e nou primprejur? Ce s-a schimbat?

Acum Prokop începu să înșire sistematic, cine a murit, cine s-a căsătorit, cine a emigrat.

— Dar fata pădurarului mai trăiește? întrebă Wilczur.

— Trăiește, dar ce viață e și asta. Mai bine murea. Numai necaz pe capul părinților. Zace și geme. A rămas numai piele și os.

— Ei, dar doctorul Pawlicki e tot în Radoliszki?

— Sigur, numai că acum o duce bine. S-a însurat. Și-a luat o nevastă cu moșie, două sute de jugăre e ceva. Optzeci de vaci. Pământul nu-i cine știe ce, mai mult nisip, dar luncile, ho, ho. Și o bucată bună de pădure. Să fie vreo șaiszeci de jugăre.

— Pot fi și optzeci, îl îndreptă Wasil.

— Dacă eu zic șaizeci, atunci șaizeci, se înfurie Prokop. De la Piatra Neagră până la Liman ai optzeci! Te-ai țicnit, ce-i cu tine?!... Și-a reparat casa din Radoliszki, a acoperit-o cu tablă. Trăiește acum ca un boier. Merge cu caii lui la bolnavi.

— Dar nevasta e pe puțin cu zece ani mai bătrână ca el, spuse Zonia, umflându-și cu dispreț buzele.

— Și ce, dacă-i mai bătrână? se burzului Mielnikowa. Fată gospodină, la locul ei, nu o haimana, care bate seratele și n-are grijă de gospodărie.

— Adică, cine bate seratele?

— Tu, îi aruncă bătrâna.

— Eu?... Eu?... Că mă duc o dată în an la școală...

— Nu-i adevărat!...

— Gata, gata! strigă Prokop sincer revoltat. Și-au și găsit timp pentru certurile lor muiereste. La treabă! Ce stați aici? Ia uitați-vă, și-au dat drumul la meliță. Ptiu!

Intervenția lui Prokop acționează fulgerător. Ca la comandă, femeile se apucară de treburile lor zilnice. Bătrânul Mielnik știa să păstreze disciplina în casă, iar autoritatea lui nu scăzuse cu trecerea anilor.

În afară de el cu Wilczur mai rămăseseră Wasil și Donka. Prokop află cu oarecare nemulțumire că Wilczur mai e însoțit de o persoană, și încă fără nici o meserie. Se împacă însă și cu asta fiindcă nu avea încotro. Au stabilit că Wilczur și cu Jemiol vor locui în anexă, până când va fi gata odăița de sub acoperiș pentru Jemiol. Ce-i drept iarna odăița nu era de locuit, dar vara și Wasil dormea uneori acolo.

Pe urmă s-au dus toți să vadă anexa și au stabilit reparațiile care trebuiau făcute, iar Wilczur a hotărât că toate cheltuielile le va suporta el. Așa îi convenea lui, fiindcă nu voia să se simtă stânjenit gândindu-se la diferitele modificări pe care voia să le facă. Voia, de pildă, să tencuiască interiorul odăii și al nișei, să vopsească dușumeaua și să pună dușumea în tindă, să facă o fereastră și să pună bănci pentru pacienți, să facă un fel de sală de așteptare.

Până la încheierea lucrărilor, Wilczur avea să rămână în hanul din Radoliszki. Cu reparațiile s-a hotărât să se ocupe Prokop personal, fiindcă, zicea el, nimeni nu se va îngriji mai bine ca el, nu va găsi meșteri mai buni și nu o va face mai repede. Și nu se putea să nu i se dea dreptate.

În vremea aceasta, în Radoliszki, sosirea profesorului devenise senzația zilei. Nu se vorbea despre nimic altceva și toți își spărgeau capetele întrebându-se ce l-a adus aici. Unii afirmau că vrea să

răscumpere pentru fiica lui moșia Ludwikowo, pe care tânărul Czyski o vânduse după moartea părinților. Alții susțineau că nu pentru fiică vrea să cumpere moșia, ci pentru el și că vrea să se căsătorească cu fata cu care a venit. Alții la rândul lor dădeau asigurări că profesorul vrea să exhumeze osemintele soției sale din cimitirul din Radoliszki și să le ducă la Varșovia, sau că vrea să-i ridice aici un monument. S-au găsit și unii care au văzut cu ochii lor monumentul în halta de la Ludwikowo.

Ca urmare a zvonurilor, agitația în orașel crescuse, fiindcă cine avea timp nu se putea abține să nu dea o fugă până la han și să afle de la proprietar cele câteva amănunte pe care le știa. Și nu erau multe amănunte. Veniseră noaptea târziu și dormeau, cu excepția profesorului, care s-a sculat în zori și s-a dus pe jos până la moara lui Prokop Mielnik.

De altfel chiar înainte de amiază, orașelul fu electrizat de întoarcerea lui Wilczur. Toți observaseră că îmbătrânise mult. Mergea încet, zâmbind, privind împrejur și salutând pe cei cunoscuți, și erau mulți fiindcă îi cunoștea aproape pe toți de pe vremea când era vraci. Nimeni însă nu îndrăznise să-l oprească și să stea de vorbă cu el. Profesorul ajunsese în piață, se opri în fața prăvăliei doamnei Szkopkova și intra.

Emoția îi strânse inima, când privi pereții, rafturile pline cu fel de fel de mărfuri, pe care erau așezate cu un naiv simț decorativ pachete cu țigarete și cu tutun, creioane, penare, caiete, foi de calc, ornamente pretențioase pentru birouri, suluri spălăcite de hârtie colorată și toate câte Marysia le aranjase cândva și le vindea, pe care le atinseseră mâinile ei... Tejgheaua cam strâmbă, sobița de tablă, balustrada scării ce ducea în pivniță...

În spatele tejghelei stătea o fată tânără, corpulentă, cu fața ciupită de vărsat. Se ridică de îndată ce-l zări pe Wilczur, bănuind cine este.

— Cu ce să vă servesc, domnule profesor?

Wilczur se uită uimit la fată.

— De unde mă cunoști, domnișoară?

Fata surâse.

— Îi cunosc pe toți cei de aici, așa că dacă vine cineva nou, imediat se știe cine e.

— Și dumneata știi cine sunt eu?

— Firește că știu. Toți știu că ați venit. De azi-dimineață Doamna Szkopkova zice că ați venit la odihnă la Zielona, dar eu știu că nu-i adevărat.

Asta îl înveseli pe Wilczur.

— De unde știi? o întrebă zâmbind.

— Păi, ați adus foarte multe lucruri cu dumneavoastră. La odihnă nu-și ia nimeni atâtea lucruri.

— Ar trebui să te faci detectiv. Și ce mai face doamna Szkopkova?

— Ei, cum e dânsa. Se mai vaită, se plânge de slăbiciune, de copii care își fac de cap, încolo bine. Să mă duc după ea?

Nu a trebuit să se ducă. În orașel, toate știrile ajungeau de la un capăt la altul cu repeziciunea telegrafului fără fir. Așa că la vreun minut după intrarea lui Wilczur în prăvălie, doamna Szkopkova a și fost alarmată și fără să mai țină seama de astm străbătu în fugă piața ca să-l întâmpine pe profesor. Era mare onoare că un asemenea om tocmai ei îi face prima vizită în Radoliszki. Un motiv de mândrie personală și de invidie a oamenilor pentru câteva luni bune de-aci încolo. Și așa doamna Szkopkova avea dreptul să se socotească mai apropiată de profesor decât alții din orașel. O dată fiindcă fiica lui a fost câțiva ani în grija ei, în al doilea rând, fiindcă acum doi ani doamna Szkopkova a fost la Varșovia și l-a văzut personal pe profesor.

Așa că acum l-a primit cu toată căldura și emoția, întrebându-l în primul rând de fată.

Profesorul se întristă puțin, dar se stăpâni și răspunse:

— Ei, ce să facă. E fericită. Sunt în America, el câștigă bani mulți. Duc o viață veselă. Pentru ei e de-ajuns.

— Dar nu vă gândiți să-i vizitați?

— Nu... Drumu-i lung, iar eu sunt bătrân...

— Cine vorbește de bătrânețe, îl întrerupse din politețe Szkopkova.

— În orice caz, continuă profesorul, pe mine nu m-ar interesa ce-i interesează pe ei. Nu aș vrea să-i stânjenesc cumva. Bătrânii nu trebuie să stea pe capul tinerilor. Dar dumneavoastră cum o duceți?

Szkopkova începu să-i povestească pe larg despre ea, despre copii ei, despre relațiile din orașel, despre faptul că a venit alt preot, că cutare e în proces cu cutare și așa mai departe.

Când a aflat de la Wilczur că intenționează să se stabilească definitiv la moară, nu-i venea să-și creadă urechilor și de atunci mereu se uita la ușă, ca să alerge cât mai repede și să împărtășească știrea unui număr cât mai mare de persoane.

Când s-a întors la han, profesorul a găsit-o pe Lucia cam neliniștită. Află că de cum se trezise, Jemiol ceruse o sticlă de votcă, pe care o golise numaidecât, și ieșise în oraș.

— Mi-e teamă, spunea ea, să nu provoace vreun scandal la beție.

Profesorul râse.

— Fii liniștită, domnișoară Lucia. O sticlă nu-i face nici un rău.

— Lui poate că nu, dar altora.

— Exclus. Garantez că e complet treaz.

Lucia rămase pe gânduri și spuse:

— Nici asta nu mă liniștește. În general am impresia că am procedat cu prea multă ușurință luându-l cu noi. Nu afirm că e un om din principiu rău, cred chiar că undeva în adâncuri mai mocnesc în el niște scântei de sentimente, dar susține cu cinism că „proprietatea străină e o proprietate pe care nu am reușit încă să ne-o însușim”. Dumnezeu știe ce e în stare să facă. Poate să ne strice opinia.

— Nu împărtășesc temerile dumitale, răspunse Wilczur după o clipă de gândire. Jemiol nu-i un om care să fure din plăcere sau din viciu. Pune mâna pe lucruri străine când nu-și poate satisface propriile necesități; ori trebuie să recunoști că necesitățile lui sunt foarte limitate. Niște îmbrăcăminte, niște mâncare. Și votca, singurul lux... Dar asta poate fi numit lux?... Mă gândesc că poate pentru el e o necesitate ca pentru alții pâinea. Te rog să mă crezi, domnișoară Lucia, că uneori conștiința devine cea mai mare tortură. Mai ales atunci când omul încetează să mai creadă în el însuși, când începe să se disprețuiască și să-i fie silă de el, când folosește cinismul ca pe un coș de gunoi cu care vrea să acopere ce a mai rămas nobil în el, socotindu-l inutil. Dragă domnișoară Lucia, poate că prin comportarea lui, Jemiol o să ne producă neplăceri, dar te rog să te gândești ce s-ar întâmpla cu el dacă l-am lăsa în voia sorții...

Dădu din cap și adăugă:

— Suflet sărman și bolnav. Să-l ajutăm să renască în această atmosferă de bunătate și simplitate. Un suflet bolnav, iar noi suntem medici!...

Lucia ridică neîncrezătoare sprâncenele.

— De data aceasta pacientul este un bolnav incurabil.

Wilczur o prinse de mână.

— Chiar de-ar fi așa... Ai lăsa dumneata fără îngrijire un bolnav incurabil?...

Lucia nu răspunse nimic, dar discuția aceasta îi dezvălui alte ascunzișuri ale sufletului profesorului. Acum înțelegea că acest om nu se dă în lături de la nimic pentru a-și îndeplini menirea, pe care o înțelege mult mai larg și mai profund decât își putuse ea închipui.

De altfel temerile cu privire la Jemiol, cel puțin la început, s-au dovedit, din fericire, neîntemeiate. E drept că cea mai mare parte a zilei și-o petrecea în cârciumă, dar fiind de felul lui un om pașnic, lipsit de instincte de scandalagiu, nu a provocat nici o tevatură. S-au adeverit și previziunile profesorului în ceea ce privește relativa lui cinste. Nimănui nu i-a dispărut nimic, din simplul motiv că lui Jemiol nu i-au lipsit banii

pentru modestele lui cheltuieli. Pur și simplu ducându-se la cârciumă, se adresa direct lui Wilczur:

— Mai avansează-mi, ispravnice, doi zloți și jumătate pentru o injecție. Să nu crezi cumva că uez de creditul tău nelimitat fără să țin evidența. Înregistrez conștiincios fiecare intrare și în fiecare vineri fac bilanțul. Dacă pe urmă arunc hârtia pe fereastră, o fac numai pentru că nu posed cunoștințe superioare în domeniul contabilității. În orice caz poți să fii sigur că te desemnez singurul meu moștenitor.

Când Wilczur izbucni în râs, Jemiol adăugă:

— Nu râde, arhipăstorule. Nu uita: *rira bien qui rira par derrière*. Poate că frumosul meu costum și gambeta nu ți se par obiecte de preț în actualele relații economice. Eu mai posed însă și un trup divin, de care poți să faci uz în diferite feluri. Orice măcelar îți va da pe el o sumă frumușică. Închipuie-ți niște cârnați îmbibați de la bun început cu alcool. Poți să pui să mă și îmbălsămeze și să mă expui într-o galerie ca pe ultima replică a lui Apollo sau să te folosești personal de mine, tăindu-mă cu bisturiul în bucățele și căutând printre ele sufletul sau alte gaze nobile, în a căror existență crezi cu sfințenie, în permanență și prostește.

— Și tu crezi în ele, spuse Wilczur zâmbind îngăduitor. Dacă nu ai crede în gazele nobile, nu ai tânji atât după vaporii ignobili de alcool. Doar e limpede.

— Delirezi, amigo, spuse Jemiol încercând să-și ascundă iritarea. Nu suporta să-l bănuiască cineva că bea din alte motive decât din atracția pentru alcool. Primo, alcoolul este cel mai nobil gaz.

Și începea să aducă vechile lui argumente. Discutau așa de multe ori în drum spre moară, unde reparațiile se apropiau de sfârșit. La moară, cum era de așteptat, îl priveau pe Jemiol cu rezervă și suspiciune, iar felul lui de a vorbi îi neliniștea pe toți, începând cu Prokop și sfârșind cu Donka.

— Îl ascultă omul pe diavolul ăsta, îl ascultă. Parcă ar vorbi omenește, dar nu înțelegi nimic, chiar de-ai plesni! Noi pe-aici n-am mai văzut așa oameni.

În felul acesta exprimase Zonia opinia celor de la moară.

În schimb Lucia și-a atras imediat și fără nici o greutate simpatia generală. Tinerețea ei plină de prospețime și simplitatea în relațiile cu oamenii trezeau încredere. Până și Zonia, care la început crezuse că e o concurență a ei, s-a liniștit când a văzut-o. Diferența de vârstă i se părea Zoniei o garanție suficientă.

Mulțumită grijii lui Prokop, reparațiile anexei au fost repede încheiate și Wilczur împreună cu Jemiol s-au mutat la moară. Lucia a rămas,

deocamdată, în orășel. A închiriat o cameră la doamna Szkopkova, care singură îi făcuse această propunere. În fiecare dimineață se ducea la moară și se întorcea seara târziu.

Știrea despre întoarcerea „vraciului” s-a răspândit repede în tot județul. În fața morii lui Prokop Mielnik începură să se adune iar căruțele care aduceau bolnavi de prin apropiere, dar și din locuri tot mai îndepărtate. Celebritatea lui Wilczur nu numai că nu scăzuse în anii în care lipsise de aici, ci sporise și mai mult, iar povestea vieții lui devenise un fel de legendă locală, împestrițată cu cele mai fantastice adăugiri. Nu numai că era socotit un făcător de minuni, ci vedeau în el un trimis misterios al unor forțe nepământene. Așa că întoarcerea lui a fost primită cu un fel de entuziasm evlavios. Țăranii, indiferent de credința lor, se descopereau încă din bătătură și nici unul dintre ei nu se încumeta să strige ori să vorbească tare. Primirea bolnavilor începea dimineața devreme și, cu mici întreruperi, dura până aproape de asfințitul soarelui. După numai câteva săptămâni, Wilczur se convinsese că rezervele farmaciei lui se epuizează foarte repede și necesită completări. Noile cumpărături au atras după sine cheltuieli importante. În lumina acestei realități, Wilczur înțelese că în nici un chip nu-i mai ajung banii pentru construirea și înzestrarea chiar și a unui spital în miniatură.

— Știi, domnișoară Lucia, îi spuse într-o zi, se pare că nu iese nimic din spitalul nostru, iar dumneata vei fi condamnată să locuiești permanent în Radoliszki, fiindcă aici nu e loc.

— Nu mă plâng de condițiile în care locuiesc la femeia aceea de treabă, răspunse senină Lucia. În ceea ce privește locul de aici... s-ar găsi și pentru mine, dacă locatarii morii ar fi mai ospitalieri.

Profesorul se revoltă.

— Ce spui?! Ospitalitatea lor ar putea sluji oricui de model.

Lucia râse.

— Ah, eu nu la ei mă refer.

Wilczur tot nu înțelegea.

— Nu la ei? Atunci la cine?

— Eu nu mă refer la vechii locatari ai morii, ci la cei noi. Îl privi în ochi.

Wilczur înțelese și întoarse capul jenat. Ca să evite cât mai repede această temă primejdioasă, începu să-i spună:

— Vezi dumneata, nu am prevăzut o afluență atât de mare de pacienți și un asemenea consum de medicamente. Unele, din păcate, sunt foarte scumpe... Așa că acum trebuie să-mi iau gândul de la construirea spitalului...

Îi părea sincer rău, fiindcă, într-adevăr, adeseori erau aduși bolnavi care trebuiau ținuti sub observație câteva zile, fie înainte, fie după operație. Din fericire era o vară calduroasă și pacienții puteau înnopta fie în trăsuri, sub cerul liber, fie în șură.

Într-o zi, ducându-se cu Lucia în orașel, Prokop o întreabă:

— De ce-i profesorul atât de posomorât în ultima vreme?

— E trist că nu avem destui bani ca să construim spitalul, îi explică ea.

Prokop se miră.

— Așa? Și oamenii ziceau că e bogat.

— A fost bogat, dar bogăția nu l-a interesat. O parte a dat-o, o parte i-au luat-o și nu i-a mai rămas prea mult.

Prokop n-a spus nimic și a căzut pe gânduri. În zilele următoare umblă tăcut, în cele din urmă îi porunci lui Witalis să înhame iapa la brișcă și plecă fără să spună nimănui nimic. S-a întors abia seara, dar a doua zi s-a întâmplat la fel. La moară toți erau intrigati de comportarea lui Prokop. Apăruseră fel de fel de bănuieli, dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe de-a dreptul, iar el nu se arăta dispus să dea explicații.

Cel mai neliniștit de manevrele tatălui era Wasil. Nu se știe cum s-a trezit în el bănuiala că ar fi vorba de persoana lui, că tatăl face călătoriile acestea misterioase ca să-și găsească o noră. Din multe motive, Wasil era dinainte încredințat că alegerea tatălui nu-i va fi pe plac. Educat însă de mic sub mâna lui Prokop, o mână tare, puternică și neîndurătoare, nu-și putea închipui cum s-ar putea împotrivi voinței tatălui. Aici putea să dea rezultate numai persuasiunea și încă persuasiunea unuia de părerea căruia tatăl ar fi fost dispus să țină seama.

Ca urmare a acestor neliniști, într-o seară, după ce bolnavii au plecat, Wasil a bătut la ușa anexei. Wilczur era ocupat cu aranjarea instrumentelor medicale, Jemiol așeza în rafturi sticlutele și borcănelele.

— Ei, ce mai spui, Wasil? Cum e, ai avut mult de măcinat astăzi? îl întreabă Wilczur.

— Da de unde, puțin. Ca înainte de seceriș. Înainte de seceriș – grâu puțin și bolnavi mulți. Boala prinde mai repede la omul flămând.

Se așternu tăcerea.

— Ia loc, Wasil! spuse Wilczur. Ai vreo treabă cu mine?

— Știu eu... Wasil se scărpină după ureche. Am vrut să stăm de vorbă, să vă cer un sfat.

— Sfat? Wilczur se uită la el. Ce sfat ți-aș putea eu da?

Wasil aruncă o privire spre Jemiol și, ezitând, spuse:

— Sunt lucruri mai osebite...

Wilczur zâmbi.

— Bine, bine. Termin numaidecât și mergem spre pădure. Trebuie să văd dacă a înflorit cimbrisorul. Vorbim pe drum.

Jemiol interveni pe un ton aparent indiferent:

— Vă însoțesc cu plăcere. Îmi plac cimbrisorul și lucrurile mai osebite. Aici nu mai am nimic de lucru...

Lăasă o pauză și adăugă:

— E drept că ar trebui să mai fac astăzi tinctură din rădăcini de valeriană, dar un bețiv a băut tot spirtul și nu mai am nici o picătură. Așa că merg cu voi.

Wasil tuși.

— Hâm... Mama mai are pe acolo o jumătate de sticlă de spirt.

— Are?... se interesează Jemiol. Am ajuns să trăim și vremurile când până și mamele au spirt în loc de lapte. Dar cum obțin eu, dragul meu, Roch Kowalski^[33], acest lichid de la stimata ta mamă? Este o femeie aspră și gata să mă bănuiască de interese personale în privința acelor cartofi în stare lichidă. Tinere, pot avea încredere în abilitatea ta și să-ți încredințez misiunea de transpatriere a acelei sticle?

Wasil îl privi încurcat.

— Asta nu, dar pot să v-o aduc.

— Atunci grăbește-te. Ce mai aștepți? Nu vezi cum se scurge timpul în clepsidra prezentului? *Time is money.*^[34]

Când Wasil ieși, Jemiol continuă:

— În tăcerea ta, împărate, ghicesc dezaprobarea comportării mele. Ai prefera să adăp cu alcool nenorocitele acelea de rădăcini. Acesta-i umanismul tău! Pe deoparte *radix valerianae*^[35], pe de altă parte *homo sapiens, serenissimus rex naturae*^[36]. Iar, tu alegi rădăcinile. Sigur că rădăcinile. Și cu ce scop? Ca să îndopi cu tinctura aceasta niște rustici, niște peizani, țărani, care și așa au nervii tociți.

— Nu întotdeauna, se împotrivi Wilczur.

— Întotdeauna, maharadjah. Îi observ de mai multă vreme. Sunt niște creaturi cu sensibilitate de amebă. Le amputezi diferite terminații, le coși burțile, le găurești epiderma și ei nici nu crâcnesc.

— Munca grea încă din copilărie i-a obișnuit cu răbdarea și cu rezistența la durere, spuse Wilczur. Ia în considerare, prietene, că la sat nici un copil de câțiva ani nu stă degeaba. Nu o dată un prichindel dintre aceștia cară greutăți pe care nici tu nu le-ai duce prea departe. Umblă desculți prin miriște și pe pietre. Se obișnuiesc cu arșița, cu gerul și cu zloata. Asta îi căleşte.

— Și le tocește, le tocește sensibilitatea, *milord*. Nu numai pe cea

fizică. Te-ai gândit vreodată, stimate Esculap, la problema capacității de receptare a fenomenelor?... Aceasta e problema dimensiunilor universului. A dimensiunilor și bogăției lui. Din ce se compune, să zicem, universul pirului, al acelui pir ordinar care crește sub fereastră? Dintr-un pământ mai mult sau mai puțin fertil, care conține mai multe sau mai puține săruri nutritive, și din aer plus lumină. Asta-i tot. S-ar mai putea adăuga la aceasta epilogul: botul vacii și câteva mișcări ale maxilarului ei inferior. Și ia acum universul tău. Chiar și în amănunte ai *l'embarras de richesse*^[37] – culori, sunete, subtilitatea gustului, a mirosului, senzația mișcării, a temperaturii, a poziției în raport cu centrul pământului și contactul susținut de vedere, prin urmare formele! Mai departe, conștiința timpului, a spațiului, a transformărilor, fără să mai punem la socoteală elementele pirului: foamea, sațietatea, aerul și lumina. Cu alte cuvinte: pir plus infinitul. Firește, infinit la dimensiuni, e pirului. Dar toată viața sufletească? Exterioară și interioară. Aici, chiar și la dimensiunile umane, putem vorbi numai de infinit. Și iată, *maestro*, că apar diferențierile. Doar nu vrei să susții că receptivitatea fenomenelor este aceeași la tine și la Wasil, sau la mine și la tine. Nu te supăra, *darling*, dar universul meu este atât de mare în comparație cu al tău, ca o galaxie față de un meteorit, ori, dacă preferi, ca globul pământesc față de gămălia unui ac. Cum să apreciezi atunci valoarea unui simplu peizan? Unde să-l situez pe distanța dintre pir și mine?...

Wilczur scutură din cap.

— Poți să te înșeli, prietene.

— Pot, dar prefer să nu.

— Nu întotdeauna omul este lipsit, de ceea ce nu exprimă sau nu știe să exprime. Nu oricine reușește să-și concretizeze în cuvinte gândurile, sentimentele sau senzațiile...

Jemiol ridică din umeri.

— Bazându-ne pe ipoteza ta, putem admite tot atât de bine că pirul, melcul sau varza trăiesc emoții nemaipomenite și le apucă amețeala de plăcere ascultând concertul în mi bemol de Chopin. Nu, *darling*. Iartă-mă, dar nu pot accepta această concepție. Dă-mi voie să rămân la ceea ce pot constata în mod empiric. Dacă eu îi înfig cuiva acul în cea mai moale parte a trupului, iar acel cineva nu trădează nici prin viu grai, nici prin expresia feței că a observat ceva, am să susțin că nu a sesizat nimic. Dacă eu mă adresez cuiva în cea mai pură engleză: „*Vous etes, mon cher, le plus representable crétin au monde*”^[38], iar el îmi răspunde că nu are chibrituri, rămân la convingerea că limba italiană îi este străină. Altă soluție de verificare nu am. Și de ce dracu să caut alta? Dacă un rustic dintre aceștia iese dimineața din casă și vede purpura

răsăritului de soare, draperiile cețurilor, grânele ușor vălurite și în loc să rămână cu gura căscată de admirație, strigă: iar au rămat porcii toată ceapa!... atunci, iartă-mă, conte, dar nu văd nici o dovadă că el ar fi observat răsăritul soarelui. Un individ din antichitate spunea: câte limbi cunoști, de atâtea ori ești om. Eu l-aș corecta: cu cât este mai mare capacitatea ta de receptare a fenomenelor, cu atât mai mult ești om. Firește, doar dacă receptarea devine fundamentul gândirii. Gândește-te la asta, *dottore*, și ai să-mi dai dreptate...

Considerațiile lui Jemiol au fost întrerupte de întoarcerea lui Wasil, care i-a adus sticla promisă. Din această clipă toată atenția lui Jemiol s-a concentrat asupra ei și chiar a început să-l îndemne pe Wilczur să plece să vadă de cimbrisorul acela.

— Aranjez eu restul, îl asigură.

Când Wilczur și Wasil au ajuns pe cărarea ce mergea de-a lungul iazului, profesorul îl întreabă:

— Ei, și despre ce-i vorba?... Ai necazuri cu tata?

— Știu eu dacă sunt necazuri, spuse Wasil după o clipă de gândire, fiindcă nu știu nimic sigur. Dar în vremea din urmă, tata pune ceva la cale, tace și pleacă undeva.

— Și ce-i cu asta?

— Tocmai că nu știu, mormăi Wasil nehotărât.

— De ce te neliniștești? Călătorește și el după treburile lui și gata.

Wasil mesteca un fir de iarbă și tăcea.

— Poate că sunt treburile lui, spuse iar, dar poate că, sunt și ale mele... Încă în postul mare tata zicea că ar fi vremea să mă însor.

Wilczur râse.

— Și tu nu vrei?

— De ce să nu vreau? Se știe că vine și vremea când fiecare trebuie să se însoare. Dar nu așa.

— Dar cum? întrebă Wilczur amuzat de diplomația transparentă a lui Wasil.

— Ei, nu așa, să-mi caute tata nevastă. Tata se uită să fie bogată și muncitoare.

— Iar tu ai vrea una săracă și căreia nu-i place să muncească.

— Și de ce să muncească? Nu-s atâtea femei în casă? Dacă mănâncă, să și lucreze. Ce-mi pasă dacă-i bogată ori săracă. Banii se câștigă.

Profesorul se aplecă pe marginea șanțului, acoperit cu flori purpurii:

— Uite, cum a înflorit... Atâta cimbrisor e pe aici... Ei, și ce pot eu să te sfătuiesc, cum să te ajut?

— Să stați de vorbă cu tata. S-o lase în pace... Fiindcă dacă se

încăpățânează nu mai e nimic de făcut. Dar dacă vorbești cu el acum, poate că dă din mână și zice: „N-am să mă amestec, alege-ți singur după placul tău...”

Era atâta cimbrișor, încât Wilczur se lăsase pe vine și rupea cu amândouă mâinile, punându-l în coșulețul lui.

— Ei bine, răspunse după ce se gândi puțin. Am să stau de vorbă cu Prokop. Știi că-ți vreau binele din toată inima. Și așa e, fiecare trebuie să-și aleagă nevasta după placul lui... Ai dreptate că banii nu-ți dau și fericire... Ai dreptate... Am să vorbesc cu Prokop.

Chiar în seara aceea se și ivi prilejul să-și țină făgăduiala. Așa cum făcea adeseori, Mielnik venise în anexă să mai schimbe o vorbă. Schimbul acesta era mai mult o tăcere, și a lui Wilczur și a lui Prokop, tăcere în care din când în când mai cădea câte o vorbă, câte o știre despre întâmplările din timpul zilei, despre oameni, despre treburile de prin partea locului.

La un moment dat, Wilczur îl întrebă:

— la spune, Prokop, ce pui tu la cale în ultima vreme? Tot pleci pe undeva, lipsești de la moară zile întregi. Toată lumea se miră.

Prokop îi aruncă lui Wilczur o privire vicleană și ca să mai câștige timp începu să-și răsucească tacticos o țigară. Presără încet mahorcă pe o bucată mare de hârtie, o întinse încet cu degetele lui groase, o răsuci, își plimbă limba pe marginea hârtiei, o lipi și o aprinse. În cele din urmă spuse:

— Ei, umblu și eu să mai văd ce mai fac oamenii, cum trăiesc. Da' ce, nu-i voie?

— Sigur că e voie, numai să fii atent să nu creadă oamenii ceva rău despre tine.

— Dar ce-ar putea să creadă rău?

— Cine poate ști? Poate se găsesc unii care să spună că umbli după vreo fată.

Wilczur râse, dar Prokop scuiă, fără să-și ascundă dezgustul.

— Ptiu, gura oamenilor n-o poți închide. Ce fată. Pentru mine-i mai aproape groapa. Nu-mi stau mie gândurile la alde astea.

— Ei, poate că nu umbli pentru tine? îl întrebă cu viclenie Wilczur.

— Dar pentru cine? Ce-ți închipui că am căpiat?

— Ei, poate pentru Wasil.

Bătrânul ridică din umeri.

— De ce să umblu pentru el? Să-și caute singur. El o să trăiască cu ea, nu eu.

— Bine zici, Prokop. Dar acum eu mă mir cu adevărat, ce-s plecările astea, ce tot uneltești... Hai, recunoaște.

Mielnik îl privi cu coada ochiului și zâmbi.

— Prea n-ai astâmpăr, vine vremea când o să afli. Asta și vreau: să rămână taină pentru tine.

— Pentru mine? Întrebă neîncrezător Wilczur.

— Pentru tine.

Mai mult nu putu scoate de la Prokop. De altfel Wilczur nici nu făcuse eforturi, mulțumit de vestea bună pentru Wasil, pe care i-o și transmise a doua zi dimineăța. Nu bănuia că flăcăul o va primi cu atâta bucurie. Când a aflat, s-a înroșit și i-au sticlit ochii.

— A spus tata că nu vrea să se amestece și să-mi caut singur nevastă?

— A spus. Zicea: „Nu eu o să trăiesc cu ea, ci el. Să-și aleagă singur.”

Wasil căzu pe gânduri și clătină din cap.

— Ei... e înțelept tata... N-a trăit în zadar atâția ani pe lume...

Și în clipa asta simțea pentru tatăl său nu numai respect, nu numai atașament ci se trezise în el un sentiment nou, cald și profund. Ce-i drept Wasil nu avea încă nici un plan concret în privința viitorului. Donka îi plăcuse de la prima vedere și cu fiecare zi îi plăcea tot mai mult. Fiind însă de felul lui foarte ambițios, îi era teamă să-și facă planuri atâta vreme cât nu era sigur că în realizarea lor nu se va lovi de împotrivirea hotărâtă a tatălui, ori de ironia Donkăi.

După comportarea ei în nici un chip nu-și putea da seama cum l-ar trata dacă ar începe să se apropie de ea. Fata era veselă, vioaie ca un cățeluș, prietenoasă cu toți, zâmbea la fel când un tânăr sau altul îi spunea câte o glumă sau când o mângulea în vreun fel. Nu putea avea nici o siguranță în privința ei. Nu o dată îi stătea lui Wasil pe limbă să o întrebe dacă îi place vreunul dintre tineri, dar de fiecare dată se lăsa păgubaș. Se temea să nu audă un răspuns care nu i-ar fi pe plac, se temea că Donka lăsase în oraș vreun băiat la care se gândește. De aceea nu se putea hotărî el însuși, nu-și putea spune: nici una nu-mi place ca ea și pe nici una n-o vreau de nevastă, ci numai pe ea. Mai erau și alte motive; cine știe dacă o orășeancă inteligentă, cu carte, o domniță aproape, ar vrea să se mărite cu un flăcău simplu de la țară, care n-a umblat prin orașe și nici să se poarte nu știe. Nu i-a scăpat lui Wasil nici faptul că acum vreo câteva săptămâni, când a trecut pe la moară domnul Latosik, notarul comunal, ea și-a pus băsmăluță de mătase și a vorbit cu el mai altfel și a râs mai mult, iar Latosik, care, chipurile, era în trecere, a stat până la apusul soarelui.

Când domnul Latosik stătea cu Donka pe prispa morii lui Wasil îi venea să-i toarne prin trapă un sac cu țărâțe, drept în cap. N-o făcuse,

cu toate că mai târziu ar fi putut spune că n-a vrut. N-o făcuse fiindcă îl dureau inima la gândul că domnul Latosik s-ar putea să-i placă Donkăi... Atunci nu i-ar fi fost de folos nici zece cai și nici o bătă zdravănă... Cu toate că-i un funcționar modest, domnul Latosik e om cu școală, știe să vorbească elegant, în zile de sărbătoare ca și în zile de lucru umblă cu guler tare și cu cravată, și miroase a parfum.

După plecarea lui, Wasil a urmărit-o atent de Donka, să vadă dacă după vorbele frumoase spuse de un tânăr așa de fercheș, n-o să-l trateze altfel. Dar Donka nu s-a schimbat deloc. Doar că nu și-a mai scos băsmăluța de mătase.

Pentru întâia oară în viață, firea femeii i se păru lui Wasil plină de taine și de capcane.

Dar asta depășea puterile lui. Pe de altă parte și Wasil știa cât prețuiește. Știa că multe fete de prin partea locului s-ar mărita bucuroase cu el, nu numai pentru că moștenea o moară, o gospodărie înstărită și, cum se zicea, mulți bani agonisiți, dar și pentru că era bine văzut de toată lumea. Nu umbla după fuste, nu bătea cârciumile, era priceput la muncă, se purta curat, era bine făcut, socotit drept un bărbat atrăgător, despre care nimeni nu putea spune că e neajutorat ori prost.

Așa că în meditațiile sale Wasil lua în seamă și atuurile lui, nu numai părțile sale slabe, iar acum, când a aflat de la Wilczur că tata nu are nici o intenție în privința viitoarei nurori și că nu se gândește să i-o aleagă el, se simți mult mai puternic pe poziție. Urmarea acestui sentiment a fost conștientizarea convingerii neștrămutate că el nu poate trăi fără fata asta. Cât a ținut ziua de lucru și-a făcut planuri, cum să se apropie de Donka, cum să înceapă să-i vorbească, ce să-i spună. Seara, când și-a schimbat hainele, avea totul gândit și când erau amândoi în fața casei, îi propuse Donkăi într-o doară:

— Am pregătit pripoanele pentru pește. Nu vrei să mergi cu mine cu barca să le punem în iazurile de sus?

În timpul acesta nu se uită în ochii ei, de parcă s-ar fi temut să nu-i citească în priviri tot neobișnuitul acestei propuneri aparent obișnuite. Se vede însă că Donka nu avea nici o bănuială, fiindcă încuviință numaidecât.

— Numai o clipă, spuse, să-mi iau niște papuci vechi.

— Dar grăbește-te, strigă Wasil în urma ei, fiindcă cel mai bine e să le pui la apusul soarelui.

— Bine, bine, îi răspunse din tindă. Așteaptă o clipă.

— Mă duc la barcă să scot apa, strigă el.

Voia să mai câștige ceva timp și se îndreptă spre iaz. Barca luase

într-adevăr apă, care trebuia scoasă cu un căuș, pe urmă barca trebuia împinsă de pe mal, iar pripoanele cu momeală puse în așa fel pe botul bărcii, încât să nu se încurce sforile și forfaturile... Până să termine el, Donka și venise. Arăta atât de frumoasă în rochița de percal cu flori roșii, încrețită în talie, cu guleraș alb, încheiat pe gât, încât Wasil se ferea să se uite la ea.

— Mi se amestecă totul, se gândea, și n-o să pot spune nimic înțelept.

Barca alunecă repede pe nisip și vâslele se scufundară în apă. Deasupra pădurii atârna globul mare, roșu și umflat al soarelui, atingând ușor cele mai înalte vârfuri ale copacilor. Pe oglinda ușor unduită a iazului, drumul spre soare era însemnat cu stropi purpurii pe fundalul albastru al cerului reflectat în apă.

— Ar trebui să muște, spune Wasil după a treia sau a patra cufundare a vâslelor.

— Ce spui? întrebă Donka trezită din meditația ei.

— Spun că peștele o să tragă bine. E vremea. Anul trecut am prins o știucă. Una de un metru.

— Dar e multă știucă aici?

— Este. Dacă-i mult pește e și multă știucă. Convorbirea se întrerupse. Wasil își frământa mintea să găsească o temă de discuție.

— Lui Szymon din Koziatki i-a murit astăzi vaca. Bună vacă. Și a murit.

— De ce? întrebă Donka destul de indiferentă.

— Cine poate ști. O fi mâncat ceva.

Iar se așternu tăcerea. De astă dată lui Wasil nu-i mai veni nimic în minte și începu să fredoneze un cântec. Așa ajunseră la celălalt mal. Aici rădăcinile negre ale arinilor se cufundau în apă ca niște odgoane încâlcite. Malul era abrupt și nu departe de el începea apa adâncă. Atent și cu îndemânare, Wasil agăța cârligele de sfoară, pe urmă începu să le lase cu băgare de seamă în apă. Legă capătul sforii de o rădăcină puternică și treaba era terminată. Își șterse mâinile, se uită împrejur și spuse:

— Nu vrei să stăm aici pe mal? E o vreme așa de frumoasă și florile miroso...

— Să stăm, răspunse Donka veselă. Poate că o să vedem cum mușcă peștele.

Au legat barca și au urcat pe mal. Printre arini, iarba creștea deasă și înaltă. S-au așezat unul lângă altul și Wasil tocmai își muncea mintea cum să înceapă, când Donka îl întrebă:

— Tatăl tău încă nu s-a întors. Unde se tot duce el?

Wasil se agăță de ocazia ivită ca omul care se îneacă.

— Asta e, spuse. Nici eu nu știu unde se duce. Nu spune nimănui nimic. Până ieri mi-a fost și frică.

Donka se miră:

— Ți-a fost frică? De ce?

— Ei, așa... Nu știam unde se duce. Și mi-au trecut prin minte tot felul de gânduri.

— Dar acum a știi?

— Nu știu, dar știu că nu-i vorba de mine.

— Cum nu-i vorba de tine? Dar de ce ar fi trebuit să fie vorba de tine?

Wasil își trecea degetele răsfirate prin iarbă și o privea cu atâta atenție, de parcă ar fi făcut o treabă nespus de importantă și de urgentă.

— Vezi tu, Donka am și eu o vârstă. O dată tata a adus vorba că ar fi vremea să mă însor. Așa că acum, când a început să umble prin împrejurimi... mi-am zis: poate îmi caută mie nevastă. Se duce într-un loc, în altul, ca să-și aleagă noră.

Donka se porni pe râs.

— Cum așa?... Să caute? Întâlnește una pe drum și se uită la ea să vadă dacă-i bună de nevastă pentru tine sau nu?... Asta-i bună.

— Nu așa, îi luă Wasil apărarea tatălui. El cunoaște oamenii de pe aici. Știe cine are fete. Trebuie s-o vezi cum e acasă. Dacă-i frumoasă, dacă-i harnică, dacă-i sănătoasă, cum e în jurul ei. Așa că trece, ca din întâmplare, să mai stea de vorbă și se uită. Toți fac așa. Așa-i obiceiul în lume.

Pe Donka o distra această poveste. Ochiul îi scânteiau și buzele îi zâmbeau.

— Ei și? Întrebă înclinând cochet capul. Ți-a găsit ceva?

— Nu mi-a găsit pentru că nici nu caută. Are niște treburi de-ale lui.

— Și tu, săracuțul de tine, ești supărat, râdea Donka, pe care nu o părăsea buna dispoziție.

— Iar tu, Donka, nu te gândești decât cum să râzi de mine.

— Nu râd deloc de tine, spuse Donka devenind deodată gravă. Așa sunt eu, veselă.

— Atunci de ce spui că trebuie să fiu supărat? Doar știi că mă bucur.

— Nu știu că te bucuri. De unde să știu? Stai trist, ți-ai înfipt privirile în iarbă, de unde să știu eu că te bucuri?

Wasil își dresă de câteva ori glasul și se uită la ea pe sub sprâncene.

— Mă bucur că a trecut primejdia să-mi aleagă tata vreo fată care nu-i pe placul meu. Gândește-te și tu: dacă, de pildă, ți-ar da cu sila un

băiat care nu-ți place.

Donka ridică ușor din umeri.

— Ei, cine m-ar vrea pe mine. Și apoi nu-mi stă mie gândul la asta.

Wasil iar se întunecă.

— Pentru că ai lăsat acolo în oraș vreunul care îți place?

— N-am lăsat pe nimeni.

— Pe nimeni? Întrebă neîncrezător. Poate că așa e. Fiindcă prea ți-a plăcut domnul Latosik, notarul comunal... Asta e, poartă cravată verde, miroase a parfum.

Donka pufni ca o pisicuță.

— Și ce-i dacă miroase? Eu n-am mai văzut parfumuri?

— Dar ți-ai pus băsmăluța de mătase.

— Da ce, n-am voie să-mi pun băsmăluță?

— Sigur că ai. De ce nu? Mai cu seamă când ai pentru cine.

— Oaspetele-i oaspete. Notarul ăla-i însă cam sașiu.

— Sașiu, nesașiu, interveni Wasil, dar toate aleargă după el.

— Eu una, nu. Ce-i cu tine, Wasil, ce ți-a cășunat pe el? Chiar dacă mi-ar place, pentru tine e totuna.

Wasil scobi cu degetul în pajiște o gaură mare înainte de a răspunde:

— Dacă mi-ar fi totuna, nu aș spune nimic. Se vede că nu mi-e totuna.

— Nu înțeleg ce te privește pe tine, spuse Donka luând o înfățișare nevinovată.

— Se vede că mă privește.

— De ce?

Wasil lăasă capul în jos și răspunse posomorât:

— Pentru că tu, Donka, îmi placii tare mult.

— Eu? Întrebă cu cea mai mare uimire de care era în stare.

— Sigur că tu, mormăi Wasil.

— Doamne sfinte, ce poate să-ți placă la mine?

— Nu știu ce... De unde să știu eu... Toate-mi plac.

— Ei, glumești, spuse râzând.

Wasil se înroși.

— Ce glumă-i asta, spuse aproape înfuriat, dacă vreau să mă însor cu tine? Însurătoarea nu-i glumă.

— Tu cu mine? Întrebă aproape în șoaptă. Nu pot să cred.

Wasil dădu nerăbdător din mână.

— Ei, înțelege-te cu muierile. Eu îi spun limpede, iar ea nu vrea să înțeleagă. Are dreptate tata. Cu muierea-i cel mai greu. Dacă i-aș spune unui bărbat: vreau să mă însor cu tine, mi-ar răspunde omenește: da ori ba.

Donka izbucni într-un râs prelung și zgomotos.

— Ah, Wasil, Wasil. Te-ai însura tu cu un bărbat?! Ce tot îndrugi!

Se încovoia de râs. Și-a cuprins genunchii cu brațele, și-a ascuns fața între genunchi și râdea fără să se poată opri. Nici când s-a oprit, nu și-a ridicat capul.

Wasil o întrebă:

— Ei, cum o să fie cu noi?

Cum ea nu răspundea, întrebă din nou:

— Donka, ce zici?...

Văzând-o că tace, inima lui se umplu de amărăciune. Și începu să vorbească parcă pentru el:

— Știu că nu-ți plac... Eu nu sunt decât un țăran, iar tu o domnișoară cu carte... Și de la oraș... Sigur, e mai plăcut să trăiești la oraș... Cine gustă o dată din oraș, nu-i mai place satul... Cu profesorul e altfel, dar el nu-i oricine... Om înțelept, umblat... Cu tine-i altceva, tu găsești atâția mai buni ca mine... Dacă nu simți în inimă, nu-i nimic de făcut... Am știut eu, am știut că nu mă vrei...

Vocea îi tremură și tăcu. Apoi adăugă pe ton de resemnare:

— Dar, mi-am zis, nu-i păcat să întreb...

Iar se lăsa liniștea. În capul de sus al iazului, unde se vărsa pârâul, se auziră primele orăcăieli de broaște. Soarele dispăruse complet, dinspre lunci venea o adiere răcoroasă.

Donka se ridică și spuse în șoaptă:

— E târziu. E vremea să mergem acasă.

După clipa de bucurie care o cuprinsese auzind destăinuirea lui Wasil, asupra ei se abătu tristețea. Înțelesese că flăcăul acesta care-i plăcea atât de mult, nu va fi niciodată soțul ei. O îngrozea până și gândul că dacă află bătrânul Prokop o să spună că-i nerecunoscătoare. A luat-o sub acoperișul lui, iar ea așa l-a răsplătit că i-a sucit capul băiatului. Fiindcă nu putea să nu recunoască măcar față de ea că de la bun început a făcut totul ca să-i placă lui Wasil. Iar părinții lui ar fi gata să creadă că a făcut-o ca să pună mâna pe un bărbat bogat. Poate că-i adevărat ce zice Wasil că tatăl lui nu vrea să se amestece în alegerea nurerii, dar nu va fi niciodată de acord să aibă ca noră o orfană, o rudă săracă, pe care a luat-o din milă.

Cobora încet spre barcă. Chiar pe mal se întoarse și-l zări aproape pe Wasil. Era palid, iar chipul lui era atât de trist, cum nu-l mai văzuse niciodată.

Într-o clipă de izbucnire, surprinzătoare și pentru ea, își petrecu brațele pe după gâtul lui și își lipi buzele de buzele lui. Simțea cum o cuprinde în brațe și o strânge tare, tot mai tare, cum o ridică încât abia

mai atingea pământul cu vârfurile degetelor.

Deodată clipocitul apei îi readuse la realitate. Cea mai apropiată plută se tot cufunda în apa învolburată de mișcările violente ale peștelui care înghițise cârligul.

— Trebuie să fie unul mare, spuse Wasil, dar nici nu se mișcă din loc și nu slăbi strânsoarea.

— Lasă-mă, spuse în șoaptă Donka.

Ca răspuns o strânse și mai puternic, zicând:

— Vezi cum ești tu... Iar eu am și crezut că tu nu ții la mine. Și așa de greu mi-a fost la inimă...

— Țin la tine, Wasil, țin foarte mult, dar ce folos?

Wasil râse.

— Ce folos? Cum ce folos? Ne luăm și o să fii nevasta mea, și o să ne fie bine cum n-o să-i fie altuia pe lume.

Donka scutură tristă din cap.

— Nu, Wasil. Eu nu pot fi nevasta ta. Tatăl tău nu s-ar învoi.

— Nu s-ar învoi? De ce?... El singur a spus că-i treaba mea. I-a spus profesorului. Acum de ce să nu se învoiască?

— Pentru că sunt săracă.

— Și ce-i cu asta? se împotrivi mai puțin Wasil. Ce am, ajunge pentru amândoi....

— Da, dar părinții tăi vor vrea pentru tine o nevastă cu zestre...

— Dar eu nu vreau asta, strigă înfierbântat. Ori tu, ori nici una. Am și eu anii mei, nu mai sunt un copil și am dreptul să-mi aleg nevasta pe care o vreau. Asta-i. Iar dacă tatei nu-i place, n-am nevoie de mila lui. Sunt sănătos, puternic, pot să-mi câștig pâinea. Mică-i lumea asta?...

— Ce spui, Wasil, oftă Donka, știi și tu că nu poți să faci nimic împotriva voinței tatălui.

Wasil se posomorî. Într-adevăr, relațiile cu tatăl său erau de supunere necondiționată și cu toate că într-o clipă de exaltare putea să-i treacă prin minte să se revolte împotriva lui, știa că nu va fi în stare, că în caz de ceva se va supune voinței lui.

— Oricum, spuse, trebuie întrebat întâi tata. Nu-mi intră în cap să spună o dată profesorului că-i treaba mea și altă dată să se împotrivească alegerii după placul meu.

— Pentru că nici nu-i trece prin minte că tu ai putea alege una săracă așa ca mine. Iar de întrebat, mai bine nu-l întreba.

— De ce să nu-l întreb?

— Pentru că ce mă fac eu, nefericita? Tatăl tău o să mă alunge din casă, o să mă socotească o nerecunoscătoare, o să spună că așa i-am răsplătit eu bunătatea. Nu, Wasil, mai bine nu-l întreba.

Se întorceau acasă posomorâți. Wasil vâslea încet și în tăcere. Nici o clipă nu se împăcase cu resemnarea Donkăi. Într-adevăr, știrea despre intenția de a se căsători cu Donka putea să atragă supărarea tatălui, iar supărarea aceasta se putea îndrepta împotriva Donkăi. Wasil nu putea s-o pună în primejdie. Trebuia găsită o asemenea rezolvare a problemei, încât pe Donka să n-o amenințe nimic. Și asta se putea face într-un singur fel: să afle părerea tatălui înainte de a i se spune ceva concret. Firește, Wasil nu se putea bizui pe forțele lui și se hotărî să ceară iar ajutorul profesorului.

Legând barca de par, îi spuse Donkăi:

— Ai să vezi că totul o să fie bine. Cel mai important lucru e că de acum știi că ții la mine.

— Ca la nimeni altul, șopti Donka de-abia auzit.

Vru s-o îmbrățișeze din nou, dar pe punte se ivi Witalis roșcatul.

— Donka, după cină, mergi cu mine la Radoliszki? Astăzi e sâmbătă și dau film.

— Mai bine să nu mergem, spuse după o clipă de ezitare.

El însă insistă până când Donka se învoi.

Capitolul X

Duminica aceasta nu era ca toate celelalte. Prokop se întoarce mai repede ca de obicei de la slujbă. Din casă scoteau în grabă lavițe, scaune, scăunele și erau puse la umbră sub copaci. Nu trecuse nici o oră și bătătura roia de căruțe și briști. Cei mai mulți dintre veniți erau gospodari de seamă, oameni în vârstă din împrejurimi, nu lipseau însă nici unii veniți din sate așezate la douăzeci, treizeci de kilometri. Se vede că sfatul nu avea să dureze mult, fiindcă nimeni nu deshămasse caii. Femeile rămăseseră în căruțe, numai bărbații s-au așezat la umbra copacilor.

Consfătuirea a fost deschisă de Walenty Szuba, cel mai în vârstă și de seamă gospodar din Raczkowice, om prețuit de toată lumea.

— Ne-am adunat aici ca să ne sfătuim cu privire la un lucru folositor, gândit de Prokop Mielnik, spre folosul oamenilor și spre slava Domnului. Știți toți despre ce-i vorba și chiar dacă nu suntem noi oameni bogați și nu suntem în stare să ridicăm singuri o asemenea clădire, socotim că dacă noi o începem, mulți ni se vor alătura, ori cu munca lor, ori cu materiale, ori cu bani. Numai un om fără minte nu pricepe că va fi în folosul nostru al tuturor, al nostru și al întregului ținut. Și apoi se cuvine să-i arătăm și profesorului mulțumirea noastră, fiindcă-i mare cinste că s-a întors printre noi, cu toate că ar fi putut rămâne mai departe la oraș.

— Așa e, așa e, se auziră voci.

Szuba continuă:

— De aceea se cuvine să-i aducem și lui mulțumire și nouă folos. Nu putem să ne încumetăm la lucruri mari, dar cred că putem ridica o casă cu patru încăperi, acoperită cu șindrilă. Gazda noastră, Prokop Mielnik, s-a oferit să dea două jugăre de pământ, comuna Rudziszki a făgăduit lemnul. Iar acum trebuie să hotărâm cine se angajează să care materialele, cine face lucrările de zidărie la fundament, cine le face pe cele de lemnărie și altele. De cărămidă pentru sobe și pentru coșuri, și de geamuri pentru ferestre nu vă faceți griji, pentru că astea le luăm asupra noastră, împreună cu cumnatul meu, Zubar.

Szuba încheie și se lăsa o liniște atât de lungă, încât se putea crede că cei adunați nu erau deloc pentru proiectul prezentat. S-ar fi înșelat cel care ar fi crezut așa. Oamenilor de pe aici nu le place graba, nu le place nici să iasă înaintea altora. Nu-i deloc plăcut să fii socotit lipsit de stăpânire și înfigăreț.

Cel dintâi vorbi un bărbos voinic, Iwan Balabun, starovieriet^[39] din

Nieskupa, nu numai un agricultor bun, dar și tâmplar prețuit în tot ținutul. Acesta făgădui în numele lui și al fraților lui să facă toată lemnăria, ceea ce se și aștepta de la el. Pe urmă Józef Petrunis din satul Bierwinty a făgăduit în numele comunei lui (fiindcă era primar), șindriță și munca pentru acoperirea casei. Oamenii din Wickuny, cioplitori neîntreцуți, au declarat că ridică pereții. Și așa se anunțau unii pe alții, iar Prokop Mielnik scria totul amănunțit pe o coală mare de hârtie. Când totul a fost stabilit, cei prezenți, unul după altul, și-au pus semnăturile. Nu erau multe. Dintre zecile de persoane numai câteva știau să scrie. Asta nu scădea cu nimic însemnătatea obligației. O dată pentru că au făcut-o după o îndelungată chibzuială, și a doua, pentru că au făcut-o de bună voie.

Abia acum s-au pornit cu toții grămadă spre anexă, iar Prokop Mielnik intră înăuntru. Cu toate că era duminică, îl găsi pe Wilczur lucrând, ocupat cu fierberea unor ierburi.

— Ce-i, Prokop? Wilczur își ridică privirile. Se pare că ai oaspeți mulți.

— Nu-s oaspeți, negă morarul cu o mișcare a capului. Au venit cu treabă și se pare că mai degrabă la tine decât la mine.

— La mine? se miră Wilczur.

— Da. Ai fost nerăbdător să afli unde mă duc și după ce umblu, acum ieși în bătătură și afli. Te așteaptă acolo toți.

Intrigat, Wilczur habar nu avea despre ce-i vorba.

— Ce mai puneți la cale? întrebă bănuitor.

— Păi vino și ai să afli.

Țăranii adunați îl primiră pe Wilczur cu plecăciuni adânci. Cel mai meșter la vorbit dintre ei toți, Szuba, făcu un pas înainte și spuse:

— Iată, am venit, domnule profesor, să-ți mulțumim că te-ai întors la noi. Dar că mulțumirea-i mulțumire, asta se știe. Cele mai meșteșugite vorbe zboară o dată cu vântul și nu rămâne nimic din ele. Așa că noi ne-am sfătuit ca mulțumirea noastră să nu fie numai în vorbe. Bani pentru tămăduirea noastră nu vrei să primești și ne mai dai și leacuri. Iar noi am auzit de la Prokop că te-a purtat gândul să ridici un spital în ținutul nostru, dar că ți-ai cheltuit banii pe leacuri. Și a venit Prokop la mine și mi-a zis să ridicăm spitalul, noi toți laolaltă, spre ușurarea muncii tale și spre folosul nostru. Ne-am sfătuit ce ne-am sfătuit și iată ce a ieșit din sfatul nostru...

Szuba desfășură coala de hârtie, își puse ochelarii și, poticnindu-se, începu să citească cine ce a făgăduit și ce a oferit. Pe urmă înfășură hârtia și o înmână cu respect profesorului, zicând:

— Nu-i mare lucru, dar socotim că și ție o să-ți placă și pentru ținutul

nostru o să fie mare cinste, fiindcă nici târgul nu are spital. Venim fiecare cu ce avem. Cei mai înstăriți cu bani și cu materiale, cei mai săraci cu munca sau cu căratul. Primește asta din partea noastră, domnule profesor, pentru că dăm din toată inima, fiecare ce avem. N-o să fie o casă mare, dar tu să ne trăiești și să ne vindeci pe fiecare.

Wilczur era atât de emoționat, încât nici invocația rimată din final nu reuși să-i oprească lacrimile ce-i umplură ochii. Îi cunoștea pe acești oameni de mult și bine, nu credea însă că țin atât de mult la el, că sunt capabili de atâta sacrificiu. Îi îmbrățișă pe rând, pe Prokop, pe Szuba, pe Balabun; pe Petrunia și pe toți ceilalți.

— N-am să uit asta niciodată, oameni buni, repeta fără să-și ascundă înduioșarea.

Îndată au început să se sfătuiască cum trebuie împărțită clădirea spitalului. Pentru o mai bună orientare au pornit toți spre măgura pe care avea să fie construit. Construcția avea să o conducă un cioplitor experimentat din Wickuny, Kurkowicz, iar supravegherea generală le-a fost încredințată lui Szuba și lui Prokop Mielnik.

După ce au plecat toți, Wilczur îi spuse lui Mielnik:

— Mare surpriză mi-ai făcut, Prokope. Acum îmi dau seama că ai umblat pe la toți vecinii ca să lămurești oamenii, pentru spital. Nu cred că ți-a fost ușor.

— La început, până le-am lămurit ce și cum, sigur că nu mi-a fost ușor. Dar pe urmă, când au aflat că unul și altul s-au învoit, că unul a făgăduit una, altul alta, s-au găsit mai mulți. Când începem lucrul o să mai vină și alții.

— Dar când vreți să începeți? întrebă Wilczur.

— N-avem ce să mai amânăm. Măine încep să care piatra pentru fundație, așa că tot mâine începem și săpatul.

Prokop vorbea pe un ton obișnuit și se străduia să nu-și arate mândria care o simțea din pricina realizării planului său. Într-adevăr, luni dis-de-dimineață au început să vină căruțele cu piatră, au venit și câțiva oameni din Nieskupa, câțiva din Radoliszki și trei lituanieni din Bierwinty cu lopeți și cu târnăcoape. Domnul Kurkowicz umbla cu un metru galben, care-i ieșea din tureac, și cu un ghem de sfoară, și măsura, socotea și însemna terenul. Ce-i drept dimineața începuse să plouă ușor, dar asta nu-i împiedica pe lucrători.

Toți locatarii morii erau emoționați de începerea lucrărilor. Oamenii care veneau la consultație, dacă se simțeau în puteri, dădeau și ei o mână de ajutor la construcție. Măgura pe care se lucra era la câțiva zeci de pari de moară și se vedea ca în palmă. Așa că Lucia, care nu știa încă nimic, când a venit din orașel, a rămas uimită de ceea ce

vedea. Firește, în timpul zilei, în vreme ce primeau pacienții, făceau operații mărunte, pansau, reușise să afle de la profesor despre ce-i vorba, dar numai în general. Seara însă profesorul a condus-o la locul construcției și i-a explicat totul.

Era agitat din cauza celor întâmplare, înviorat, aproape entuziasmat. Făcea planuri de viitor cu o energie tinerească.

— Acesta-i abia începutul, domnișoară Lucia. Abia începutul. Ai să vezi! Exemplul nostru va fi urmat de alte ținuturi. Sute de medici condamnați la inactivitate în oraș vor înțelege în cele din urmă menirea lor și se vor dăruia muncii, departe, în provincie, unde populația e aproape lipsită de îngrijire medicală, unde mortalitatea infantilă atinge cifre de-a dreptul îngrijorătoare.

Lucia încuviința încântată, iar el vorbea în continuare:

— Privește, domnișoară. Fără nici o presiune, oamenii aceștia au dovedit că nu le sunt câtuși de puțin indiferente aspectele igienei, că înțeleg ce înseamnă datorie socială, că vor să pășească înainte. Uite, aproape toți au semnat această hârtie cu cruciulițe. Aproape toți sunt analfabeți. Trăiesc în întuneric, dar doresc lumină. Doresc progres. Și fiecare pe măsura posibilității lui vrea să contribuie la progres. Nimic nu i-a silit la nici un sacrificiu, nici o dispoziție a autorităților, nici o îndatorire măcar. Și mai ia în considerare și faptul că aici locuiesc în general oameni săraci...

Wilczur adăugă râzând:

— Cea mai bună glumă i-au făcut-o însă lui Jemiol. Acum o să mă distrez pe seama lui. Se prefacă că nu-l impresionează, dar în realitate e zdruncinat de această poveste. Cinismul și scepticismul lui pierd teren. E de necrezut. Până acum nu a fost capabil de nici o ironie. Mormăie doar.

— N-aveți teamă, spuse Lucia râzând. Își recapătă el repede elocvența. Să se obișnuiască puțin cu noua realitate. Dar recunosc, domnule profesor, că nici eu nu m-am așteptat de la acești oameni la atâtea disponibilități pentru un asemenea efort, deși îi cunosc poate mai bine decât dumneavoastră.

Profesorul se revoltă.

— Mai bine decât mine? Cred că glumești. După numai câteva luni?

Lucia își dădu seama că făcuse o gafă și spuse:

— Firește că glumesc!

În realitate nu glumea deloc. De când venise în părțile acestea, conform planurilor sale inițiale, nu se limitase numai la ajutorul oferit profesorului, ci vizita adesea așezările din împrejurimi. Intra, sub diferite pretexte, în case, făcea cunoștință și cu copii și cu oamenii mai în

vârstă. Cu acest prilej le împărțea medicamente, trata afecțiuni mărunte, bandaja răni neîngrijite. În principal se ocupa însă cu altceva.

Explica femeilor importanța curățeniei, le îndemna să spele mai des vasele, să folosească lenjerie de pat, să se îmbăieze, să deschidă ferestrele și să aerisească încăperile, le lămurea că ținerea animalelor domestice și a păsărilor în casă influențează negativ nu numai sănătatea oamenilor, ci și a animalelor. Cum era înzestrată cu putere de convingere, satele pe care le vizita mai des începuseră treptat să arate mai bine. Firește, nu era lipsit de importanță pentru localnici că ea era asistenta lui Wilczur și acționa în raza autorității lui. În orice caz își câștigase destul de repede încrederea și simpatia oamenilor din așezările apropiate. Adeseori i se cerea sfatul în diferite probleme care nu aveau nici o legătură cu meseria ei. Și, într-adevăr, avea dreptul să spună că-i cunoștea pe localnici mai bine decât profesorul.

Și tot pe bună dreptate îi spuse și acum:

— Știți, domnule profesor, nu trebuie să vă puneți mari speranțe în faptul că inițiativa acestor oameni va găsi mulți imitatori. Doar dacă în țară se vor duce câteva mii de profesori Wilczur.

— Am spus că medicii cu siguranță vor porni spre sate.

— Da, dar nu e vorba de orice medic, se împotrivi ea, ci de un om pentru care populația va nutri un fel de pietate, așa cum nutrește pentru dumneavoastră.

— Te înșeli, domnișoară Lucia. Persoana mea joacă în acest caz un rol secundar. Nu eu am furnizat inițiativa și nici nu i-am îndemnat să construiască spitalul. Singuri s-au gândit la asta, au hotărât și au organizat. Eu n-am mișcat nici un deget.

— Dar ei s-au apucat de asta numai pentru că dumneavoastră sunteți aici, pentru că pe dumneavoastră vă socotesc marele lor binefăcător, pentru că au în dumneavoastră o încredere nețărmurită, pentru că vor să vă ușureze munca. Nici nu vă puteți închipui de câtă încredere vă bucurați în rândul lor.

Wilczur dădu din mână.

— Exagerezi, domnișoară. Nu trebuie să exagerezi.

— Nu exagerez. Dacă ar fi altfel, n-ar veni la dumneavoastră, ca evreii la rabin, să vă roage să le rezolvați disputele, să mediați, să-i certați pe cei îndărătnici sau să le băgați mințile în cap celor apropiați care sunt gata să săvârșească ceva rău. Și n-ar trebui să vă diminueați rolul și însemnătatea în mijlocul lor. N-ar trebui să le luați credința că sunteți un trimis al Providenței. O asemenea credință este stimulative și utilă.

— Dar nejustificată, o întrerupse Wilczur. Cu totul nejustificată.

Lucia privea înainte tăcută, apoi adăugă în șoaptă:

— Cine poate ști, domnule profesor?... Dumneavoastră puteți ști?... Cum să avem certitudinea că nu suntem doar niște unelte în mâna unor

forțe care ne conduc și acționează prin noi.

Wilczur dădu din mână.

— Nici nu trebuie să știu, spuse aproape cu asprime.

— Și totuși... începu Lucia.

Wilczur o întrerupse.

— Nu trebuie. Nu trebuie să pătrundem în ceea ce e dincolo de noi.

În noi trebuie să căutăm și legi și busolă. Și să ne facem datoria. Să facem ce ne impune conștiința. Să fim împăcați cu noi înșine. Așa am gândit întotdeauna.

— Da, domnule profesor. Știu asta, răspuse Lucia. Trebuie să ai însă atâta valoare intrinsecă și atâta echilibru spiritual, cât aveți dumneavoastră, pentru a nu căuta în exterior justificări și explicații, pentru a avea sentimentul propriului adevăr. Vedeți dumneavoastră, în dumneavoastră există acea forță care atrage, care impune altora nu numai respect, ci și acea simpatie afectuoasă, profundă, care vă înconjoară.

— Nu mai spune asemenea lucruri, domnișoară Lucia, răspuse Wilczur aproape jenat. Slavă Domnului, sunt cel mai obișnuit om sub soare, Jemiol spune că trebuie să fii nimeni, ca să poți fi fericit. Eu cred însă că exagerează. Trebuie să fii cineva, dar nu cineva mare. Un chirurg bun, un morar bun, un constructor bun, să ai locul tău în univers, să-l prețuiești, în măsura posibilităților să-l perfecționezi și să trăiești simplu, pe urmă să mori simplu și să lași în urmă amintirea datoriei împlinite... Asta-i tot.

Stătea pe o piatră mare și privea tăcut înainte.

Lucia spuse:

— Un singur lucru lipsește din acest program...

— Lipsește?

— Da. E un program foarte egoist. Trebuie să fii cel puțin atât de bogat și atât de altruist, încât să dăruiești și altora, să oferi și altora măcar o părticică din sentimentele tale, din trăirile tale...

O privi zâmbind.

— Dacă mai valorează ceva, spuse. Dacă nu sunt decât niște zdrențe, niște rămășițe din ceva care s-a decolorat demult, s-a consumat, a murit...

Nu era chiar sincer. Își exprima doar temerile și așteptarea ca Lucia să-l contrazică. Ea însă tăcu vreme îndelungată și abia într-un târziu spuse:

— Doar știți cât vă iubesc. Știți.

— Te conduc până la Radoliszki, spuse Wilczur ridicându-se.

După ce au trecut de moară, începu să vorbească:

— Știu că așa ți se pare. Știu că dumneata crezi în ce spui, dragă domnișoară Lucia. Cum aș putea eu însă, un om la asfințitul vieții, să primesc acest dar, dar al tinereții, al frumuseții, al sentimentelor?... Trebuie să fiu cinstit. Poate că nu sunt chiar atât de bătrân încât dorința unei fericiri personale să mi se pară ceva grotesc. Dar vreau să fiu sincer. Nutresc pentru dumneata prea multă simpatie și prețuire ca să am curajul să iau ceea ce dumneata îmi oferi cu atâta nonșalanță.

— Cu nonșalanță?!

— Da, repetă apăsător. Cu nonșalanță. Dumneata ești încă foarte tânără. Nu mă îndoiesc că nutrești pentru mine sentimente nobile... Înțeleg că asta ți se pare demn de a fi numită iubire. Dar dumneata te înșeli!...

Scutură din cap.

— Nu mă înșel...

— Astăzi poți gândi așa, dar peste un an sau doi îți vei schimba părerea și atunci vei fi nefericită, fiindcă vei socoti că retragerea, despărțirea, că abandonarea mea ar fi ceva necinstit din partea dumitale... Doar te cunosc...

Lucia îl prinse de mână și spuse:

— Niciodată n-am să vă abandonez. Și niciodată nu mă voi despărți de dumneavoastră. De ce aveți atât de puțină încredere în faptul că sunt conștientă de sentimentele și aspirațiile mele? Că nu sunt niște capricii trecătoare și himerice, ci scopul vieții, scopul pe care mi l-am propus demult și care nu se va schimba niciodată. Sunt o femeie matură, sunt un om matur. Mă înțeleg pe mine, dar nu vă pot înțelege pe dumneavoastră. Știu că nu vă sunt dezagreabilă, că nu vă sunt străină. Pe de altă parte nu aștept de la dumneavoastră sentimente pe care nu vreți sau nu puteți să mi le oferiți, doresc pur și simplu să fiu lângă dumneavoastră, să vă fiu de ajutor... Poate că nu merit fericirea de a fi soția dumneavoastră, poate că aspir spre valori pentru care nu sunt suficient de matură, dar nu-mi interziceți să-mi doresc acest lucru.

Wilczur îi strânse mâna.

— Domnișoară Lucia, începu, dar ea îl întrerupse:

— Nu, nu mai repetați persuasiunile dumneavoastră. Le știu pe de rost.

Ridică privirile spre el și zâmbi.

— Domnule profesor, sunteți primul om pe care mă străduiesc să-l cuceresc. Aveți milă de lipsa mea de experiență!

Wilczur râse sincer.

— Dragă domnișoară Lucia. Și eu sunt cucerit pentru întâia oară în viață. În direcția aceasta sunt complet lipsit de experiență.

— Ați uitat-o pe Zonia.

— Ah, pe Zonia. Această femeie de treabă m-a copleșit întotdeauna cu sentimentele ei.

— Nu-i greu de observat. Zonia se uită la mine cu o privire foarte neprietenoasă. Simte în mine o rivală.

Profesorul se revoltă.

— Ce comparație?!

— În aceste probleme orice comparație e posibilă. Nici eu nu știu care dintre noi are mai multe șanse.

O spuse cu o cochetărie evidentă, iar Wilczur răspunse jenat:

— Glumești domnișoară.

— Nu glumesc deloc. Așa vă apărați de mine de parcă aș fi o Maegeră.

Wilczur scutură din cap.

— Te apăr de dumneata însăși.

— Și dovedești o consecvență uimitoare.

— Dictată de convingerea că apăr o cauză dreaptă, observă el zâmbind.

— Mai degrabă dictată de o perseverență nemotivată.

— Nici nu-ți închipui cât e de greu să rezisti în această perseverență.

Te joci cu destinul. Te avertizez!

— Nu mi-e teamă de destin.

— Aceasta-i dovada superficialității.

— Sau, a convingerii că acest destin este inevitabil!

— Inevitabil, repetă Wilczur după o clipă de gândire.

Și spunea adevărul. Cu cât stătea mai mult împreună cu Lucia, cu atât mai des se surprindea căutând argumente în favoarea căsătoriei, cu atât mai puține obiecții găsea în el, cu atât căuta mai multe temeieri rezonabile. Din comportarea și din cuvintele Luciei avea dreptul să conchidă că nu este o dorință de moment și trecătoare, că ea îl iubește cu adevărat, că într-adevăr vrea să devină soția lui. Problema diferenței de vârstă nu părea prea alarmantă. În definitiv în lume există multe asemenea perechi. Chiar și din punct de vedere biologic se putea explica fie și prin aceea că la animale, de exemplu, femelele preferă evident și caută masculi mai în vârstă. Și apoi nu putea considera că prin căsătoria sa cu Lucia ar lega-o pe viață. I-ar reda libertatea oricând, dacă ar dori așa ceva.

De fapt hotărârea se maturizase în el de multă vreme, nu se încumetase însă s-o rostească, de parcă ar fi așteptat ceva neprevăzut,

de parcă ar fi bănuît că va urma ceva care va rezolva problema în afara vrerii lui. De aceea se și străduia să evite discuțiile cu Lucia, dacă ele se puteau referi la această temă primejdioasă. De astă dată nu a reușit să le evite și după părerea lui mersese prea departe. Abia cuvântul „inevitabil” rostit de ea l-a trezit. Adeseori se gândea că viața lui se consumă în categoriile unor destine inevitabile. Căsătoria cu Beata, cariera științifică, faima, reputația, averea, fuga Beatei, pierderea memoriei, anii lungi de peregrinaj, pe urmă intrigile familiei Dobraniecki, decăderea, Lucia și întoarcerea la Radoliszki – toate s-au petrecut în afara voinței lui, toate au fost undeva scrise, stabilite, iar el nu a avut nici o influență asupra lor. Înțelegea că în realitate fiecare acțiune, fiecare faptă, fiecare hotărâre au fost parcă dictate, au fost parcă urmarea unor împrejurări care i-au făcut imposibilă alegerea unei alte căi. Întotdeauna i-a rămas o singură cale, impusă, indicată, unică.

— Inevitabil, își spunea. Sunt eu din acest punct de vedere o excepție, sau fiecare om, de la naștere, se află pe o pistă care trebuie să-l ducă negreșit în locurile stabilite de destin?... Inevitabil... Dar unul ca Jemiol... Acest om nu face nici cel mai mic efort să se gândească la ziua de mâine... Pur și simplu s-a lăsat în voia sorții și-i permite să-l arunce în toate direcțiile. Ca pe o pânză purtată de vânt. Cu ce indiferență perfectă se supune el tuturor schimbărilor și dăruirilor impuse de viață. Nici măcar nu se gândește la ele.

Acum și-a amintit Wilczur ceea ce învățase încă în copilărie, la școală, ceea ce acceptase mecanic ca pe o dogmă: Omul este făurarul destinului său... Ce absurditate! Fără îndoială că în anumite chestiuni mai mărunte destinul îi lasă omului libertatea de decizie, dar libertatea aceasta este condiționată de nenumărați factori psihici, depozitați și conturați de viață, adică exact de acea voință străină și impusă...

— Inevitabil...

Cât dramatism și totodată câtă liniște conține acest cuvânt.

Drumul cotea acum spre stânga și imediat după cotitură începeau primele case ale orașelului.

— La revedere, domnișoară Lucia, spuse Wilczur. Și nu uita ca mâine în drum spre moară să treci pe la poștă să vezi dacă nu a venit pachetul cu bismut.

Îi sărută mâna și se întoarse repede spre casă, de parcă s-ar fi temut că Lucia va relua discuția. Înainte de a ajunge acasă, îl întâlni pe Wasil, care se vede că îl aștepta. Flăcăul era posomorât și îngrijorat.

— Ce-i, Wasil, iar ai necazuri? îl întreabă Wilczur bucuros că are prilejul să nu se mai gândească la ale sale.

— Sigur că am, domnule profesor. Cum pot să nu am necazuri cu

fata asta? răspunse Wasil.

Wilczur nu înțelese imediat.

— Cu ce fată?

— Ei, cu Donka.

— Ce, nu te vrea?

— Și mă vrea, și nu mă vrea.

— Cum așa? deveni curios Wilczur.

— Ei, zice că ține la mine, că-i plac, dar că nu se mărită cu mine.

— Că nu se mărită? Dar de ce? Poate că i-a promis altuia mâna.

Wasil scutură din cap.

— Nu, nu-i asta. Se teme că tata se supără pe ea și o dă afară din casă.

— Dar de ce să se supere? se miră Wilczur.

— Nici eu nu cred că se supără. Așa crede ea. Ei i se pare că dacă tata a luat-o la noi, nu s-ar învoi niciodată să fie nevasta mea, că nici prin cap nu trebuie să-i treacă așa ceva, fiindcă ea e săracă.

— Atunci îți dau un sfat. Întreabă-l pe tata. Mie nu mi se pare că Prokop n-ar privi-o cu ochi buni.

Wasil se scărpină în cap.

— Ea nu mă lasă. Nu mă lasă. Zice că tata se supără pe ea fiindcă mi-a sucit mie capul.

— Dar ce, tu ești un mucos care nu știe ce vrea? se burzului Wilczur.

— Sigur că nu, confirmă Wasil. Am și eu anii mei și mai știu că fără ea nu vreau să trăiesc.

Wilczur îi puse mâna pe umăr.

— Asta și zic, nu te lua după ea și vorbește cu tata deschis.

— Aș vorbi eu, spuse Wasil, dar i-am făgăduit că nu scot nici un cuvânt. Toată nădejdea mea e în dumneavoastră, domnule profesor.

— Bine, flăcău, căzu de acord Wilczur. Am să vorbesc eu cu Prokop și sunt convins că n-o să-ți facă greutate.

— Nici nu mai știu cum să vă mulțumesc.

— N-ai de ce să-mi mulțumești. E normal ca oamenii să se ajute între ei, dacă pot. Am să vorbesc cu Prokop. Iar pe tine te felicit pentru alegere. Frumoasă și bună fată. Iar că-i săracă, n-are nici o importanță.

Wasil plecă fericit, și îmbărbătat.

Nu s-a mai ajuns însă la intervenția lui Wilczur. Și asta pentru că evenimentele și-au urmat calea lor.

După cină și înainte de a se duce la culcare, Prokop Mielnik și-a adus aminte că și-a lăsat bâta lângă podeț. Nu era vreo bâta de preț. Un băț obișnuit de stejar, cum puteai găsi cu sutele în pădurea din Wickuny. Folosindu-l însă de ani de zile, Prokop se obișnuise cu el și

nu voia să-l piardă. Se duse pe cărarea dreaptă până la podeț și-l găsi numaidecât. La întoarcere a luat-o însă pe malul iazului, fiindcă noaptea era caldă și luminoasă. Dar tocmai pentru că era caldă și cu lună, pe o bancă sub un mălin zări două figuri apropiate una de alta și le putu recunoaște.

Erau Wasil și Donka. Prokop ezită o clipă, apoi grăbi pasul.

— Ce faceți voi aici? întrebă amenințător.

Tinerii se îndepărtară unul de celălalt. Atât fuseseră de absorbiți unul de celălalt, încât nu observaseră apropierea lui Prokop.

Bătrânul morar îi privi o clipă aspru și supărat, strângând bățul în mână. În cele din urmă strigă:

— Donka! Marș imediat în casă.

În vreme ce fata se îndepărta încet, cu capul plecat, aruncă în urma ei:

— Proasta!

Wasil rămase complet zăpăcit, smulgând frunze de mălin. Știa că nu-i de glumă cu tata și se aștepta la tot ce-i mai rău. Într-adevăr, Prokop respira greu, iar privirea lui nu prezicea nimic bun.

— Eu... începu în sfârșit Wasil.

Tatăl strigă la el:

— Taci, neam de împielițat! Te-nvăț eu minte!

— Tată... încercă să se apere iar Wasil, dar tăcu fiindcă ridică bâta deasupra capului.

— Spune-mi repede dacă ai necinstit-o? Dar spune adevărul, că te omor!

Wasil, revoltat, se izbi cu pumnul în piept.

— Eu s-o necinstesc?... Mai bine să mor.

Morarul desluși sinceritatea din vocea lui, dar nu lăsă încă bâta.

— Jură! spuse.

— Jur!

Prokop respira și mai zgomotos și spuse ușurat:

— Ah, neam de împielițat!

Își șterse fruntea asudată și se lăsă greu pe bancă.

— Dumneata numaidecât sari cu bâta, nici nu mă lași să-ți vorbesc...

— Aici nu încap vorbe! Cum nu ți-e rușine?! În casa mea! Vrei să mă faci de ocară, să mă arate oamenii cu degetul, să spună că am luat o orfană ca să-și facă fiu-meu mendrele!... Ptui, neam de împielițat! Chiar în casa mea. La bătrânețe! Aici am ajuns. Dar ascultă-mă: dacă-i faci cumva vreun rău, te omor. Te omor ca pe un câine! Știi că eu nu arunc vorbe-n vânt.

Wasil se revoltă:

— De ce mă tot ameninți?! Să știi că eu nu pot trăi fără ea. Nu pot și nu vreau. Asta-i tot. Asta-i.

Prokop sări în sus și lovind din toate puterile cu bâta în bancă, strigă:

— Și nu știi, neam de împelițat, cum să te porți creștinește? Nu poți trăi fără ea? Atunci însoară-te cu ea. Însoară-te, prostule, și nu-mi face dragoste prin tufe!

Wasil rămase o clipă încremenit. Nu-și putea crede propriilor urechi. Deodată înțelese, sări și-i luă tatălui mâna și începu să i-o sărute. Bătrânul pricepu, își trase mâna și strigă:

— Ce faci?

— Îți mulțumesc, tată... Eu nu vreau nimic mai mult... Numai că eu, că noi am crezut că dumneata n-o să ne îngădui...

— Ce tot vorbești? Ce să nu îngădui?

— Ei, însurătoarea mea cu Donka.

Bătrânul îl privi bănuitor.

— Ei, parcă îmi umbli cu fofârlica.

— Da de unde! Ce spui, tată. De mult e ea în inima mea și eu în a ei. Eu am și vrut să te întreb dacă încuviințezi.

— Și de ce nu m-ai întrebat? îl întrerupse Prokop.

— Fiindcă Donka...

— Ce-i cu Donka?

— Donka nu m-a lăsat. Zicea că dumneata o să te superi pe ea rău de tot.

— Alte prostii. De ce să mă supăr?

— Pentru că ai putea s-o bănuiești că vrea să se mărite pentru avere. Zice că dumneata ai luat-o din milă, iar ea a fost atât de nerecunoscătoare încât mi-a sucit mie capul.

Prokop dădu nerăbdător din mână.

— E, s-a prostit de tot.

Își dresе glasul și se ridică de pe bancă. Dus pe gânduri, aruncă o privire împrejur și porni tăcut spre casă. Când s-a îndepărtat la câțiva zeci de pași de bancă, se întoarse și strigă:

— Ai grijă, Romaniuk să ne dea mâine sacii înapoi. Eu nu capăt saci pe degeaba!

— Bine, răspunse Wasil. Dacă nu-i aduce, nu le dau făină.

Când ecoul pașilor lui Prokop se stinse, Wasil se lăsa pe bancă și căzu pe gânduri. Totul se petrecuse atât de neașteptat și atât de neverosimil de fericit. Au trecut însă câteva minute până să-și vină în fire. Abia după aceea a început să râdă și să-și lovească din toate

puterile genunchii.

O jumătate de oră mai târziu, când se apropia de casă, pășind cu băgare de seamă, în odăi era întuneric. Se vede că tata s-a dus imediat la culcare și nu a mai vorbit cu Donka. Sărmana fată, cu siguranță nu poate închide ochii gândindu-se că a doua zi o așteaptă cele mai groaznice lucruri.

Wasil și-a bătut mult capul cum s-o facă să iasă din casă. N-a găsit însă nici o cale. Cel mai ușor ciocănit în fereastră i-ar fi trezit pe toți.

Într-adevăr, după ce s-a întors acasă, Prokop nu i-a spus nimic Donkăi. Nici Donkăi, nici altcuiva. În schimb, a doua zi, după masa de dimineață, când toți erau în odaie, a scos din buzunar un portmoneu umflat, care fusese cândva din piele maro, a luat din el două bancnote de câte o sută de zloți și punându-le dinaintea Donkăi, i-a zis:

— Ține două sute de zloți. Trebuie să-ți faci rost de niște țoale pentru nuntă.

Auzind aceste cuvinte, toți cei de față înghețară. Bătrână Agata rămăsese cu gura căscată, Olga se uita la taică-său ca la un nebun, chipul lui Wasil era inundat de zâmbet, iar Donka se făcuse galbenă ca ceara.

— Pentru nuntă? îngăimă Zonia, pentru ce nuntă?

Prokop nu socoti potrivit să răspundă și se ridică de pe laviță.

— Pentru nunta mea, răspunse Wasil mândru. Mă însor cu Donka.

Donka îi apucă mâinile lui Prokop. Pe fața ei șiroiau lacrimile.

— Ia te uită! spuse cu mirare Witalis cel roșcat.

Ferindu-se de mulțumirile Donkăi, Prokop ieși din odaie. Abia acum a început să fiarbă în odaie. Strigătele și zarva nu mai conteneau. Fiecare voia să afle cât mai repede cum s-a întâmplat. Wasil, plin de mândrie, le dădea explicații. Natalka o trăgea pe Donka de fustă, strigând:

— De ce plângi, Donka? De ce plângi, proasto?

Răspunsul Donkăi se pierdea în suspine.

Capitolul XI

Construirea dispensarului avansa repede. Și nu era de mirare. Brațe de muncă erau destule. Puțini oameni de prin partea locului n-ar fi vrut să ajute cu câte ceva la ridicarea casei. Știrea inițiativei se răspândise până departe. Au scris și ziarele despre ea, elogiind ampla angajare socială a populației satești.

Până la seceriș construcția ajunsese la acoperiș. Acum îi dădeau zor cu dușumeaua, cu ferestrele, ca să încheie până la vremea fierbinte a secerișului, fiindcă marea parte a celor care lucrau la construcție erau țărani, și în vremea strângerii recoltei nu se puteau gândi decât la gospodăria lor.

Între timp, în târgușor, mobilierul pentru dispensar era gata, iar Lucia plecase în oraș să cumpere ceva aparatură. În oraș nu găsisese toate cele necesare, așa că i-a scris doctorului Kolski, rugându-l să le cumpere la Varșovia și să le trimită contra cost prin poștă.

Lui Kolski îi scria destul de des. Îi plăceau scrisorile lui. Și apoi simțea în ele o tristețe sinceră și un dor de ea. Aproape în fiecare scrisoare o ruga să-i permită să vină la Radoliszki măcar pentru o zi. Ea însă îl refuza cu hotărâre. Socotea că nu are nici un sens să trezească în el iar niște speranțe, să-i tulbure iar inima. Nu-i putea oferi nimic în afară de prietenie și simpatie, iar prietenia și simpatia își găseau o expresie destul de clară în scrisori, și nu necesitau un contact personal.

Mai ales acum, în această perioadă, venirea lui Kolski ar fi fost nu numai pentru ea, ci și pentru el extrem de neplăcută. Da la un timp relațiile ei cu profesorul s-au schimbat mult. Mai ales din ziua în care Prokop anunțase logodna fiului său cu Donka, ruda lor îndepărtată.

Ce-i drept cununia urma să aibă loc abia după Crăciun, dar tânăra pereche de îndrăgostiți parcă umplea cu dragostea ei atmosfera de la moară, iar toți locatarii ei, respirând acest aer, fără să vrea, trăiau mai intens. Atmosfera aceasta a făcut că, în sfârșit, între Lucia și Wilczur s-a ajuns la ceva, pe care ea putea, pe care ea voia să-l considere un acord al lui la căsătorie.

Într-o seară, în drum spre Radoliszki, Lucia a trecut, așa cum făcea deseori, pe la cimitir, pe la mormântul Beatei. Încă astă-primăvară aranjase mormântul, sădise flori și niște tufe de floarea-miresei. Nu mai rămăsese decât să smulgă din când în când pirul și alte buruieni. Îi plăcea să vină aici. În liniștea și în foșnetul copacilor înalți se gândea la viața acestei femei tragice, la rănilor adânci, aproape mortale pe care le pricinuisese soțului și ei însăși. La puterea, la puterea fantastică și

distrugătoare a iubirii, care este în același timp și cea mai puternică forță a creației. În sfârșit, la propriile-i sentimente și la ce-i pot ele oferi ei, dar în primul rând lui.

Ar putea ea recompensa nedreptatea pe care i-a făcut-o cealaltă?... Ar reuși ea cu căldura și cu sensibilitatea ei să trezească în inima lui puterea de a iubi? O să audă ea vreodată cuvintele: „M-ai făcut fericit... Sunt mai fericit decât cu cealaltă?”

Privind crucea neagră de la căpătâiul mormântului, Lucia căuta răspunsuri la toate aceste întrebări. Se gândea mai puțin la ea însăși. La fericirea ei. De multă vreme își concepuse fericirea în scopul slujirii lui. Al slujirii, al ajutorării, al grijii pentru problemele lui, pentru liniștea lui, pentru seninătatea lui spirituală... Simțea în ea un fel de chemare, își asumase misiunea de a îndrepta măcar o parte din suferințele îndurate de acest om cu inimă mare. Asta era tot ce dorea.

În ziua aceea, în vreme ce smulgea buruienile de pe mormântul Beatei, cufundată în gânduri, auzi pași în urma ei. Se uită și îl zări pe Wilczur.

Stătu o clipă tăcut, apoi spuse:

— Mi-am închipuit eu că dumneata... Că dumneata ai grijă de acest mormânt.

— Nu s-a îngrijit nimeni de el, spuse parcă ar fi vrut să se dezvinovățească.

Îl se părea că deslușise în vocea ei un reproș și zâmbi cu tristețe:

— Pentru mine acest mormânt este cu adevărat... un mormânt.

Lucia spuse după o clipă de tăcere:

— În morminte sunt închise amintirile noastre.

Scutură din cap.

— Nu și ale mele... Nu vorbesc în mod special de acest mormânt, ci în general. Amintirile mele nu sunt legate aproape niciodată de cimitir. Ce este un cimitir? O groapă de gunoi, în care sunt aruncate rămășițele, rămășițele uzate și inutile ale unor oameni care au trăit cândva. Poate că gândesc așa pentru că sunt medic. Fiindcă având de-a face ani de zile cu materia, m-am obișnuit să văd în ea învelișul în care este închis omul... Trupul. Numai trupul. Un mecanism înzestrat cu capacitatea de a se mișca, de a se hrăni și de a elimina. Dar numai un mecanism...

— Și eu sunt medic, interveni Lucia pe un ton ce exprima opoziție.

— Exact, și ar trebui să privești aceste lucruri ca mine. Spune-mi, te rog, dumneata crezi că ar trebui să înconjuri cu pietre, să zicem, un deget sau o mână pe care ai amputat-o?

— Asta-i altceva.

- Cum e altceva?
- Pur și simplu acestea sunt părți ale corpului și în plus bolnave.
- Nu bolnave, ci moarte. Dacă o inimă moartă nu merită respect, atunci spune-mi care parte a trupului ar trebui venerată?
- Glumiți.
- Să zicem, continuă Wilczur, că o bombă a sfâșiat pe cineva în bucăți. Cărei părți îi închini adorația dumitale?

Lucia se revoltă:

- Eu nu vorbesc de adorație, ci de legarea amintirilor despre un om, care ne-a fost apropiat, de un anumit loc.

— Tocmai aici ne deosebim, protestă Wilczur. Un mort nu poate fi nimănui apropiat. Mortul în sensul osemintelor. Ne rămâne apropiat omul, omul viu. Atunci de ce să-ți legi amintirile, amintirile despre un om viu, de ceva care este antiteza vieții, de cadavru?... În imaginația mea amintirea despre cineva se asociază mai degrabă cu casa în care acel cineva a locuit, cu lucrurile, pe care le-a folosit, cu o fotografie, dar nu cu cimitirul.

- Și totuși... ezită Lucia, și totuși veniți aici.

— Vin pentru că îmi place locul acesta, pentru că îmi place foșnetul acestor copaci bătrâni, liniștea și tăcerea, în al doilea rând, pentru că este legat de viața mea. După cum știi, aici mi-a revenit memoria... Vin destul de des la acest cimitir și nu întâlnesc niciodată pe nimeni. Uneori trebuie să cauți depărtarea de oameni. Chiar și de cei mai apropiați și dragi.

- Atunci îmi pare rău că m-ați găsit aici, fiindcă v-am tulburat singurătatea. Plec și vă las singur.

— Dar pentru nimic în lume, se împotrivi Wilczur ținând-o de mână. Vin și eu cu dumneata.

Dincolo de porțiță se legănau în soare lanurile cu grâu înalt.

- Nici nu-ți închipui câtă bucurie îmi produce prezența dumitale.

Lucia zâmbi.

- Prin urmare nu mă socotiți printre cei mai dragi și cei mai apropiați?

Căzu pe gânduri și privind-o drept în ochi, îi spuse:

- De fapt... dumneata ești pentru mine singura ființă apropiată și dragă pe lume...

Luciei i se umplură ochii de lacrimi și cu o mișcare spontană își petrecu brațele în jurul gâtului lui.

Se aplecă spre ea și cu multă căldură o sărută pe obraz. În clipa următoare însă cu o mișcare hotărâtă se eliberă din îmbrățișarea ei și spuse:

— Să mergem... Simți cum miroase secara?... Ce seară frumoasă!... Cred că eu îi simt mai profund frumusețea, pentru că am avut atât de puține clipe frumoase în viață, firește, m-am bucurat de multe ori, dar de cele mai multe ori de fericirea altora...

Mergeau pe un drum îngust de câmp, care șerpuia capricios printre lanurile de secară mărginite de un brâu des de albăstriță și de neghină. Ici și colo se zăreau tufe de romaniță.

— Eu nu sunt filozof, spunea Wilczur, și nici nu am timp să mă gândesc prea mult la aceste probleme. Acum însă mi-am pus următoarea întrebare: ce este fericirea? Ce se poate numi fericire? Și am constatat un lucru uimitor. Știi, domnișoară Lucia, că eu nu cred că se poate da o definiție a fericirii, pentru că omul o percepe diferit în funcție de vârstă. Țin minte că atunci când eram în liceu socoteam că pot fi fericit numai când o să devin călător, corăbier pe îndepărtatele oceane. Mai târziu, ca student, identificam fericirea cu celebritatea. Pe urmă, la celebritate am adăugat și banii, firește pentru a putea depune totul la picioarele fetei iubite... Câte evoluții, sau mai bine zis, ce evoluție neconținută...

Nu răspunse imediat.

— Dar cum vă închipuiți acum fericirea? Întrebă Lucia.

— Acum... Wilczur surâse. Mi-o închipui exact așa cum este. Aici, o seară caldă și senină, și secara mirositoare, și inima dumitale bună și iubitoare, iar acolo – oameni cumsecade, cinstiți, care au nevoie de ajutorul nostru, o viață liniștită, fără furtuni, fără zguduiri, fără surprize. Da. Așa înțeleg eu astăzi fericirea... Și cred că aceasta e ultima ei ediție pentru mine.

Ajunseră în șosea.

— La revedere, domnișoară Lucia, îți mulțumesc foarte mult, spuse Wilczur și îi sărută de câteva ori mâna.

Ar fi vrut să se lipească iar de pieptul lui, dar i se părea ceva artificial. În drum spre Radoliszki își spunea:

— Ei, în sfârșit, în sfârșit...

Era atât de radioasă, încât atrase atenția doamnei Szkopkova, care, oferindu-i Luciei lapte bătut și cartofi, observă:

— Se vede că ați avut astăzi o zi bună. Sunteți atât de veselă.

Lucia izbucni în râs.

— Ați ghicit. Într-adevăr, am avut o zi foarte bună.

Doamna Szkopkova nu ar fi fost femeie, dacă nu i-ar fi trecut prin cap gândul că trebuie să fie vorba de un bărbat. Cum o simpatiza sincer pe locatara sa, spuse:

— Atâta îmi bat capul, pe cine ați putut pune ochii prin părțile

noastre. Pe aici nu-i nici un bărbat corespunzător.

Lucia izbucni într-un râs sincer.

— Și totuși eu am găsit unul.

Szkopkowa închise un ochi și căzu pe gânduri.

— Doar n-o fi tânărul Czarkowski. E încă un copil.

— Nu, nu...

— Și nici fratele părintelui paroh? Se înțelege, om de treabă, dar nu-i pentru dumneavoastră. Poate că-i boierul din Kowalewo?

Lucia negă cu o mișcare a capului, fără să se oprească din râs.

— Ei, atunci chiar că nu știu cine-i, spuse doamna Szkopkowa cu multă părere de rău în voce. Chiar că nu știu. Nu mai e nimeni potrivit pe aici. Poate că-i vreunul care locuiește mai departe?

— Nu, unul care locuiește aproape.

— Ei, atunci nu ghicesc, spuse doamna Szkopkowa resemnată. Când v-au văzut oamenii cu domnul Czarkowski, au și început să vorbească. Alții ziceau că boierul din Wickuny vrea să se însoare cu dumneavoastră. Țsta e însă un celibatar înrăit, așa că nu le-am dat crezare. N-am crezut nici când doamna Jankowska povestea că domnișoara doctor se mărită cu profesorul Wilczur. I-am spus: Doamnă Jankowska, spuneți prostii. E un om în vârstă. E mai aproape de mormânt decât de însurătoare. Așa-i și cu fratele părintelui. Nu se potrivește. N-are școală și apoi ce bărbat e acela care mănâncă pâinea altuia și nu face nimic.

Lucia nu răspunse nimic. Tocmai termină cina și ridicându-se dădu de înțeles doamnei Szkopkowa că nu mai are timp să stea de vorbă.

În realitate o duruseră cuvintele acestei femei despre Wilczur. Chiar așa de bătrân îl socotesc oamenii?... Pe el, atât de plin de energie, atât de neobosit în muncă, atât de tânăr spiritual. Și chiar viguros la trup...

Vreme de câteva zile nu s-a putut împăca deloc cu această impresie. A scăpat de ea abia când s-a dus la oraș. În definitiv ar fi caraghios să iei în seamă părerea cuiva în această problemă. Și mai ales părerea unor oameni simpli, care gândesc în cele mai primitive categorii.

La întoarcere o aștepta scrisoarea lui Kolski. O înștiința că îi cumpărase tot ce-l rugase și că le-a trimis prin poștă. Despre el scria puțin: muncește foarte mult, câștigă din ce în ce mai bine. La spital are relații bune, fiindcă îl sprijină doctorul Rancewicz, adjunctul profesorului Dobraniecki. Dobraniecki vine acum mai rar și stă mai puțin la spital. Se plânge că e suferind. Acuză dureri de cap. La sfatul lui Rancewicz a fost convocat și un consult, care nu a descoperit nimic important și a apreciat că probabil cauza e ficatul și surmenajul general. Separe că Dobraniecki va pleca în aceste zile la tratament la

Marienbad. Pe timpul absenței lui, conducerea va fi preluată de Rancewicz, iar locul lui Rancewicz de Kolski.

„De aceea, scria în continuare, de data aceasta nu te rog să-mi permiți să vin la Radoliszki. Nu-mi dau drumul de aici nici măcar pentru o zi. Mă chinuie un dor insuportabil. În fosta dumitale locuință s-a instalat o pereche tânără. Trec adeseori pe acolo. La ferestre e întotdeauna plin de flori. Cred că sunt fericiți. Cu cât mă gândesc mai des la dumneata, cu atât mă întăresc în convingerea că ai dreptate. Fericire înseamnă să poți oferi ființei iubite tot ce posezi. Înainte nu puteam înțelege acest lucru. Se vede că omul trebuie să sufere dacă vrea să învețe ceva. În ultima dumitale scrisoare nu mi-ai scris nici un cuvânt despre planurile personale. Știi la ce mă refer. Cât de mult îmi doresc să am fotografia dumitale. Să văd cum arăți acum. Mi se pare că nu-i o rugămintă pe care nu mi-o poți îndeplini?...”

În post-scriptum, ca de obicei, erau câteva salutări rezervate pentru profesorul Wilczur, salutări pe care atunci când i le transmitea, Lucia trebuia să le coloreze cu mai multă cordialitate.

De data aceasta Kolski a trebuit să aștepte mai mult decât de obicei răspunsul Luciei. În primul rând executarea fotografiilor la fotograful din localitate, pe jumătate amator, cerea mult timp, în al doilea rând, Lucia era mai ocupată decât oricând cu dotarea dispensarului. Au apărut și o serie de obligații care impuneau rezolvarea diferitelor formalități administrative în legătură cu deschiderea instituției. A trebuit să se ducă și la prefectură, la vreo patruzeci de kilometri.

Dispensarul arăta foarte bine pentru condițiile locale. Din pridvor se intra într-o tindă mare, care trebuia să îndeplinească rolul de sală de așteptare. În stânga erau două camere mari. Una era utilată ca sală de spitalizare, cu patru paturi, a doua ca ambulatoriu, iar în spatele unui perete despărțitor – sala de operații. În dreapta erau trei camere mai mici. Una separată, trebuia să servească drept farmacie și depozit de plante. Aici i se rezervase și lui Jemiol un loc. În celelalte două aveau să locuiască Wilczur și Lucia. Firește, profesorul și Lucia nu discutaseră această problemă. În timpul construcției însă, când Kurkowicz l-a întrebat pe profesor dacă să pună ușă între cele două camere, Wilczur i-a răspuns:

— Cred că da. Dacă nu va fi nevoie de ea, se poate închide.

În realitate, Wilczur nu prea avea chef să se mute la dispensar. Ar fi rămas bucuros în vechea anexă, cu care se obișnuise. Acolo însă nu putea să rămână multă vreme, fiindcă după Crăciun trebuia să aibă loc

cununia lui Wasil și se putea bănuî că tânăra pereche se va instala tocmai în anexă, cu toate că nimeni nu-i spusese lui Wilczur o vorbă despre așa ceva.

În prima duminică după încheierea secerișului a avut loc deschiderea dispensarului. S-a adunat o mulțime de oameni de prin satele învecinate, a venit și medicul județului, care voia să-l cunoască pe profesorul Wilczur. În schimb doctorul Pawlicki, care primise și el invitație, în mod demonstrativ se remarcă prin absență. Sfințirea a făcut-o parohul din Radoliszki, părintele Grabek, care a ținut și o cuvântare frumoasă, mulțumindu-i lui Wilczur pentru că s-a hotărât să se stabilească în părțile acestea și să muncească pentru sătenii de aici, subliniind totodată meritele sătenilor, care ridicând acest dispensar au dat o pildă atât de frumoasă altora. Pe urmă Wilczur a spus câteva cuvinte calde și festivitatea a luat sfârșit. Oamenii însă nu s-au răspândit imediat, ci s-au uitat la toate cu băgare de seamă, interesându-se de amănunte și laudând construcția solidă a casei.

De fapt dispensarul proaspăt ridicat era foarte asemănător cu dispensarele satești, care se găsesc cu sutele în Occident. Se deosebea de ele doar prin aceea că în tindă stătea o ladă în care, pacienții, dacă voiau și dacă puteau, își lăsau onorariul: unt, ouă, slănină sau un săculeț cu grâu ori cu secară. Aceste rezerve trebuiau să asigure și hrana bolnavilor la pat, ca și întreținerea dispensarului. Lângă ladă mai era o cutie de tablă pentru darurile bănești, deși acestea erau foarte rare.

Chiar a doua zi după inaugurarea dispensarului s-a și confirmat utilitatea lui. Din Nieskupa a fost adusă fata unui țăran, care s-a înțepat cu furca și era aproape pe moarte. Spre seară a fost adus din Wickuny un argat cu piciorul zdrobit: i-l prinsese mașina de treierat. Acest pacient se deosebea de ceilalți prin aceea că proprietarul moșiei promisese să plătească tratamentul. În principiu, dispensarul trebuia să slujească exclusiv oamenilor săraci, țăranilor din împrejurimi care contribuiseră cu propriile lor brațe sau cu brațele rudelor la ridicarea lui.

Mutarea profesorului și a lui Jemiol s-a produs abia joi, iar vineri au fost aduse de la Radoliszki lucrurile Luciei. Cum vestea inaugurării dispensarului se dusesse până departe, creștea și afluența pacienților. De aceea profesorul primi cu satisfacție propunerea Donkăi de a ajuta la pansarea bolnavilor.

Activitatea în dispensar intrase în ritm normal. Bolnavii începeau să vină dis-de-dimineață. Wilczur și Lucia nu prea aveau timp să discute, în timpul zilei. În schimb serile și le petreceau întotdeauna împreună. Atunci făceau plimbări lungi, uneori îi însoțea și Jemiol. Jemiol prefera

însă cârciuma din Radoliszki. Rolul său la dispensar îl trata cu nonșalanța-i caracteristică. Adeseori lipsea tocmai atunci când era nevoie de el, sau stând în pridvor ținea țăranilor discursuri împănate cu expresii în limbi străine.

— Ciudat, spunea Lucia. Nu l-am văzut pe acest om niciodată treaz, dar nu l-am văzut nici beat. Se pare că el se menține conștient într-o anumită stare de excitare alcoolică.

— Da, confirmă Wilczur. Aceasta-i o încercare de a evada din realitate, o intenție conștientă de deformare a imaginii despre lumea înconjurătoare. Firește, suportul trebuie să fie o dramă, pe care acest om nefericit a trăit-o. Nu-ți amintești nimic din anii în care erai la Sandormierz și care ne-ar putea pune pe urmele trăirilor lui?

Lucia scutură din cap.

— Eram pe atunci mică. Mătușa avea peste treizeci de ani. Nu țin minte ca în casa ei să se fi pronunțat numele lui Jemiol.

— Numele sigur că nu. De fapt nici nu știu cum îl cheamă. Probabil că intenționat își ascunde adevăratul nume, spunându-și de fiecare dată primul nume care-i vine în minte. Îți amintești de discuția noastră din tren?

— Da, confirmă Lucia cu o mișcare a capului.

— Îți amintești ce impresie extraordinară a făcut asupra lui numele dumitale? Niciodată mai înainte și nici după aceea, nu l-am văzut atât de zguduit. A încetat să mai suradă cu cinism. O vreme a renunțat și la vorbăria lui plină de ironie.

— Țin minte, spuse Lucia. Vă mărturisesc că și eu am fost atunci intrigată. Știu doar că înainte de căsătorie, mătușa era socotită una dintre cele mai frumoase fete din Sandormierz și se bucura de mare succes.

— Era frumoasă?

— Ah, da. Unchiul meu o iubea foarte mult.

— Dar ea? întrebă Wilczur.

— Cred că era cea mai bună soție. Făcea parte dintre acele femei pe care nici nu le puteai bănuî că-și pot înșela soțul. Dacă a existat ceva între ea și acest om, sunt sigură că nu a fost o aventură amoroasă.

— În aceste probleme nu poți avea niciodată certitudini, observă Wilczur.

— Firește, recunosc Lucia.

— Amărăciunea cu care Jemiol își amintea de mătușa dumitale dovedește că între ei a trebuit să fie ceva. Și, după câte cred, ceva neobișnuit. Am impresia că asta i-a schimbat toată viața.

După o clipă de gândire, Lucia spuse:

— Au rămas de la mătușa niște hârtii în care nu m-am uitat niciodată. Poate că găsesc în ele vreo explicație.

Wilczur deveni curios.

— Hârtii?... Și le ai aici?

Lucia negă cu o mișcare a capului.

— Nu. La Varșovia, la familia Zarzecki. E un cufăr cu cărți, cu scrisori și cu alte mărunțișuri ale mătușii.

Wilczur spuse:

— Te-aș sfătui, dragă domnișoară Lucia, să mai aștepți cu aducerea lucrurilor aici. Cine știe dacă nu ți se va urî aici mai repede decât îți închipui, și dacă nu vei dori să te întorci la Varșovia.

Spunea însă aceste lucruri aproape glumind. În realitate avea convingerea că hotărârea Luciei era definitivă, că problema căsătoriei nu-i decât o problemă de timp, fiindcă amândoi adoptaseră hotărâri pozitive. Lucia nici măcar nu se mai revoltă.

— Se-nțelege! Dacă vă hotărâți să vă întoarceți, mă întorc și eu cu dumneavoastră.

Wilczur râse și îi sărută mâna.

— Nu, atunci mai bine adă-ți lucrurile.

După o săptămână au și sosit. În afară de cufărul mătușii, a mai sosit un pachet mare cu diferite mărunțișuri din vechea locuință a Luciei. În câteva zile, camera ei de la dispensar luase cu totul altă înfățișare. Pe pereții goi, de lemn, a agățat tablouri, tapiserii, pe dușumea a întins covoare, au apărut vase cu flori și multe alte asemenea lucruri, datorită cărora cămăruța devenise un colțișor plăcut și aproape confortabil. A trebuit mult timp până ce Lucia s-a apucat să cerceteze hârtiile și scrisorile. Mătușa lăsase totul într-o ordine desăvârșită, proprie persoanelor în vârstă. Scrisorile erau legate în pachetele, notele datate cu exactitate. Câteva caiete groase, umplute cu un scris mărunț, aveau numere de ordine. Era jurnalul mătușii încă din timpul școlii.

Lucia s-a apucat cu mult interes de lectura lui. Era scris cu afectarea și naivitatea proprie tinerelor fete. Descria relațiile din școală, problemele mărunte din casă, prietenii și conflictele cu colegile. Începând cu clasa a patra apăreau alte motive: primele sentimente.

Pe întinderea multor file era vorba despre un domn Lucian, a cărui persoană umplea întreaga imaginație a fetei. Abia spre sfârșitul primului caiet se dovedea că acest domn Lucian era elev în clasa a opta, pe care autoarea nici nu-l cunoștea personal. Următorul obiect al admirației ei devine profesorul de geografie, care în curând trebuie să cedeze locul profesorului de religie. Sentimente profunde trezește însă în autoare abia un anume domn Juliusz. Un tânăr profesor de polonă,

care își face apariția în școală o dată cu începutul noului an. Majoritatea elevelor din clasa a șaptea nu-l plac. E insignifiant și după părerea generală – urât. Autoarea jurnalului îi găsește însă asemenea calități, pe care nici nu le visau părintele profesor, absolventul Lucian sau profesorul de geografie. Domnul Juliusz e poet. O lecție de o oră, o singură oră, e atât de puțin. Cât de frumos vorbește! Cât de profund simte ideile marilor poeți, câtor strofe neatractive, pe care altă dată trebuia să le învețe, în silă, pe de rost, el reușește să le dea strălucire și căldură!

Nu e simpatizat în școală. Colegii lui, profesorii, îl tratează cu un fel de dispreț. Elevele fac glume în spatele lui și adeseori îi fac fel de fel de pozne dezagreabile. Dar tocmai de aceea trebuie iubit și mai mult. Trebuie răsplătit cu sentimente, e adevărat, nedecarate, tănuite adânc, dar care să echilibreze undeva în afara realității acele nedreptăți care i se fac. Trebuie să învețe cu sârguință, trebuie să-și facă temele cu cea mai mare grijă, pentru ca răspunsurile la lecție să se ridice la nivelul cerințelor lui.

În perioada clasei a șaptea totul rămâne la acest stadiu. În schimb în clasa a opta are loc prima întâlnire în afara școlii. Descriind această întâlnire, jurnalul capătă o tonalitate exaltată, filele lui roiesc de superlative, de declarații înflăcărâte de dragoste, de visuri pentru viitor.

Din discuțiile relatate cu fidelitate se vede că între elevă și profesor s-au încheat cu adevărat sentimente profunde și înălțătoare. Domnul Juliusz se întâlnește cu ea în fiecare zi. Adeseori îi aduce flori, i-a dedicat și un poem frumos, pe care nu-l va publica niciodată, pentru că e scris numai pentru ea. Poemul are titlul Anemona. E fantastic de inteligent și-i atât de greu să recunoști că nu înțelegi totul. Cu toată tinerețea sa, fiindcă e doar cu șapte ani mai în vârstă decât ea, domnul Juliusz este fără îndoială cel mai inteligent om pe care îl poți întâlni în lume. Nu numai cel mai inteligent. În primul rând cel mai nobil. Abia prin ochii lui a zărit lumea atât de frumoasă, așa cum este ea cu adevărat. Abia prin inima lui a simțit bunătatea nemărginită a divinității, abia datorită lui a reușit să înțeleagă câtă dragoste față de alții trebuie să ai în sufletul tău.

Lucia închise jurnalul sincer emoționată. Se încheia o dată cu sfârșitul școlii, o dată cu bacalaureatul. Ultima frază conținea știrea fericită că în vacanță pleacă împreună cu părinții la Szczawnica și că va veni și el acolo.

Printre scrisorile mătușii, cele mai multe erau ale unchiului. Nu erau niște scrisori interesante. Unchiul îi scria des, dar scurt și la obiect. Până și scrisorile din perioada logodnei, semnate sentimental „al tău

credincios paj Adam”, i se păreau cam seci.

Citind aceste scrisori, Lucia nu putea să nu zâmbească. Doar și-l amintea pe unchi. Nu făcea impresia unui paj. Avea o chelie zdravănă, o burtă mare și o barbă sură, lată cât o lopată. Noaptea în șir juca wist și bea multă bere.

Mai erau acolo scrisori de la rude, de la cunoștințe, de la prietene, înștiințări privind moartea unor persoane, invitații la cununie, ilustrate colorate cu felicitări de sărbători, de onomastică. În zadar căuta Lucia în vraful acela de hârtii numele lui Juliusz. L-a găsit pe fundul casetei. Era un pachet voluminos, legat cu sfoară și sigilat cu grijă. Pe el se vedea scris de mână mătușii: „Proprietatea Domnului Juliusz Polański. Dacă nu se va prezenta, ardeți pachetul după moartea mea.” Lucia s-a gândit mult ce să facă. Ceva îi spunea că aici va găsi dezlegarea multor taine, nu numai din viața mătușii sale.

Timp de câteva zile nu a putut lua o hotărâre. De câteva ori a pus mâna pe foarfecă și a așezat-o la loc. Într-o bună zi l-a întrebat însă pe Wilczur:

— Printre hârtiile mătușii am găsit un pachet destinat unui bărbat pe care l-a iubit când era fată. Pe pachet scrie că dacă un anume Juliusz Polański nu se prezintă să-l ridice, atunci pachetul trebuie ars. Și acum nu știu cum să procedez. Pot bănuî că acel Juliusz nu este nimeni altul decât prietenul nostru Jemiol.

— Tot ce-i posibil.

— Mi-e teamă însă, continuă ea, că ar putea fi doar o impresie a mea. Aș putea verifica numai deschizând pachetul împotriva voinței răposatei.

— Mai există o modalitate, interveni Wilczur. L-ai putea întreba pe Jemiol dacă acesta e numele lui.

Lucia scutură din cap.

— Vedeți dumneavoastră, și în această privință am îndoieli. E indicat să trezim în el amintirile, să-i zgândărim rana, cum se spune banal?

Wilczur căzu pe gânduri.

— În această privință nu pot avea nici o părere și în general nu poate exista o părere obiectivă. În orice caz consider că nici dumneata și nici eu nu avem dreptul să dispunem de ceva ce nu ne aparține. Dacă pachetul îi este destinat lui, cred că ar trebui să i-l dai. Va face cu el ce va crede de cuviință. Poate că îl aruncă în foc fără să citească scrisorile, poate că va vrea să se întoarcă cu amintirea în anii aceia. Doar ai văzut cât sunt de puternic înrădăcinați în memoria lui.

— Am citit jurnalul mătușii din perioada școlii. Reiese că timp de doi ani, până la terminarea școlii, a fost îndrăgostită de acel Juliusz. Mi-e

greu să cred că omul descris de ea ar putea fi Jemiol. Mătușa îl caracterizează ca pe o ființă peste măsură de nobilă, idealistă, cu o etică creștinească, o fire poetică. Mă îndoiesc că cineva s-ar putea schimba atât de mult.

— Dragă domnișoară Lucia, există momente care fac din criminali îngeri și din îngeri criminali.

— Fără îndoială, recunosc eu. În acest caz însă mi se pare prea strident.

A doua zi după această discuție, Lucia l-a găsit seara pe Jemiol stând pe bancă în fața pridvorului dispensarului. S-a așezat alături și i-a spus:

— Am primit lucrurile rămase de la mătușa mea. Printre ele am găsit un pachet care conține probabil niște scrisori. Pachetul este sigilat, iar pe el scrie să fie înapoiat unei anumite persoane, dacă acea persoană se prezintă după el. În caz contrar pachetul să fie ars.

Jemiol se schimbă la față. Se uită cu o privire severă la Lucia, apoi întrebă în șoaptă:

— Și ce nume e pe pachetul acela? Puteți să-mi spuneți?

— Firește. Polański, Juliusz Polański.

Se așternu tăcerea. Lucia știa de acum că nu era nici o greșală. Auzind acest nume, Jemiol se adună, se gârbovi și parcă rămăsese numai jumătate din el. Degetele lui strânseseră convulsiv brațul băncii. Wilczur avea dreptate spunând că amintirile trebuie să fie foarte puternic înrădăcinate în acest om.

— Nici eu nu știu cum să procedez. Până acum nu s-a prezentat nimeni după aceste hârtii...

Jemiol tăcea.

— Au trecut atâția ani, continuă ea. Poate că omul acela nici nu mai trăiește, poate că e undeva departe, în străinătate. Poate că nu se va prezenta niciodată. Îți spun dumitale toate acestea pentru că, dacă nu mă înșel, ai cunoscut-o pe mătușa mea, în vremea tinereții ei. Poate că știi dumneata ceva despre acel Polański... Poate l-ai cunoscut?

Jemiol scutură scurt din cap și spuse:

— Nu l-am cunoscut. Nu... Nu l-am cunoscut...

În vocea lui era o notă de cruzime.

— Atunci cred că-i mai bine să ard hârtiile acelea.

— Ardeți-le cât mai degrabă. Toate hârtiile trebuiesc arse... Păstrarea hârtiilor e o ticăloșie. Adevărul nu poate fi păstrat! Înțelegeți? O dată cu scurgerea timpului, adevărul devine minciună. O minciună umilitoare, o invectivă, o calomnie. O batjocură!...

Lucia îl privea cu interes, el însă părea să nu observe.

— Numai proștii și oamenii necinstiți păstrează gândurile altora, cuvintele altora, sentimentele altora, pentru a se delecta cu ele atunci când nu mai au nici un drept, când totul devine un furt ordinar, un jaf săvârșit asupra unei ființe lipsite de apărare. Dumneavoastră trebuie să înțelegeți acest lucru.

— Înțeleg, recunosc Lucia. Dar tot ceea ce spui dumneata rău despre oamenii care păstrează scrisorile altora nu se poate referi la mătușa mea. Pachetul a fost sigilat demult și mătușa cu siguranță nu s-a mai uitat în el de pe timpul când l-a cunoscut pe autorul acelor scrisori. De fapt nu știu dacă acolo sunt numai scrisori. Pachetul poate conține și alte amintiri...

— E același lucru, o întrerupse supărat. Care-i diferența? Și amintirile sunt rezultatul unor sentimente, al unor gânduri. Din clipa aceea. Din momentul acela. Din starea aceea de spirit.

Prefăcându-se că nu observă atitudinea mult prea personală față de această chestiune, Lucia îl întrebă:

— Prin urmare, crezi că ar trebui să le ard?

— Nu că ar trebui, ci obligatoriu și numaidecât.

— Poate că ai dreptate, spuse pe un ton detașat. Am să-ți urmez sfatul.

După o clipă adăugă:

— Ce-i drept, la început am fost tentată să deschid pachetul și să văd dacă nu găsesc în el ceva date mai concrete despre destinatar. M-am gândit însă că ar putea fi o indiscreție, care ar nedreptăți pe cineva. Da. Cel mai bine e să-l ard.

Jemiol râse ironic.

— Dacă oamenii ar fi mai înțelepți, ar arde asemenea lucruri mult mai devreme: înainte de expedierea lor. Pe urmă e greu să mai recuperezi scrisorile. Iar indiscreții le găsesc cu timpul și le dau publicității. Târâsc pe străzile și prin piețele împruțite cele mai intime, cele mai sfinte taine ale omului, ca niște câini care au dezgropat scheletul unui mort! Firește, trebuie să fii celebru ca să ai o asemenea onoare. Trebuie să-ți dai sufletul cât trăiești, să fii erou sau mare poet, să-ți dăruiești poporului sufletul, gândirea, sângele. Abia atunci urmașii recunoscători te vor slăvi dându-ți în vileag secretele, viața particulară, lucrurile sfinte. Dacă cineva nu a devenit celebru în timpul vieții, trebuie să se mulțumească cu mai puțin. Trebuie să se mulțumească cu speranța că scrisorile lui vor intra doar pe mâinile câtorva moștenitori iubiți.

— Uneori se întâmplă altfel, observă Lucia. Ca de pildă în acest caz. Destinatară, mătușa mea, nu a vrut deloc ca scrisorile acelui om să ajungă pe mâinile altcuiva.

Jemiol ridică din umeri.

— Atunci de ce nu le-a ars?

— Cu siguranță fiindcă a considerat că autorul poate pretinde înapoierea lor. Și vezi dumneata, au ajuns în mâinile mele, dar nici eu nu m-am uitat în ele. În curând vor înceta să mai existe, fără să se mai expună curiozității omenești.

Jemiol se ridică. Chipul lui exprima vechea atitudine, cinică și indiferentă față de lumea înconjurătoare.

— E o plăcere să stea cineva de vorbă cu dumneavoastră, *carissima*, dar nu vă pot sacrifica mai mult timp. Mă cheamă datoria. Trebuie să contribui la bunăstarea patriei turnându-mi în stomac o anumită doză de cartofi în stare lichidă.

— Numai să nu fie prea mare doza aceea, spuse Lucia zâmbind.

— N-aveți nici o teamă. Mă limitez la cât îmi revine mie, pe cap de locuitor conform statisticii oficiale de consum al alcoolului. Dacă doza va fi dublă, vă rog să nu mi-o luați în nume de rău. Diferența rezultă din faptul că un cap ca al meu este de două ori mai valoros.

Lucia îl privea cum se îndepărta. Glumele lui nu reușiseră să o inducă în eroare. Știa bine că toate gândurile lui se concretizează în jurul evenimentelor trăite. Acum i se părea mai apropiat de acel Juliusz din jurnalul mătușii.

În aceeași seară îi spuse lui Wilczur:

— Acum știu cu certitudine că Jemiol este omul acela care a fost prima iubire a mătușii mele.

Wilczur întrebă:

— A cerut să-i înapoiezi pachetul cu scrisori?

Lucia negă cu o mișcare a capului.

— Nu.

Wilczur zâmbi.

— Mă așteptam.

— Serios? Mărturisesc că pentru mine a fost o adevărată surpriză.

— Pentru că dumneata îl cunoști prea puțin. Oamenilor de felul lui nu le place să scormonească trecutul pe care ei înșiși l-au șters cândva, sau l-a șters destinul.

— A șterge nu înseamnă încă a uita, observă Lucia.

— De acord, dar înseamnă a vrea să uiți. Ce-i drept, în asemenea cazuri a vrea nu înseamnă niciodată a putea...

În aceeași zi Lucia a ars toate scrisorile și hârtiile mătușii. Nu i-a spus însă lui Jemiol nici un cuvânt, așteptând să întrebe el însuși. Dar el abia după o săptămână, în timpul unei discuții, a aruncat indiferent întrebarea:

— Și ce-ați făcut, *senorita*, cu reminiscentele respectabilei dumneavoastră rude?

— Am făcut ce m-ai sfătuit dumneata, răspunse. Am ars totul. Îți mărturisesc însă că mi-e teamă să nu regret. Cine știe dacă persoana care putea să țină la aceste hârtii nu se va prezenta cândva și nu va dori să le recupereze.

Jemiol se schimonosi.

— O, *darling*. După câte cunosc eu oamenii, te asigur că n-o să se întâmple așa ceva.

— Dacă aș fi atât de sigură ca dumneata, nu aș avea muștrări de conștiință că am procedat cu prea multă ușurință.

— Ușurința nu trebuie regretată niciodată. Toată viața am fost un ușuratic și vedeți ce rezultate extraordinare am obținut. Mă scald în bogăție, femeile mă iubesc, am minte și un sat, cum zice Fredro, ce-mi mai lipsește?... Ușurința este o calitate a adevăraților filozofi. Privește acest lucru în opoziție cu greutatea în gândire. Gândesc greu numai oamenii proști și cei posaci.

Lucia surâse.

— Și dumneata ești uneori posac.

Jemiol ridică degetul arătător.

— Dar numai când sufăr de indigestie.

— Sau când te frământă ceva.

Scutură din cap.

— Frământările sunt urmarea directă a proastei digestii. Ca medic ar trebui să știți acest lucru.

Lucia izbucni în râs.

— Ca medic protestez.

— Greșiți. Noi nu știm nimic despre existența organismului nostru, despre existența organelor noastre atâta vreme cât nu se fac simțite prin durere. Atunci omul privește în el, cum spune înțeleptul. Iar privirea în sine înseamnă exact reflecție. Bănuiesc că Buda privind-și propriul buric suferea de indigestie, ceea ce și indică proporțiile pântecului său. În general oamenii acordă prea puțină atenție relațiilor dintre problemele spirituale și procesul digestiv. Freud pune totul pe seama sexului. Faceți-i, vă rog, dumneavoastră concurență și atrageți atenția lumii asupra stomacului. S-ar putea dovedi că suferințele tânărului Werther au apărut ca urmare a dispepsiei de care suferea pe atunci Goethe, că *Trist sunt, Doamne*, nu este urmarea nostalgiei, ci a cantității exagerate de macaroane în stomacul domnului Slowacki. Da, *illustrissima*, trebuie să acordați mai multă atenție pântecelui. Cine știe cum ar arăta acum lumea dacă înaintea bătăliei de la Waterloo nu i s-ar

fi dat lui Napoleon jumări din șase ouă. Cine știe ce s-ar fi întâmplat cu puterea Angliei dacă Filip al Spaniei nu ar fi suferit de hiperaciditate.

— Cine știe, reluă în glumă Lucia, cum ar arăta domnul Cyprian Jemiol dacă stomacul lui nu ar îngurgita asemenea cantități de alcool.

Jemiol ridică din umeri.

— Vă spun numaidecât.

— Ascult.

— Ar arăta ca un obiect foarte rigid, strâns în redingotă, încălțat în pantofi cu talpă de carton, ținându-și cuminte mâinile încrucișate pe propriul piept și cu capul pe o perniță umplută cu fân. Pe scurt, ar fi un cadavru obișnuit, standard, verde și trist între cele patru scânduri ale sicriului. Ați ghicit. Într-adevăr, alcoolul are o mare influență asupra menținerii în viață a individului numit Cyprian Jemiol. Este singurul lichid care cristalizează în așa fel încât prin prismele lui poți cât de cât privi această realitate infectă de fiecare zi, chipurile și mutrele gloatei care populează acest glob și soarele care, fără să gândească, întreține atâtea creaturi inutile.

Lucia spuse sobru.

— Poate că de aceea ți se pare dumitale realitatea infectă, pentru că o privești prin sticlă.

— Dragă domnișoară, există două feluri de sticle, pline și goale. Iar eu știu să compar. Și vă asigur că printr-o sticlă plină lumea arată cu totul altfel decât prin una goală.

— Și nu ți-a trecut niciodată prin gând că ai putea privi lumea fără ajutorul vreunei sticle?

Jemiol zâmbi disprețuitor.

— Ba da. Au fost și asemenea vremi. Am avut în viață o perioadă, pe care aș numi-o perioada de vițeluș. Eram pe atunci atât de cumplit de prost, încât astăzi mi-e greu să cred, mi-e greu să cuprind întreaga dimensiune a prostiei mele de atunci.

— Mi-e teamă că dumneata numești idealismul prostie.

— Da de unde, protestă Jemiol. Idealismul nu este prostie, este ultimul grad de idioțenie.

Lucia îl privi neîncrezătoare și dădu din mână.

— Nu cred. Îți spun că nu cred cinismul dumitale. Este o mască sub care te ascunzi de dumneata însuși.

— Ați ghicit, madame, răspuse sobru. În realitate eu sunt un heruvim, care își ascunde puful penelor sub vestă. De aceea nici nu fac baie, ca să nu mă demasc.

— Nu mă convingi cu glumele acestea. În asemenea cazuri intuiția nu mă înșală. În adâncul sufletului dumneata ai rămas același om care

ai fost atunci.

— Când? întrebă bănuitor.

Lucia ezită.

— Ei, în timpul tinereții dumitale. În vremea când ai fost prost, cum zici dumneata.

Jemiol închise ochii și făcu o grimasă.

— Să lăsăm asta, spuse pe un alt ton. Chiar dacă ar fi așa, de ce-mi mai aduceți aminte...

Se întoarse și se îndepărtă încet, cu un mers greoi.

Capitolul XII

Trenul de Viena sosea la nouă și douăzeci. La nouă, Kolski era la gară. A telefonat la spital că întârzie o oră. Cumpărase la un chioșc câțiva trandafiri și acum stătea cu ei pe peron. Îi era rușine cu acești trandafiri în mână și i se părea că e un puștan care își întâmpină iubita cu flori.

În realitate nu știa de ce venise aici. Nu avea nici un sens. Ar fi trebuit să ignore depeșa doamnei Nina. Ce i-a venit să-i comunice telegrafic ora sosirii sale?!

În orice caz putea veni la gară oficial, fără niște flori idioate. Pur și simplu, ca s-o întâmpine pe soția șefului său. Ar fi fost bine să fi luat cu el și vreun coleg mai tânăr.

— Ce-și închipuie ea?! Își spunea. Cu siguranță are impresia că sunt îndrăgostit de ea. Trebuie să-i spun deschis că nu-i adevărat.

În această clipă i se părea că o urăște pe doamna Nina. În realitate, sentimentele pe care le nutrea față de ea îi erau neînțelese. Era un amestec de teamă, de curiozitate și o doză destul de însemnată de apetență. Acționa asupra nervilor lui. Știa să acționeze asupra nervilor. Uneori avea impresia că această femeie frumoasă se joacă cu el cum te joci cu un foxterier. În discuțiile cu ea se simțea pur și simplu sclav. Prin spusele ei aproape că îi dicta răspunsurile. Și apoi ochii aceia reci, sfredelitori, tot timpul atenți. Se temea de ei. Abia când îi acoperea cu pleoapele (o făcea atât de frumos, încet, lenevos, ridicând în același timp pupilele în sus) își recăpăta încrederea. În timpul sărutului închidea întotdeauna ochii. Dar chiar și atunci îl chinuia incertitudinea dacă doamna Nina nu simulează dorința. Dacă l-ar dori cu adevărat, de mult ar fi fost amanta lui. La drept vorbind, el nici nu dorea așa ceva. Nu o dată simțea un fel de teamă în fața a ceea ce trebuia să se întâmple cândva. Teamă și repulsie. Nu avea nici o dovadă, dar știa că Nina este o femeie rea și simțea că practică un fel de sport cu el.

Cu toate acestea, niciodată nu a avut atâta curaj ca să i-o spună deschis. Înainte de plecare se întâlnea cu el destul de des: de două, trei ori pe săptămână. Mergeau împreună la plimbare, în parcul Lazienki sau în Grădina botanică. Când era vreme rea, stăteau o oră în cofetărie.

O dată i-a spus:

— Măine vin la dumneata. Vreau să văd cum locuiești.

El trebuia să se prefacă fericit. În realitate era disperat. A cumpărat niște fructe și o sticlă cu vin, și-a dereticat grijuliu locuința, îndepărtând toate obiectele care i s-ar fi putut părea urâte. Trebuia să vină la cinci și

nu a venit. A telefonat pe la șase spunându-i:

— Jerzy e acasă și nu pot ieși. Avem ghinion. Nu te superi pe mine?

Dacă se supără?! Era atât de fericit, încât era gata să-i spună că îl blagoslovește pe profesor că stă acasă! A răsuflat ușurat și i-a scris Luciei o lungă scrisoare. Câteva zile mai târziu l-a invitat la ea. Fiindcă știa că la ora aceea Dobraniecki nu va fi acasă, mergea plin de temeri. Din fericire totul s-a limitat la sărutări.

Nici el nu știa de ce se teme de această femeie. La drept vorbind, ar fi trebuit să profite de situație și să inițieze o aventură erotică, dar lui i se părea că o aventură cu Nina ar deveni o detenție permanentă. Că ar deveni dependent de ea. Și cu toate că îl atrăgea atât datorită originalității, cât și frumuseții ei, atât datorită inteligenței, cât și prestanței ei de mare doamnă, prefera să pară în ochii ei un licean timid și naiv, decât să se comporte ca un bărbat.

Iar acum aceste flori... Lipsite de sens. Cu câteva minute înainte de sosirea trenului începu să caute un loc unde să le arunce. Din păcate peste tot era plin de oameni. Nu putea să pară caraghios și să arunce flori proaspăt cumpărate. Poate că cineva l-a văzut când le-a cumpărat. Și apoi chiar dacă nu l-a văzut nimeni, oricine ar bănui imediat motivele acestei comportări. Colac peste pupăză, pe peronul alăturat o zări pe domnișoara Zarzecka. Nu a salutat-o, prefăcându-se că nu a văzut-o, dar imediat îi veni în minte gândul:

— Firește, gâsculița asta îi va scrie imediat Luciei că m-a văzut la gară stând ca un idiot cu florile în mână. Atâta mai lipsea.

În cele din urmă trenul sosi. Doamna Nina stătea la fereastra vagonului de dormit. I se părea ca întotdeauna, ca de fiecare dată, mult mai frumoasă decât imaginea pe care o purta în memorie. Îl întâmpină cu un zâmbet radios și cald, cu o strângere de mână semnificativă.

Domnișoara Zarzecka, parcă în ciudă, stătea vizavi și se holba la ei cu o nerușinare enervantă.

În fața gării aștepta limuzina mare a lui Dobraniecki. Abia în automobil realizează Kolski că nu-i înmânase Ninei florile și că le mototolea fără să-și dea seama ce face. Observase și ea, așa că întinse mâna după flori și spuse:

— Ce bun ești. Și e culoarea mea preferată. Știi că în imaginația mea fiecare culoare semnifică un anumit sentiment? Această culoare reprezintă pentru mine dorul. Ți-a fost dor de mine?...

— Firește, răspunse cinstit.

— Foarte frumos, spuse Nina privindu-l cu duioșie și își trecu vârfurile degetelor peste buzele lui.

Kolski își dresă glasul și întrebă:

— Cum se simte domnul profesor?

Chipul Ninei se schimbă dintr-o dată.

— Ah, știi că sunt foarte neliniștită. Durerile de cap sunt tot mai puternice și adesea cade în melancolie. Nici n-am vrut să-l las singur și nu aș fi venit la Varșovia dacă...

Zâmbi cu înțeles și îl strânse de mână. Kolski îi duse mâna la buze.

— Mă bucur că ați venit.

Nici el nu știa dacă vorbește sincer. Nu putea nega faptul că apropierea acestei femei îl ațâța. Acționa asupra lui asemenea curentului electric. Avea ceva de felină în mișcări, o anumită moliciune și o viclenie. Folosea parfumuri tari și avea o piele nespus de netedă.

Înclină capul spre el de parcă ar fi vrut să-i ofere buzele.

— Șoferul, mormăi el în șoptă.

— Sunt atât de imprudentă, spuse parcă smerită. Din fericire dumneata ții minte totul.

Se simțea măgulit.

— Cel puțin mă străduiesc.

— Știi că uneori îmi vine să-ți reproșez această veșnică prezență de spirit. Dumneata nu reușești niciodată să-ți pierzi capul?...

Kolski făcu un semn nehotărât cu mâna.

— Firește. Cred că mi s-ar putea întâmpla...

— Dar până acum nu ți s-a întâmplat?

Se gândi și își aduse aminte. O dată, în laborator, i-a strâns Luciei mâna până la durere. Atunci aproape că-și pierduse capul.

— Trebuie să ne stăpânim, răspunse într-o doară.

— Ah, bărbații aceștia. Nu pot să înțeleg de ce vă iubim. Sunteți lucizi, groaznic de lucizi. Ori tot farmecul vieții constă în priceperea de a uita de legi, de îndatoriri, de fapte, de lucruri. Trebuie să știi să trăiești cu tine însuși, cu tine și cu încă cineva.

Automobilul se apropia de Frascati.

— Ei, am ajuns, spuse Kolski. Dumneavoastră cu siguranță vă culcați, ca să vă odihniți după călătorie.

Nina protestă violent:

— Nici gând. Nu sunt deloc obosită. Am dormit excelent. Nicăieri nu dorm atât de bine ca în vagon. Se vede că sunt făcută pentru a călători. Dumitale îți place să călătorești?

— Până acum am călătorit foarte puțin. Am fost o dată la Veneția și o dată la Berlin. Dar vă mărturisesc că pe mine mă obosește foarte mult călătoria cu trenul.

Nina îi zâmbi.

— O, Doamne. Avem firi atât de diferite. Mă consolează doar faptul

că *les extremes se touchent*^{40}.

Automobilul se opri în fața vilei. Din interior ieși în fugă servitorul.

Șoferul deschise portbagajul și scoase valizele. Kolski își scoase pălăria.

— Îmi permiteți să-mi iau rămas bun...

— Dar e exclus, ripostă ea cu o revoltă prefăcută. Iei micul dejun cu mine.

— Eu am luat micul dejun.

— Ah, egoistul. Și de aceea vrei să mă condamni la singurătate?

Îl luă pe braț și se îndreptă spre intrare.

— Atunci vei fi nevoit să asiești la scena dezagreabilă a hrănirii unei ființe flămânde. Oamenii sătui nu detestă nimic mai mult decât să vadă cum se hrănesc cei flămânzi.

— Dacă vă referiți la dumneavoastră, nu poate fi vorba de așa ceva. Dar...

— Ai mai găsit un „dar”?

— Trebuie să fiu la spital.

— „Calu-i gata și armura, hai, iubito, și-mi dă gura”^{41}... Nu fii atât de hazliu cu pietatea aceasta a dumitale pentru îndatoriri. Se descurcă ei și fără dumneata.

— Din păcate... începu el, dar ea îl întrerupse.

— Din păcate nu reușești să fii bun cu mine. Fii amabil și nu mă refuza. O casă pustie e un adevărat coșmar, imediat după întoarcere! O să mă simt groaznic. M-am săturat de atâta curaj și integritate. Acesta-i sectorul soțului meu. Fii cel puțin dumneata înțeleghător și drăguț cu mine. Să mergem, să mergem.

În hol Kolski spuse din nou:

— Am promis că mă duc. Sunt așteptat.

— Atunci o să telefonezi de aici că un pacient, că o pacientă te-a reținut în oraș. Doar se poate întâmpla ca o pacientă să aibă neapărat nevoie de prezența dumitale, nu-i așa?

Buzele ei înfloriră într-un surâs și Nina adăugă:

— Iar eu am neapărat nevoie de prezența dumitale, domnule doctor. Nu putu să nu zâmbească și el.

— Nu am observat acest lucru. Arătați înfloritoare.

— Ah, totuși ai observat asta?... Atunci meriți un premiu...

Se uită împrejur. Nu era nici un servitor. Se ridică în vârful degetelor și-l sărută pe gură.

— Acesta-i onorariul încasat anticipat. Acum etica de medic nu-ți mai permite să lași o pacientă fără îngrijire.

Într-adevăr, trebuia să fie la spital, dar nu știa cum să o convingă.

Nina era într-o dispoziție capricioasă, veselă și frivolă. În fond, putea să telefoneze la spital.

— Lasă-ți pălăria, îl zorea. Să mergem.

În sufragerie, servitorul pusese al doilea tacâm.

— Iar acum trebuie să stai cuminte și să mă aștepți, spuse ciupindu-i reverul hainei. În tren era totuși mult praf. Fac o baie, dar nu-mi ia mai mult de zece minute. O, între timp dumneata poți să vorbești la telefon cu spitalul, să născocеști vreo minciună catolică și să te scuzi.

Telefonul era instalat în dormitor. Nina intenționat nu închisese ușa de la baie. Se vede că baia era pregătită, fiindcă la scurt timp după intrarea ei, Kolski auzi clipocitul apei. A vorbit cu sora șefă, cu doamna Zaczyńska. I-a transmis indicații concrete privitoare la toți pacienții lui și i-a spus că ceva important îl reține în oraș. După cinci minute, când a așezat receptorul, a auzit vocea Ninei:

— Ai terminat?

— Da, doamnă.

— Ei, vezi? Cum e cu megalomania dumitale?! Ți se părea că se dărmă spitalul fără dumneata. Și iată că se descurcă foarte bine și singuri.

— Se descurcă sau nu, eu ar trebui să fiu acolo. Îmi permiteți să vă aștept în hol?

— Bine. Dar mai întâi fii amabil și dă-mi halatul de baie. Numai te rog să nu te uiți.

Kolski își roti privirile prin cameră.

— Aici nu-i nici un halat.

— Bineînțeles, halatul e aici. Numai că e agățat departe de mine și nu ajung până la el.

— Atunci cum să vi-l dau? Întrebă cu o voce îngrijorată.

Nina izbucni într-un râs zgomotos.

— Ah, domnule Janek, domnule Janek! Simplu, intri în baie, iei halatul din cuier și mi-l dai. Pentru dumneata, ca medic, o femeie... dezbrăcată e ceva neobișnuit?

— Sigur că nu, răspunse după o clipă de gândire. Dar eu nu sunt aici în calitate de medic.

— Dar în altă calitate n-ai văzut niciodată o femeie goală?

Era de-a dreptul descumpănit și răspunse abia după un timp.

— În orice caz nu pot spune acest lucru despre femeile pe care... le stimez și pe care cer să fie respectate.

Se vede că răspunsul o înveselise și mai mult, fiindcă râdea în continuare.

— Te asigur că nici o femeie care se poate arăta unui bărbat

dezbrăcată nu cere să fie respectată. Hai, dă-mi, te rog, halatul.

Nu avea altă ieșire. Trebuia să-i îndeplinească porunca. Își mușcă buzele și intră în baie. Era o încăpere destul de mare, în faianță roz. Din fericire, cada se afla în colțul opus, iar halatul chiar lângă ușă. Se străduia să nu o privească. Nu putea însă să-și ascundă jena. Nina stătea în cadă, cu brațele încrucișate, acoperindu-și sânii. Nu putea să nu observe superba înclinare a umerilor ei și culoarea arămie și fierbinte a pielii. Arborând o mină indiferentă și străduindu-se să-și stăpânească graba inutilă a mișcărilor, luă halatul și se apropie de cadă.

— Pofțiți, doamnă, spuse cu o voce răgușită.

— Ai grijă să nu-l arunci în apă. De ce ești rău și te uiți? Doar te-am rugat...

— Nu mă uit deloc.

Kolski își încruntă sprâncenele.

— Atunci închide ochii și dă-mi halatul.

Se supuse poruncii ei. Auzi plescăitul apei, pe urmă simți că halatul pufos pe care îl ține în mâini se umple de trupul ei fierbinte.

— Îți mulțumesc, spuse degajată.

Se înfășură în halat și înainte ca el să se poată retrage își petrecu brațele în jurul gâtului lui.

— Ești fermecător cu sfiiciunea asta a ta, îi spuse în șoaptă și îl sărută pe ureche. Mă vei socoti de acum încolo o ființă desfrânată...

— Dar de unde, protestă ezitant.

Ochii ei verzi, scânteietori, curioși și sfredelitori erau aproape de tot. Nina îi sărută bărbia.

— Întotdeauna ești proaspăt bărbierit. Bine, așteaptă-mă în hol.

În vreme ce el ieșea în grabă din baie, Nina strigă în urma lui:

— Dar nu te superi pe mine dacă vin la micul dejun în capot? Tare n-am chef să mă îmbrac!

— Dar vă rog!

— Serios, mă rogi? întrebă insidios. Întotdeauna am avut impresia că-ți sunt indiferentă...

— Ați avut o impresie greșită, răspunse fără convingere.

— În cinci minute sunt gata.

Într-adevăr, nu a așteptat mai mult. A venit într-un capot verde deschis. Kolski observă că în grabă lăsase pe un obraz mai mult fard decât pe celălalt. Cu toate acestea arăta fascinant. A mâncat cu poftă și a vorbit tot timpul. La un moment dat a aruncat pe neașteptate o întrebare:

— Și ce mai e cu doctorița dumitale?

Întrebare pe un ton lejer, dar Kolski se strânse ca un arici.

— Nu știu, doamnă. Nu e la Varșovia.

— Și nu vă scrieți?

— Nu, minți el.

Își așează mângâietor mâna pe mâna lui. Kolski ar fi dat mult s-o poată respinge cu brutalitate.

— Vezi, domnule Janek. Ți-am spus eu că-ți trece. Timpul rezolvă totul.

— Fără îndoială, mormăi nemulțumit.

Era profund jignit de cuvintele ei și căuta cu febrilitate în gând un mod de a se răzbuna. Nu se știe de ce i-a venit în minte că s-ar simți jenată dacă o va bănuî de relații mai apropiate cu căpitanul de cavalerie Korsak. Îl văzuse în casa Dobraniecki destul de des. Ce-i drept, căpitanul se comporta absolut corect, nu se putea să nu se observe că frumusețea lui cu adevărat neobișnuită și temperamentul lui plăceau femeilor.

— Dar dumneavoastră tot atât de ușor îl uitați pe căpitanul Korsak? întrebă după o pauză.

Ea îl privi aspru.

— Ce înțelegi prin asta?

— Eu, nimic.

Nina râse distrată.

— Știi că m-aș simți lezată de aluzia dumitale, dacă nu ar fi lipsită de orice temeii și dacă nu aș fi convinsă că dumneata o știi foarte bine.

Kolski își plecă ochii. Într-adevăr, a o suspecta pe doamna Nina de vreo aventură cu căpitanul, era tot atât de neîntemeiat ca și suspectarea ei de o aventură cu primul trecător întâlnit. Își dădea seama că răutatea lui își greșise ținta și mormăi:

— Nu a fost nici o aluzie.

Nina nu înceta să zâmbească.

— Ba a fost. Și dintr-un anumit punct de vedere mi-a făcut plăcere.

— Plăcere? se miră Kolski.

— Da, plăcere. Mi-a oferit o dovadă certă că ești gelos.

Kolski vru să dea din umeri, dar se stăpâni și spuse:

— Nici nu poate fi vorba de gelozie.

— Ți-e atât de greu să recunoști?... E chiar atât de rușinos să fii gelos din cauza mea?...

Kolski tăcea cu capul plecat. Doamna Nina se ridică, se apropie de el, îi ridică delicat capul cu amândouă mâinile și aplecându-se asupra lui încet, încât Kolski îi simțea respirația, întrebă:

— Sunt chiar atât de neatrăgătoare și atât de urâtă?...

Kolski se înroși. Din nou îl izbise frumusețea ei și farmecul irezistibil rezultat din contrastul dintre senzualitatea gurii și a nărilor, și răceala ochilor ei mari și verzi.

— Sunteți superbă, spuse în șoaptă.

Nina își trecu de câteva ori vârfurile degetelor peste părul și peste fața lui, și șopti:

— Așa dor mi-a fost de dumneata...

În camera învecinată răsunară pașii servitorului. Se îndreptă și schimbă tonul.

— E cald aici. Să mergem în bibliotecă. Acolo e locul cel mai răcoros.

În bibliotecă ferestrele erau până la jumătate acoperite cu draperii grele de damasc. Aici era semiîntuneric și domnea o răcoare plăcută. Îi arătă să ia loc pe canapeaua largă și comodă. Kolski se prefăcu că nu observă gestul ei și alese un fotoliu adânc de club. Doamna Nina era însă o femeie prea experimentată ca să dea atenție acestui fapt. Aprinse o țigară și plimbându-se prin cameră, începu să povestească despre sejurul ei în străinătate, despre oamenii pe care i-a cunoscut acolo și despre multele impresii cu care s-a întors. Cea mai ciudată era aceea că pentru întâia oară i-a fost dor, un dor adevărat de țară. Știa să vorbească interesant. Capotul verde deschis evidenția delicat superba construcție a trupului ei, iar ochii și atenția lui Kolski, fără voia lui, nu se puteau desprinde de ea. La un moment dat a lăsat țigara, s-a așezat pe brațul lat al fotoliului și sprijinindu-se de umărul lui Kolski vorbea atât de liniștită de parcă această poziție ar fi fost cea mai naturală din lume.

— Cel mai uimitor sentiment din câte cunosc e dorul. Omul are impresia că este total absorbit de realitatea înconjurătoare, acomodat cu mediul, preocupat de noile lui probleme. Și deodată o străfulgerare orbitoare: chipul cuiva, ochii cuiva, gura și mâinile cuiva. Le simți cu un realism zguduitor și îți dai seama că tot ce te înconjoară este lipsit de importanță, indiferent, ba chiar dizgrațios. Dizgrațios tocmai de aceea că ne îndepărtează de acele mâini, de acea gură. Cunoști dumneata durerea de inimă, durerea aceea fizică ce ne sfâșie pieptul, scurt și violent?...

Kolski cedă sugestivității cuvintelor și vocii ei. Cât ai clipi din ochi nu numai că își aminti toate clipele de dor după Lucia, dar chiar acum trăia o asemenea clipă. Inima ei... privirea ei luminoasă și plină de căldură... Gura, care în timpul vorbirii se mișca de parcă pe buzele ei cuvintele s-ar contura asemenea unor forme palpabile, zămislite dintr-o plastelină nevăzută... Gură pe care nu a sărutat-o și nu o va săruta niciodată... Durerea. O durere în inimă, sfâșietoare, fizică... Ce bine a exprimat ea

acest lucru... De unde știa ea toate acestea? Cum de reușește să le surprindă...

Acum i se părea că ea e într-adevăr singura ființă de pe lume care reușește să-i înțeleagă drama. Încă de la începutul apropierei lor îi vorbea cu atâta insistență de faptul că suferințele sufletești sunt de sute de ori mai ușor de alinat atunci când ajutorul prietenesc, privirea înțeleaptă, simțirea încercată și profundă a cuiva iau asupra lor o parte din necazurile noastre. Și cum a putut el să se îndoiască de sinceritatea cuvintelor rostite în noaptea aceea pe terasă, de sentimentele despre care vorbea acum, de înțelepciunea și de cunoașterea sufletului omenesc, pe care le descoperea în ea la fiecare pas? Nu a fost o nebulă să se apere de ele, în loc să primească toate darurile ei cu recunoștință și cu devotament?...

Kolski întinse tăcut brațul și o cuprinse cu o mișcare blândă și duioasă. Ea, de parcă atâta ar fi așteptat, alunecă pe genunchii lui molatic și încrezătoare.

— Atâtea am trăit acolo, departe de tine, spunea șoptit, abia atingându-i tâmpla cu obrazul. Am avut atâtea zile de așteptare, pline de nerăbdare, atâtea zile de speranțe lipsite de sens. Închipuie-ți că în asemenea clipe mă teroriza o idee fixă. Eu îi spuneam presimțire. Așteptam să-mi faci o surpriză și să vii. Știam că e o absurditate. Râdeam de mine însămi, dar nu-mi puteam stăpâni presimțirile. Atunci mă întrebam ce am.

Tăcu și adăugă după o clipă.

— Știu eu ce înseamnă asta? Dacă reușesc să-i găsesc o denumire? Câte cuvinte, câte formulări există! Te poți pierde în hățișul lor fără să alegi vreuna. Fără să poți găsi ceva potrivit. Vorbesc despre sentimente de parcă aş vrea să redau în cuvinte o operă muzicală. Imposibil! Nu-i așa?

— Da, da, confirmă și o strânse mai puternic.

Sângele îi zvâcnea în tâmpile. Simțea în toți mușchii lui atingerea trupului ei.

Nina își lipi buzele de buzele lui într-un sărut lung, desfătător și chinuitor.

Nu-și dezlipi buzele nici atunci când el se ridică și purtând-o pe brațe, o întinse pe canapea...

Din ziua aceea, din clipele acelea petrecute cu Nina în bibliotecă, atitudinea lui Kolski față de ea s-a schimbat radical. A crezut. A crezut că-l iubește. Dar cum el era departe de a nutri un asemenea sentiment pentru ea dorea cu orice preț să o recompenseze oferindu-i aparențele unei iubiri.

Din cauza opiniei celor din jur, nu se puteau vedea prea des. Venea la el de două ori, câteodată și de trei ori pe săptămână. Din păcate stătea prea mult, împiedicându-l în acele zile să-și îndeplinească obligațiile față de pacienții din spital și din afara lui. Firește, nu i-a spus niciodată nimic. Orice aluzie pe această temă ar fi fost imposibilă. O dată cu scurgerea timpului i-a trecut și cheful de a mai reglementa această problemă. Se atașa de Nina tot mai mult. Relația cu ea părea într-adevăr un medicament eficient, iar dacă nu un medicament, atunci cel puțin un narcotic, care înăbușea în el dorul de Lucia. Luciei îi scria tot atât de des ca și mai înainte. Poate că în timpul redactării scrisorilor simțea un fel de culpă, un fel de trădare din partea lui. Toate acestea nu aveau nici un temei, totuși el dorea să exprime în cuvinte pline de duioșie un fel de expiere.

Erau singurele clipe în care dragostea pentru Lucia se manifesta tot atât de puternic ca și înainte. Erau singurele clipe în care trebuia să înăbușe în el convingerea că aventura lui cu Nina este lipsită de orice important. Și-apoi această aventură intrase în viața lui ca parte firească și indispensabilă a programului său săptămânal. Când se întâmpla uneori ca ceva s-o împiedice pe Nina să apară la ora stabilită, se irita și nu reușea să-și găsească locul. Mai mult, se surprinse că este gelos.

Era într-o miercuri. Trebuia să vină la el la șase. În general era punctuală și dacă apărea ceva îl anunța ori printr-o scrisoare, ori telefonic. De data aceasta se făcuse șase și jumătate când s-a hotărât să-i telefoneze el. A răspuns camerista. Kolski s-a prezentat și a întrebat dacă poate să vorbească cu doamna. A auzit clar:

— Imediat îi comunic, domnule doctor.

Camerista îl cunoștea, poate chiar bănuia că între ei existau relații mai apropiate. De aceea nici nu-și închipuia că doamna nu vrea să afle el că e acasă. După câteva minute s-a întors și a declarat:

— Vă rog să mă iertați, domnule doctor, dar doamna nu-i acasă. A plecat la Konstancin. Am să-i comunic că ați telefonat.

A lăsat receptorul, ferm convins că a fost mințit. Camerele în vila familiei Dobraniecki erau astfel dispuse, iar telefonul se afla într-un asemenea loc, încât era imposibil ca fata să nu știe dacă stăpâna ei este acasă sau nu. Trebuia să fi știut sigur că este, de vreme ce i-a spus că o anunță. Se vede că într-adevăr a anunțat-o și a primit de la Nina dispoziția să-i spună că a plecat la Konstancin.

L-a cuprins furia. Minciuna era evidentă, dar cu ce scop?... Scopul putea fi unul singur: alt bărbat. Ipoteza era pusă la îndoială de un singur lucru: de ce nu a telefonat ea personal să-i spună că pleacă la Konstancin. În acest fel ar fi preîntâmpinat telefonul lui și demascarea.

Era doar destul de abilă ca să aranjeze lucrurile cu mai multă dibăcie.

Răspunsul la aceste îndoieli veni însă mai repede decât se aștepta el. A venit o dată cu un comisionar care aducea o scrisoare. Pe o coală de hârtie, Nina îi scrisese doar câteva cuvinte:

„Trebuie să-i fac neapărat o vizită Stefei la Konstancin. A avut iar o criză. Sunt disperată că nu te văd astăzi. N.”

Duse mâna la buzunar după bacșiș și-l întrebă pe mesager:

— La ce oră ai primit această scrisoare?

— La cinci, domnule. Dar nu am primit-o eu, ci colegul meu, care nu a putut veni și mi-a dat-o mie. Iar eu n-am crezut că e ceva urgent.

După plecarea comisionarului, Kolski mai citi o dată scrisoarea și o azvârli cu dispreț. Hârtia însă flutură în aer și reveni ca un bumerang la picioarele lui. O ridică și o rupse în bucățele.

— Așa, deci!... Bine, doamnă! O să vedem noi.

Își luă pălăria și coborî repede scările. Nu era nici un taximetru prin apropiere. Când găsi unul, își reveni într-atât încât în loc să meargă în Frascati, porunci șoferului să-l ducă la spital. Aici căzu pe neașteptate, și cum nu era nimeni din personalul superior, găsi două surori în cabinetul lui bând ceai și mâncând prăjituri împreună cu un străin. Adunase în el atâta furie și dorință de răzbunare, încât spuse brutal:

— Cu ce drept ai intrat dumneata aici? Și ce-i cu cheful ăsta în cabinetul meu?

Tânărul, jenat, sări în picioare și se uită speriat la prietenele lui, de parcă ar fi așteptat salvarea din partea lor. Ele însă tăceau ca vrăjite.

— Dumneavoastră, domnișoarelor, nu știți, strigă pe un ton tot mai aspru, că așa ceva este interzis?! Că eu nu tolerez așa ceva în spital?! Aceasta înseamnă o încălcare a disciplinei, pentru care veți fi trase la răspundere! Spitalul nu-i loc de orgii. Nu-i cârciumă. În viața mea n-am văzut așa ceva.

— Vă rugăm să ne iertați, domnule doctor, spuse una dintre ele, stăpânindu-și cu greu tremurul vocii.

— Aici nu mai încap iertările. Vă rog să părăsiți cabinetul meu! Imediat!

Leșeau atât de grăbiți încât s-au ciocnit în ușă. Kolski se așeză la birou și apăsă pe butonul soneriei. În prag își făcu apariția un infirmier.

— Ce dracu de ordine e aici?! strigă Kolski. Cine e astăzi de gardă?

— Domnul doctor Przemianowski.

— Te rog să-l chemi la mine pe domnul doctor.

După un minut, Przemianowski apără speriat în cabinetul lui Kolski. Se vede că știrea despre faptul că doctorul Kolski le surprinsese pe domnișoarele Budzynska și Kolpikówna împreună cu oaspetele lor se

răspândise repede, fiindcă Przemianowski imediat începu să se scuze:

— Eu nu am știut nimic, domnule director...

De când îndeplinea funcția docentului Rancewicz, lui Kolski i se spunea director. În general, îi făcea plăcere, deși oficial, nu avea acest titlu. Acum însă spuse aspru:

— Nu sunt nici un director. Ar trebui să știi și dumneata, colega. Din păcate pe dumneata te interesează prea puțin ce se petrece în spital. În timp ce dumneata ești de gardă se petrec lucruri scandaloase, în cabinetul meu surorile fac chefuri cu niște indivizi aduși din oraș. Te avertizez că sunt nevoit să-l informez pe domnul profesor Dobraniecki îndată după întoarcerea lui la Varșovia.

— Tocmai eram la etajul al doilea, la o hemoragie, începu tânărul medic.

Kolski îl întrerupse cu o mișcare a mâinii.

— Nu ți-am cerut explicații. Măine te rog să fii amabil și să treci acest caz în fișele personale ale celor două surori, cu mențiunea că s-a petrecut în timpul gărzii dumitale.

După ieșirea lui Przemianowski, Kolski începu să se plimbe nervos prin încăpere. De fiecare dată când trecea pe lângă birou, automat lua câte un fursec și nici nu-și dădu seama când le mănca pe toate. Constatând cât era el însuși de distrat, se mai însenină și se mai îmbună. Întâlnind-o la contravizită pe domnișoara Budzynska, îi spuse:

— Sfătuiește-o pe colega dumitale să nu mai facă asemenea lucruri pe viitor. De data aceasta nu iau nici o măsură.

Cu altă ocazie, i-a dat de înțeles și lui Przemianowski că face uitat tot incidentul. Cu toate acestea Kolski părăsi spitalul abătut și ros de gelozie. Pe drum îi trecu prin minte că atunci când a telefonat, Nina era ocupată cu căpitanul Korsak. Ar fi fost gata să jure. Chiar dacă știa foarte bine că domnul căpitan era la manevre pe undeva prin Malopolska de răsărit. Cum ajunsese acasă se hotărî să-și verifice presupunerile. Telefonă la căpitan acasă. În telefon se auzeau apeluri prelungi și liniștitoare. Nu ridica nimeni receptorul. Era trecut de douăsprezece și acasă la căpitan nu era nimeni. Tocmai voia să așeze receptorul, când auzi o voce somnoroasă și iritată:

— Alo?

— Aș putea vorbi cu domnul căpitan? întrebă Kolski schimbându-și vocea.

— Eu sunt, fir-ar să fie, dar nu puteați alege o oră mai potrivită?!

Kolski așază receptorul fără să mai scoată nici un cuvânt și începu să se gândească cu febrilitate. Cum să procedeze? Cum să reacționeze la trădarea evidentă a Ninei?... Ce-i drept nu deținea

dovezi incontestabile, dar îi era de-ajuns propria convingere. În primul moment a vrut să-i trimită o scrisoare lungă și sarcastică, o scrisoare umilitoare, jignitoare. Îi veneau în minte epitete veninoase, comparații usturătoare și aluzii ironice. O asemenea scrisoare ar fi o excelentă răzbunare.

Dar o femeie ca Nina, o femeie lașă, care își trădează cu viclenie amantul cu care putea întrerupe relațiile în mod cinstit, merita răzbunare? În privința valorii ei morale nu-și făcea nici cea mai mică iluzie. Totul părea clar. Nina îi oferise rolul de înlocuitor temporar pe perioada cât lipsea căpitanul Korsak.

Da. E suficientă o scrisoare scurtă și rece. Fără nici o lămurire, fără nici o jignire, redactată pe un ton sec, detașat, care să curme totul irevocabil.

Se așeză și scrise:

„Stimată Doamnă, ca urmare a celor întâmplare, consider de datoria mea să vă înștiințez că între noi totul s-a sfârșit irevocabil. J. K.”

Reciti și ajunse la concluzia că nu are nici un rost. Rupse scrisoarea în bucățele și scrise alta:

„Doamnă, întotdeauna am fost convins că legătura dintre noi a fost pentru dumneavoastră o distracție întâmplătoare. Ieri ați socotit de cuviință să puneți capăt acestei distracții. Mă grăbesc să vă înștiințez că accept întru totul hotărârea dumneavoastră. Adio! J. K.”

Da. Așa era mai bine. Acum scrisoarea avea ceva haz, ceva dezinvoltură și-i dădea de înțeles că nu ține câtuși de puțin la ea.

Într-adevăr, nu ținea. Cu toate acestea s-a chinuit și s-a zvârcolit toată noaptea. I-a venit în minte că, iată, pentru a doua oară în viață a fost respins. Nu l-a vrut Lucia, pe care intenționase să o ia de soție, căreia îi oferise primele și, era convins, ultimele lui sentimente. Acum Nina l-a părăsit pentru un alt bărbat. După aceste două experiențe nu era greu să-și piardă încrederea în el. Nu era greu să ajungă la convingerea că el, ca bărbat, poate aspira doar la rolul de amant întâmplător.

— Amant, își spunea, pe post de amant, pe post de amant în perioada de concediu...

Ambiția lui fusese dureros rănită.

— Și de ce? se întreba privindu-se în oglindă. Doar sunt tânăr, puternic, bine făcut. Ce-i drept nu mă remarc printr-o frumusețe

neobișnuită, dar întotdeauna am fost considerat un bărbat atrăgător. Nu sunt nici șarlatan. Am o profesiune onorabilă. Câștig bine. Nimeni nu-mi poate contesta pregătirea și inteligența. Atunci, de ce?...

Pierderea Ninei nu-i rănise numai orgoliul. Se obișnuise cu ea și știa bine că un timp îi va simți lipsa. Se înțelege, nu așa cum simte lipsa Luciei, totuși...

A doua zi a trimis scrisoarea prin băiatul paznicului și s-a dus la spital. Era o zi deosebit de grea. Fuseseră aduși câțiva pacienți noi, care trebuiau urcați imediat pe masă. Amândouă sălile de operații erau ocupate de la opt dimineața până la două după-amiază. Kolski a făcut el însuși o parte dintre operațiile mai mărunte și l-a asistat pe Rancewicz la patru mai dificile. Când în cele din urmă a coborât în cabinetul său, a găsit pe birou un bilet care-l înștiința că doamna profesor Dobraniecki a telefonat de trei ori. Mototoli bilețelul și îl aruncă la coș. I s-a adus prânzul. Mâncă cu poftă și se întinse pe canapea cu țigara în gură. Ceasul bătu ora trei. Mai avea o jumătate de oră de odihnă.

Cineva bătu la ușă.

— Intră, spuse indispus Kolski.

În cabinet intră Nina.

Kolski sări de pe canapea și întinse mâna după haina agățată pe speteaza scaunului. Nina arăta superb. Îl privea drept în ochi. Chipul îi era de o liniște statuară. Deschise încet poșeta, scoase din ea scrisoarea și întrebă semeață aproape:

— Ce înseamnă asta?

Kolski privi scrisoarea de parcă o vedea pentru întâia oară în viață. Între degetele Ninei arăta oribil, dizgrațios, murdar, ca un lucru pe care pui mâna doar ca să-l arunci imediat. Își încruntă sprâncenele și întoarse capul.

— Am întrebat ce înseamnă această scrisoare de neînțeles pentru mine.

Kolski o privi cu ură: înțelegea că această femeie vrea să facă uz de faptul că el nu deține nici o probă a trădării ei și spuse sec:

— Cred că nu avem ce discuta, doamnă.

Nina ridică din umeri.

— Eu nu intenționez să discut și nu de aceea am venit aici. Eu cer explicații.

Kolski tăcea.

— Cred că am acest drept. Trebuia să ai anumite motive ca să-mi trimiți o asemenea scrisoare.

— Firește că le aveam.

— Pot să le cunosc și eu?

Kolski își mușcă buzele.

— Știi mult mai multe decât mine. Nu mai e nevoie de nici un teatru. Hotărârea mea e definitivă.

Îl măsură cu o privire glacială și întrebă cu o undă de ironie:

— Dar de unde știi că vreau să te determin să-ți schimbi hotărârea? De unde ai această certitudine?

Kolski se simți stânjenit.

— Atunci cu atât mai bine. Mai bine pentru amândoi, mormăi el.

— Se poate, dragul meu. Dar îți dai seama că scrisoarea ta m-a jignit și cer o satisfacție pe care nu poți să mi-o refuzi: explică-te.

— Cu plăcere, răspunse Kolski fără să o privească.

— Îmi permiți să iau loc?

Îi împinse scaunul și spuse:

— Mă înșeli. M-am convins ieri, fără nici un dubiu.

— Fără nici unul? Ridică din sprâncene. Ei, poftim!...

— Da, explodă el. Mă înșeli. Când ți-am telefonat ca să aflu de ce întârzii, servitoarea mi-a spus că ești acasă.

— Așa ți-a spus?

— Mi-a spus ceva ce înseamnă același lucru. Mi-a spus că te cheamă numaidecât la telefon și s-a întors comunicându-mi că ai plecat. Dacă într-adevăr ai fi plecat, ea nu putea să nu știe. Ai fost acasă și nu ai fost singură.

— Firește, recunosc liniștită Nina. Și am mai fost atât de naivă încât nu am prevenit servitorii că dacă telefonezi să-ți ascundă prezența mea acasă.

Kolski râse ironic.

— O, nu. Nu ai fost deloc naivă. Numai că nu te așteptai să-ți telefonez. Ai fost sigură că primesc scrisoarea la timp. Din păcate, până și cele mai ingenioase mașinațiuni dau greș uneori. Un obstacol mărunț, ca de exemplu neglijența mesagerului, și totul iese la iveală.

În trăsăturile chipului ei nu era nici urmă de neliniște. Întrebă liniștită:

— Și ce a ieșit la iveală?

Kolski făcu o grimasă de om indispus:

— De ce să mai intrăm în aceste probleme neplăcute? Nu vreau să mă amestec în aventurile tale. De acum nu mă mai consider îndreptățit. Așa că, de ce?

— Și ce a ieșit la iveală? insistă ea.

Kolski își înalță capul și fără să o privească spuse pe un ton cât se poate de indiferent:

— Dacă ții neapărat... A ieșit la iveală, că ești iubita căpitanului

Korsak. Fiindcă el a fost ieri la tine.

Spusese asta nu numai cu convingere, dar și cu o anumită îndârjire. În modul cel mai surprinzător din lume, Nina izbucni într-un râs lung și vesel.

— Ah, Janek, Janek. Ar trebui să mă măgulească gelozia ta. Din nefericire în acest caz e cu totul lipsită de obiect. Îmi închipui că fără prea multă împotrivire Korsak ar accepta rolul pe care i-l rezervi tu, sau măcar să fie la Varșovia în loc să se chinuie la manevre undeva pe lângă Stanislawow.

Kolski scutură din cap.

— Din păcate râsul tău nu m-a convins. Și asta din simplul motiv că domnul Korsak nu se chinuie deloc la manevre, ci stă foarte liniștit la Varșovia. După amiaza de ieri și-a petrecut-o la tine, iar seara în propria-i locuință, fapt verificat de mine prin telefon.

Pe chipul Ninei se reflectă o adevărată uimire.

— E imposibil. Nu mai departe decât alaltăieri am primit de la el o ilustrată în care scria că se întoarce cel mai devreme peste o lună. Trebuie să fie o neînțelegere.

— Nu poate fi vorba de nici o neînțelegere, se irită Kolski. Nu vreau să fac un secret din asta. Prin urmare, la ora douăsprezece am telefonat la locuința lui și am întrebat dacă pot să vorbesc cu domnul căpitan. Mi s-a răspuns și încă pe un ton iritat că e la telefon și se miră că e deranjat la miezul nopții.

Nina zâmbi.

— Ai întrebat de căpitan? Dar ai spus numele căpitanului?

— De ce să-l spun? Nu cred că într-un apartament ar putea fi un escadron de căpitani.

Nina l-a privit o clipă cu compătimire. În cele din urmă spuse rar:

— Un escadron nu. Dar încă unul putea fi. De exemplu căpitanul Supinski, care în lipsa colegului stă în apartamentul lui.

Kolski se încurcă puțin, dar imediat interveni:

— E foarte simplu de verificat.

— Firește, recunosc Nina. Ai telefonul în față. Alături cartea de telefoane. Sună și întreabă.

Kolski se gândi și răspunse:

— Fiindcă îți închipui că nu am s-o fac, o fac imediat. Căută numărul lui Korsak și sună. Auzi o voce de bărbat necunoscută, de om simplu, probabil a ordonanței.

— Pot vorbi cu domnul căpitan Korsak?

— Domnul căpitan este la manevre, răspunse ordonanța.

— Dar cu domnul căpitan Supinski?

— Domnul căpitan vine abia la ora patru, sună răspunsul.

Mormăi „mulțumesc” și așeză receptorul.

Nina fuma. Acum Kolski era într-o situație neplăcută. Avusese două argumente în sprijinul bănuielilor sale și iată că unul îi scăpase din mână. Îi mai rămânea al doilea. La drept vorbind și acesta era suficient de vreme ce era convins de infidelitatea Ninei. Dacă într-adevăr nu întreținea relații mai strânse cu căpitanul Korsak, atunci trebuia să mai existe cineva. Și exista cu siguranță. Și-ar fi dat și capul.

— Acum puteți apăsa pe butonul soneriei? întrebă Nina.

Îi îndeplini în tăcere dorința. În ușă își făcu apariția un infirmier.

— Te rog să-l chemi pe șoferul meu, îi spuse scurt Nina.

Când șoferul intră în încăpere, îl întrebă:

— Pawlowski, dumneata nu-ți amintești unde mi-am putut lăsa eu ieri blana mea de vulpe?

— În automobil nu a rămas, doamnă profesor. Cu siguranță. După ce am garat mașina, am curățat-o și aș fi găsit-o. Ieri nu ați fost decât la coafor și la Konstancin...

— Exact, îl întrerupse. Mi se pare că am lăsat-o la Konstancin. Te rog să te duci și s-o iei. Eu mă întorc acasă pe jos.

— Am înțeles, doamnă profesor, răspunse protocolar șoferul și ieși.

În încăpere se așternu liniștea. Nina își fuma încet țigara. O stinse cu băgare de seamă în scrumieră, se ridică și surâzând înclină capul în fața lui Kolski apoi se îndreptă tăcută spre ieșire.

Se opri și privi indiferentă spre Kolski.

— Nina! strigă Kolski.

— Cu ce-ți pot fi de folos?

Se simțea vinovat, rușinat, compromis, umilit. Avea convingerea că l-a înșelat, dar asemenea convingeri, privite rațional, nu sunt decât simple isterii. Umbrele unor piste false, pentru că erau doar niște umbre, le-a luat drept dovezi ale vinovăției ei. Își făurise în imaginație o concepție care nu avea nici o bază reală. Pur și simplu inventase totul. O umilise pe această femeie, care, trebuie să recunoască, s-a coborât oferindu-se lui. S-a coborât fiindcă atât poziția ei în societate, frumusețea și cultura ei îi ofereau posibilități nelimitate de a-și alege amantul. Ar fi trebuit să-l palmuiască pentru bănuielile lui, ori să le ignore. Ea însă i-a făcut o mare favoare acceptând să se justifice. Și a făcut-o atât de demn, atât de elegant și de dureros încât îl durea mai tare decât o palmă. Iar el s-a comportat ca un necioplit, s-a comportat ca un mucos gelos.

— Nina, începu Kolski. Sunt dator să-ți cer iertare, într-adevăr, am procedat pripit și te-am jignit pe nedrept. Poți să mă ierți?...

Nina zâmbi ironic.

— O, să nu-ți ceri iertare prea devreme. S-ar putea să regreti mai târziu. Verifică dacă nu te-am mințit. Fă cercetări. Întreabă servitorii. Poate l-am cumpărat pe șofer, și pe ordonanța aceea. Angajează un detectiv.

— Nu mă chinui, spuse docil.

Nonei îi scânteiau privirile.

— Da, da, angajează un detectiv. Cu o târâtură ca mine trebuie procedat cu metode polițienești. Doar sunt amanta ta nu pentru că te iubesc, ci pentru că tu îmi faci mie o favoare, o onoare. Puteam eu visa cândva o asemenea fericire? Ar trebui zilnic să mulțumesc în genunchi destinului. Fiindcă cine altul m-ar fi vrut?!

Kolski o luă de mână și spuse umil:

— Nu-ți bate joc de mine, Nina...

— Nu-mi bat joc. Mai degrabă de mine îmi bat joc. Nu-i ridicol să-ți cerșesc eu sentimentele, în timp ce tu le disprețuiești pe ale mele? Și să știi, Janek, cel mai mult m-a durut faptul că mă consideri o lașă și o meschină. Gândește-te, omule. Ce m-ar fi împiedicat să vin la tine și să-ți spun deschis: M-am săturat de tine, iubesc pe altul!...

— Da, da, Nina, recunosc sărutându-i mâinile. Iartă-mă. Iartă-mă. Am fost un prost. Ai să mă poți ierta?

Ochii ei se umplură de tristețe.

— Nu pot să nu te iert, spuse încet. Dar nu știu când voi putea să te văd. Înțelegi și tu.

— Înțeleg, recunosc el.

— Trebuie să mă împac cu mine însămi. Nu mă suna și nu-mi scrie, până nu te caut eu...

Îi atinse ușor obrazul cu buzele și ieși.

În prima zi, Kolski nu-și putea lua gândul de la această afacere neplăcută, la cărui autor fusese el însuși din cauza geloziei prostești și a imaginației exaltate. A doua zi îi reveni buna dispoziție. Era mulțumit că totul se terminase cu bine. A treia zi dimineața, trecând prin piața Napoleon, chiar în fața poștei, îl întâlni pe căpitanul Korsak.

Se opri în loc, de parcă ar fi primit o lovitură puternică în moalele capului. Se opri și căpitanul. Era în civil. Avea pe el un costum cenușiu de sport și pe cap o șapcă sportivă. Pe braț îi atârna pardesiul. În mână ducea o valiză.

Întinse cordial mâna spre Kolski.

— Salut, doctore. Ce se mai aude la Varșovia? Ce căldură!

— Nu sunteți la manevre, domnule căpitan? întrebă Kolski stânjenit.

Korsak duse degetul în dreptul buzelor.

— Ssst. E un mare secret! Am dat o fugă până la Varșovia.

Kolski își recapătă stăpânirea de sine și râse aproape natural.

— Firește, *cherchez la femme*? spuse întrebător.

— Sunteți prea perspicace, doctore. Căpitanul îi făcu cu ochiul. Ei, dar la revedere. În vagon era atâta praf, încât mă simt ca un dulău tăvălit prin nisip. Trebuie să fac o baie.

— Veniți direct de la gară? se interesă neîncrezător Kolski.

— Da, confirmă Korsak. Salut.

Duse neglijent mâna la cozorocul șepcii sale sportive și dispăru în mulțime. După o clipă de gândire, Kolski se urcă într-un taximetru și ceru șoferului să-l ducă la gară. Cercetă mersul trenurilor. Într-adevăr, căpitanul s-ar fi putut să spună adevărul. Cu cincisprezece minute în urmă sosise un tren de la Lvov. Acum nu mai înțelegea nimic.

Seara, Kolski simți nevoia să-i telefoneze Ninei. Sună însă la Korsak să verifice dacă e acasă. Firește, dacă nu e acasă, înseamnă că e la Nina. Cât de mare a fost uimirea lui când auzi ordonanța spunându-i:

— Domnul căpitan Korsak nu-i în Varșovia. E la manevre. Se întoarce peste o lună.

Una din două. Sau a tras la hotel, sau ține în secret prezența sa în Varșovia și a poruncit ordonanței să spună că nu-i acasă. Oricum, acest lucru trebuia lămurit. Nu mai putea suporta incertitudinea. Se îmbracă repede și ieși din casă. După cinci minute era în strada Frascati. Sună.

— Doamna profesor e acasă? întrebă. Îi deschisese ușa un servitor.

— Nu, nu e, domnule doctor. Dar trebuie să sosească în curând. Dacă vreți să așteptați. Mai așteaptă și domnul Howe.

— Cine? se miră Kolski, care nu auzise niciodată acest nume.

— Mister Howe. Englezul acela.

Într-adevăr, în hol stătea un tânăr foarte bine, foarte palid, cu o înfățișare blazată, cu monoclu la ochiul stâng. Zărindu-l pe Kolski, se ridică, își potrivea încet monoclul, apoi, și mai încet, îi întinse mâna și își spuse numele. În general era *au ralenti*^[42].

— Ce maimuță, își spuse Kolski și constată că tânărul este îmbrăcat în smocking.

— E groaznic de cald astăzi, i se adresă politicoș Kolski.

Mister Howe răspunse cu o grimasă a colțului gurii, ceea ce putea semăna și cu un zâmbet.

— *I do not understand. I'm sorry*^[43]...

Nu știa deloc polona și nici franceza. Cum amândoi cunoșteau foarte puțin limba germană, discuția pe care au purtat-o timp de o jumătate de oră nu putea fi socotită nici prea vioaie, nici interesantă, mai cu

seamă că nu aveau să-și spună absolut nimic. În orice caz, Kolski află că englezul este de o lună la Varșovia și că întoarcerea lui în țară depinde de unele chestiuni pentru care a venit aici. Mai află că mister Howe nu cunoaște aproape pe nimeni în afară de doamna Dobraniecka, pe care a avut onoarea să o cunoască pe Riviera franceză. Pentru amândoi soneria care anunța întoarcerea gazdei a fost o adevărată ușurare.

Nina nu era nici surprinsă, nici mirată de prezența lui Kolski. Era atât de bine dispusă, cum nu o mai văzuse Kolski demult. Și arăta cu cinci ani mai tânără. După un scurt schimb de amabilități și după câteva fraze în engleză spuse tânărului blazat, Nina i se adresa în treacăt lui Kolski:

- Sper că v-ați distrat bine în lipsa mea.
- Nu știu englezește, bombăni Kolski.
- Ah, ce păcat, vă cer scuze. Trebuie să mă schimb.

Încă o frază în engleză, împreună cu un zâmbet amabil adresat lui mister Jimmy, și dispăru în interiorul casei, iar domniile își împărtășiră cu sobrietate opiniile că doamna este o persoană frumoasă și fermecătoare.

Un sfert de oră mai târziu, Nina își făcu apariția, într-o splendidă toaletă de seară, și în același timp se deschise ușa spre sufragerie. Pe masă erau patru tacâmuri. Când s-au așezat la masă, Nina spuse, într-o doară, în polonă:

— Mare minune, bănuielile tale se adevăresc. Poate că ești vreun prooroc. Chiar astăzi a sosit căpitanul Korsak. Mi-a telefonat și l-am invitat la cină. Am sunat și la tine, cu toate că nu credeam că vei accepta să joci rolul unei cucernice. Cum nu te-am găsit, am cerut ajutor lui mister Howe.

Spunând aceste cuvinte, Nina îi întinse englezului salatierea și începu să vorbească englezește. Kolski nu se putea împotrivi impresiei că această femeie repeta cuvânt cu cuvânt același lucru acestui imbecil palid, folosindu-se în mod ordinar de faptul că ei doi nu se pot înțelege.

Chiar dacă ar fi fost așa, doamna Nina nu s-a putut bucura multă vreme de această distracție, fiindcă sosi Korsak, care vorbea excelent atât engleza cât și polona. Bănuielile lui Kolski în privința hotelului păreau să se confirme, căci Korsak a venit în același costum sport, în care fusese dimineața în piața Napoleon. Își ceru scuze pentru înfățișare și întrecându-se cu Nina la glume, mânca cu o poftă de lup. Părea să fie într-o dispoziție excelentă, dar după un timp Kolski îl surprinse pe căpitan privind-l pe englez cu o evidentă nemulțumire.

Îl se adresa foarte rar, răspundea scurt și sec la întrebări, luând o

înfățișare rezervată. La un moment dat, când mister Howe era angajat într-o discuție cu Nina, căpitanul mormăi către Kolski, care ședea alături:

— De unde a mai apărut și stârpitura asta englezească?

Kolski ridică ușor din umeri.

— Habar n-am. Îl văd pentru întâia oară.

Doamna Nina, mereu pe fază, îi auzi totuși și le explică:

— Mister Howe vizitează Polonia. E un tânăr foarte simpatic, deși poate că trădează un ușor manierism.

Korsak își încruntă sprâncenele.

— Da, e cam mult manierism în nonșalanța cu care se gudură pe lângă dumneavoastră.

— Ah, ce expresie, căpitane.

Și adăugă în engleză:

— Căpitanul găsește că e multă nonșalanță în cochetăria dumatăle.

— Este adevărat, recunosc englezul. Nonșalanța e masca mea. Dacă aș încerca să împing cochetăria până la nivelul admirației pe care o nutresc pentru dumneavoastră, aș deveni ridicol în societate din cauza excesului de zel și de servilism.

Kolski nu înțelesese nimic. De fapt nici nu-și închipuia că în cuvintele englezului s-ar ascunde vreo revelație, dar felul în care acest tânăr o privea pe Nina putea trezi serioase temeri. Un om are dreptul să privească o femeie în felul acesta numai dacă îi unește cele mai strânse legături, lipsite de orice reticențe.

Cafeaua a fost servită în hol. Aici căpitanul nu-și mai ascundea antipatia față de englez. Chiar și față de Nina devenise glacial și impertinent de politicoasă. Discuta numai cu Kolski, discuta foarte prietenos, de parcă în acest fel ar fi vrut să sublinieze diferența pe care o face între el și ceilalți. Kolski era plăcut surprins și începuse și el să-l privească tot mai insistent pe mister Howe.

În jurul orei unsprezece, Korsak se ridică trădând evident intenția de a-și lua rămas bun de la gazdă. Capul ridicat și întreaga înfățișare păreau să exprime mândria lui jignită.

— Mai rămâi, spuse Nina pe un ton neobișnuit de cald și de moale. Trenul dumatăle pleacă abia la ora douăsprezece și treizeci de minute.

— Vă mulțumesc mult, doamnă, dar aș vrea să mă mai întâlnesc cu cineva. Am unele treburi de rezolvat.

— Rămâi, te rog, repetă cu un asemenea accent și cu o asemenea privire, încât lui Kolski i se urcă sângele în obraji, iar englezul, demonstrativ, luă o revistă de pe măsuta de alături și începu să o răsfoiască.

După o lungă tăcere, căpitanul spuse:

— Dacă dumneavoastră insistați...

Cedă. Se așează și apelând la un umor artificial, adaugă:

— Dar cer drept recompensă o ceașcă cu cafea.

— O primești numaidecât, spuse și se ridică pentru a-i umple ceașca.

În Kolski totul se revolta. Dacă nu s-a ridicat imediat, a făcut-o numai pentru a nu deveni ridicol. Acum însă avea totul gândit, tot scenariul ieșirii sale. Prin urmare: se uită întâi la ceas, spune „vă invidiez că obligațiile nu vă silesc să părăsiți o societate atât de plăcută, eu din păcate trebuie să fiu la spital. Aceasta e soarta medicului”, pe urmă se ridică și își ia rămas bun.

Reuși să-și ducă la îndeplinire numai primul punct al programului, fiindcă atunci când scoase ceasul, doamna Nina i se adresă cu un zâmbet fermecător:

— Ah, dragă doctore. Am uitat complet. Soțul meu a trimis astăzi niște hârtii referitoare la spital și m-a rugat să ți le dau dumitale. Se pare că sunt pe birou în cabinet. Într-un plic albastru. Le găsești?

Scos din program, Kolski își dresе glasul și se ridică.

— Cred că le găsesc.

Când dispăru în spatele ușii salonului, dincolo de care era cabinetul, doamna Nina ceru scuze celorlalți domni în limba engleză:

— Nu sunt sigură că le găsește. Mi se pare că le-am ascuns în sertar. Mă iertați. O clipă.

Străbătu repede salonul. În cabinet îl găsi pe Kolski căutând zadarnic pe birou plicul albastru.

Nina întinse mâinile spre el într-un gest de implorare și de oboseală.

— Nu pleca. Nu mă lăsa singură cu ei. Sunt amândoi îndrăgostiți de mine și sunt gata să provoace vreun scandal.

Kolski o privi cu asprime.

— Ei de tine și tu de ei, deși la drept vorbind mi-e greu să pricep de cine ești îndrăgostită.

— Nu știi de cine?... întrebă clipind din pleoape.

Înainte de a reuși să facă un pas înapoi, Nina îl cuprinse cu brațele pe după gât și îl acoperi cu sărutări.

— Iată de cine... Iată de cine... Iată de cine... repeta în șoapte fierbinți. Am vrut să te pedepsesc pentru suspiciunile tale monstruoase și să nu te caut o săptămână. Măine... mâine vin la tine, la ora obișnuită... Iar acum, te rog, mergi la ei și ocupă-te puțin de ei. Doar nu pot accepta ca în casa mea, în casa soțului meu să se ajungă la nu știu ce scandal. Asta m-ar compromite. Înțelegeți, nu? Cred că am dreptul să

te rog să mă ajuți. Ține minte că tu ești singurul om pe care pot să-l rog să mă ajute. Nu mă refuzi, nu-i așa? Du-te, du-te la ei...

Când văzu că el ezită, adăugă:

— Trebuie să mă rujez, să-mi aranjez părul după sărutările acestea. Și să-mi revin. Cred că sunt roșie în obraji.

Trecând prin salonul întunecos, Kolski își spunea:

— Ori e diavolul abilității și al desfrâului, ori este urmărită de un concurs de împrejurări defavorabile.

În pofida așteptărilor, în hol îi găsi pe cei doi bărbați angajați într-un schimb liniștit și domol de opinii. Se vede că politețea învinsese antipatia reciprocă.

— Dacă ei ar ști, se gândea Kolski, că obiectul disputei lor îmi aparține mie...

Nici nu-și sfârși gândul că Nina se și întoarse. A început o discuție destul de vie în limba engleză, la care Kolski, firește, nu participa.

La un moment dat Nina privi ceasul și spuse:

— Ei, acum nu vă mai rețin. Mister Howe are mașină și este atât de amabil încât să vă conducă.

— Îmi pare rău dar nu pot profita de această amabilitate, răspunse zâmbind căpitanul. Prefer să merg pe jos. Mai am peste o oră până la plecarea trenului, iar noaptea este atât de frumoasă.

Și-au luat rămas bun de la Nina și au ieșit împreună. În fața vilei stătea într-adevăr mașina englezului, care se despărți de ei în grabă. Korsak și Kolski au ieșit în strada Wiejska și trecând prin Piața celor Trei Cruci s-au îndreptat spre Bracka. Mergeau în tăcere. Deodată căpitanul se opri și apucându-l pe Kolski de braț spuse printre dinți:

— Dacă n-ar trebui să mă prezint mâine la regiment, dacă nu i-aș fi dat comandantului cuvântul de onoare că mă prezint, crede-mă că l-aș bate cu cravașa peste bot pe acest gigolo, pe acest țânc pervers!...

Lăsă brațul lui Kolski și mai făcură câțiva pași.

— Dumneata... dumneata crezi, căpitane, că mister Howe e... amantul doamnei Dobraniecka?

Căpitanul pufni în râs.

— Ei, știi că ai haz! Dacă cred?! Doar e limpede! E amanta lui și se mai și teme de el!

— Ce te face să crezi că se teme? Întrebă cu vocea frântă Kolski.

— Cum ce? Doar e clar de tot. Trebuia să luăm astăzi cina în doi. Între timp a venit stârpitea asta de imbecil, iar ea nu a avut curajul să-l expedieze. De ce? Pentru că se teme de el. Ori se teme să nu-l piardă. Tipii ăștia internaționali, blazați, știu fel de fel de lucruri, dragă domnule.

Și adăugă după o pauză:

— Porcii!

Străzile erau aproape pustii. Fuseseră stinse și o parte din lămpi. După o zi călduroasă, adierile răcoroase erau foarte plăcute. Kolski însă aproape că nu observase acest lucru.

— Bineînțeles, reluă căpitanul, în ultima clipă a trebuit să te invite și pe dumneata ca să salveze situația față de mine.

— Față de dumneata? întrebă Kolski. Asta ar însemna că e și amanta dumitale.

Căpitanul îl privi ca pe un nebun.

— Ah, dar de unde. Nici vorbă, protestă indispus. O iubesc fără nici o speranță.

La sfârșit fornăi într-un fel ciudat și tăcu.

Se apropiau de Marszaikowska și căpitanul se opri, îl împunse pe Kolski cu degetul arătător în brațul stâng și-l întrebă:

— Te-ai gândit vreodată la această ciudată enigmă psihologică? Să zicem că ai o legătură amoroasă cu o femeie căsătorită. O legătură și atât. Un lucru obișnuit. Știi foarte bine că mai des sau mai rar ea trebuie să-i ofere și soțului farmecele sale. Îl întâlnești pe soțul acesta, fir-ar să fie, în fiecare zi și de fapt îl și simpatizezi. Cât de diferit arată lucrurile dacă aceeași femeie căsătorită are de-a face nu numai cu soțul, ci și cu un alt individ! Atunci ți se întorc jantele pe dos! L-ai sfâșia în bucățele pe mascul! Ce naiba poate să însemne asta? Care-i deosebirea?...

Kolski scutură din cap.

— Nu știu. Nu mă pricep la asta.

— Exact. Filozofii scriu fel de fel de lucruri despre niște critici ale rațiunii pure și despre alte bazaconii, care nu dau nimănui nimic, în loc să se ocupe de aspectele concrete ale vieții. Ei, da. Nu-ți fie teamă. Peste patru săptămâni manevrele iau sfârșit și nu i-aș dori acestui pui de cățea să-l mai găsesc la Varșovia. Dumneata însă ești un băiat antâia! Pe cuvânt! După ce mă întorc la Varșovia trebuie să ne întâlnim mai des. Joci bridge?

— Foarte slab.

— O să mai înveți. Iar acum, la revedere, că pierd trenul. Salut.

Kolski se întoarse și porni spre casă. Avea senzația că se scufundă într-o mocirlă. Dar, mare minune, greutatea acuzațiilor lui nu se îndreptau împotriva Ninei. Ea i se părea o ființă atât de mărunță și de plată, încât nu i se putea pretinde o răspundere normală, omenească, pentru faptele săvârșite. Și nici nu putea fi pedepsită. Pedepsirea ei ar fi fost tot atât de absurdă ca de pildă pedepsirea unui câine sau a unei pisici pentru că a mâncat o bucată de carne lăsată fără pază.

— Un animal. Un animal isteț și abil cu instincte primitive.

Dar în primul rând simțea o oboseală, cea mai grea dintre toate, o oboseală morală, vecină cu apatia. Și repulsie față de el însuși. Cum a putut ajunge într-o astfel de situație?! O credea pe această femeie. Dar e vina lui, fiindcă a vrut să o creadă. E numai vina lui. Ei nu-i reproșa nimic, numai lui. În aceasta consta cea mai dureroasă învățătură pentru viitor: nu trebuie să ne apropiem niciodată de o femeie, a cărei etică poate fi pusă măcar pentru o clipă sub semnul întrebării.

În aceași noapte îi scrisese Luciei:

„Mi se pare că poți trece prin mocirlă și să ieși din ea mai curat și mai bun decât ai fost înainte. Nu ești de aceeași părere? Abia acum înțeleg parabola fiului risipitor și de ce în subconștient admit mai degrabă sfințenia Mariei Magdalena decât a Teresei. Câtă nevoie am de odihnă, și fizică și sufletească. Cât îmi lipsesc discuțiile cu dumneata. Le înlocuiesc scriindu-ți sau citindu-ți scrisorile, scrisorile dumitale dragi și bune, cu fotografia dumitale în față, din care mă privesc aceeași ochi, cunoscuți, cei mai frumoși ochi din lume...”

Într-adevăr, redactarea scrisorii acționă ca un calmant asupra nervilor lui, iar când adormi era complet liniștit. Tot ce trăise cu o zi înainte și în lunile precedente i se părea acum nespus de îndepărtat, o întâmplare puțin interesantă, povestită de un străin și asta foarte demult. Acum se simțea la o sută de mile depărtare.

Într-atât o ștersese din gândurile sale pe Nina, împreună cu lucrurile legate de ea, încât nici nu i-a trecut prin minte să-i aducă la cunoștință. Așa că la ora când a auzit soneria, uitase complet că ar putea fi Nina. Când a văzut-o, nu și-a putut ascunde uimirea, pe care ea o luase drept altceva și se prefăcuse că nu observă nimic.

Îi întinse mâna cu o mișcare de om epuizat.

— Ah, îți mulțumesc foarte mult pentru ziua de ieri. Nici nu-ți poți închipui ce calvar a fost pentru mine. Încă nu-mi pot reveni după coșmarul acela.

Intră în cameră și se lăsă moale pe canapea. Îmbrăcată într-o rochiță albă fără mâneci, cu un decolteu discret, arăta ca o fetiță: naivă, capricioasă și proaspătă. Era aproape nemachiată, sau o făcea cu atâta pricepere încât bronzul, umbrele albastre de sub ochi, sprâncenele, genele și buzele păreau să aibă culoare naturală.

Kolski se uita la înfățișarea ei și nu-i venea să creadă. Pur și simplu în imaginația lui nu se asocia cu totalitatea informațiilor pe care le obținuse ieri despre ea.

— Iubitule, poți să-mi oferi o țigară? îl întrebă sesizând ceva

neobișnuit în comportarea lui. Voia să câștige timp ca să se orienteze în dispoziția lui Kolski și să adopte cea mai potrivită tactică. El însă îi întinse în tăcere pachetul cu țigări, chibritul și, așezându-se în fața ei, nu spuse nici un cuvânt.

— Spune-mi, Janek, cum s-a sfârșit ieri. Sper că nu s-a ajuns la nici un scandal între cei doi nebuni.

— Nu, nu s-a ajuns.

— Asta numai datorită ție. Nu poți să-ți închipui cât îți sunt de recunoscătoare. Întotdeauna se poate baza omul pe chibzuința și tactul tău. Ești un adevărat bărbat.

Se lăsă din nou tăcerea, apoi Kolski spuse calm:

— Ascultă, Nina. Vreau să discut cu tine serios și sincer.

— S-a întâmplat ceva?

Și luă o înfățișare uimită. Kolski scutură din cap.

— Nu acum. S-a întâmplat mereu. Numai că eu nu vedeam. Mi-am dat seama așa dintr-o dată.

Pe chipul ei se întipări suferința.

— Ah, Janek. Presimt că vrei să mă necăjești, răspunse rugător.

— Mi-am dat seama dintr-o dată, continuă Kolski. Te-am cunoscut. Nu am să te plictisesc cu cazanii, nici cu lecții moralizatoare. În primul rând pentru că nu simt nici o vocație pentru așa ceva, iar în al doilea rând pentru că ar fi zadarnice. Ești un om matur, înțelegi viața, știi foarte bine ce vrei, procedezi așa cum îți place. Ai propriul tău program de viață.

Nina se ridică și se apropie de el de parcă ar fi intenționat să i se așeze pe genunchi, dar Kolski spuse apăsător:

— Te rog. Ascultă-mă până la sfârșit.

— Dar... dar nu putem amâna... după?

Kolski zâmbi discret.

— Nu, Nina. Și eu sunt un om matur, și eu am o cale pe care o urmez, am concepțiile mele, felul meu de viață, într-un cuvânt: personalitate. Îți mărturisesc că nu pot înțelege ce te-a determinat să te ocupi de persoana mea. Posibil că n-o să fiu interesant pentru nici o femeie. Pentru tine însă în nici un caz nu posed acele valori sau lipsa de valori pe care le cauți la un bărbat.

— Vrei s-o rupi cu mine? întrebă.

— Nu s-o rup. De ce folosești asemenea cuvinte? Pur și simplu să ne despărțim. Pentru un timp scurt ne-a unit capriciul destinului sau capriciul tău, pe care eu nu-l înțeleg, dar această legătură a fost de la început o absurditate. Nu-ți fac reproșuri că în afară de mine ai mai avut și alți iubiți. E treaba conștiinței tale. Nu am de gând să te judec,

fiindcă și eu sunt vinovat. Ar fi ridicol dacă furându-i pe la spate soțului tău sentimentele și alintările, pe care i le datorezi lui, te-aș condamna din amvon numai pentru că aș fi vrut să-mi rezerv monopolul asupra acestui furt. Îți propun cinstit și rațional: să ne despărțim. Să ne despărțim nu ca o pereche de prieteni buni, ci ca niște oameni care au săvârșit o eroare și, fără resentimente, pornesc în direcții opuse.

— Nu intenționez să mă apăr, spuse Nina. Și nici să mă justific. Vreau doar să-ți atrag atenția asupra unui lucru. Asupra unui lucru pe care tu nu-l sesizezi. Ție ți se pare că ești mărinimos, dar nu ții seama de ce simt eu. Tu spui: să ne despărțim. Fiindcă pe tine nu te costă nimic. Dar nu ți-a trecut prin minte că pentru mine poate să fie o dramă?

Kolski își ridică mirat sprâncenele.

— O dramă? Poate o farsă? O farsă din multe altele.

Nina se prefăcu că nu aude și continuă:

— Ți se pare că evitând lecțiile moralizatoare și stigmatizările ești loial față de mine. Dar nu vezi că mă jignești dureros. Dacă ai nutri pentru mine măcar un dram de iubire, nu ai spune: să ne despărțim pentru că ești altfel decât doresc eu. Ai spune: fii altfel, schimbă-te, vreau să te știu așa cum te iubesc... Cred că procedezi greșit. Te ajut. Vei găsi în mine sprijin moral. Vei găsi o mână prietenească.

Kolski scutură din cap.

— Nu, Nina. Acestea sunt cuvinte goale. Eu nu vreau să mă despart de tine pentru că am aflat de alți iubii ai tăi, ci pentru că... mi-am dat seama cât de josnic e rolul de amant al unei femei căsătorite, cât de greu e să stabilești granița între ceea ce tu numești iubire, iar soțul tău ar numi-o mârșăvie.

Nina râse ironic.

— Dragul meu, prea ușor vrei să-ți asiguri asupra mea o superioritate etică.

Până acum Kolski se ferise să-i spună ceva ce ar fi putut-o jigni. De data aceasta ripostă:

— Pentru că nici nu necesită mari eforturi.

— Ești foarte amabil.

Tăcură amândoi. Nina fuma în tăcere. Kolski se juca cu cheile pe care le ținea în mână.

— Nu procedezi ca un bărbat, spuse în cele din urmă Nina.

Kolski ridică din umeri.

— Dar cum ar proceda un bărbat?

— Mi-ar cere s-o rup cu ceilalți.

Kolski negă cu o mișcare a capului.

— Nu mă înțelege deloc.
— Dar vreau să te înțeleg.
— În primul rând nu cred că ai reuși să-ți schimbi modul de viață actual. Modul de viață nu e un lucru întâmplător. Este consecința directă a naturii omului respectiv. Dar nu despre asta e vorba. Chiar dacă aş avea certitudinea că îl părăsești pe Korsak, pe englezul acela și pe alții care nu-i cunosc, nici așa nu aş mai putea fi cu tine. Nu vreau să te jignesc câtuși de puțin. Dimpotrivă, îți recunosc multe calități. Ești inteligentă, ești elegantă și frumoasă. Știu bine că despărțindu-mă de tine nu-ți fac nici un rău. Fiindcă nu ții la mine.

Îl întrerupse:

— Aprecierea aceasta lasă-mi-o mie.
— Poate să fie vorba doar de orgoliul rănit, rănit de faptul că inițiativa despărțirii a pornit de la mine. De aceea vreau să te liniștesc. Nu-mi arog nici un drept de a fi mulțumit de mine însumi. Nu văd în aceasta nici un avantaj. Dimpotrivă. Consider că în acest joc eu sunt cel care a pierdut, fiindcă tu rămâi așa cum ai fost, cum ești, eu însă sunt silit să-mi revizuiesc comportarea. Tu nu ai ce-ți reproșa, eu în schimb... Dar să nu mai vorbim despre asta.

Nina își ridică privirile și întreabă:

— Vreau să știu un singur lucru. Ai întâlnit altă femeie?
În prima clipă Kolski nu înțelese ce vrea să spună:
— Nici vorbă, Nina! O, Doamne, cât suntem de departe unul de altul!
Nina se ridică și începu să-și pună încet mânușile.
— Ei, ce să-i faci, spuse zâmbind. Nu-mi rămâne altceva de făcut decât să vă spun rămas bun.

Îi întinse mâna, pe care Kolski o sărută în tăcere. Nina se îndreptă spre ieșire. În ușa se întoarse:

— În fond ești un băiat bun.

leși înainte de a reuși el să spună ceva.

Din ziua aceea nu a mai văzut-o deloc. Trecuseră trei săptămâni. Într-o seară, tocmai își vizita pacienții de la etajul al doilea, când veni în fugă un infirmier.

— Domnule doctor. Doamna profesor Dobraniecka e jos și dorește să vorbească cu dumneavoastră.

Își închipui imediat că se întâmplase ceva deosebit. Când a intrat însă în cabinetul directorului și o zări pe Nina, s-a speriat. Era palidă, avea ochii adânc încercânați, mâinile îi tremurau.

— Ce s-a întâmplat? întreabă sincer neliniștit.

Vocea îi tremura:

— Soțul meu... Cu soțul meu e foarte grav.

— Domnul profesor s-a întors?...

— Nu. Am primit o scrisoare din Marienbad. Doctorul Hartman scrie că s-a constatat un neoplasm cerebral... Se pare că nu-i decât o problemă de luni sau chiar de săptămâni... E îngrozitor, îngrozitor...

Nu se prefăcea. Disperarea ei era sinceră. Asta era pentru Kolski o surpriză. Nina trebuie să fi ținut la soțul ei. Poate că l-a și iubit în felul ei. Avea lacrimi în ochi.

Kolski se aplecă spre ea.

— Nu vă pierdeți speranța, spuse cu tonul unui medic care-și îmbărbătează pacientul. Asemenea diagnoze sunt uneori greșite. Și apoi neoplasmele de acest tip se extirpează. Mă îndoiesc că la Marienbad nu ar exista specialiști serioși în acest domeniu.

Nina își șterse lacrimile.

— Să dea Domnul... Jerzy vrea să se întoarcă la Varșovia, dar nici nu poate fi vorba să se întoarcă singur. În timpul călătoriei trebuie să aibă îngrijire corespunzătoare. Dumneata... ai putea merge cu mine?

— Sigur că da, doamnă.

— Doctorul Hartman sugerează să-l luăm cât mai repede. Doamne, Doamne! Tocmai această grabă mă îngrozește.

— Aveți la dumneavoastră scrisoarea lui Hartman?

Negă cu o mișcare a capului.

— Aș vrea să o citesc.

— În scrisoare nu există elemente concrete. Dar ți-o pot trimite.

Kolski se gândi o clipă și spuse:

— Nu văd motivul pentru care am amâna plecarea. Trebuie doar să vorbesc cu Rancewicz. Când puteți fi gata?

— Ah, eu în orice clipă.

A doua zi dimineăta, Kolski împreună cu Nina au plecat cu acceleratul la Marienbad.

Capitolul XIII

Nu există anotimp mai frumos decât toamna, decât toamna timpurie pe întinsele pământuri bieloruse. Vântul cald și blând poartă funigeei argintii pe deasupra câmpului, a miriștilor și țelinilor. Pădurile stau tăcute, ascultând maturitatea purpurie și galbenă a frunzelor. În livezi, merii și perii despovărați de fructe își întind lenevos crengile înainte de a se cufunda în hibernare. În bățături, vrăbiile țin sfaturi tumultuoase în paiele aurii. Șirurile de cocori trag linii negre pe albastrul palid al cerului. În șuri, împlăciurile se învârt în ritm de dans, grăunțele pietroase țâșnesc din spicele stătute la soare, apoi vânturate și curate, curg șuvoi în sacii pântecoși.

Ochiul gospodarului privește bucuros agoniseala. Spinarea lui poartă cu plăcere greutatea recoltei. Gemând mai mult din obișnuință decât de efort, țăranul urcă sacii în căruță. Un munte întreg. Căluțul mic și burtos are însă destulă putere să ducă, încet și fără grabă, grăunțele la moară. Iar moara, acest monstru nesățios, mârâie blând și mestecă grăunțele tinere între dinții săi uriași. Apa cade în șuvoaie pe zbaturile roșii și iese dedesubt bolborosind înspumată. Zi și noapte secara curge în gura morii, zi și noapte șuvoiul de făină curge ridicând nori albi cu miros de pâine.

Greu e înainte de seceriș pe pământurile sărace. De aceea toamna devreme moara nu știe ce-i odihna. Oamenii au dus dorul pâinii, al pâinii negre, al pâinii înmiresmate, pe care n-au mai gustat-o de astă-primăvară.

La drept vorbind, moara n-ar trebui oprită nici duminica. Bătrânul Prokop Mielnik avea însă principiile lui și nu se abătea de la ele niciodată, cu toate că știa că Gajer din Poddubna și Szymoniuk din părțile Rakowului lucrează și duminicile. Concurența-i concurență, iar sărbătoarea – sărbătoare.

Așa că la moara lui Prokop Mielnik, duminica râșnițele amușteau. El, îmbrăcat în bluză vișinie, de sărbătoare, încinsă cu șnur de mătase, se ducea să stea de vorbă cu Wilczur. Se așezau amândoi pe prisma dispensarului. Și ceilalți locatari ai morii se foloseau de ziua de odihnă. Zonia și Olga se duceau la Bierwinty sau în orășel, Natalka o pornea furiș spre Nieskupa, unde o aștepta Sașa, un adorator de o vârstă cu ea, Donka cu Wasil se plimbau cu barca pe iaz. Acasă rămăneau numai bătrâna Agatka și Witalis care sforăia sub plop. Jemiol, ca de obicei, își petrecea după-amiaza în cârciuma lui Radoliszki. Lucia sacrifica aceste ore treburilor gospodărești. Scria scrisori cunoscuților, repara

garderoba ei și a lui Wilczur, bineînțeles, fără știrea lui.

În acest timp cei doi discutau pe prispă. Wilczur se interesa de moară, de prețurile grânelor, de ce se mai aude prin împrejurimi. Iar el îi povestea lui Prokop întâmplările mai interesante de la dispensar. Dispensarul prospera. Ca de obicei, după seceriș, oamenii își aduceau aminte că suferă de diferite boli și că pot scăpa de ele, numai să se ducă la profesor. Din donațiile lor puteau fi acoperite cheltuielile dispensarului și cele personale, fără economii prea mari; dar și fără sărăcie.

Când epuizau aceste teme, Prokop începea să vorbească despre planurile lui. Cel mai mult îl preocupa transcrierea morii și a pământului pe numele lui Wasil.

— Nu mai sunt tânăr, spunea. Cu toate că, slavă Domnului, de sănătate și de putere nu mă plâng, moartea poate veni pe neașteptate. De ce să las eu în urma mea lucrurile neașezate? Cât trăiesc toți mă ascultă, dar dacă aș muri cine știe dacă între Wasil și Olga și Zonia nu ar intra zăzania. Ferească sfântul să mai ajungă și prin tribunale și să risipească toată agoniseala mea de o viață. Atunci m-am gândit să fac așa: trec totul pe numele lui Wasil cât sunt încă în viață. Flăcăul e cinstit, n-o să-și nedreptățească el sora și cumnata, și în felul acesta averea rămâne întreagă, nu se risipește.

— Și când te gândești s-o faci? întrebă Wilczur.

— Păi mă gândesc ca să facem nunta după Bobotează și pe urmă mă duc cu el la județ și-i transcriu. Tu mă sfătuiești s-o fac ori nu?

— Sigur că trebuie s-o faci, răspunse Wilczur. Dar ia spune-mi tu mie, ești mulțumit de viitoarea noră?

— Cum să nu fiu mulțumit?! Fata parcă-i de aur, harnică, veselă, și înainte de toate, acum e sănătoasă. N-o să aducă pe lume niște sfrijiți. Ca să-ți spun drept, eu cu gândul ăsta am și adus-o de la oraș. La început chiar eram necăjit că între ea și Wasil nu se vedea nici o apropiere. Când un bărbat și o femeie trăiesc alături trebuie să se ivească și apropierea. Ei, și s-a ivit.

S-a lăsat tăcerea. Împrejur era liniște, numai dinspre moară se auzea susurul monoton al apei și trosnetul unei gaite care se așezase într-un mesteacăn de pe marginea drumului.

— E, dar cu tine cum o să fie? întrebă Prokop.

— Cu mine? se trezi Wilczur din meditație.

— Păi cum. Tu nu te supăra pe mine că te descos, dar mă tot uit și mă mir.

— Adică cum? Ce te miră?

— Păi trăiești sub același acoperiș cu fata asta. Toți văd că vă aveți

bine unul cu celălalt. Dacă ar fi vorba de altcineva, și nu de tine, oamenii v-ar vorbi de rău. Așa însă, ferească sfântul, nimeni nu se gândește la ceva rău. Doar crezi tu că numai o dată m-au întrebat oamenii: când se însoară profesorul nostru?... Eu le răspund: Dumnezeu știe. De unde să știi eu? Dar ei îmi zic: Întreabă-l... eu le răspund: Întrebați-l voi. Ce, sunteți muți?... Dar se vede că n-au curaj.

Wilczur lăsă capul în jos.

— Nici eu nu știu... Nici eu nu știu cum să fac.

Și nici nu știa. Ce-i drept, acum o săptămână era hotărât să se însoare cu Lucia, dar tocmai atunci s-a întâmplat ceva care i-a dat mult de gândit, și chiar dacă nu i-a anulat planurile de căsătorie, i le-a zdruncinat foarte puternic.

S-a întâmplat așa:

De mai multă vreme se trata aici un băiat de zece ani, fiul unui olar din Bierwinty, care căzuse dintr-un măr și suferise serioase contuzii interne. Era cel mai tânăr pacient din dispensar și răsfățatul tuturor. Până și Jemiol stătea ore-n șir lângă patul lui și-i spunea cele mai năstrușnice povești. Donka îi aducea felurite bunătăți, Lucia îi cususe o îmbrăcămintă frumoasă, iar Wilczur îl vizita mult mai des decât o impunea starea sănătății lui. Micuțul Piotrus se însănătoșea treptat. Întâi i s-a permis să coboare din pat numai câteva ore pe zi, pe urmă stătea în pat numai noaptea. Nimeni nu se grăbea să-l trimită acasă. Acasă însă era nevoie de el. Surioara lui mai mică nu se putea descurca cu cârdul de găște și într-o zi tatăl lui Piotrus a venit după el. Știrea aceasta tristă a adus-o Lucia. L-a adus și pe băiat să-și ia rămas bun de la profesor.

— Piotrus, mulțumește-i domnului profesor că te-a vindecat. Între timp eu îți împachetez lucrurile, spuse Lucia și ieși în tindă.

Băiețelul ridică mânuțele de parcă ar fi vrut să-l îmbrățișeze pe profesor. Mișcat, Wilczur s-a aplecat și l-a ridicat ca să-l sărute.

— Dar ce greu ești, spuse gâfâind și lăsându-l pe dușumea.

O clipă mai târziu intră Lucia, iar în urma ei, tatăl lui Piotrus se opri în prag. Țăranul începu să le mulțumească și să-și ceară iertare pentru necazurile pe care cu siguranță le-a făcut fiul lui.

— Nu ne-a făcut nici un necaz, spuse veselă Lucia. E cel mai cuminte băiețel pe care l-am văzut în viața mea.

Și deodată îl ridică pe Piotrus de la pământ, îl strânse în brațe și porni cu el prin încăpere.

Lucia nici nu-și dădea seama ce impresie face asupra lui Wilczur. Profesorul își mușca buzele și se uita cu tristețe cu câtă ușurință dansa ea prin încăpere cu băiețelul în brațe, cu același băiețel pe care el abia

reușise să-l ridice de la pământ. Până acum nici o întâmplare nu evidențiasse mai grăitor diferența de vârstă și de putere dintre ei.

Lucia nu sesizase și nici nu bănuise cât de dureros a fost lovit Wilczur în speranțele lui. Nici mai târziu nu-și putea explica răceala lui neîntemeiată față de ea și tristețea care începuse să-l roadă. În zadar căuta în memorie vreun cuvânt nechibzuit, vreo faptă care ar fi putut să-l jignească. Se temea să-l întrebe deschis, fiindcă știa că nu-i va răspunde, adâncind în felul acesta răceala care începuse să se strecoare iar între ei.

Wilczur simțea și mai puternic decât Lucia această fisură. Vedea cum aleargă pe scări, cum așterne paturile bolnavilor fără nici un ajutor, cum îi ridica și-i muta dintr-un loc în altul. Vedea că după o zi grea de muncă făcea plimbări lungi și cu toate că apa în iazuri era rece, se scălda în fiecare zi, înotând repede și cu abilitate, că, într-un cuvânt, era tânără, foarte tânără, într-atât de tânără încât, în comparație cu ea el trebuia să se socotească bătrân. Așa că acum, auzind întrebarea lui Prokop Mielnik, răspunse:

— Nu știu. Nici eu nu știu.

Prokop ridică din umeri.

— Dar ce-i de știut aici? Ea vrea?

Wilczur mormăi:

— Vrea, pentru că nu are încă experiență.

— Ei, dacă vrea, însoară-te. Ce treabă-i asta ca bărbatul să trăiască fără femeie?

— Dar gândește-te, Prokop, la diferența de vârstă. Ea e tânără și frumoasă, iar eu sunt aproape un moș. Ea are viitorul înaintea. De ce să-i leg eu viața?!

Prokop se enervă:

— Ei, oi fi tu om înțelept, dar vorbești prostii. Mie nu-mi vine să râd când un nerod spune prostii, dar când un om cu minte spune prostii, mă umflă râsul. Ce moș ești tu? Dacă tu ești moș, atunci eu ce sunt? Eu sunt mult mai bătrân decât tine. Și dacă, ferească Dumnezeu, moare Agata, mă însor iar.

— Vezi, tu Prokope, la voi e altceva. Voi vă luați neveste ca să aveți femeie în casă. Noi însă din dragoste, din iubire.

— Și nu-i bine, răspunse Prokop. Trebuie și pentru una și pentru alta. Tu crezi că puțini oameni în vârstă se însoară cu femei tinere? Ei, numai prin părțile noastre ți-aș socoti vreo treizeci. Și încă ceva: ce-ți lipsește ție? Oricare te-ar vrea. Tu zici că-i legi viața. Una din două: ori o să fii sănătos și o să trăiești mult, și atunci n-o să aibă de ce se plânge, ori rămâne văduvă și o să fie liberă. E limpede, nu?!

După convorbirea cu Prokop, Wilczur ezită din nou în privința convingerii sale de a renunța la căsătorie. Într-adevăr, nu-i lega Luciei viața. Doar e o femeie matură, știe ce vrea. Nu poți folosi aceeași măsură pentru toți oamenii. Poate că pentru ea ar fi o fericire, o adevărată fericire ce-i poate el oferi. O viață liniștită, așezată, o prietenie senină, o apropiere sinceră, și apoi nici nu era la sfârșitul carierei sale de bărbat.

După masă, când se pregătea să meargă, ca de obicei, cu Lucia la cimitirul din Radoliszki, se hotărî să discute cu ea deschis și sincer toate aceste lucruri și abia pe urmă să ia o hotărâre.

În ziua aceea Lucia era cam abătută. Tocmai îi răspunsese lui Kolski la o scrisoare lungă și plină de amărăciune. I se părea că doctorul Kolski intrase în niște afaceri neplăcute, că este deprimat din cauza unor lucruri despre care nu voia sau nu putea scrie. Era convinsă că dacă i-ar fi mărturisit totul sincer, ar fi putut să-i ofere un sfat sau un ajutor. Nu se îndoia nici de faptul că în cazul unui contact nemijlocit, Kolski nu ar avea secrete față de ea. Din scrisori însă nu reușea să fie întru totul sincer. Bănuia că în mijlocul grijilor și necazurilor lui era o femeie. Era sigură de asta ca și de faptul că femeia aceea nu merita dragostea lui și că nu reprezintă decât o aventură în viața lui. Cu toate acestea, Lucia simțea ceva, ceea ce nu putea numi gelozie, dar care o afecta totuși. O oarecare satisfacție îi producea faptul că în încercarea lui de a o uita, Kolski nu găsisese nimic demn, că dimpotrivă, ea, Lucia, câștigase în confruntarea cu cealaltă.

— Nu ești în cea mai bună dispoziție, observă Wilczur în timp ce mergeau pe cărarea ce șerpuia pe malul iazului. Ai avut vreo neplăcere?

— Ah, nu, negă ea. Mă cam neliniștește Kolski. Am primit o scrisoare de la el și cu toate că nu scrie explicit, îmi dau seama că are niște necazuri serioase.

— La spital?

— Nu. Sunt necazuri de natură morală. Am impresia că-i vorba de o aventură sau că s-a logodit cu o persoană care-i dă multă bătaie de cap.

— Kolski nu mi se pare un om care să se lase ușor influențat de dramele sentimentale. E un om foarte serios și de caracter.

Și-a adus aminte de ultima lor discuție și adăugă:

— Poate că singurul lui cusur e aprecierea pripită. Dar aci e și vina tinereții. Își răscumpără însă această vină prin curajul civic. E o mare calitate în vremurile noastre oportuniste. Când o să-i mai scrii, te rog să-i transmiți salutări din partea mea.

Convorbirea lor a fost întreruptă de strigăte de pe iaz. Wasil și Donka strigau din barcă spre mal. Abia acum Wilczur și Lucia îl zăriră pe Jemiol întins comod la umbra tufișurilor. Lângă el era o sticlă de votcă goală pe jumătate. Tinerii s-au apropiat și au intrat în vorbă cu el. Arătând spre Lucia și spre Wilczur, care se îndepărtau, Donka întreabă:

— Pe dumneata nu te apucă gelozia, domnule Jemiol?

— Gelozia? De ce?

— Păi, toți au fetele lor, numai dumneata ești singur.

— Draga mea broscuță. Da. Sunt singur. Singur ca un deget în nas.

Dar dacă îți închipui că îi invidiez pe alții, te înșeli amarnic.

Wasil râse zgomotos.

— Pentru că dumneata nu ești niciodată singur, domnule Jemiol. Ești întotdeauna cu sticla lângă dumneata.

— Tot norocul că sticla nu-i încă goală, dragul meu autohton, Romeo local. În caz contrar aș fi putut să ți-o transmit pe calea aerului. Ai grijă să nu aterizeze pe organul tău olfactiv.

— He, he, nu poți dumneata arunca până aici, râse Wasil și pentru orice eventualitate dădu de câteva ori din vâsle spre a se mai îndepărta de mal.

— În ceea ce privește invidia, înțelege, microcefalule, că în această sticlă nu am o singură prietenă ci o turmă întreagă. Un harem. Înțelegi? Un harem.

— Nu înțeleg, recunosc sincer Wasil.

— Ptiu, dumneata spui numai porcării, se îmbufnă Donka.

— Eu le spun iar voi aveți poftă să le faceți. Și ce sunteți voi? Un instrument involuntar al destinului care vă poruncește să fiți o funcție populator-demografică. O întreprindere la domiciliu de sporire a populației. O fabrică concesionată, înființată în scopul producerii câtorva exemplare de indigeni asemănători vouă. Trageți unul la altul cu ochi languroși, și care-i urmarea? O grămadă de scutece și câteva kilograme de carne, din care zi și noapte se aud strigăte nearticulate. În zadar v-aș chema să meditați asupra acestei probleme. Și-a pus vreunul dintre voi întrebarea răposatului Hamlet: *To be, or not to be?*... A reflectat vreunul dintre voi în goana voastră oarbă pentru perpetuarea speciei, că în fond această specie este profund abjectă? *Specia homo pseudo sapiens rusticanus*^[44] pricopsită adesea cu debilitate mintală și cu bube-n cap. Și vă întreb eu atunci: de ce naiba trebuie să continuați acest arbore genealogic al maimuțiloilor de rând, al ființelor antropoide ce populează bazinele Dzwinei și Niemenului?...

Tinerii râdeau, cu toate că nu prea înțelegeau. Pentru ei pălăvrăgeala lui Jemiol era ceva nespus de amuzant. El însă mai trase o înghițitură

din sticlă și sprijinindu-și capul cu mâna, se întinse mai comod în iarba înaltă.

— Râdeți ca să vă dovedeți apartenența la specia umană. E singurul reflex organic de care sunteți capabili, și care îl deosebește pe om de animal.

Donka protestă:

— Ba nu-i adevărat. Și animalele râd. De pildă câinele.

— Și calul, adăugă Wasil. La Nieskupa, Parafimczuk are un cal care râde ca omul.

— Să fie sănătos. N-are decât să râdă, spuse Jemiol. Dacă ați cunoaște filozofia clasică, v-aș spune că excepțiile confirmă regula și nu o infirmă. De fapt la un nivel superior râsul încetează să mai fie o manifestare a umanului. Rămâne doar zâmbetul compătimirii și al indiferenței indulgente față de lumea deasupra căreia ar trebui agățată inscripția plasată de Dante deasupra porții Infernului: *Lasciati ogni speranza!*^[45], ceea ce în polonă înseamnă: *ferfal di kacikes mit di gante pastroikies*^[46]. Așa că nu mă plângeți pe mine că umblu prin lume fără povara pe care o reprezintă tovarășia femeiei. Dacă aș avea încredere în cineva, atunci în primul rând în Weininger, care, după cum bine știți, nu a spus prea multe lucruri plăcute despre femei.

— Atunci domnul acela a fost un om rău, își dădu cu părerea Donka.

— Ai ghicit, logodnico.

S-au dondănit ei așa vreme îndelungată, când dinspre moară se auziră țipete. Trebuia să se întâmple ceva rău acolo, fiindcă țipetele erau pline de spaimă. Wasil zări primul cauza lor. Dinspre moară gonia un câine mare, gonia pe cărarea de pe malurile iazurilor. Nu era greu de înțeles ce însemnau țipetele acelea. Era un câine străin, necunoscut prin împrejurimi. Îi curgeau balele din gură și avea coada între picioare.

— Fugi, domnule Jemiol, strigă Wasil. Țsta-i un câine turbat.

— Fugii! țipă înfricoșător Donka.

Era însă mai ușor să-i spună să fugă decât să-i spună încotro. De jur împrejur era câmp deschis mai ales în direcția în care gonia câinele. Jemiol sări în picioare.

— De-aș avea măcar un băț!

— Ține! strigă Wasil și aruncă o vâslă spre mal, dar distanța era prea mare și el nu ajunse.

Câinele alerga repede. Lui Jemiol nu-i mai rămăsese prea mult timp de gândire și apucând sticla de pe pajiște, sări în apă. Din păcate nu știa să înoate și cum iazul era adânc în locul acela, a trecut o bună bucată de vreme până a ieșit la suprafață. Între timp Wasil se apropie cu barca și cum zări capul lui Jemiol îl prinse de chică, pe urmă de

guler și îl trase în barcă.

— Fir-ar să fie! blestemă Jemiol fornăind și scuipând apa. Ce treabă mai e și asta ca în plină zi de duminică senină câinii turbați să umble nestingheriți și să silească cetățenii care trăiesc în dulce fa să se cufunde în lichidul acesta oribil. Pentru Dumnezeu, ai grijă, Wasil! Uite-o, uite-o acolo. Să n-o spargi cu vâsla.

Într-adevăr, la botul bărcii apăru sticla. Din fericire era astupată și conținutul ei a fost salvat. Dar nu pentru mult timp, fiindcă Jemiol îl turnă numaidecât în stomacul său.

De iaz se apropia alergând și suflând din greu Witalis cu un drug mare în mână, dar goana lui după câine era târzie. Din povestirea lui Witalis aflară cum se petrecuseră lucrurile. Câinele venise pe drum dinspre șosea. Nu arăta deloc a turbat. S-a învățit o vreme prin ogradă și deodată a sărit la Zonia, care, din fericire, avea în mână o găleată goală. A lovit cu ea bestia în cap și așa a scăpat. Atunci câinele a sărit în lături spre Witalis, iar când doi câini din partea locului s-au năpustit la el, i-a mușcat rău de tot.

— N-avem ce face, trebuie să-i omorâm, își încheie povestirea argatul.

— Mare păcat, spuse Donka întristată.

Au tras la mal și s-au dus să vadă câinii mușcați.

În acest timp Wilczur și cu Lucia ieșiseră din cimitir și, ca de obicei, porniseră pe un drum mai ocolit, îndreptându-se spre casă, sau mai degrabă spre șosea, unde trebuiau să se despartă, fiindcă Lucia avea de gând să treacă pe la o fetiță bolnavă din Radoliszki.

Discuția despre Kolski și despre Varșovia, pe urmă despre micuța pacientă îi încurcase planurile lui Wilczur. Nu s-a ivit nici o ocazie să înceapă să vorbească despre intențiile sale matrimoniale. Ce-i drept, profesorul nu se grăbea și în fond era mulțumit că mai poate amâna această discuție.

Mergeau pe drumul ce șerpuia printre miriști. Pe marginea drumului creșteau însă tufișuri. La cotitură, sub un pâlc mai mare zăriră un câine mare, roșcat, care stătea nemișcat și privea spre ei.

— Ce seter superb, spuse Lucia.

— Într-adevăr, recunosc Wilczur. Trebuie să fi venit de curând pe aici, fiindcă nu l-am mai văzut până acum.

Se abătu din drum și întinzând mâna, spuse:

— Hai, vino aici, cățeluș, vino.

Nu reuși să-și tragă mâna la timp. Seterul, care părea atât de liniștit, cât ai clipi din ochi își înfipse dinții în mâna lui Wilczur, apoi se întoarse și porni în goană spre cimitir.

— O, Doamne, strigă Lucia. V-a mușcat. Doare rău?

Wilczur zâmbi ca să-și ascundă durerea.

— Ah, nu. O nimica toată, minți.

În realitate simțea o durere pătrunzătoare în tot brațul. Se vede că dinții câinelui atinseseră vreun nerv. Din rana aceea mică picurau stropi de sânge. Își scoase batista, își șterse mâna și spuse:

— Ce pretenții să ai de la animale, de vreme ce oamenii procedează la fel și răspund cu dinții la prietenie. Și la bunăvoință.

Lucia era îngrijorată.

— Să nu fie pe aci un strop de apă. În orice caz, cum ajungeți acasă vă rog să dezinfectați rana. Trebuie să-mi promiteți.

Wilczur râse.

— Domnișoară Lucia, e o nimica toată. De altfel pot să-ți promit că am s-o fac.

— Vă rog.

Au ajuns la șosea și Wilczur o întrebă:

— Stai mult în orașel?

— Nu, spuse scuturând din cap. Cel mult o jumătate de oră. Trebuie să-i schimb micuței pansamentul. Asta-i tot.

Își zâmbiră și se despărțiră. Wilczur porni spre dispensar, Lucia spre Radoliszki. Nu făcu însă nici câteva sute de pași că se și întâlni cu cei doi polițiști din Radoliszki. O cunoșteau demult și o întâmpinară salutând-o politicos. Le răspunse cu o înclinare a capului, iar unul dintre ei o întrebă:

— Nu ați văzut pe aici un câine mare roșcat?

Lucia se opri.

— Ba da, l-am văzut. A luat-o spre cimitir. E câinele dumitale?

— Da de unde, domnișoară. E un câine străin, turbat. A mușcat un cal în orașel și trei câini. Îl căutăm ca să-l împușcăm.

Lucia simți că tot sângele i se adună în inimă.

— Doamne Dumnezeu! șopti.

Abia acum observă că polițiștii aveau carabinele la ei.

— Prin urmare a luat-o spre cimitir? Întrebă al doilea polițist. Mulțumim, domnișoară, și respectele noastre.

Lucia își reveni. Întâi vru să alerge după Wilczur, să-l ajungă și să-i comunice știrea aceea cumplită, dar după o clipă de gândire se hotărî să alerge cât mai repede la farmacie. Pe drum începu să o chinuie teama că într-o farmacie atât de mică nu o să găsească vaccinul lui Pasteur. Și nu se înșelase.

— Domnișoară doctor, îi spuse farmacistul, singura soluție e să-l duceți pe profesor la oraș. Și asta cât mai repede. Știți și

dumneavoastră că în asemenea cazuri nu-i timp de pierdut.

Lucia se uită la ceas. Trenul de seară pleca din Ludwikowo peste o oră. Ca să ajungă la dispensar, apoi cu căruța la gară, nici nu putea fi vorba. Trenul următor pleca a doua zi la unu după amiază. Tocmai ieșea în stradă, când farmacistul o opri.

— Domnișoară, după câte știu eu, domnul doctor Pawlicki și-a comandat vaccin, fiindcă în ultimul timp au fost câteva cazuri de turbare. Poate i-a mai rămas.

— Vă mulțumesc. Mulțumesc mult, strigă Lucia și porni în fugă spre casa lui Pawlicki.

Nu l-a găsit acasă. Soția lui Pawlicki a primit-o cu ostilitate evidentă. La început nici nu a vrut să-i spună unde e soțul.

— A plecat la un bolnav. Asta e tot ce știu.

— Cum așa? Și nu știți încotro?

Ridică din umeri.

— Nu știu. Nu mă preocupă aceste lucruri.

— O, Doamne! E vorba de viața unui om.

Doamna Pawlicka o măsură pe Lucia cu o privire glacială.

— După câte știu, dumneavoastră sunteți medic. În afară de dumneavoastră mai e acolo și profesorul Wilczur. De ce mai e nevoie de soțul meu?

— Soțul dumneavoastră, îi explică Lucia, are vaccin antirabic. Profesorul a fost mușcat de un câine turbat.

— O! făcu doamna Pawlicka pe un ton care putea să însemne atât îngrijorare, cât și interes pentru senzațional.

— Doamnă, i se adresă Lucia. Soțul dumneavoastră are sigur vaccinul în cabinetul său. Sunt medic. Mă pricep la așa ceva. Dați-mi voie să caut în cabinetul soțului dumneavoastră.

— Să căutați în cabinetul lui? se revoltă doamna Pawlicka. Se poate, domnișoară?! Mă scuzați, dar așa ceva e de neconceput. Eu, cu toate că sunt soția lui, nu aș îndrăzni să fac așa ceva. Și apoi soțul meu ține totul încuiat.

— Și atunci ce să fac? Ce să fac? Lucia își frângea mâinile.

După o clipă de ezitare, doamna Pawlicka spuse:

— Așteptați puțin, s-o întreb pe servitoare. Poate știe ea unde s-a dus soțul.

Dispăru în spatele ușii. Fiecare minut de așteptare i se părea Luciei o oră. Imaginația îi aducea în fața ochilor cele mai cumplite imagini. Vaccinul va fi tardiv, profesorul moare în cele mai groaznice, în cele mai sălbătice chinuri. În chinuri care fac din om un animal sălbatic. În chinuri, în care nu-i poți aduce nici o alinare.

În cele din urmă doamna Pawlicka se întoarce.

— Soțul meu, spuse, s-a dus la moșia Kowalewo. La familia Jurkowski.

— La Kowalewo?

— Da.

— Nu știți cât e până acolo?

— Din păcate, nu știu. Cred că puteți ușor afla de la oamenii din târg.

— Mulțumesc, doamnă. Mulțumesc mult de tot. Lucia ieși în fugă. În orice caz trebuia să închirieze o trăsură. Cum aproape toți locuitorii creștini din Radoliszki, se ocupau cu agricultura, credea că nu va fi nici o greutate să închirieze o căruță care s-o ducă până la Kowalewo. Din păcate, primul gospodar căruia i se adresă o dezamăgi. Ca de obicei, în zilele de sărbătoare, oamenii duceau caii la pășune destul de departe. A doua surpriză neplăcută era faptul că moșia Kowalewo era situată la aproape șase kilometri de Radoliszki. Drumul era nisipos și putea fi străbătut cel mult la trap.

— E și un drum mai scurt, îi explică țăranul. Dar se poate merge numai pe jos. Și-i foarte periculos. Nu-s mai mult de trei verste. Două până la Muchówka, pe urmă o verstă sau una și jumătate prin mlaștini. Dacă ați vrea, pot să-l trimit pe Stas al meu.

— Nu, nu, protestă Lucia.

— Dacă vă grăbiți, puteți împrumuta o bicicletă de la Wojdyłło. Ei au două. Știți să mergeți pe bicicletă?

— Știu.

— Ei, atunci până la Muckowka puteți merge cu bicicleta. Pe urmă trebuie să mergeți pe jos prin luncă și prin mlaștini. Nu puteți merge nici cu bicicleta nici cu calul. Și trebuie să aveți grijă, fiindcă în fiecare an se îneacă cineva acolo. Uite, chiar luna trecută abia l-au scos pe Kulmaniuk. Îi rămăsese numai capul deasupra. Trebuie să aveți grijă. Iarna, când e ger, se poate trece și cu căruța, dar acum nu.

— Dar nu ai putea merge dumneata cu mine? Întrebă Lucia în grabă. Îți plătesc.

Țăranul se scărpină în cap.

— E, nu-i vorba de plată, domnișoară doctor. Dar e zi de sărbătoare. E duminică. Nu se cade.

Îi mulțumi pentru informații și alergă la Wojdyłło. Aici nu întâmpină nici o greutate. Auzind despre ce e vorba, Wojdyłło aduse numaidecât bicicleta nurorii sale. Bătrânul curelar îi datora recunoștință lui Wilczur și era sincer îngrijorat de sănătatea lui.

— Și nu vă faceți griji cu bicicleta, domnișoară doctor. Puteți s-o

lăsați la primarul Jagdziński din Muchówka. Se duce mâine noră-mea și-o ia.

Drumul până la Muchówka trecea printre niște pâlcuri de mestecăniș, iar după ploile de curând rămăseseră băltoace mari de apă tulbure. Nici nu făcuse o jumătate de kilometru și era toată stropită cu noroi. Drumul era greu și pentru că roțile se loveau de rădăcinile ieșite din pământ iar Lucia nu mai mersese pe bicicletă din liceu. Și se dezobișnuise.

Muchówka, un sat mic, se întindea pe o măgură care o ferea de inundațiile destul de dese prin partea locului. Primăvara, când se topeau zăpezile, Liwinia, un pâraiaș care străbătea mlaștinile, prefăcea lunca și crângurile în adevărate lacuri. Acum apa ei era atât de mică, încât Lucia trecând bicicleta prin vad, se udă numai până la glezne. Găsi fără nici o greutate casa primarului la care avea să lase bicicleta.

Când îi spuse că are de gând să se ducă la Kowalewo prin mlaștini, primarul își exprimă uimirea:

— Cum așa? Dumneavoastră vreți să treceți pe acolo? E primejdios. Mai cu seamă acum, când se întunecă.

— Trebuie, îi răspunse. Un câine turbat l-a mușcat pe profesorul Wilczur. Doctorul Pawlicki e la Kowalewo și numai el are medicamentul care ne trebuie.

Țăranul își plesni palmele.

— Doamne! Un câine l-a mușcat pe profesorul Wilczur?! Pe profesorul Wilczur, pe vraciul acela?

— Da, da.

— Pe cel care stă la Prokop Mielnik?

— Pe el.

— O, Doamne! Pe un așa om! Atunci dumneavoastră sunteți doctorița care lucrează împreună cu el.

— Eu sunt.

— Mare nenorocire. Sunt mulți câini turbați acum pe-aici. Mare nenorocire! Cum să vă las să plecați pe un asemenea drum. Vă înecați numaidecât. Am trecut și eu pe acolo, dar când eram tânăr. Atunci cunoșteam locurile. În fiecare an sunt alte treceri. Înțelegeți, le acoperă apa... Astăzi nu m-aș încumeta.

Căzu pe gânduri, răsucindu-și barba, apoi strigă pe cineva din casă:

— Anuska! Aleargă repede după Antoni al lui Szuszkiewicz. Fuga! Fuga că se întunecă.

Din tindă ieși în fugă o fetiță de vreo cincisprezece ani, sări cu îndemănare gardul și dispăru în tufișurile de liliaci. Așteptară vreo cincisprezece minute bune până când se întoarse pe același drum. Din

uliță veni și Antoni Szuszkiewicz cel așteptat.

Era un flăcăiandru de vreo cincisprezece ani, cu o chică albă ca inul, destul de sfrijit și cam bleg.

Își scoase șapca în fața Luciei, bolborosi „Lăudat fie” și zâmbi privindu-și picioarele desculțe. Cu toate că era sărbătoare, nu avea pe el decât o cămașă zdrențuită și niște pantaloni din zgrebeni.

Primarul îi puse mâna pe umăr.

— Ascultă, Antoni. Tu cunoști trecerea prin mlaștini?

— Cum să n-o cunosc.

— Treci până la Kowalewo?

— Cum să nu trec?

— O treci și pe domnișoara?

— Cum să n-o trec?

— Treceți până nu se înnoptează?

— Cum să nu trecem?

Primarul răsuflă ușurat și adresându-se Luciei spuse.

— Antoni ăsta e cea mai mare haimana din sat. Nu-i place să învețe, nu-i place să muncească, toată ziua bate mlaștinile după ouă de rață. Așa-i el. În schimb, nimeni nu cunoaște drumul prin mlaștini mai bine ca el. E un drum periculos, dar dacă trebuie să mergeți cu cineva atunci numai cu el. Dar așteptați puțin. Numaidecât vă aduc ceva.

Se duse până la șură și se întoarse cu un băț lung de alun.

— El poate și fără băț, îi explică Luciei, dar pentru dumneavoastră e mai bine să-l luați. Dacă se întâmplă să vă scufundați, să puneți bățul culcat, așa vă țineți mai mult la suprafață.

Lucia își exprimă cât mai călduros cu putință recunoștința și-i aminti că dacă se îmbolnăvește cineva din sat, să treacă pe la dispensar și o să primească tot ajutorul. Apoi ieși în urma lui Antoni în ulița satului. De la capătul satului drumul cobora brusc de pe măgură și la câteva sute de pași începea mlaștina.

— Mai repede, mai repede, îi spunea mereu băiatului, care se vede că nu era obișnuit să se grăbească și abia se târa.

În fața ochilor Luciei se întindea o adevărată tundră, un pustiu cu smocuri de iarbă deasă și tăioasă, pe alocuri uscată. Ici și colo înverzeau niște mesteceni pitici cu tulpini albe și răsucite, ici și colo lozia mustăcioasă țâșnea în sus cu mănunchiurile ei de ramuri galbene, din loc în loc se zărea verdele închis al desișului de trestie. Capătul mlaștinii nu se vedea. Putea să ți se pară foarte apropiat, ca și foarte îndepărtat, fiindcă era acoperit de aburii ce se ridicau din mlaștină.

Primii pași o speriară pe Lucia. Pământul se lăsa sub picioare ca o saltea elastică, lipsindu-te de senzația de echilibru.

Băiatul se opri.

— Mergeți așa cum merg eu, îi spuse flegmatic, scobindu-se în nas. Unde pun eu piciorul, acolo și dumneavoastră. Nu altundeva, numai acolo.

— Bine. O să am grijă.

— Și când mă opresc eu, vă opriți și dumneavoastră.

Lucia dădu din cap și băiatul porni mai departe.

Dacă până atunci Luciei i se păruse că merg prea încet, acum se gândea cu disperare că înaintează cu pași de broască-țestoasă. De sub iarba deasă mustea apa. Uneori, când piciorul neobișnuit cu asemenea marșuri, aluneca, se cufunda în apa aceea caldă, densă, de culoare negru-ruginie. Pe ciorapi îi rămâneau pete ruginii. Plaurii mișcători, acoperiți cu iarbă, i se păreau Luciei o pădure, o pădure deasă, scufundată, din care rămăsese la suprafață numai vârfurile copacilor. Iar ei trebuiau să calce pe acele vârfuri mișcătoare. Să calce cu multă băgare de seamă, pentru că orice pas greșit putea să însemne moarte. Lucia îi simți gustul când înfigând bățul între doi plauri constată cu groază că bățul nu întâlnește aproape nici o rezistență și cu toate că era lung de doi metri nu atingea fundul, care poate că nici nu exista.

După câteva minute o cuprinse frica. O frică paralizantă, fiziologică, de animal, în fața mediului necunoscut. În zadar își spunea că însoțitorul ei cunoaște drumul și o va trece nevătămată. Teama era mai puternică. Își mușca buzele până la sânge, ca să-și înăbușe țipetele de frică, să nu-l roage pe băiat să se întoarcă în sat.

— Trebuie să trec! repeta cu îndârjire. Trebuie să-l salvez.

Ceața joasă îl învălui răcoroasă. Acum nu se mai vedea nimic împrejur. Cu greu mai zărea mișcările siluetei în alb a lui Antoni și cei mai apropiați plauri. Mergeau ca printr-o mare lăptoasă. Deasupra capetelor, aburii se roșeau ușor de la asfințitul soarelui. Din ceață se desprindeau uneori mesteceni piperniciți, bolnavi, care păreau niște monștri ciudați, cu forme înfricoșătoare, monștri care ațineau calea celor îndrăzneți. Cu toată răcoarea, asudase de-a binelea, iar inima când se oprea de oboseală, când bătea de să-i sară din piept la cea mai mică alunecare a piciorului.

Băiatul mergea încet și Lucia putea să jure că se învârt în loc, că s-au rătăcit. Antoni se oprea din când în când, se uita după ea, zâmbea prosteste, se holba împrejur și alegând alt plaur apropiat călca pe el.

Lucia avea impresia că tot ce o înconjoară își pierduse contururile reale, că este un vis chinuitor și urât din care nu se poate trezi. Altădată îi trecea prin minte că Antoni e nebun și că pe neașteptate o va lăsa

singură, neajutorată și va dispărea în ceață.

De aceea, de câte ori îl pierdea din ochi, striga disperată:

— Antoni, Antoni! Unde ești?

Apoi simțea o nespusă ușurare când auzea în ceață vocea lui domoală și nazală:

— Aici sunt. Aici.

Și se întorcea cu o răbdare netulburată ca să-i arate drumul.

Puțin a lipsit ca teama aceasta să nu provoace un accident. Când călăuza îi dispăruse o clipă din vedere, vrând să-l ajungă, Lucia sări prea repede și prea neatență pe un plaur mic. Genunchii tremurânzi nu-i mai dădură ascultare și alunecă în apă pleoscăind zgomotos. Avea o senzație îngrozitoare, oribilă, și-a reamintit cât ai clipi tot ce știa despre mlaștini. Era scufundată până la brâu în mocirla aceea. Se lipise cu pieptul de plaur înfigându-și degetele în iarbă. Era atât de amețită, încât nici nu simțea durerea. Firele tăioase de iarbă îi crestaseră în multe locuri pielea de pe mâini.

Din fericire, în cădere, bățul se sprijinise pe doi plauri și dacă Lucia ar fi fost mai stăpână pe nervii ei, ar fi înțeles că nu o amenință nici o primejdie directă.

Tipătul ei disperat îl întoarse pe flăcăiandrul flegmatic, care, fără eforturi prea mari, o ajută pe Lucia să iasă din apă. Tremura toată și spunea:

— Nu mai pot merge. Trebuie să mă odihnesc. Trebuie să mă odihnesc.

Băiatul însă scutură din cap.

— Aici nu se poate. Dacă stăm mai mult plaurul se scufundă. Așa-i făcut el. Încă puțin și, ajungem la un loc pe care îl știu eu, acolo se poate, pentru că-i pământ tare.

Lucia se ridică cu greu. Din rochie îi șiroia o apă ruginie și plină de grăsime parcă. I se lipea de picioare, stânjenindu-i mișcările. Din fericire, locul despre care vorbea călăuza se dovedi a nu fi prea departe. Era un loc de vreo câțiva metri, acoperit cu aceeași iarbă, dar mult mai ruginie din cauza soarelui. Lucia se întinse având senzația unei nespuse ușurări. În primul rând se putea odihni, în al doilea rând se convinge că băiatul se orientează într-adevăr bine în teren și că nu se rătăcise. O clipă o încercă un gând ademenitor: de aici pot să nu merg mai departe. Pot să înnoptez aici și să mă întorc mâine pe lumină.

Se mustră în gând pentru această slăbiciune a spiritului.

— Nu. Trebuie astăzi. Trebuie să ajung cât mai repede la Kowalewo...

Deodată o cuprinse neliniștea.

— Și ce se va întâmpla dacă nu-l mai găsesc acolo pe Pawlicki?

Speriată de această perspectivă, cu toată oboseala pe care o simțea, se ridică și spuse:

— Mergem. Păcat de timp.

Băiatul nu se mișcă din loc.

— Odihniți-vă mai bine. Acum drumul o să fie și mai greu.

— Cum și mai greu? Întrebă cu o voce abia auzită.

Pur și simplu nu-și putea închipui ca vreun drum să fie mai greu decât cel parcurs până aci.

— Păi, plaurii sunt mai rari și trebuie sărit mai departe. Și uitați-vă cum sar eu. Numai că o să vă împiedice fusta. Ridicați-o!

Nu avea altă soluție. La urma urmei prezența acestui flăcăiandru de șaisprezece sau șaptesprezece ani nu o jena deloc. Își ridică poalele rochiei și le prinse în brâu dezvelindu-și coapsele până sus. Așa era într-adevăr mai comod. Băiatul o privea zâmbind.

— Să mergem, spuse Lucia pe un ton mai vioi. Se face tot mai întuneric.

În curând avu ocazia să se convingă că Antoni nu exagerase vorbind de greutatea drumului ce-i aștepta. Cu siguranță nu-i mare lucru să sari dintr-un loc de mărimea unei străchini în altul de aceleași dimensiuni, la depărtare de un metru, dar nu când între ele se negrește mocirla fără fund. Luciei i-a trebuit multa voință pentru a îndepărta de ea dorința absurdă și sinucigașă de a închide ochii în timpul fiecărei sărituri. Începu să se roage în gând. Pentru nimic altceva decât ca de pe următorul plaur să poată sări pe mal. Pe malul tare. Să simtă pământul sub picioare.

— Mai e mult, întreba neconținut cu vocea sugrumată.

— Nu mai e, răspundea călăuza cu o liniște imperturbabilă.

Pe Lucia o apucase furia împotriva omului din Radoliszki, care îi spusese că trebuie să meargă prin mlaștini un kilometru. Frumos kilometru. Era convinsă că străbătuseră cel puțin zece.

Deodată băiatul se opri și ridică un deget.

— Auziți?

Într-adevăr, în liniștea care plutea peste mlaștini, la urechile ei ajunseră sunetele unei muzici îndepărtate. Apoi desluși și ritmul. Cineva cânta la armonică o polcă.

— E Kowalewo, îi explică Antoni. La Kowalewo e nuntă. Fata fierarului se mărită cu Micko cel roșcat, care a fost anul trecut la lucru în Letonia.

Acum plaurii erau tot mai deși. Îi mai aștepta însă drum greu prin trestia înaltă. Pe marginea aceasta creștea o fâșie lată de trestie tare,

ascuțită, greu de străbătut. Prin trestie, trebuia mers prin apă până la genunchi. Picioarele se sprijineau însă cu plăcere pe fundul tare, chiar dacă era denivelat și acoperit cu rădăcini de trestie. Frunzele ascuțite le biciuiau fața, creștându-le pielea.

În sfârșit, ieșiră la mal. Era o luncă ce urca lin pe o măgură destul de ridicată, neagră de desişul copacilor. Deasupra se întindea vernilul închis al cerului scânteind de stele. Lucia se uită în urmă. O mare de ceață albă acoperea mlaștinile acelea. Înfricoșătoare. Se cutremură. Nu-i venea să creadă că tocmai străbătuse acel infern.

Acum mergeau alături pe o cărare lată, bine bătătorită. Pantofii tari de sport, ai Luciei se mulaseră de tot și gâlgâia apa în ei. Printre copaci, sus, se zăreau lumini. Sunetele armonicii se auzeau acum mai tare, și se deslușea melodia unui dans vioi. În întunericul tot mai adânc se zăreau două clădiri mari pătrate: construcțiile de pe moșie. Aici, sus, era mult mai cald.

Băiatul se opri.

— Am ajuns și la conac, domnișoară, spuse arătând cu mâna șirul de ferestre luminate din spatele copacilor.

Lucia scoase din buzunar tot mărunțișul pe care îl avea. Erau vreo zece zloți. Îi puse pe toți în palma băiatului și spuse:

— Nu e mult, dar când o să vii la dispensar la moară, o să-ți dau mai mult. Îți mulțumesc foarte mult.

— Și eu vă mulțumesc.

— Și, rămâi să dormi la argați?

— Nu, domnișoară. Mă duc acasă.

— Cum se poate? Tot prin mlaștini?

— Sigur că da.

— Nu-ți dau voie. Ar fi o nebunie. E o ceață atât de deasă și-i aproape întuneric.

Băiatul ridică din umeri.

— Eu aș nimeri și cu ochii închiși. Ce, e prima oară? Cunosc fiecare plaur. De ce să înnoptez aici?

În zadar încerca Lucia să-l convingă. În zadar îi promitea să-l ia cu trăsura până la Radoliszki. Antoni Szuszkiewicz era un flăcăiantru încăpățânat și se vede că orgoliul nu-i permitea să renunțe la drumul pe care domnișoara îl socotea primejdios. Poate că voia să o impresioneze, destul că își luă rămas bun și un minut mai târziu, dintre trestii ajunse la urechile Luciei clipocitul apei sub tălpile lui.

La conac se ajungea printr-un mic parc. Câinii erau încă legați, fiindcă deși lătrau amenințător dinspre clădiri, nici unul nu ieși în calea Luciei. Avea mare chef să se așeze pe pajiștea uscată și să se

odihnească, dar din nou o cuprinse teama că nu-l mai găsește pe Pawlicki.

Abia acum începea să simtă pe față, pe mâini, pe gât, pe picioare o mâncărime supărătoare. Mii de țânțari lăsaseră în pielea ei picături microscopice din otrava lor care, iritându-i țesuturile, provoca acum apariția unui număr imens de umflături. În mlaștini se apăraseră numai la început de aceste vietăți înfometate. Pe urmă frica și osteneala o făcuseră insensibilă la înțepăturile dureroase.

În fața cerdacului o pereche de cai stăteau înhămați la brișcă. Pe capră moțăia un argat. Lucia răsuflă ușurată, înțelese că brișca îl aștepta pe Pawlicki. Prin urmare l-a găsit aici.

Ușa nu era închisă. Intră într-o tindă încăpătoare și aici o întâmpină lătratul furios al unui cățeluș mic și pocit. Lătratul lui aduse din celelalte încăperi pe o doamnă mai în vârstă, care îi aruncă Luciei o privire mirată.

— Sunt doctor Lucia Kańska. Vă rog să-mi iertați înfățișarea, dar am venit din Muchówka prin mlaștini. Mai e aici doctorul Pawlicki?

Bătrânică își împreună mâinile.

— Doamne Dumnezeule! Noaptea prin mlaștini?

— Am avut o călăuză, îi explică Lucia. Aș putea să-l văd pe doctorul Pawlicki?

— Sigur că da. Luați loc.

Se uită cu o privire îngrijorată la rochia plină de noroi a Luciei și la husele albe și curate de pe mobilă.

— Știu eu? Poate că îmbrăcați ceva uscat?

Se întoarse și porni cu pași mărunți spre ușa întredeschisă.

— Wicek, Wicek, strigă.

În tindă intră un bărbat înalt, lat în umeri, cu fața roșie și cu păr scurt și blond.

— Dânsa e doctor Kańska, îi explică bătrânică. Închipuie-ți că a venit aici din Muckówka prin mlaștini. Acum, la vremea asta! Îmi permiteți să vi-l prezint pe fiul meu...

Bărbatul se apropie de Lucia, înclină capul și întinse mâna.

— Sunt Jurkowski. Ei, vă felicit pentru acest drum. Cunosc aceste locuri din copilărie și, pe toți dracii, nu mă socotesc un fricos, dar la așa ceva nu m-aș încumeta, mai ales pe întuneric.

Lucia zâmbi.

— Nu o vorba de nici un eroism, ci de o necesitate. De viața unui om. A trebuit să ajung cât mai repede la doctorul Pawlicki. Iar la Radoliszki n-am putut găsi, cu nici un chip, cal.

— Da. Doctorul Pawlicki e aici. Îl chem numaidecât. Mamă, ar trebui

să te ocupi puțin de domnișoara. Dar ce v-au înțepat țăntării. Ticăloșii ăștia nu au nici un respect pentru sexul slab.

Zâmbi și își duse mâna la mustăți, dar dându-și seama că în starea ei, Lucia nu era dispusă să primească complimente, spuse:

— Ar trebui să beți imediat un păhărel de votcă. Un păhărel bun de votcă de ienupăr. Altfel o să faceți febră. Mamă, trebuie să-i găsești domnișoarei niște îmbrăcăminte. Ce-i drept, Jadzia e mai înaltă, dar s-o potrivești ceva și pentru domnișoara.

Bătrânica făcu repede câțiva pași pe loc.

— Sigur că da, cum să nu.

— Vă mulțumesc foarte mult, răspunse Lucia, dar aș vrea să mă văd întâi cu doctorul Pawlicki.

— Mă duc numaidecât după el, spuse domnul Jurkowski. Stă la căpătâiul surorii mele, Jadwiga. Săraca de ea, are o criză de pietre la vezica biliară. Vezi, mamă, ce bine e că și domnișoara e doctoriță. O să vă invităm imediat și o să faceți un consult. Mamă, servește-o pe domnișoara cu votcă. Eu mă duc după doctor.

Dispăru în spatele ușii, iar mama lui aduse între timp o carafă și un păhărel. Lucia bău cu multă plăcere tot ce era în păhărel. O senzație plăcută de căldură se răspândi pe esofag și în stomac. Așa ar fi vrut să se așeze. Picioarele refuzau să-i mai dea ascultare.

— Încă un păhărel nu strică, încerca să o convingă bătrânica. Nu vă ofer nici un aperitiv fiindcă imediat o să servim cina. Până atunci dumneavoastră spălați-vă și aranjați-vă. Prin mlaștini! Doamne Dumnezeule. Și cine v-a trecut?

— Un copilandru din Muckówka, Antoni Szuszkiewicz îi spune.

— A, pușlamaua aceea. Și unde-i acum?

— A plecat înapoi. Nu am vrut să-l las, dar s-a încăpățânat. Mă tem să nu i se întâmple ceva.

Bătrânica dădu din mână.

— Pe omul rău nici naiba nu-l ia, îi spuse confidențial.

Ușa se deschise și intră doctorul Pawlicki. Până acum se cunoșteau numai din vedere. Lucia cunoștea ostilitatea lui Pawlicki față de Wilczur și implicit față de ea, și față de prezența lor în zona Radoliszki. Ce-i drept ei nu reprezentau pentru el o concurență primejdioasă, fiindcă tratau numai oameni săraci, și pe gratis, în timp ce el avea pacienți din sfera marilor proprietari, care nu beneficiau de asistența lui Wilczur, din simplul motiv că profesorul consulta numai la dispensar, iar pe la conace nu voia să se ducă. Până acum au fost numai două cazuri în care a acceptat să primească pacienți bogați. Era vorba însă de intervenții chirurgicale complicate și pacienții erau trimiși de voie, de

nevoie, chiar de doctorul Pawlicki, a cărui specialitate nu era chirurgia. Între Pawlicki și Wilczur erau vechi conflicte, ce-i drept încheiate, dar care în vremea aceea se sfârșiseră aproape compromițător pentru el. Așa că Lucia nu se aștepta la o primire amabilă.

Și într-adevăr, Pawlicki intră sobru, cu o înfățișare impenetrabilă. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, bine făcut, cu tendință spre îngrășare. Purta un costum foarte deschis, excelent călcat. Schiță o înclinare a capului și i se adresa Luciei:

— Dumneavoastră mă căutați?

— Da, domnule doctor. Sunt doctor Lucia Kańska. Colaborez cu profesorul Wilczur.

Pawlicki îi întinse o mână rigidă.

— Am plăcerea să vă cunosc din vedere și din auzite. Cu ce vă pot fi de folos?

— Toată speranța mea e în dumneavoastră. În farmacia din Radoliszki nu există vaccin antirabic și mi-e teamă că transportarea în oraș poate fi tardivă.

— Pe cine a mușcat câinele turbat? Își manifestă curiozitatea.

— Pe profesorul Wilczur.

Pawlicki nu-și putu ascunde surprinderea.

— Ah... Pe profesorul Wilczur?...

— Da. La farmacie mi s-a spus că dumneavoastră ați adus de curând acest vaccin...

— La ce oră l-a mușcat?

— Acum vreo cinci ore.

Pawlicki își umflă buzele.

— Ei, dacă e așa, nu e nici o primejdie. Profesorul Wilczur are timp să ajungă în oraș.

— Sunt însă cazuri, interveni Lucia, în care și o întârziere minimă este ireparabilă. Iar dacă dumneavoastră ați avea vaccin, v-aș fi nespus de recunoscătoare.

Pawlicki își mușcă buzele și își încruntă sprâncenele: Lucia știa că ezită, că luptă cu el însuși. Că nu se poate hotărî.

În cele din urmă Pawlicki spuse:

— Nu-mi amintesc exact. Mi se pare că mi-a mai rămas ceva. În orice caz nu îl am asupra mea, ci la Radoliszki.

— Am fost la dumneavoastră acasă. Soția mi-a spus că fără dispoziția dumneavoastră nu-mi poate da nimic. Dacă ați fi atât de amabil să-i scrieți un bilet...

Pawlicki scutură din cap.

— Nu ajută la nimic. Toate medicamentele specifice le țin închise, iar

cheia, din principiu, n-o dau nimănui.

Lucia își frângea mâinile.

— Și atunci ce mă fac?

Domnul Jurkowski tuși tare.

— Altă soluție nu-i. Doctorașul trebuie să meargă personal. Ospitalitatea e ospitalitate, cina e pe masă, dar eu înțeleg că nu am dreptul să-l rețin.

— Sigur că nu. Mare păcat, dar ce să-i faci, recunosc și mama lui.

Pawlicki ridică din umeri.

— Doctorița Kańska mi se pare că exagerează în temerile sale. O oră întârziere, sau chiar mai mult, nu-i nici o diferență.

— Atunci bine, hotărî Jurkowski. Servim cina în ritm de mazur și pe urmă plecarea!

Doamna Jurkowska o conduse pe Lucia în camera sa și acolo o sili de-a dreptul să îmbrace o rochie a fiicei ei și să se ungă cu o doctorie făcută în casă, care zicea ea că e ideală împotriva înțepăturilor de țânțari. Când au intrat amândouă în sufragerie, Pawlicki, gazda și încă un bărbat se și așezaseră la masă. Doctorul nu se adresa deloc Luciei. Era tăcut și morocănos. Cum gazda îi grăbea pe toți, cina luă sfârșit în mai puțin de o jumătate de oră, iar cinci minute mai târziu se urcau în brișcă. Surpriza cea mare a venit când domnul Jurkowski și-a făcut apariția în cerdac cu șapca pe cap și tună la vizitiu.

— Coboară, cap sec, de pe capră. Am să mân eu.

Sărind pe capră, se întoarse spre Lucia și Pawlicki.

— S-ar târî cu voi dracu-l știe cât. Mie-mi place goana cavaleriească.

Izbucni în râs și plesni din bici deasupra capetelor cailor. Brișca țâșni încât pasagerii se lăsară pe spate. Caili porniră la trap.

Era într-adevăr o goană cavaleriească. Cum mijlocul drumului și uneori tot drumul era incredibil de nisipos, încât roțile se afundau până la osie, domnul Jurkowski mergea pe marginea drumului iar acolo, unde șanțul nu era adânc, prin șanț, sau pe miriște. Lucia se ținea cu toate puterile ei de rezemătoare, Pawlicki, sărind la fiecare hârtop, blestema pe sub mustață. Caili mergeau la trap. Pawlicki răsuflă ușurat când drumul pătrunse între două ridicături cu pereți abrupti, pe care trebuia mers la pas. Aici nici temperamentul cavaleresc al vizitiului nu ajuta la nimic. Drumul acesta ținea vreo doi kilometri. Domnul Jurkowski începu să converseze cu Lucia, întrebând-o de dispensar, de ce a determinat-o să părăsească Varșovia, dacă nu intenționează să se întoarcă și, în sfârșit, dacă e căsătorită.

— Iertați-mă că întreb așa pe șleau, dar eu nu am nici un fel de maniere. Eu sunt un simplu om de la țară, ce am în gușă și-n căpușă.

Vă rog să nu mi-o luați în nume de rău.

— Nici vorbă. Nu o iau în nume de rău.

Lucia trebui să zâmbescă. Tânărul i se părea foarte simpatic. De altfel îi era profund recunoscătoare pentru înțelegerea arătată.

Încerca să intre în vorbă cu Pawlicki. Tremura la gândul că Pawlicki, chiar, dacă are vaccinul, ar putea să nu-și învingă aversiunea față de profesor și să spună că nu-l are. Trebuia să-i câștige simpatia. Nu era o sarcină ușoară fiindcă el îi răspundea monosilabic. Ședea indispus și inaccesibil.

Cum diplomația nu dădea rezultate, Lucia se hotărî să atace frontal, fără să evite delicata temă.

— Știți, domnule doctor, i se adresă după o pauză, mi se pare ciudat și de neînțeles. Mi se pare că aveți să-i reproșați ceva profesorului Wilczur.

— Nu am nimic să-i reproșez, răspunse ridicând din umeri.

— Și totuși... Mărturisesc că nu înțeleg ce anume. Vă rog să mă credeți că profesorul Wilczur vorbește întotdeauna despre dumneavoastră cât se poate de frumos. Dumneavoastră nu știți, dar e un om de o bunătate angelică.

— Nu-l cunosc prea bine, mormăi.

— Dar de ce? Credeți că v-ar aduce vreun prejudiciu?

— Dimpotrivă. Onoare, spuse înclinând ironic capul. O onoare pe care nu o merit.

Lucia lăasă să treacă neobservată ironia din vocea lui.

— La dispensar ne vin foarte des pacienți care s-au tratat și la dumneavoastră. Și aproape întotdeauna profesorul le indică să continue tratamentul prescris de dumneavoastră. Profesorul vă consideră un medic foarte bun. Când se construia dispensarul spunea că speră să vă interesați și dumneavoastră cândva de el.

— Consider că ar fi inutil, răspunse Pawlicki. Prezența domnului profesor și a dumneavoastră cred că e suficientă. De altfel nimeni nu m-a rugat să mă interesez de dispensar, iar eu nu am vrut să fiu agasant. Nu-mi place să fiu socotit un intrus.

— Vă înșelați, îl contrazise imediat. Nu vorbesc numai de mine dar și profesorul ar primi cu recunoștință colaborarea dumneavoastră.

— Îmi permit să mă îndoiesc, ripostă glacial.

— Dar de ce?

Se întoarse spre ea și o privi drept în ochi.

— Vreți să fiu sincer?

— Vă rog chiar.

— Într-adevăr, am ce să vă reproșez, și profesorului și

dumneavoastră. Ați venit aici, unde eu sunt singurul medic. Se înțelege, nu vreau să mă compar cu profesorul. El este un mare învățat, eu un modest medic de țară. Nu vreau să mă compar nici cu dumneavoastră, fiindcă practicând în instituții spitalicești din capitală ați avut cu siguranță posibilitatea să cunoașteți cele mai noi metode și mijloace de tratament. Dar m-am simțit profund lezat că dumneavoastră m-ați desconsiderat. Puteați să mă desconsiderați, dar trebuia să aveți atâta amabilitate încât să nu mi-o arătați.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Cred că e o neînțelegere! În ce fel v-am arătat desconsiderarea care nici nu ne-a trecut prin minte?

— Foarte simplu. Nu zic că ar fi trebuit să-mi faceți o vizită, dar ar fi fost suficient dacă profesorul mi-ar fi trimis un bilețel cu invitația de a-l vizita eu. Nu. Ați evitat demonstrativ orice contact cu mine. Ah, domnișoară. Am martori cât am așteptat acest gest. De atâtea ori am vorbit despre asta, cu domnul Jurkowski, nu cu altcineva. Poate depune mărturie.

— Acesta-i purul adevăr, recunosc domnul Jurkowski.

— Am așteptat. Am avut răbdare, confirmă Pawlicki. Am socotit că atâta timp cât locuiește la moară, profesorul își consideră sejurul aici ca neoficial. Când s-a răspândit vestea despre construirea dispensarului, i-am spus soției: Ei, acum cu siguranță mă invită să colaborez... Și asta am spus-o tot în prezența dumatile, domnule Wincenty.

— Așa e, așa e.

— Ei și am așteptat, am așteptat săptămâni întregi. În cele din urmă, aud că dispensarul e gata. Că trebuie să fie inaugurat. Și deodată primesc invitația. M-am bucurat sincer, dar mă uit la dată și văd că inaugurarea e fixată, că domnul profesor a binevoit să o fixeze tocmai în ziua în care eu am consfătuire la județ.

Lucia îi luă mâna.

— Vă dau cuvântul meu că profesorul nu știa nimic...

— Aș vrea să vă cred, spuse cu amărăciune.

— Trebuie să mă credeți.

— Dar toată lumea știa că plec, iar știrea aceasta ar fi trebuit să ajungă și la dumneavoastră. Trebuia pentru că înainte de plecare i-am înștiințat pe toți pacienții mei că voi lipsi din Radoliszki o săptămână și că în acest timp să se adreseze domnului profesor Wilczur sau dumneavoastră. Și ca să nu se spună că vorbesc în vânt și să vă dovedesc că dumneavoastră trebuia să știți cu mult înainte de fixarea datei inaugurării, îmi permit să vă dau șase cazuri în care pacienții, în lipsa mea, vi s-au adresat dumneavoastră pentru consultații. Prin urmare: Jamiolowski, cel cu cazanul din Wickuny, soția...

— Într-adevăr, așa a fost, îl întrerupse Lucia. Am crezut însă că dumneavoastră ați plecat intenționat, manifestându-vă în felul acesta inamiciția față da noi.

Domnul Jurkowski se întoarse pe capră și izbucni într-un râs zgomotos.

— Asta-i bună! Ei, eu întotdeauna am susținut că toate supărările, giumbușlucurile și alte marafeturi se datoresc neînțelegerilor.

Îl lovi pe Pawlicki pe umăr încât acesta se aplecă spre Lucia.

— Nu ți-am spus eu, doctore, de sute de ori: Lasă toate astea, du-te la profesor și spune-i: Ce-a fost a trecut. Să fie înțelegere și gata. Eu așa fac și, la toți dracii, n-am ieșit niciodată în pierdere. Ei, dar acum ți-nețîi-vă bine, pentru că putem iar merge ca lumea.

Într-adevăr, drumul nisipos luase sfârșit și caii porniră iar la trap pe un drum plin de hârtoape dar bătătorit. Trecură de o cotitură și zăriră luminile din Radoliszki.

Acasă la Pawlicki nu dormea nimeni. Doctorul schimbă cu soția doar câteva cuvinte, își luă din dulap necesarul, lucrurile de care avea nevoie, și se întoarse la brișcă. Cum până la moară se mergea pe o șosea excelentă, după câteva minute ajunseră la fața locului. Lucia începu să-i mulțumească domnului Jurkowski dar acesta se porni pe râs.

— Nici nu mă gândesc să-mi iau rămas bun. Nu scăpați atât de ușor de mine. În primul rând, după ce terminați, trebuie să-l duc pe doctor în orașel, iar în al doilea rând, profit de ocazie ca să vă întorc vizita și cu această ocazie să-l cunosc pe profesor.

— Cu multă plăcere. Pofțiți, vă rog.

În pofida previziunilor Luciei, Wilczur știa că acel câine care l-a mușcat era turbat. Polițiștii au reușit să ucidă nefericitul animal chiar pe malul iazului, unde se întorsese de la cimitir. Profesorul l-a văzut și nu avea nici cea mai mică îndoială că e vorba de turbare. Și-a dat seama și că Lucia nu s-a întors, fiindcă a plecat în căutarea vaccinului antirabic.

L-a întâmpinat cordial pe Pawlicki și aflând că printr-o întâmplare avea acasă vaccinul, îi mulțumi călduros că a binevoit să se deranjeze personal.

După administrarea vaccinului, de care se ocupă Pawlicki împreună cu Lucia, a fost nevoie să i se schimbe pansamentul. Mușcătura nu era deloc ușoară. Brațul stâng se inflamase până la cot, palma era foarte umflată iar două degete inerte. Nu exista nici o îndoială că fusese atins un nerv și câteva vase sangvine.

— Oricum, hotărî Pawlicki, trebuie să vă duceți în oraș. Vedeți și

dumneavoastră că în afară de tratamentul cu vaccin antirabic poate să fie nevoie de o intervenție chirurgicală. Colega Kańska e internistă, iar în ceea ce privește calitățile mele de chirurg, și aici se sili să zâmbească, dumneavoastră aveți o opinie formată.

— Nu trebuie să te superi pe mine, colega. Fiecare dintre noi are specialitatea lui. Văzând rețetele dumitale trebuie să spun că am o deosebită considerație pentru moderația pe care o dovedești în administrarea medicamentelor radicale.

Pawlicki se înroși ușor.

— E o onoare deosebită pentru mine să aud cuvinte de apreciere din partea dumneavoastră, domnule profesor.

Wilczur râse.

— Colega dragă, să lăsăm onoarea. Dar în ceea ce privește considerația, cea mai bună dovadă e faptul că mă supun indicației dumitale și mâine plec la oraș.

Lucia se duse să se ocupe de ceai. Samovarul mai era cald. Trebuia doar să mai pună niște cărbuni și să-i aprindă cu ajutorul unui mic burduf. În timpul acestei operații simți o ușoară amețală. Surprinsă de acest simptom, își luă pulsul. Nouăzeci și șase.

— Am febră, își spuse.

Nu avea însă timp să-și măsoare temperatura. Îndată după ce serviră ceaiul, Pawlicki și Jurkowski începură să-și ia rămas bun.

— Dacă-mi permiteți, în timpul absenței dumneavoastră am să trec pe aici să o ajut pe colega Kańska.

— Vă voi fi foarte recunoscător. Nu numai în absența mea, întotdeauna sunteți binevenit.

— Poate că în felul acesta, spuse Pawlicki râzând, mă mai reabilitez și eu. Sunt socotit un lacom și un spoliator. Vreau să dovedesc că nu e adevărat. Vă rog să mă credeți că am mulți pacienți care nu plătesc. Nici nu se poate altfel într-un ținut în care sunt atâția oameni săraci.

După ce au plecat, iar Wilczur s-a dus și el la culcare, Lucia își măsură temperatura. Avea treizeci și opt cu câteva linii. Drumul prin mlaștini nu putea să nu lase urme. Nu se neliniști însă prea mult. Înainte de culcare luă o doză mare de aspirină și căzu imediat într-un somn adânc, de piatră.

A doua zi se trezi cu febră. Cu toate acestea se sculă. Nu numai că așteptau pacienții, ca de obicei, dar trebuia să se ocupe de cel mai important lucru, de expedierea lui Wilczur la gară.

La șapte dimineața Wańka cel gras era înhămat la brișcă. Îl ducea Zonia, fiindcă nici unul dintre bărbați nu-și putea lăsa treburile de la moară. Lucia pregăti valiza lui Wilczur, care primea bolnavii și cu mâna

bandajată. Pe la opt, după micul dejun, profesorul se urcă în brișcă.

— Îmi pare nespus de rău că vă duceți singur, îi spunea Lucia, dar nu-i pot lăsa pe toți acești bolnavi fără îngrijire.

Wilczur o privi atent.

— Dumneata nu ai cumva febră?

Negă cu hotărâre.

— Nici vorbă. Sunt emoționată.

— Ai grijă cel puțin să nu te îmbolnăvești, spuse sărutându-i mâna.

— O să-mi fie dor, șopti Lucia, ca să nu audă Zonia. Și vă implor să-mi scrieți.

— Bine, bine...

— Dacă nu primesc scrisoare în fiecare zi, nu am să rezist și vin la oraș. Cred că această amenințare e destul de grăitoare ca să vă determine să-mi scrieți.

Zonia, care se răsucea nerăbdătoare lângă Wilczur, le întrerupse discuția:

— Dacă trebuie să ne oprim și în Radoliszki la doctorul Pawlicki ar trebui să plecăm.

— La revedere, strigă Wilczur.

Brișca a trebuit să se mai oprească și în fața morii, fiindcă toată familia lui Prokop Mielnik, cu el în frunte, a ieșit să-și ia rămas bun de la profesor.

— Drum bun și să vă întoarceți sănătos.

Într-adevăr, Wilczur voia să treacă pe la Pawlicki, în primul rând ca să-i mulțumească pentru amabilitatea de ieri și într-un fel să-i întoarcă vizita, în al doilea rând să-l roage să-și respecte promisiunea și să treacă pe la Lucia, care nu avea nici un ajutor.

Pawlicki și soția lui tocmai luau micul dejun. Abia în timpul discuției de aici a aflat el de drumul prin mlaștini pe care l-a făcut Lucia până la Kowalewo.

— Știu de la localnici că trecerea prin mlaștini e aproape imposibilă, spunea Pawlicki. De altfel astăzi avem și dovada acestei afirmații, o dovadă foarte tristă.

Făcu o pauză și adăugă:

— Domnișoara Kańska a fost condusă de un tânăr din Muchówka, un anume Szuszkiewicz, socotit cel mai bun cunoscător al terenului. A condus-o cu bine. Pe urmă a pornit singur înapoi pe același drum. A pornit, dar până acum nu s-a întors. Și nu se va mai întoarce niciodată.

Capitolul XIV

Lucia nu a aflat de moartea lui Antoni Szuszkiewicz nici în ziua aceea, nici în ziua următoare. În timp ce bandaja bolnavii în cabinetul ambulatoriului a simțit din nou amețeală, dar o amețeală mult mai puternică decât cea precedentă. Abia a reușit să acopere rana unui pacient cu tifon și să-i spună Donkăi să-l bandajeze ea. A ajuns în camera sa sprijinindu-se de pereți. Speriată, Donka alergă după Jemiol care, luându-i Luciei temperatura, se sperie și el. Mercurul termometrului depășea patruzeci de grade. Se apucă să facă și el ce știa.

În primul rând îi dădu Luciei să bea o fiertură de plante, pe care profesorul o administra bolnavilor pentru scăderea febrei, pe urmă îi porunci Donkăi să o dezbrace și să o culce în pat. Cunoștințele lui medicale nu mergeau însă mai departe, așa că se așează lângă pat și se mulțumi să alunge muștele.

Din fericire, după-amiază devreme, veni doctorul Pawlicki. Jemiol îi ieși în întâmpinare:

— Cinstite esculap, asupra noastră s-au abătut cele șapte plăgi ale Egiptului. Bătrânul meu prieten a fost mușcat de un câine, la farmacie s-a terminat spirtul, iar domnișoara Lucia zace inconștientă, cu febră mare. I-am administrat un decoct din niște plante contra febrei, dar nu scade sub patruzeci. Vedeți dumneavoastră ce-i cu ea. Sper să nu fie nimic grav, în pofida temperaturii ridicate.

Doctorul Pawlicki consultă bolnava și ajunse la convingerea că febra a apărut pe fondul unei răceli și a epuizării nervoase.

— Domnișoara Kańska are inima sănătoasă, îi explică lui Jemiol, drept urmare, nu cred că vor apărea complicații deosebite. În câteva zile se va reface. De altfel eu voi trece zilnic pe aici.

Și își respectă promisiunea. Zilnic, după consultațiile lui obișnuite din Radoliszki, venea la dispensar, unde nu numai că se interesa de starea sănătății Luciei, dar se ocupa și de pacienții de aici.

După cinci zile, Lucia își recapătă cunoștința. A vrut să se ridice, dar era atât de slăbită încât nu reuși nici să se îmbrace. A făcut-o abia a doua zi. Era într-o zi de duminică și venise s-o viziteze domnul Jurkowski.

Știa de la Pawlicki de boala Luciei și venise cu un buchet uriaș de flori.

— Ah, cred că ați avut multe necazuri cu florile acestea, îi spuse Lucia mulțumindu-i. E un gest foarte frumos din partea dumneavoastră.

— Ce gest frumos?! Boala dumneavoastră, fir-ar să fie, e în parte și vina mea. Iar dacă nu a mea, atunci a bunicilor și străbunicilor mei, fiindcă s-au așezat în Kowalewo. Dumneavoastră nu știți că mlaștinile acelea mizerabile aparțin de Kowalewo. Mi-am bătut de multe ori capul cum să desec acele mlaștini. Am adus și ingineri care au umblat, au dat din cap, au măsurat și a ieșit un mare fâs.

Se porni pe un râs puternic, se lovi cu palmele peste genunchi și adăugă:

— Au luat câte cinci sute de zloți și s-au dus dracului. În schimb, noroiul cum a fost, așa a rămas.

Vorbea tare, râdea cu toată gura. Toată casa se umpluse de bubuitul vocii lui baritonale. Când se mișca prin cameră se părea că-i gata, gata să răstoarne toate obiectele. Vocea și persoana lui umpleau dispensarul.

Cum venise direct de la slujba din Radoliszki și era vremea prânzului, Jemiol se îngriji să nu lipsească votca de la masă. Și într-adevăr nu a lipsit. Domnul Jurkowski s-a dovedit un bun camarad. Prânzul se terminase de mult, iar ei doi se cinsteau în continuare. Simțindu-se obosită, Lucia își luă rămas bun și se întinse în pat. Îndată ce ieși, Jurkowski se aplecă spre Jemiol și-i spuse în șoaptă, de se auzi perfect pe o rază de douăzeci de metri în jurul casei:

— Dom'le, ce femeie extraordinară! Așa femeii ar trebui să se nască și din piatră seacă.

Jemiol încuviință sobru.

— Nu am nimic împotriva acestui gen de nașteri, cinstite agrarian, deși cred că ele ar prefera să se nască în condiții mult mai prielnice.

Domnul Jurkowski își încruntă sprâncenele curios:

— În condiții mult mai prielnice?

— Si, signore. În sănătatea cavalerilor.

Băură și domnul Jurkowski întrebă sobru:

— Dumneata ești cavaler?

— Da. Dar nu de la Malta.

— Dar știi dumneata că eu m-am săturat de burlăcie? Mă apropii de patruzeci, e timpul. E timpul.

— Și de ce nu te-ai căsătorit până acum?

— Tocmai din cauza timpului. N-am avut timp. E de râs, dar acesta-i adevărul. Fiindcă, uite, domnule dragă: întâi a fost războiul. Omul nu se gândește la așa ceva. Pe urmă mă întorc eu la Kowalewo și găsesc totul ras. Totul ars până-n temelii. Iar temelii le-au furat țăranii. Cum se spune, n-aveai de ce te agăța. Cum să te însori? E greu să-ți iei nevasta, s-o așezi, dom'le dragă, sub păr și să-i spui: stai aici, iubito, și

așteaptă până clădesc eu casa și-ți scot o bucată de pâine din țelina asta. Când m-am apucat să-mi refac gospodăria, apoi din zori și până-n noapte n-am mai cunoscut odihna. De bine ce am pus puțină ordine a venit criza. Mă gândesc eu: ce naiba? Orice s-ar întâmpla, oamenii tot or să mănânce. Pământul tot trebuie să dea ceva din el. Câțiva ani însă nu a dat. Un metru de secară sau un funt de câlți – totuna. Știi și dumneata.

Jemiol confirmă.

— Știu, știu. Ce-i drept secară n-am cultivat, în schimb am avut plantația de câlți.

— Cum așa? se miră domnul Jurkowski.

— Foarte simplu. Câlți pe cap. După cum vezi *Cincinatus*, plantația nu prea rodește. Crescența-i slabă.

— Ho, ho, ho! pricepu domnul Jurkowski. Adică chelești? Ha, ha, ha! Dar știi că ai haz! Ce ziceam eu? Aha. N-aveam vreme de însurătoare. Și ca să-ți spun drept, pământul de pe aici nu-i prea bogat în fete. Cele care au fost s-au măritat. Te duci la un vecin, la altul, toți sunt însurați. Fiecare are în casă femeie, copii...

— Născuți din piatră seacă, răspunse Jemiol.

— Născuți din piatră seacă, repetă automat domnul Jurkowski, apoi dându-și seama de păcăleala camaradului său, izbucni din nou în râs. Dar știi că ești un varșovian rău de gură. Bată-te să te bată, dom'le dragă!... Dar dumneata n-ai fost niciodată însurat?

— Niciodată, scutură Jemiol din cap.

— Și nu te-a tras niciodată să te-nsori?

— Ba da. Odată m-au tras doi tipi să mă-nsor cu sora lor.

Domnul Jurkowski îi făcu cu ochiul un semn complice.

— Chiar așa te-ai aventurat?

— Dacă asta se poate numi aventură, *carissime*.

Au discutat așa până s-a lăsat întunericul, când oaspetele a început să se pregătească de plecare. Cum el își tot dregea glasul, întârziind și uitându-se împrejur, Jemiol îi sugera:

— Poate că vrei să-ți iei rămas bun de la domnișoara Lucia?

— Da, exact. Dacă se simte destul de bine și dacă nu doarme.

Lucia nu dormea, dar și-a luat rămas bun prin ușa întredeschisă, iar după plecarea lui, i-a spus lui Jemiol:

— Ce om drăguț. E atâta prietenie în el și e de o simplitate emoționantă, cum numai o inimă sinceră și bună poate fi.

— Adevărat, confirmă cu viclenie Jemiol. Și apoi frumusețea, umerii lui Hercule, bicepșii lui Titan, grumazul unui zimbru, fantezia lui Kmicic^[47]! He, he! Sărmanul meu prieten!

Lucia se miră.

— De cine vorbești?

— De prietenul meu. De Wilczur. Nefericitul stă în spital, în oraș, și nici prin minte nu-i trece că Penelopa a uitat să mai destrame noaptea pânza, că, dimpotrivă, noaptea visează, dar nu-l visează pe el, nefericitul de Odiseu!...

Lucia se înroși ușor și râse.

— Ce prostii vorbești?!

— O, vai ție, vai, Odiseu, se lamenta Jemiol. Adevărat îți zic ție, mai puțin primejduit erai atunci când mulțimea de pețitori pândea inima Penelopei tale, decât acum când e numai unul! Unul, dar cine! Statura lui Zawisza Czarny^[48], mustața lui Leszek Bialy^[49] fir-ar să fie ei, și așa mai departe. Se duce acum la Kowalewo acela al lui, șfichiuiе caii cu biciușca, fluierând mulțumit, iar pe urmele lui aleargă gândurile și suspinele frumoasei Dulcinee din Toboso. Gonește, cavalerie, iute, la întrecere cu vântul! E o întrecere la capătul căreia nu vei fi gonit.

Distrată, Lucia râdea cu poftă.

— Slab profet.

— Slab?... Vreți să spuneți *nemo profeta*^[50] în dispensarul lui? De-ar fi mincinoase prorocirile mele!

— Te asigur că nu se pot adeveri, spuse apăsător.

— Iar mie mi se părea că acest *agricola* v-a cucerit inima de la prima vedere.

— Într-adevăr, mi-a cucerit-o, dar nu în sensul la care te gândești dumneata.

— Dar știți că în modul cel mai evident el vă trage clopotele. Aceasta e o curte după toate regulile tradiției de la țară.

Lucia dădu din mână.

— Eu sunt mai convinsă că și de data aceasta te înșeli.

— Pun pariu pe toată averea mea, se încapățâna Jemiol. Și cine știe dacă nu-și atinge scopul?! Cine știe?! Cu răbdare și prin muncă... O să vedeți că ne va vizita tot mai des.

Jemiol nu se înșelase. Într-adevăr, aproape că nu era zi fără vizita domnului Jurkowski. Venea sub diferite pretexte. O dată fiindcă îi era în drum spre niște cunoștințe. O dată pentru că avea de rezolvat niște lucruri în târgușor, altă dată ca să aducă niște alimente oferite spitalului de mama sa. Pretextele nu erau nici prea ingenioase, nici prea transparente. O puneau însă pe Lucia în imposibilitatea de a începe o discuție deschisă cu el. Când domnul Jurkowski nu a mai avut idei pentru a inventa pretexte, a spus deschis:

— Nu mai am prea mult de lucru și cum am muncit atâta un an

întreg, am și eu dreptul să mai respir. Când mă duc la vecini, după cum știți, conversația nu e prea variată. Se tăifăsuiește despre treburile vieții cotidiene, despre secară, despre vaci, despre servitori. Așa că iertați-mă că vă calc, dar îmi face plăcere să stau aici măcar o oră.

Ce-i drept ora se întindea la câteva ore, dar nu era chip să i se spună că deși vizitele lui îi fac plăcere și Luciei, ele nu pot duce la ceea ce se așteaptă el. În discuțiile cu ea, domnul Jurkowski nici nu pomenea de așa ceva. Se vede că în pofida temperamentului și sincerității sale, nu făcea parte dintre oamenii agresivi și prefera să cerceteze întâi terenul ca să nu se expună la un refuz jenant.

Așa stăteau lucrurile până când într-o zi spre seară, profesorul Wilczur se întoarse pe neașteptate. Tocmai stăteau la un ceai, când au auzit o căruță apropiindu-se. Înainte ca Jemiol să fi reușit să iasă în cerdac, Wilczur intră în tindă. Lucia și domnul Jurkowski îl întâmpinară cu strigăte de bucurie. La lumina lămpii arăta sănătos și așa cum îl știau.

Poate că mai slăbise puțin și era mai palid, dar asta se putea pune pe seama trecerii bronzului de la țară. Abia când s-a așezat la masă, Lucia a observat că profesorului îi tremura mâna stângă, tremura neconținut, iar tremurul se amplifică ori de câte ori încerca să țină cu ea furculița sau lingurița.

Lucia simți lacrimi în ochi. Ca să și le ascundă, se ridică și se duse în camera sa. Aici nu trebuia să-și înăbușe plânsul. Fără îndoială că atât Jemiol cât și domnul Jurkowski observaseră tremurul mâinii, dar numai ea înțelegea tot tragismul situației: chirurgul Wilczur nu mai exista. Cele mai precise mâini, cărora sute și mii de pacienți le încredințau viața lor, deveniseră un aparat stricat, un aparat inutilizabil. De-acum înainte nu mai putea face singur nici o operație mai dificilă. Ce-i drept, multe dintre ele nu necesitau utilizarea ambelor mâini și pot fi realizate cu asistența altui medic, dar pierderea parțială a controlului asupra mâinilor trebuia să fie pentru Wilczur o lovitură teribilă.

Lucia nu s-a putut stăpâni multă vreme. Doar era medic și înțelegea că tremurul mâinii nu putea fi o manifestare trecătoare. În cazuri excepționale asemenea afecțiuni pot fi înlăturate cu ajutorul razelor și electroterapiei, adică a unor tratamente pe care nu le puteau face aici fiindcă nu posedau aparatele necesare. Cu siguranță că medicii nu i-ar fi dat drumul lui Wilczur dacă ar fi considerat afecțiunea curabilă. El însuși ar fi rămas acolo chiar și pentru cel mai îndelungat tratament, numai să nu-și piardă capacitatea de chirurg. Prin urmare, starea lui era disperată. Se putea bănui că dinții câinelui turbat au atins unul dintre cei mai importanți nervi și că nu mai era nimic de făcut.

Când s-a întors, domnul Jurkowski își luă rămas bun. Apoi se duse și Jemiol la culcare. Au rămas singuri. Wilczur îi zâmbi cu tristețe.

— Vezi, domnișoară?...

Și întinse spre ea mâna tremurândă. Într-o răbufnire de tandrețe și de compătimire îi luă mâna și începu s-o acopere cu sărutări. Se vede că Wilczur era prea zguduit ca să se mai poată apăra.

— Și închipuiește-ți, domnișoară Lucia, vorbea cu o voce șoptită, închipuie-ți că nu s-a putut constata atingerea nici unui nerv. Nu e nici o întindere musculară... Am încercat acolo totul. Erau specialiști foarte buni. Au apreciat, iar eu înclin spre opinia lor, că nu mai e nimic de făcut. Am observat că în mare măsură depinde de starea psihică. Cu cât sunt mai iritat sau mai nerăbdător, cu atât tremurul este mai puternic. În schimb, noaptea în timpul somnului, dispare complet.

Lucia îi strângea mâna între palmele ei, de parcă ar fi vrut ca prin strângerea aceea afectuoasă să-i înăbușe tremurul.

— Nu-i nimic. Nu-i nimic. Nu vă întristați. Nu uitați că eu voi fi întotdeauna lângă dumneavoastră. Nici până acum nu ați făcut singur toate operațiile. În atâtea cazuri au fost suficiente diagnosticul și indicațiile dumneavoastră.

Wilczur îi mângâie părul.

— Știu, știu, dragă domnișoară Lucia. Există infirmități și mai grave decât aceasta. În cele din urmă cine ar putea fi mai obișnuit decât mine cu infirmitățile... O să ne descurcăm noi.

A doua zi dimineața veni doctorul Pawlicki, care aflase de întoarcerea lui Wilczur. Era și el zguduit de starea mâinii profesorului și spuse parcă în treacăt:

— Ce-i drept, eu nu am avut fericirea să beneficiaz de cursurile și de clinica dumneavoastră, dar acum, în marea mea obrăznicie vreau să merg până acolo încât să mă folosesc de prezența dumneavoastră aici și să-mi completez săracele mele cunoștințe din domeniul chirurgiei. Cunoscându-vă bunătatea, cred că nu veți refuza să-mi dați sfaturi și să-mi permiteți să lucrez sub conducerea dumneavoastră.

Wilczur îl privi cu seriozitate.

— Nu, colega. Chiar îți voi fi recunoscător. De obicei intervențiile mai dificile le facem dimineața. Treci în vremea asta pe aici.

— Mă voi strădui să nu scap nici o ocazie, spuse Pawlicki înclinând capul.

Într-adevăr, începu să treacă aproape zilnic pe la dispensar și făcea operații sub îndrumarea sau cu participarea lui Wilczur. Cum nu avea prea mulți clienți, își putea permite să lucreze fără plată. Mai ales datorită căsătoriei, avea o situație materială bună și nu era nevoit să

alerge după câștig.

În afara lui, domnul Jurkowski vizita în continuare dispensarul. Wilczur nu putea să nu observe care este obiectivul principal al vizitelor sale. Și chiar dacă știa că Lucia îl privește pe acest tânăr moșier doar cu o simpatie obișnuită, o întreabă odată:

— Cum îți place domnul Jurkowski?

Lucia s-a uitat la el mirată.

— Întrebarea aceasta are vreun sens?

Wilczur se zăpăci.

— Ei, nu. Mi s-a părut că vine aici în primul rând pentru dumneata.

Lucia ridică din umeri.

— Se poate. Dacă sunteți nemulțumit, nimic mai simplu decât să i se dea de înțeles că vine prea des.

— Dar de unde! se revoltă profesorul. E un om foarte drăguț. Și apoi, dumneata de ce să te plictisești? La vârsta dumitale și așa e un mare sacrificiu să stai în pustiul acesta, departe de orice distracții și petreceri. Trebuie să ai și dumneata societatea dumitale.

Îl privi cu un zâmbet afectuos.

— Dumneavoastră știți cel mai bine că nu duc dorul distracțiilor, iar societatea dumneavoastră mă satisface pe deplin.

Nu era ea chiar atât de sinceră în ceea ce spunea, dar poate că nici nu-și dădea seama. În fond erau momente când se cam plictisea. Dacă atunci nu veneau nici domnul Pawlicki și nici Jurkowski, se apuca de scrisori, iar scrisorile acestea erau mai lungi ca de obicei. Avea și motive să poarte o corespondență mai întinsă. Kolski îi scria aproape zilnic, iar tonalitatea scrisorilor lui era tot mai tristă. Nu era greu de bănuir, că se lăsase pradă unei melancolii, iar Lucia se considera obligată să-l încurajeze și să-i trezească pofta de viață.

Cu toată simpatia pe care i-o purta domnului Jurkowski, în urma discuției cu Wilczur se hotărî să vorbească cu tânărul moșier și să-i dea clar de înțeles că vizitele lui la dispensar nu pot avea urmările la care el se așteaptă. Întâmplarea însă a făcut că într-o după-amiază Jurkowski a venit împreună cu sora lui. Era o domnișoară cam trecută, cu o înfățișare plăcută, dar bolnăvicioasă. Venise cu o invitație. De ziua numelui ei, la Kowalewo se organiza un bal iar bătrâna doamnă Jurkowska îi invita cu insistență pe Wilczur și pe Lucia. Profesorul când a auzit a râs copios.

— Dragii mei! Eu și balul! Eu nu mai țin minte de când nu am mai fost la un bal. Și nu am mai dansat de pe vremea studenției. Ce să fac eu acolo?!

— Nu ne puteți refuza, interveni domnișoara Jurkowska. La bal o să

fie multe persoane mai în vârstă și care nu dansează... Iar mama vă roagă atât de mult... Ar vrea să vă cunoască. Atâtea a auzit despre dumneavoastră. Și de la fratele meu, și de la oameni...

— Dar eu nici frac nu am, se apăra Wilczur.

Se dovedi că nici fracul nu constituia un impediment, fiindcă aici rareori cineva folosea costume atât de festive la petrecerile din vecini.

Wilczur se uita la Lucia, de parcă ar fi așteptat de la ea ajutor. Surprinzător însă, Lucia se alătură asediatorilor:

— Dacă într-adevăr costumația de bal nu e obligatorie, am putea primi invitația.

Îi zâmbi domnișoarei Jurkowska și adăugă:

— Nici eu nu am mai dansat de foarte mult timp, și atâta îmi place dansul.

— Atunci ce să ne mai răcim gura, spuse domnul Jurkowski izbindu-se cu palmele peste genunchi. Înseamnă că sâmbătă la șase trimit trăsura după dumneavoastră, și treaba-i gata.

Wilczur nu se mai opuse. Nu avea dreptul să o lipsească pe Lucia de plăcerea de a dansa, iar fără el știa că nu s-ar duce. Că pentru ea nu era o plăcere oarecare s-a convins a doua zi, când a găsit-o descosând o rochie. Cu ajutorul Donkăi, Lucia se apucase să-și transforme rochia de vizită pe care o purtase la Varșovia în ceva ce putea să semene cu o toaletă de bal. Era atât de preocupată, încât abia observase intrarea lui Wilczur.

— Cred că dacă mai luăm de aici vreo trei centimetri, îi spunea absorbită Donkăi, și dacă o încrețim aici, atunci faldurile o să cadă bine...

Își drapa rochia lipind-o de șolduri și de umeri.

— Cad foarte bine, spuse Wilczur zâmbind înțelegător.

— E într-adevăr bine? Întrebă cu seriozitate.

— Draga mea domnișoară, dacă eu m-aș pricepe măcar o fărâmbă...

Donka îngenunche în fața Luciei și trăgând de rochie în jos, spuse:

— Dacă am mai da drumul la tiv vreo doi centimetri o să fie și lungimea tocmai bună.

Wilczur își dresе glasul.

— Hâm. Când terminați, vă rog să-mi dați de știre.

— Bine, bine, spuse visătoare Lucia. Terminăm numaidecât.

Wilczur ieși și se așeză în pridvor alături de Jemiol care era ocupat cu răsucirea țișărilor. Înainte nu se ocupa de așa ceva. Wilczur își răsucea singur țișările, iar Jemiol lua din cutia lui atâtea câte îi trebuiau. După întoarcerea profesorului, tremurul mâinii îl împiedica și în această activitate. Într-o zi Jemiol a observat acest lucru și de atunci a preluat

el această funcție.

Înainte, văzându-l pe profesor răsucind țiğările, spunea:

— Iată un amănunt caracteristic omului. Grijă pentru viitor. Fie el și cel mai apropiat, dar tot viitor.

— Vezi ceva rău în asta? Întreba Wilczur.

— *Naturellement, sire*. Poți să te gândești veșnic la viitor? Nu vezi consecințele catastrofale ale acestui *standpunkt*⁽⁵¹⁾?

— Mărturisesc, prietene, că nu le văd.

— Pentru că nu știi să privești lucrurile din perspectivă filozofică, *darling*. Ia închipuie-ți: oamenii se gândesc mereu la ziua de mâine. În fiecare zi. Și numai la ziua de mâine. Din cauza aceasta nu sesizează un amănunt ca ziua de astăzi. Nu sesizează prezentul. Trăiesc mereu cu ziua de mâine, iar când acest mâine devine realitate, când ceasul măsoară un anumit număr de ore și-i transportă în acel mâine, atunci nu-i mai acordă nici o atenție, fiindcă urmăresc, ca nebunii, următoarea zi de mâine. Se scurg pe lângă ei evenimentele, îi depășesc problemele, pretutindeni se întâmplă ceva. Ei însă nu pot vedea acest lucru, nu văd, nu reușesc să-și concentreze atenția, fiindcă atenția lor este în întregime canalizată spre viitor. Dacă aș scrie monografia vremurilor noastre, i-aș da titlul: „Oameni fără prezent”. În aceste condiții omul își observă prezentul abia pe patul de moarte, când aude din gura medicului că pentru el nu mai există nici un mâine. Din păcate acest prezent este puțin atractiv. Și cu acest *happy end* la sfârșit lungul film al vieții ființelor bipede, lipsite de penaj, dar împovărate de nebunia goanei după ziua de mâine. Nu crezi, *maestro*, că e vorba de o risipă paradoxală?... Nu socotești că acest sistem de existență se bazează pe temeliile neclintite ale cretinismului? Dacă vei afirma că sistemul este un excelent narcotic împotriva conștiinței stenahoriei pestilențiale a zilei de astăzi, îți voi spune că văd în aceasta o morală sănătoasă. Nu în zadar de ani de zile medicii se împotrivesc utilizării narcoticelor la nașteri. Trebuie să existe o rațiune. De ce născându-și ziua de astăzi, omul trebuie să fie narcotizat cu gândul febril al zilei de mâine? Nu poți fi înțelept fără să cunoști prezentul, fără să-l vezi și să te vezi pe tine în el. Acum știi de ce sunt eu un înțelept.

Găsindu-l pe Jemiol răsucind țiğări, Wilczur observă zâmbind:

— He, he, prietene. Unde a dispărut înțelepciunea ta, disprețul tău pentru „sistemul zilei de mâine”?

Fără să-și întrerupă activitatea, Jemiol răspunse:

— Înțelepciunea mea o găsești în privirea luminoasă a frumoșilor mei ochi, iar disprețul în grimasa buzelor gurii mele de aur. Dar dacă îți închipui că mi-am schimbat opinia, te înșeli amarnic. Pur și simplu am

constatat că în ultimul timp răsucești țigările cu superficialitate, și cum mie îmi place să fumezi țigări bine umplute, am procedat la un mic compromis cu adversitățile vieții și le-am făcut o concesie mărunță.

Wilczur își privi mâna tremurândă.

— Da... Cu superficialitate. Ai dreptate, prietene. Încetul cu încetul devin un neajutorat.

Jemiol ridică ușor din umeri.

— Și ce concluzii tragi?

— Triste.

— Nu-ți împărtășesc opinia. Pot afirma cu tot curajul că sunt categoric împotrivă, și cu toată convingerea.

— Ce sofism îmi mai servești? Wilczur zâmbi palid. N-o să mă convingi că pierderea unei mâini sau a unui picior, a auzului sau a vederii este o fericire pentru om.

Jemiol așeza cu băgare de seamă țigările în cutie.

— Fericire e o expresie nepotrivită. Mai nimerit e să-i spui: utilă.

— În ce constă utilitatea ei?

— În gradualitate. Natura înțeleaptă a inventat o regulă tot atât de bună de a dezobișnui viețuitoarele să viețuiască. Cum putea realiza acest lucru mai bine decât limitând treptat contactele omului cu lumea care îl înconjoară? De cele mai multe ori moartea survine atunci când viața nu mai are aproape nici o valoare. Reumatismul i-a deformat mâinile, podagra, ca să mă exprim așa, i-a scos picioarele din circuit, stomacul nu mai primește nici o hrană gustoasă și nu digeră decât hrișca aceea oribilă, rinichii nu vor să lase să treacă nici cel mai mic păhărel de votcă superioară, inima nu-i permite alergări în concurs, urechile nu aud cântecul privighetorilor și murmurul izvoarelor, nasul nu deosebește mirosul unei pipe vechi de mirosul lăcrămioarei, ochii nu văd farmecul celei mai frumoase femei, iar dacă le-ar vedea, organismul și așa nu ar avea nimic de câștigat fiindcă este de mult ieșit la pensie... Totul e gândit frumos și logic. Încetul cu încetul omul este izolat de treburile acestei lumi. Funcționează corect numai creierul, care, firește, trebuie să se consoleze cu ceva. De obicei se consolează cu faptul că există și un univers în care poți exista foarte bine fără să te folosești de asemenea instrumente ca membrele, stomacul, organul olfactiv și alte ustensile ușor deteriorabile. Aș spune, natura a fost foarte amabilă creând o trecere atât de lină de la viață la moarte. Bătrânețea, cu toate deficiențele ei, este o binefacere pentru om.

Wilczur își încruntă sprâncenele.

— Din anumite puncte de vedere îți dau dreptate. Numai că toate infirmitățile și deficiențele despre care ai vorbit tu nu sunt întotdeauna

proprii oamenilor în vârstă. Adeseori se abat și asupra acelor care se află în perioade unanim socotite drept tinerețe sau maturitate.

Jemiol își aprinse o țigară și delectându-se cu aroma tutunului scutură din cap.

— Nu am în vedere problema vârstei. Pentru mine vârstă nu există.

Wilczur râse.

— Nu-mi rămâne, prietene, decât să-ți recunosc originalitatea și sub acest aspect. Cred că ești unicul caz din lume care nu are în vedere vârsta.

— Pot să fiu și unicul. Dar acest lucru infirmă în vreun fel valabilitatea afirmațiilor mele și logica raționamentului? Vârsta e o chestiune de timp. Și numai de timp.

— Te înșeli profund. Nu e numai o chestiune de timp, ci și de evoluție a individului în timp. O chestiune a împlinirilor interioare și exterioare. O chestiune a maturizării spirituale și intelectuale. O chestiune a poziției în societate. Trecând de la abstract la concret, să luăm un exemplu. Un exemplu apropiat și pe cât posibil verosimil. De pildă: eu. Nu mă simt câtuși de puțin ramolit și cred că aș putea fi mult mai util dacă nu ar exista această afecțiune a mâinii, această infirmitate. În al doilea rând, te înșeli considerând că omul trebuie izolat de viață, întrerupându-i treptat contactele cu ea. În acest caz, starea psihică are o influență mai puternică decât deficiențele fizice. Un insucces relativ mărunț creează uneori o totală inapetență pentru viață și indiferență față de moarte. Trei zile de dureri de stomac în cazul unui om tânăr și complet sănătos îl pot face să urască într-atât viața încât să-l ducă aproape de sinucidere. Dar eu am avut și asemenea pacienți care după amputarea ambelor mâini și picioare nu au încetat nici o clipă să se intereseze de tot ce-i înconjoară.

Jemiol se ridică.

— Iartă-mă, împărate. Îmi rezerv dreptul de a continua această dispută, dar o voi face altă dată. Din păcate acum nu pot să-ți stau la dispoziție fiindcă tocmai se apropie timpul procesiunii mele la Rodoliszki. Între timp tu asigură-ți argumentele la o societate solidă. Nu ai decât de câștigat, fiindcă vei primi mari despăgubiri. Ți le voi demola încât nu va rămâne piatră pe piatră.

Își ridică pălăria deasupra capului și se porni să fredoneze cu o voce destul de răgușită:

— Piatră peste piatră, peste piatră piatră, peste piatră altă piatră.

Și se îndepărtă fredonând, în timp ce Wilczur privea în urma lui zâmbind: știa foarte bine că Jemiol și-a grăbit plecarea la cârciumă numai pentru că nu reușea să găsească contraargumente și, din

principiu, nu-i plăcea să dea cuiva dreptate.

Când Wilczur trecu pe la Lucia, o găsi tot cosând. În general, gradul de interes al Luciei pentru apropiata petrecere era o surpriză pentru Wilczur. Din câte își amintea el, la Varșovia, Lucia se ducea foarte rar la baluri sau la dans, nu se dădea în vânt nici după alte distracții ca teatrul sau cinematograful. Lui Wilczur i se părea foarte normal fiindcă corespundea preocupărilor lui. O considera o fată serioasă, care nu s-a dedicat în zadar unei activități atât de responsabile și de importante cum e cea de medic.

Acum era surprins de această transformare, fiindcă interesul ei neașteptat pentru dans îl considera o transformare. Cu numai câteva zile în urmă ar fi râs dacă cineva i-ar fi spus că Lucia își poate concentra atâtea ore atenția asupra unor mărunțișuri atât de rizibile cum este transformarea unei rochii.

Îl aștepta însă o surpriză și mai mare. Iată că sâmbătă, cu toate că în ambulatoriu mai așteptau șase persoane să fie pansate, Lucia i-a dat Donkăi indicațiile necesare și a plecat la Radoliszki. Când s-a întors după două ore și Wilczur a întrebat-o ce s-a întâmplat, a răspuns de parcă ar fi fost vorba de un lucru obișnuit:

— Astăzi e balul acela din Kowalewo și a trebuit să mă duc la coafor.

Abia acum a observat pe capul ei niște cârlionți și niște zulufi ciudați. Îi stătea chiar bine așa. Nu a putut spune nimic mai mult decât:

— Ei, firește, firește.

În adâncul lui însă nu socotea că ar fi un lucru chiar atât de firesc. La masa de prânz a observat că are și unghiile date cu oje roz.

— Nu ar trebui să mă mire, își spunea. E tânără iar noi ducem aici o viață atât de cenușie. Balul acesta este un eveniment pentru ea.

Lucia însă nu se gândise numai la ea. S-a convins când și-a căutat costumul negru în dulap și nu l-a găsit. Abia când s-a uitat mai bine prin cameră l-a zărit pe speteaza scaunului. Era proaspăt curățat și călcat.

La ora șase a sosit și trăsura.

Așezându-se în brișcă alături de Lucia, Wilczur simți miros de parfum. Aceasta l-a deprimat complet și ca să-și ascundă tulburarea începu să relateze pe larg o operație complicată a duodenului, despre care citise într-o revistă mensuală primită de curând. Această temă îi preocupă pe tot parcursul drumului.

Balurile de la Kowalewo și de la celelalte conace din părțile acelea se deosebesc mult de petrecerile de acest gen din capitală. Se deosebesc în primul rând prin aceea că invitații nu-și fac o onoare din a veni cât mai târziu, ci sosesc la ora stabilită, uneori chiar și cu câteva

ore mai devreme. Așa că atunci când Lucia cu Wilczur au coborât în fața cerdacului din Kowalewo, înăuntru era forfotă și zarvă. În întâmpinarea lor ieși în grabă tânărul gospodar, iar în urma lui veni cu pași mărunți mama boierului.

Dintre cele câteva zeci de invitați, Wilczur și cu Lucia nu cunoșteau decât câteva persoane. În afară de Pawlicki și de preot, erau, în general, moșieri mai apropiați sau mai îndepărtați, împreună cu soțiile, cu surorile, cu fiicele sau cu mamele lor. Aici încă nu ajunsese moda de a se întineri, așa că mamele arătau într-adevăr a mame, soțiile a soții, iar fiicele a fiice. Mamele ocupaseră canapelele, soțiile se adunaseră într-un salon alăturat discutând cu înflăcărare despre treburile gospodărești, domnișoarele stăteau în grupuri șoptind, râzând și trăgând cu ochiul spre sufragerie, unde bărbaiilor li se servea votcă și aperitive.

Domnii, fără deosebire de vârstă, se adunaseră în jurul mesei. Discuția era generală. Era perioada vânătorilor și acest lucru îi preocupă pe toți, bătrâni și tineri, vânătorii experimentați și începători.

În acest timp, în salon răzbăteau primele sunete ale instrumentelor pe care muzicanții le acordau. Orchestra adusă din Radoliszki, ce-i drept, nu era numeroasă, fiindcă era alcătuită numai din trei persoane: un pianist, un violonist și un acordeonist, în schimb era încercată și avea căutare în tot ținutul.

Încet, tinerii ieșeau din sufragerie și abia acum domnul Jurkowski începu să-i prezinte Luciei și lui Wilczur. Amândoi erau de mult cunoscuți din auzite. Nu numai din această cauză, ci și datorită frumuseții Luciei, în curând în jurul lor se adunaseră numeroși tineri și odată cu sunetele primului vals, Lucia a fost invitată la dans. La rândul lui, Pawlicki o invită pe domnișoara Jurkowski și salonul se umplu repede de perechi ce se roteau în dans. Aperitivele, sau mai degrabă băuturile influențaseră pozitiv buna dispoziție a bărbaiilor și cheful lor de a se învârti în ritmul muzicii. Doamnele și domnișoarele nu mai aveau nevoie de acest impuls, pentru ele dansul era suficient.

Lucia arăta splendid. I-o spunea nu numai oglinda în care își controla înfățișarea după fiecare tur, ci și privirile tuturor bărbaiilor. Erau aici și femei mai tinere decât ea și mai bine îmbrăcate, dar Lucia nu avea a se teme de lipsă de succes.

Neobosită, orchestra aproape că nu făcea pauze, și cum erau mai mulți dansatori decât dansatoare, Lucia se așeza doar pentru câteva clipe, ca să se mai odihnească, și iar o invita cineva la dans.

Prin alte încăperi bărbaiii mai în vârstă se așezaseră să joace bridge. Wilczur, care nu știa deloc și nici nu-i plăcea să joace cărți, stătea în

pragul salonului discutând cu doamna Jurkowska. Pe cât putea nu-și lua ochii de la Lucia și nu putea scăpa de senzația ciudată că devenise străină și îndepărtată. I se părea că strălucirea din ochii ei, îmbujorarea, zâmbetul cuceritor, toate erau artificiale și indecente. Nu se potriveau cu seriozitatea și valorile ei interioare, pe care le prețuia atât de mult. Învârteala aceea într-un spațiu atât de redus, în înghesuiala aceea a dansatorilor, mlădierea aceea din șolduri, înclinarea aproape cochetă a capului... Aceasta nu era Lucia.

Nu ajuta nici o explicație. În zadar încerca să se convingă că totul e în ordine, că așa trebuie să fie, că Lucia e tânără iar dansul, de veacuri, este privilegiul tinerelor fete, că toate pledează în favoarea ei: știe să lucreze intens, folositor și serios, știe să privească în profunzimea problemelor vieții și a obligațiilor sale și în același timp reușește să fie veselă și naturală, să se distreze așa cum se distrează alte femei de vârstă ei. Toate acestea erau adevărate și convingătoare. Dacă însă creierul lua la cunoștință și accepta acest lucru, undeva în centrul emoțional împotrivirea era cu atât mai puternică.

Lucia în brațele partenerului său alunecă într-un tango pe lângă Wilczur și îi zâmbi cu căldură și afecțiune. Îi răspunse zâmbind dar întoarse numaidecât capul. Lucia trebuie să fi observat, fiindcă de îndată ce orchestra se opri, se apropie de el.

— Ce plăcut e aici, nu-i așa? întrebă.

— O, da, răspunse fără convingere.

— Poate că din punct de vedere muzical orchestra nu e cea mai bună, dar pentru dans e suficient numai ritmul. Și apoi unii dintre acești domni dansează excelent.

Wilczur nu răspunse și Lucia îl privi uimită.

— Mi se pare că sunteți nemulțumit de ceva?

— Eu? Deloc.

— Vă plictisiți?

— Dar de unde...

— Ah, îmi pare foarte rău. Eu v-am determinat să venim la acest bal. Ce egoistă sunt...

Se întristă și adăugă repede:

— Nu se cuvine să plecăm înainte de a se servi masa, dar după aceea ne întoarcem numaidecât acasă.

Wilczur se simți emoționat de spiritul ei de sacrificiu.

— Pentru nimic în lume, domnișoară Lucia.

— Dacă dumneavoastră tot nu vă distrați!

Wilczur desfăcu brațele zâmbind.

— Ei, asta e de-acum vina mea. Dacă nu dansez, ar trebui să învăț

să joc bridge sau să mă pasioneze vânătoarea. Nu-ți face atâtea scrupule. Trebuie să te distrezi pentru tot timpul...

Nu încheie fraza, fiindcă orchestra cânta din nou iar în fața Luciei se înclină un alt dansator.

— Îmi acordați acest foxtrot?

— Cu plăcere, răspunse Lucia și abia acum își dădea seama că Wilczur nu-și încheiase fraza. Nu mai putea însă da înapoi. Îi făcu un semn cu capul și ajunse în brațele unui brunet înalt cu ochi visători. Îl cunoștea numai din vedere, știa că e moșier undeva în nordul județului. Îl chema Nikorowicz și îl întâlnea uneori în Radoliszki.

Și Nikorowicz tot de acolo o ținea minte, fiindcă îi spuse:

— Vă văd pentru a treia oară. Poate că dumneavoastră nu m-ați văzut. Nu toți au norocul lui Wicek Jurkowski...

— Cum se manifestă acest noroc? îl întrebă ușor distrată.

— Ei, dacă v-aș putea eu spune?! Wicek însă e o bestie atât de șireată că nu face decât să tușească și mormăie pe sub mustață. Știu însă că vă vede foarte des. Asta nu-i noroc?

— Glumiți pe seama mea, râse Lucia. Într-adevăr, domnul Wincenty trece destul de des pe la noi, pe la dispensar, dar un asemenea „noroc” îl poate avea oricine suferă de indigestie sau s-a rănit la un deget.

Dansatorul oftă.

— Ah, în acest caz astă-seară la cină mă voi strădui să fac indigestie, iar dacă nu reușesc, mâine îmi tai un deget.

— Văd că sunteți capabil de mari sacrificii, râse Lucia.

— O, da. De orice sacrificiu. Repet însă că Wicek are un noroc ieșit din comun. Niciodată nu am observat să-i lipsească pofta de mâncare sau vreun deget. Și cu toate acestea vă vizitează des. Nu ați putea să-mi spuneți cum aș putea obține și eu un astfel de privilegiu.

— Nu-i nici un privilegiu. Îmi va face mare plăcere dacă ne veți vizita la dispensar.

— Vă mulțumesc, domnișoară. Și cu siguranță am să fac uz de invitație cât de curând.

O clipă dansară în tăcere, apoi Nikorowicz întrebă aparent pe un ton detașat:

— Cum vă place Kowalewo?

— E foarte frumos și plăcut aici.

— Iar lipsurile care mai sunt vor fi în curând completate.

— Despre ce lipsuri vorbiți?

Lucia îl privi curioasă.

Nikorowicz ezită, apoi răspunse:

— De fapt mă refer la o singură lipsă. La una singură – Wicek nu are soție și Kowalewo – stăpână.

Lucia bănuia aluzia lui Nikorowicz și spuse:

— La Kowalewo sunt două stăpâne. Și nici nu am auzit că domnul Jurkowski ar intenționa să se căsătorească. Nu mi-a spus nimic despre așa ceva.

— Ah, da? se miră Nikorowicz. Prin urmare încă nu v-a cerut mâna?

Pentru că Lucia își încruntase sprâncenele, se grăbi să adauge:

— Vă rog să mă scuzați că mă amestec în treburile altora. Fiți bună și iertați-mă, dar credeam că e un secret public. În tot județul se vorbește că Wicek intenționează să vă ceară mâna.

— Eroare! răspunse apăsător. Pot să vă asigur că nu e nimic adevărat.

— Totuși... reluă Nikorowicz.

Lucia îl întrerupse:

— Domnul Jurkowski este cunoștința profesorului și-a mea, și-mi pare rău că vizitele lui la dispensar pot fi atât de eronat comentate.

Discuția aceasta o revoltă pe Lucia. Nici nu bănuise că vizitele lui Jurkowski la dispensar interesaseră atâta lume. Abia acum din privirile altora, din unele cuvinte și din atitudinea față de ea, Lucia putea conchide că e considerată aproape logodnica stăpânului. A ezitat multă vreme în legătură cu modul în care trebuia să dezmințască aceste bănuiri eronate. În cele din urmă se hotărî să discute cu Jurkowski limpede și deschis.

Nu după mult timp se ivi și ocazia: Jurkowski o invită la dans. Fiindcă puteau să-i audă cei care dansau alături și să înțeleagă din frânturile de fraze despre ce vorbesc, de îndată ce tangoul se sfârși, Lucia îi propuse:

— Aș vrea să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi.

— Cu cea mai mare plăcere, domnișoară Lucia. Mai ales că și eu voiam să vă rog același lucru.

O conduse prin antreu și prin camera în care se juca bridge în cabinetul său. Aici nu era nimeni.

— Domnule Jurkowski, intră ea în subiect, așezându-se în fotoliul pe care i-l oferise, am aflat astăzi că prin împrejurimi circulă niște zvonuri aberante, precum că dumneavoastră ați nutri față de mine sau eu față de dumneavoastră intenții matrimoniale.

Jurkowski o privi cu neliniște și întrebă:

— De ce socotiți aceste zvonuri aberante?

— Pur și simplu pentru că se bazează pe niște simple închipuiri. Pe închipuiri absurde.

— Chiar dacă s-ar baza pe închipuiri, nu văd absurditatea lor.

Lucia voia să-l scutească de un refuz și de aceea scutură din cap.

— Absurdul constă în aceea că atât dumneavoastră cât și eu știm foarte bine că nu suntem destinați unul altuia.

— Eu nu cred deloc așa ceva, ripostă el încruntându-și sprâncenele.

— Sunt convinsă că așa credeți, spuse apăsător. În primul rând dumneavoastră sunteți moșier. Aveți nevoie de o soție potrivită, care să se ocupe de gospodărie, care să conducă o casă întreagă. Eu sunt medic. După cum știți am venit aici ca să muncesc pentru oameni. Habar nu am de gospodărie. Nu mă pricep la asta și aș considera că îmi irosesc aptitudinile, pregătirea de specialitate dacă aș renunța la munca de medic. Consider această muncă o chemare și nu voi renunța niciodată la ea.

Jurkowski tăcu o clipă, apoi spuse aproape furios:

— Dar cine v-a spus că eu aș pretinde să renunțați la ceva? Dar cine v-a spus că eu aș îndrăzni să vă impun să vă ocupați de gospodărie la Kowalewo?... Nu-mi doresc nimic mai mult decât să fiți soția mea și nu intenționez să vă impun nici o restricție. Veți putea face ce vă place. Dacă doriți, vă construiesc aici la Kowalewo un dispensar mai mare decât celălalt. Spuneți că nu suntem destinați unul altuia. Nu-i adevărat. De când v-am cunoscut mi-am dat seama că până acum nici una nu mi-a fost destinată, numai dumneavoastră. Bineînțeles, poate că nu merit o soție ca dumneavoastră. Recunosc. În schimb știu că eu pot fi un soț bun, că nu vă veți înșela în privința mea. Fiindcă eu sunt convins de ceea ce spun, iar dacă spun că vă iubesc, atunci nu există nici o fărâmbă de minciună în asta. Intenționat nu m-am grăbit cu declarațiile, fiindcă am vrut să mă puteți cunoaște, să vă faceți o părere despre mine. În ceea ce privește gospodăria, slavă Domnului, mama trăiește și se ocupă personal de ea. Sora mea se vede că nu se va mai căsători, fiindcă nici nu prea are chef de asta. Într-un cuvânt, gospodăria nu trebuie să vă preocupe. De aceea, domnișoară Lucia, vă întreb unde-i absurditatea? Unde-i aberația? Nu vă fie teamă, nu sunt un adolescent și înainte de a vă spune toate acestea, m-am gândit și am cântărit totul.

Lucia negă cu o mișcare a capului.

— Nu totul. Îmi pare foarte rău că trebuie să v-o spun. Nu ați luat în considerare sentimentele și intențiile mele. Nu sunt de acord cu ceea ce ați spus despre dumneavoastră. Nu cred că aș putea fi o soție potrivită pentru dumneavoastră. Asta-i una. În al doilea rând nu aș putea fi soția dumneavoastră pentru că nu sunt liberă. Pentru ca am anumite obligații...

— Și nu puteți scăpa de ele?

- Nu vreau să scap.
- Jurkowski lăsă capul în jos.
- Asta înseamnă că iubiți pe cineva.
- Da, răspunse scurt.

Jurkowski tăcu vreme de un minut, apoi spuse încercând să zâmbească:

— Într-adevăr, m-am aruncat înainte cu ochii închiși... Dar cine-și putea închipui... Cum puteam eu să bănuiesc... Nu am auzit ca cineva de pe aici să manifeste asemenea intenții, și nu ați fi plecat din Varșovia, dacă acolo... Vă cer scuze. Nu aș fi îndrăznit niciodată... dacă nu aș fi fost convins că sunteți liberă. Vă rog foarte mult să mă iertați.

În expresia feței lui se vedea o îngrijorare sinceră și tristețe. După o tăcere mai îndelungată, ridică spre ea ochii în care străfulgera îndoiala.

— Domnișoară... începu. Poate că în felul acesta vreți să mă menajați? Ar fi pentru mine nespus de dureros dacă în schimbul sincerității și sentimentelor mele, dumneavoastră ați uza de un asemenea subterfugiu. Și totuși nu am observat ca cineva să încerce să vă obțină bunăvoința. Pe aici nu se poate ține nimic în secret. Spuneți-mi mai bine sincer și simplu: nu-mi placi și aștept altul mai bun.

Lucia scutură din cap.

— Bănuielile dumneavoastră sunt neîntemeiate. V-am spus adevărul. Într-adevăr, iubesc pe altul și voi fi soția lui.

Jurkowski tăcu din nou și stătea în fața ei sprijinit de masă, cu privirile înfipite în pământ.

— Ați... ați putea să-mi spuneți numele lui?

— Nu cred că ar fi necesar, spuse rece.

— A, dacă e secret... observă cu ironie.

— Nu-i nici un secret. Nu țin însă să fac din aceasta un lucru public, pentru că este o chestiune a mea personală.

— Dumneavoastră mă considerați un bârfitor? Întreb pentru mine și numai pentru mine.

— Ei, bine, pot să vă spun. Vorbeam de profesorul Wilczur.

Jurkowski făcu ochii mari.

— Cum se poate?

Lucia se ridică.

— Încă o secundă, o opri. Vreți să spuneți că-l iubiți pe profesor și vreți să deveniți soția lui?

— Da, domnule. Și vă rog să încheiem aici discuția.

Când s-au întors în salon, oaspeții tocmai erau invitați la masă. În

sufragerie și în camera de alături era zarvă. Ca de obicei prin părțile acestea, cina era opulentă. Stând însă alături de Lucia, gazda aproape că nu mânca nimic, în schimb bea mult și era posomorât, încercând zadarnic să-și ascundă starea de spirit. Lucrul acesta fusese sesizat de toți fiindcă, mai ales doamnele, curioase, trăgeau cu ochiul spre el, apoi își treceau privirile asupra Luciei, bănuind vreo neînțelegere între ei. Pentru a salva situația, Lucia se străduia să fie veselă și vioaie, discutând cu celălalt vecin al său.

După cină îl întrebă din nou pe Wilczur dacă nu ar fi mai bine să plece acasă. Acum voia cu adevărat, dar Wilczur socotind în continuare că e vorba de un sacrificiu, refuză categoric.

— Am cunoscut aici doi domni foarte interesați și tăifăsuim excelent, o asigură el. Măine e duminică așa că ne mai putem permite câteva ore de distracție.

Orchestra cânta din nou, iar Lucia dansa fără o clipă de odihnă. În căutarea celor doi domni interesați, Wilczur intră în sufragerie, unde servitorii tocmai strângeau de pe masă. La capătul uneia dintre mese domnul Jurkowski stătea singur și bea votcă. Lui Wilczur i se păru că nu-l recunoscuse, fiindcă îl măsurase cu o privire plină de ură. Trebuie să fi fost bine băut. Altfel, întotdeauna fusese foarte prietenos cu el.

La scurt timp se întâlnește din nou într-unul dintre saloanele mici. Cum în salon, domnul Skirwon, celebru dansator de mazur, tocmai își etala măiestria, aici era pustiu.

— A, domnul profesor. Ce bine că vă văd, spuse Jurkowski. Tocmai voiam să vă povestesc o întâmplare amuzantă.

Părea lucid, dar unele dificultăți de dicție indicau un consum exagerat de alcool. Wilczur zâmbi înțelegător.

— O ascult cu plăcere. Deși vă mărturisesc că nu sunt un cunoscător al umorului.

Jurkowski ridică un deget în sus.

— O, stimate domnule profesor, acest umor îl veți aprecia cu ușurință. Să te ții cu mâinile de burtă. Vă spun, dragă domnule profesor, să te ții cu mâinile de burtă.

Wilczur se arată curios.

— Ascult, ascult.

— Ei, închipuiți-vă că am aici un paznic. Țăran de treabă. Slujește de mult la mine. A slujit și la tata. Să fie vreo patruzeci de ani de când e paznic. Și-a crescut copiii, are și nepoți. Acum vreo trei ani a rămas văduv, înțelegeți? A rămas văduv.

— Înțeleg, confirmă blând Wilczur.

— Și fiți atent, totul ar fi fost în ordine, dar anul trecut i-a luat dracul

mințile. Vine la mine, îmi sărută mâna și-mi zice că vrea să se-nsoare. Fiți atent: vrea să se-n-soa-re! Te-ai prostit, îi zic. Ce nevoie ai tu să te însori?... Stai la fata ta, nu ai nevoie de muiere. Ești un hodorog bătrân. Și cu cine vrei să te însori?... Păi, zice, cu Malgoska a lui Lawonczuk. Iar Lawonczuk ăsta, trebuie să știți, e sărac lipit pământului. Are vreo patru, cinci jugăre de pământ și o droaie de copii. Mor de foame. Malgoska asta nu era însă urâtă. De multe ori o lua mama la lucru în grădină și am observat că nu-i urâtă. Numai că era neîngrijită și flămânzită... Ei, și s-au luat. Le-am dat o vacă și mă gândesc: ia să vedem ce-o să iasă din asta?... Și n-am așteptat mult. Mă uit și văd că argații și fetele râd de se prăpădesc și-l arată cu degetul pe paznic. Până la urmă vine el la mine. Mă roagă să-l fac paznic de noapte. Am început să-l întreb de ce? El îmi cade la picioare. Nu mai pot s-o scot la capăt, zice. Dacă domnia-ta nu mă salvezi, mă prăpădesc. Am început să-l descos. Și ce aflu? Cum s-a întremat puțin, nevastă-sa a început să-și facă de cap. El pe câmp iar ea cu argații. Știți ce i-am spus?

— De unde să știu? Wilczur ridică din umeri.

— I-am spus așa: Totu-i în ordine, prostule. Dar ce-ai crezut tu că o femeie tânără nu trebuie să trăiască? O să se uite toată viața la tine, ghiujule, și n-o să mai vadă lumea din jur? Ai vrut să te însori, trebuia să te însori cu o babă ca tine. Nu cu o fată tânără. Așa-i legea: tânărul la tânăr trage. Dacă ai fost prost, suferi... Așa i-am spus. Ha... ha... ha...

Îl prinse pe profesor de nasture și apropiindu-și fața de fața lui, întrebă insistent:

— Am avut dreptate sau nu?... Ce ziceți, domnule profesor? Am avut dreptate sau nu?...

Wilczur păli. Înțelesese aluzia de pe la jumătatea povestirii lui Jurkowski. La început s-a simțit dureros afectat, pe urmă s-a simțit rușinat pentru omul care în propria-i casă își permite să-și jignească atât de ordinar oaspeții. Acum își dădea seama că atât starea de ebrietate, cât și agresivitatea lui trebuiau să aibă o cauză serioasă. Probabil că Jurkowski i-a cerut Luciei mâna și fiind refuzat a suferit o deziluzie, care l-a împins spre acest act contrar nu numai ospitalității, dar și simplei bune-cuviințe.

— Ei, domnule profesor, fac pariu pe o pereche de cai cu brișcă cu tot că și dumneavoastră i-ați fi spus același lucru. Nu-i așa? Sunteți medic și înțelegeți ce cere un organism când e tânăr și ce nu poate oferi când e bătrân.

Pentru că Jurkowski îl ținea strâns de nasture, și nu se putea lupta cu el, Wilczur îl privi liniștit și spuse:

— Dumneavoastră simplificați prea mult lucrurile, socotind căsătoria

exclusiv o problemă a organismului.

— Dar și a organismului, se încăpățâna Jurkowski. Spuneți-mi ce trebuia să facă Malgoska aceea. Veți spune că e imorală. De acord și cu asta. Dar dacă ar fi fost mai morală, ce ar fi făcut?... Poftim?... Păi, l-ar fi părăsit. L-ar fi lăsat dracului și ar fi plecat cu altul. Dar dacă ar fi fost neprihănită ca un crin, atunci ar fi rămas cu el și ar fi suferit până la sfârșitul vieții. Aceasta-i legea, profesore. Și nimeni n-o poate schimba. Asta e!

Wilczur își stăpânea cu greu nervii. Aluzia era mai dureroasă decât își putea închipui autorul ei. Amintirea Beatei și fuga ei reînviaseră cu toată violența. Și deodată se simți nespus de bătrân, obosit și sătul de viață. Nu-i reproșa nimic lui Jurkowski. Îl înțelegea. Acum visa un singur lucru: să plece cât mai repede de aici. Folosindu-se de afluența oaspeților în salonaș, scăpă de gazdă și porni în căutarea Luciei. O găsi în salon. Dansa. Trecu mai bine de o oră până reuși să schimbe cu ea câteva cuvinte.

— Cum te distrezi? o întrebă.

Îl privi neliniștită.

— Ce aveți?

— Ah, nimic, bagateliză el. Mă simt puțin cam obosit. M-am dezobișnuit de marile petreceri, de înghesuială, de zgomot.

— Atunci poate plecăm acasă? îi propuse ea.

— Dacă nu o să-ți pară rău...

— Nici vorbă, îl întrerupse. Imediat cer să cheme trăsura.

Doamna Jurkowski a încercat să-i oprească, dar în cele din urmă renunță. Nici nu au așteptat prea mult trăsura.

Afară ploua. Șezând în brișca descoperită, cu glugile pe cap, nu aveau chef de vorbă. Au străbătut aproape tot drumul în tăcere. Fiecare își măcina gândurile lui. Lucia își reamintea declarațiile lui Jurkowski. Știa că a procedat corect. Îl considera un om drăguț și de treabă. În nici un caz însă, chiar dacă nu ar fi fost îndrăgostită de Wilczur, nu ar fi devenit soția acestui tânăr. Nu numai pentru că nu-i convenea ca tip, ci și pentru că era convinsă de valabilitatea propriilor argumente. Oamenii ar trebui să se căsătorească în sferele cărora le aparțin. Ar trebui să se căsătorească în așa fel încât preocuparea unuia să fie și preocuparea celuilalt. El însă nu putea avea habar de munca ei, iar ea de-a lui. Pur și simplu nu ar găsi un limbaj comun. Ar fi ca doi străini condamnați să conviețuiască împreună. De pildă cu un Kolski, cu toate că nu-l iubea, cu toate că adeseori punctele lor de vedere erau diametral opuse, avea întotdeauna ce discuta, nu numai pentru că era medic, ci și pentru că a crescut și a muncit în oraș, pentru că amândoi dispuneau de noțiuni, de

reprezentări, de gusturi, de obiceiuri provenite din același mediu, din același gen de cultură. Nu se mai văzuseră de atâtea luni. Îi despărțise o distanță atât de mare și chiar un alt mod de viață. Cu toate acestea corespundau intens și în fiecare scrisoare aveau ce să-și spună.

Dar cu profesorul, de exemplu? Putea să se plictisească cu el? Era convinsă că-i înțelege fiecare privire, fiecare mișcare. Și i se părea că și el se simte apropiat de ea, că îi cunoaște toate tainele. Sunt împreună de atâta timp și fiecare discuție cu el este o încântare.

Privind în viitor, într-un viitor alături de acest om, nu întrevădea nici un nor. Nu se îndoia că va fi fericită. Poate că undeva în adâncul conștiinței sale se auzea pentru o clipă părerea de rău că acest viitor nu va fi bogat în distracții de tipul celor de astăzi, dar imediat venea reflecția lucidă că doar este capabilă de sacrificii atât de mărunte ca renunțarea la dans.

Când au ajuns în fața cerdacului, era întuneric de-a binelea. Wilczur aprinse lampa în tindă și zări primul o hârtie împăturită, sprijinită de călimara de pe masă.

— Ce-i asta? O telegramă? întrebă luând hârtia în mână.

Într-adevăr, era o telegramă adresată Luciei. Lucia se apropie de lampă și o deschise. Se uită la semnătură. Telegrama era de la Kolski. În timp ce Wilczur intra în salonul bolnavilor, ea începu să citească:

„Mă adresez dumitale cu o mare rugămintă în numele doamnei profesor Dobraniecka. Soțului ei i s-a depistat un neoplasm cerebral periculos. Situația e disperată. Șanse minime la operație. Intervenția e dificilă și complicată. Dobraniecki nu o acceptă fiind convins că nu poate reuși. A declarat că acceptă numai dacă o face profesorul Wilczur...”

Lucia își șterse fruntea cu mâna. Nu putea să-și creadă ochilor.

„Doamna Dobraniecka te imploră, iar eu mă alătur acestei rugăminți, să-l determini pe profesorul Wilczur să nu refuze ajutorarea unui muribund. Știe că nu are dreptul să-l roage așa ceva. Că nu merită această bunăvoință și că profesorul Wilczur îi consideră dușmani. De aceea ți se adresează dumitale prin mine. Avem credința că nu ne vei refuza. Așteptăm răspunsul telegrafic.

Kolski.”

Lucia mototoli hârtia în mână. Știrea căzuse asupra ei ca un trăsnet. Câtă bucurie și câtă mândrie îi umpleau gândurile. Iată că destinul

însuși se răzbuna pe acești oameni răi în modul cel mai crud, iată că fatum-ul i-a pus în situația de a căuta ajutor și salvare la omul pe care l-au nedreptățit atât de cumplit.

— Ah, ticăloșii! De trei ori ticăloși! se gândea. Îi spuneau în batjocură vraci. Răspândeau infamii despre el. Sustineau că ar trebui să se lase de chirurgie. Iar acum, când îl amenință moartea, se gudură ca niște căței cerșindu-i ajutorul!

Profesorul intră în tindă. Instinctiv, Lucia îl prinse de mână. Wilczur o privi mirat. În ochii ei strălucea triumful, obrajii îi erau puternic îmbujorați.

Respira repede.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă. Ești atât de tulburată...

— Da! Da. S-a întâmplat. S-a întâmplat ceva care dovedește că mai există totuși dreptate. Ascultați.

Îtinse hârtia mototolită și începu să citească telegrama cu vocea sugrumată. Wilczur asculta tot mai uimit. Când Lucia sfârși, o vreme tăcură amândoi. Profesorul privea în pământ. Pe chipul lui se întipărise o mare tristețe. În cele din urmă ridică privirile și spuse încet:

— Dumnezeu mi-e martor. Nu pot... Cum să... Neoplasm cerebral... Și cu o mână ca asta...

Îtinse mâna stângă, care se vede că sub influența știrii neașteptate tremura mai rău decât de obicei.

— Ce să fac eu cu mâna asta?... E imposibil.

— Dar nerușinarea, izbucni Lucia, nerușinarea acelor târâtoare ordinare! După tot ce v-au făcut mai îndrăznesc!... Oameni fără obraz!

Wilczur nu răspunse nimic. Își încrucișa mâinile la spate pășind greoi dintr-un colț în altul.

— Am să-i scriu lui Kolski că mă mir cum a putut să-și asume această mijlocire. Și să mă roage și pe mine.

Wilczur se opri în fața ei.

— Nu-i poți reproșa așa ceva, domnișoară Lucia. Nu ai dreptul să uiți că el este în primul rând medic. Și ca medic e obligat să nu omită nici o măsură, dar absolut nici o măsură care ar putea salva pacientul.

— Chiar și atunci când pacientul este un criminal? întrebă iritată.

Wilczur o privi cu gravitate în ochi.

— Chiar și atunci. Chiar și atunci, domnișoară.

Din nou se lăsă liniștea.

— Trimite-i o telegramă, spuse Wilczur. Scrie-i că nu pot. Că nu pot folosi o mână... Telegrama trebuie trimisă dimineață devreme. Ei așteaptă răspunsul... Și acum noapte bună, Lucia. Îți doresc un somn liniștit.

Lucia îi strânse mâna între palmele sale.

Când s-a închis ușa în urma lui, a rămas multă vreme nemișcată. Cât de mult îl admira pe acest om. Doar știa foarte bine că trebuia să nutrească pentru Dobraniecki dacă nu o dorință de răzbunare, dacă nu ură, în orice caz cea mai profundă repulsie, cel mai îndreptățit dispreț. L-au nedreptățit în modul cel mai josnic, apelând la cele mai mârșave mijloace de luptă. I-au întinat bunul renume, l-au jefuit de avere, l-au silit să-și părăsească funcția, să plece din Varșovia. Nu. Ea nu ar avea pentru ei nici un pic de milă. Nu ar reuși să uite nici pentru o clipă nedreptățile îndurate, așa cum știa că și Wilczur le ține minte. Și, totuși când i-a refuzat, el a trebuit să-l invoce pe Dumnezeu ca martor al sincerității sale.

În această clipă Lucia trebui să-și înăbușe sentimentul de bucurie că acea nefericită întâmplare, care îi producea atâta durere, îl împiedica să-l salveze pe acel netrebnic.

Profesorul spunea că și un criminal trebuie salvat. Da. Da. Există însă crime care exclud mila.

Multă vreme Lucia nu a putut adormi, frământată de această întâmplare. Se gândea la textul telegramei pe care avea să o trimită a doua zi. Voia să o redacteze în cuvinte usturătoare, aspre, dar după ce se mai gândi ajunse la concluzia că nu ar fi loial față de Wilczur.

A doua zi dimineață se hotărî să ducă telegrama la Radoliszki. Când ieșea din dispensar întâlni un călăreț trimis din Kowalewo. Aducea o scrisoare de la tânărul boier. Lucia constată cu uimire că pe plic nu figura numele ei, ci al profesorului. Era intrigată. Ce putea să-i scrie Jurkowski lui Wilczur?... Îi înmână scrisoarea fără să întrebe ce conține. Wilczur deschise plicul în tăcere, citi și văzând-o pe Lucia așteptând, socoti potrivit să-i explice:

— A, nu-i nimic, domnișoară. O nimica toată. Am discutat ieri despre o chestiune pe care domnul Jurkowski a considerat-o atât de importantă încât mi-a trimis niște informații suplimentare.

În realitate scrisoarea suna astfel:

„Stimate Domnule Profesor.

Ieri am cam exagerat cu alcoolul și nu am fost pe deplin lucid. Mi se pare că mi-am permis să vă povestesc niște anecdote indecente. Îmi dau seama că nu am nici o justificare. Totuși, vă rog foarte mult să mă scuzați, îmi exprim profundul regret și vă rog, Domnule Profesor, să nu păstrați resentimente față de mine. Cu cel mai profund respect, Wincenty Jurkowski.”

Capitolul XV

Când profesorul Dobraniecki a fost adus în spital, tot coridorul „B” de la etajul întâi a fost eliberat de pacienți, pentru a asigura bolnavului o liniște absolută. Medicul care intra la el, ca și restul personalului trebuia să încalțe papuci din pâslă și să vorbească în șoaptă.

În ultima cameră, în care a fost instalat Dobraniecki, perdelele acopereau ferestrele și înăuntru domnea semiîntunericul. Bolnavul nu suporta lumina și nici sunetele mai puternice. Și într-un caz și în altul avea dureri mari de cap, dureri care nu încetau nici la cele mai puternice doze de pantopon sau de morfină. Medicii vegheau zi și noapte la căpătâiul lui. În afară de ei, ore în șir stătea aici și soția profesorului.

De îndată ce se depărta, bolnavul începea să o cheme înapoi. Starea lui se înrăutățea brusc, pulsul slăbea, durerile creșteau în intensitate, pe obraji îi curgeau șiroaie de lacrimi, încât trebuiau mereu șterse. Și deodată pe chipul lui își făcea apariția o expresie de ușurare. Auzul lui neînchipuit de ascuțit îi recunoștea pașii din coridor, pe care, nu-i auzea încă nimeni. Când se așeza lângă patul lui, Dobraniecki îi lua mâna, închidea ochii și ori tăcea ore în șir ori îi șoptea cuvinte duioase, spunându-i că o iubește, că e frumoasă, că pentru ea a trăit, că nu-i va fi deloc greu să se despartă de lume, dar că pe ea nu poate și nu vrea să o părăsească.

Uneori, și asta cel mai des se întâmpla noaptea, își pierdea cunoștința. Atunci avea convulsii, urmate de vărsături și de dureri cumplite, și începea să delireze.

Doamna Nina era disperată. Nici una dintre vechile ei cunoștințe nu o mai recunoștea. Nefardată, pieptănată neglijent, cu cearcăne mari sub ochi, umbla ca o dementă. Pe cât înainte arăta uimitor de tânără, pe atât de brusc îmbătrânise acum.

— Uitați-vă cum suferă, spuneau toți. Asta înseamnă dragoste.

Se înșelau. Doamna Nina suferea din alte motive. Cunoștea urmările implacabile ale morții soțului ei. De la preluarea conducerii spitalului, după retragerea lui Wilczur, situația lor materială se îndreptase simțitor, dar nu reușiseră să-și plătească nici măcar o mică parte din datorii. Moartea soțului echivala pentru doamna Nina cu mizeria totală, după care trebuia să vină pierderea poziției în societate, a confortului, a garderobei, a însemnătății, a frumuseții și a succesului. Datorită unor cheltuieli nelimitate și multor sacrificii își menținea frumusețea care o făcuse celebră în tinerețe. Acum, când se uita în oglindă, o cuprindea

disperarea. Înțelegea bine că nu va mai putea începe o nouă viață. Că odată cu moartea lui Jerzy, cariera ei s-ar curma parcă tăiată de un cuțit. Putea să se bucure de succes la bărbați atâta vreme cât era îngrijită, elegantă și frecventa înalta societate etalându-și farmecele. Nici un bărbat nu se va uita la o femeie săracă, prost îmbrăcată și chinuită.

Și atunci când îi spunea soțului pe un ton pasional și poruncitor: Trebuie să trăiești!... Ai să trăiești!... însemna de fapt: Eu vreau să trăiesc, iar moartea ta este și moartea mea.

Au fost aduși pe cheltuiala spitalului cei mai renumiți specialiști din țară și din străinătate. Tot la câteva zile, în jurul patului lui Dobraniecki aveau loc îndelungi consulturi.

Și nimeni nu-i dădea speranțe. Nu-i putea da. Excrescența sub țeastă creștea încet, dar continuu, apăsând asupra creierului. Sfârșitul era doar o chestiune de timp. Ultimul consult a opinat că din cauza ramificațiilor neoplasmului, intervenția chirurgicală este aproape imposibilă. Celebrul medic american Coleman, care și-a întrerupt concediul pe Riviera grăbindu-se să ajungă la patul colegului bolnav i-a spus lui Dobraniecki, când acesta i-a cerut să-i spună adevărul curat.

— Nu m-aș angaja să fac această operație pentru că nu-i văd rațiunea.

Dobraniecki șopti:

— Eu sunt de mult de aceeași părere... O șansă la o sută.

— Una la o sută de mii, îl corectă Coleman.

Auzind această opinie, în aceeași după-amiază doamna Dobraniecka luă hotărârea: dacă există o șansă la o sută de mii, operația trebuie încercată. Atâta l-a rugat pe Coleman până când acesta a căzut de acord.

— Sunt absolut convins că operația nu va reuși. Am grăbi doar cu o săptămână sau cu zece zile moartea bolnavului. Dar dacă dumneavoastră doriți categoric acest lucru, pot să încerc. Mă îndoiesc însă că profesorul Dobraniecki va fi de acord. El cunoaște excelent situația și este un chirurg prea bun ca să nu înțeleagă că aici bisturiul nu mai are ce face.

Americanul nu se înșela.

Totul era pregătit. Sala de operații era gata când doamna Nina a început să-și roage soțul să accepte intervenția chirurgicală.

Dobraniecki a refuzat imediat și categoric.

N-au fost de ajutor nici insistențele, nici rugămințile ei. Dimpotrivă. În fine din urmă bolnavul s-a enervat și a întrebat-o cu amărăciune:

— Vrei să-mi iei și ultimele zile de viață?...

— Jerzy!

— Ai obosit să stai la căpătâiul meu și vrei să scapi de mine?

Firește, în felul acesta i-a închis gura. A tăcut. Ședea lângă patul lui zdrobită și resemnată. Bolnavul a avut o noapte liniștită. Dimineața, când Nina a venit din nou, a întrebat-o:

— Profesorul Coleman a plecat?

Nina se învioră.

— Da, dar se oprește la Viena. Putem să-l chemăm printr-o telegramă.

— O, nu, nu.

Și după o pauză adăugă:

— Există un singur om pe lume care poate că ar reuși să mă salveze... El însă ar prefera mai degrabă să mă ucidă...

— La cine te gândești, Jerzy?

Nina deschise larg ochii.

— La Wilczur, șopti Dobraniecki.

Inima i se strânse. Spusese adevărul. De la Wilczur nu putea aștepta ajutor. Deși înțelegea foarte bine, deși era convinsă că nu există pe lume comori cu care i-ar putea câștiga bunăvoința, se agăță cu amândouă mâinile de această speranță.

— Jerzy, ai fi de acord cu operația dacă ar face-o el?

— Da, răspunse după o clipă de ezitare. Dar vorbim în zadar.

Era agitată și plină de încordare.

— Poate că ar merita încercat? Poate că acceptă?

— Nu acceptă.

Nina se agățase însă de acest gând. Nu putea scăpa de el și de îndată ce ieși din cameră îl întrebă pe primul infirmier întâlnit:

— Doctorul Kolski e în spital?

— E sus, în sala de operații.

— Cum se termină operația, te rog să-l chemi jos. Îl aștept în cabinetul lui.

Kolski ascultă proiectul Ninei cu cea mai mare uimire. Nici el nu credea că Wilczur va fi de acord să-l opereze pe Dobraniecki. Nu credea nici că va veni la Varșovia.

— Și totuși, scrieți-i, insistă ea. Trimiteți-i o telegramă. Eu nu pot. Mă înțelegeți. Nu e vorba de mândria mea, dar știu că telegrama mea o aruncă fără s-o citească. Doar ținea la dumneavoastră.

Kolski scutură din cap.

— Nici rugămintea mea nu ajută la nimic.

— Atunci scrieți-i doctoriței Kańska. El o iubește. Poate că va ceda rugămintilor ei. Spuneți că are o inimă atât de bună. Aici e vorba de

milă. De milă pentru un muribund. Nu mă puteţi refuza!

După o îndelungată ezitare, Kolski acceptă, cu toate că ştia că în felul acesta şi-o va îndepărta pe Lucia. Au redactat împreună o telegramă lungă.

Acum aşteptau răspunsul. Doamna Nina ieşea mereu din camera soţului ca să întrebe dacă doctorul Kolski nu a primit vreo ştire. Telegrama a sosit pe la prânz. Kolski a deschis-o şi a citit-o cu voce tare:

„Profesorul Wilczur suferă de paraliză a mâinii stângi. Din această cauză nu-şi poate asuma operaţia. Lucia.”

Nina căzu neputincioasă în fotoliu.

— Doamne, doamne!...

Deodată sări în picioare.

— Nu-i adevărat! Nu poate fi adevărat! Acesta e un subterfugiu. Nu cred.

Luă telegrama şi scuturând-o vorbea cu febrilitate:

— E clar, că e un subterfugiu. El nu are inimă, Doamne! Ce-i de făcut? Sfătuiţi-mă cum să-l înduplec?!... Cu siguranţă e sănătos şi se bucură că duşmanul lui e pe moarte. Chestiunea cu mâna e o invenţie ocazională.

Kolski scutură din cap.

— Nu cred. Domnişoara Lucia nu ar apela la asemenea soluţii. Şi nici profesorul nu ar avea motive. Puteau să scrie că nu are timp.

— Atunci ce este? Spuneţi-mi, ce este?

Kolski ridică din umeri.

— Cred că acesta-i adevărul.

Doamna Nina începu să plângă. Kolski îi privi părul răvăşit, faţa înroşită şi pleoapele umflate de plâns. Era respingătoare. Respingătoare şi inconsecventă. Ani în şir şi-a înşelat şi şi-a minţit soţul, iar acum este disperată de parcă ar fi fost cea mai fidelă soţie. De parcă l-ar fi iubit mai mult decât orice pe lume. Poate că de aceea s-a înfiripat în Kolski un sentiment de compătimire. Personal era convins că viaţa lui Dobraniecki nu poate fi salvată. Împărtăşea opinia lui Coleman că aici putea fi vorba de o şansă la o sută de mii. Şi totuşi... Şi totuşi a văzut atâţia pacienţi în situaţii similare. Bisturiul fermecat al profesorului Wilczur reuşea să găsească printre cele o sută de mii de şanse pe cea fericită.

Mai citi o dată telegrama.

— Paraliză a mâinii, se gândi. Paraliză, prin urmare nu e paralizie totală... Şi apoi la această operaţie e neapărată nevoie să folosească ambele mâini?... Trepanaţia şi aşa o face asistentul. E un fleac.

Importantă e extirparea neoplasmului. În acest caz ajunge o singură mână. Sunt de-ajuns numai indicațiile lui.

Kolski știa din experiență că Wilczur posedă un instinct uimitor de a se orienta numaidecât în câmpul de operație. Un instinct infailibil. O excrescență ramificată și nespus de complicată părea pentru el ceva demult cunoscut...

— Doamnă, se adresează Ninei, care încetă numaidecât să plângă așteptând parcă o speranță, cred că și în cazul unei pareze a mâinii, profesorul Wilczur ar putea face operația.

— Ar putea?... O, Doamne! Sigur ar putea?

— Sigur. Firește, mai greu. Dar nu imposibil.

— Dar se va lăsa convins?

Kolski ridică ușor din umeri.

— E chirurg și știe bine că ajutat de asistenți, mai cu seamă de asistenți care îl cunosc demult și au făcut cu el atâtea operații, poate realiza această intervenție.

— Dar cum să-l silim?

— De silit nici nu poate fi vorba. Nu rămâne decât să fie rugat.

— Atunci să trimitem cât mai repede altă telegramă.

Kolski scutură din cap.

— Mă îndoiesc că va da rezultate.

— Atunci ce-i de făcut? Ce-i de făcut?... Își strângea convulsiv degetele.

Kolski spuse după o lungă meditație:

— Din câte îl știu pe profesorul Wilczur și din câte pot bănuî, cel mai bine ați face... dacă v-ați duce personal la el. Dacă reușiți să-l impresionați, dacă reușiți să-i obțineți iertarea... poate că va accepta. Firește, nu avem nici o certitudine.

Doamna Nina sări în picioare.

— Dar mai e timp? Să ajung până acolo și să mă întorc cu el? Nu va fi prea târziu?

Kolski desfăcu brațele.

— Nimeni nu vă poate da asigurări.

— Da, da. Se mișca agitată. Nu putem pierde nici un minut. Nu iau nimic cu mine. Plec așa cum sunt. Mi-e totuna. Aflați când am primul tren.

— Cred că ați face mai bine să luați avionul. Mergeți cu avionul până la Vilnius, iar la Vilnius luați o mașină, pe care o puteți comanda din Varșovia, și de la aeroport mergeți direct la Radoliszki. Veți ajunge mult mai repede decât cu trenul. Dus-întors veți face mai puțin de o zi și jumătate. Exact, treizeci și opt de ore, inclusiv două ore de stat acolo.

— Cât sunteți de bun, se miră ea. Ați și controlat și calculat totul!

Kolski nu răspunse nimic. Făcuse calculul acesta de multe ori. De atâtea ori, de câte ori se aștepta ca Lucia să-i permită să-i facă o scurtă vizită.

Doamna Nina nu mai era mirată că el cunoștea și ora decolării avionului și a sosirii la Vilnius, că știa cum să comande un automobil.

— Ce bine e că dumneavoastră știți totul! Singură nu m-aș fi descurcat. Sunt năucită.

Deodată îl prinse de mână.

— Domnule Janek! Domnule Janek, veniți cu mine!

Kolski păli ușor.

— Asta e imposibil, răspunse. Nu pot pleca acum.

— De ce?

— Spitalul e plin. Colegii sunt sfârșiți. Nu pot.

— Ah, ce mă privește pe mine spitalul! se revoltă doamna Nina. Vorbesc numaidecât cu Rancewicz și veți fi liber.

Kolski făcu o grimasă.

— Nu e vorba de doctorul Rancewicz și de permisiunea lui, ci de faptul că nu se cuvine să-mi oblig colegii la o muncă suplimentară fiindcă eu am chef să fac o plimbare până în ținuturile acelea.

Îl privi cu reproș.

— Dumneavoastră numiți plimbare o călătorie în scopul salvării șefului dumneavoastră?

Kolski lăsă capul și tăcu. În realitate nu voia să o însoțească pe Nina din cu totul alte motive. Știa cât o detesta Lucia. Credea că pe baza propriilor lui scrisori îl putea bănuî de relații mai apropiate cu Dobraniecka. Dacă și-ar face apariția acolo împreună cu ea, i-ar întări convingerea că bănuielile sunt întemeiate. Mai mult, față de Lucia și față de Wilczur ar apărea ca aliat al lui Dobraniecki. Și nu voia acest lucru. Numai faptul că a semnat telegrama către Lucia a fost un mare sacrificiu din partea lui. S-a convins din telegrama Luciei. Din telegrama aceea seacă, la obiect, impersonală. Lui nu i-a adresat nici un cuvânt. Nici măcar salutări.

— Vă poate însoți și secretarul profesorului, spuse el.

Nina scutură din cap.

— Nu, nu. Dumneavoastră trebuie să mergeți. Nu e vorba numai de însoțire.

— Dar despre ce mai e vorba?

— Dumneavoastră sunteți în relații bune cu ei. Insistențele dumneavoastră vor fi mai eficiente decât ale mele.

— Nu sunt deloc convins.

— Dar nu trebuie omis nimic ce ar putea contribui la înduplecarea lui Wilczur ca să accepte. Trebuie să mergeți. Nu-mi sunteți îndatorat cu nimic și nu de aceea vă rog. Aici nu e vorba de mine, ci de soțul meu.

Ajunse la concluzia că nu se mai putea împotrivi.

— În acest caz, spuse, în jumătate de oră trebuie să fim la aeroport. De acolo trimitem telegrama.

— Vă mulțumesc. Îi întinse mâna și în ochii ei apărună iar lacrimi.

În mai puțin de o oră după această discuție amândoi erau în avionul care se desprinsese ușor de pământ. Era o zi tipică de toamnă. Deasupra aeroportului atârnav nori negri. Cernea o ploaie mărună și deasă. Avionul descrie un cerc mare și ridicându-se tot mai sus se cufundă în stratul gros de nori. Înăuntru era semiîntuneric. După câteva minute însă interiorul se umplu deodată de lumină. Deasupra zăriră soarele pe cerul senin și curat, iar dedesubt o mare încremenită de măguri și movile albe și pufoase, o mare nețărmurită, pe care singura pată întunecată era umbra lor, umbra avionului.

În vremea aceasta, la dispensar nimeni nu se aștepta la oaspeți. Pacienți erau puțini fiindcă de dimineață ploua atât de des încât nici Jemiol nu se încumetase să-și facă drumul obișnuit până în orașel. Blestema pe sub mustață și umbla posomorât, dar nimeni nu încerca să-l înveselească, fiindcă Donka trebuia să aibă grijă de bolnavi, Lucia era ocupată cu gândurile ei, iar Wilczur nu trăda nici el vreo intenție de a discuta. Stătea în camera lui și citea.

Imediat după cină, se culcă invocând oboseala. Jemiol îi urmă exemplul. Lucia mai trecu o dată pe la bolnavi, făcu ordine în ambulatoriu și se apucă de contabilitate. Ca de obicei închisese ușa din față. La vremea asta nimeni sau foarte rar se întâmpla să mai vină cineva la dispensar.

În curând însă lăsa totul și căzu pe gânduri. Nu-i putea ieși din minte apatia lui Wilczur. Ce-i drept, astăzi nimeni nu se remarcase prin bună dispoziție, dar profesorul rareori era atât de abătut. Numai la Varșovia îl mai văzuse într-o stare asemănătoare. Probabil că retrăise niște amintiri dureroase. Era îndoielnic însă că ar fi fost împrăpătate de telegrama de ieri. Intuiția îi spunea Luciei că mai degrabă era vorba de balul din Kowalewo. Pentru ea, în pofida discuției neplăcute cu domnul Jurkowski, balul acesta va rămâne o amintire agreabilă.

Înțelegea însă că Wilczur îl apreciază cu totul altfel, în timp ce dansa simțea clar dezaprobarea lui. Nu era o blamare sau condamnare, ci un fel de nemulțumire. Poate că dansând procedase greșit. Poate că nici nu trebuia să-l determine să accepte această vizită?...

Nu-și putea însă reproșa acest lucru. Atât de puține plăceri are aici. A renunțat la atâtea distracții, încât are dreptul să se aștepte de la el la puțină înțelegere, dacă o dată, o singură dată după atâtea luni, a vrut și ea să se distreze.

Gândurile acestea o deprimau și o întristau. Se ridică. Hotărî să lase contabilitatea pentru a doua zi și începu să-și aranjeze hârtiile în sertar.

Tocmai atunci în fereastră se proiectă un fascicol strident de lumină electrică. Dinspre moară se apropia un automobil.

— Ce poate fi? se miră Lucia.

Prin șopotul de ploaie străbătea clar hurelul motorului. Automobilul se opri în fața cerdacului și o clipă mai târziu se auzi o bătaie în ușă. Cum în tindă era întuneric, Lucia luă lampa din ambulatoriu și ținând-o în mână, deschise ușa.

În prima clipă nu o recunosc pe Dobraniecka și întrebă:

— Ați adus vreun bolnav?

— Înseamnă că m-am schimbat foarte mult, se auzi răspunsul. Sunt Dobraniecka.

Lucia făcu un pas înapoi. Sângele îi zvâcni în obraji, înainte de a putea spune ceva îl zări în spatele doamnei Dobraniecka pe Kolski. Se stăpâni.

— Pofțiți! Vă rog să intrați.

Așeză lampa pe masă și rămase alături, dreaptă, cu maxilarele încheștate. Apariția acestei femei aici însemna un adevărat cinism și trezise în Lucia un val de ură, tot atât de puternic ca și cel de mai înainte.

Doamna Nina se apropie de ea și îi întinse mâna.

— Nu dați mâna cu mine? întrebă umilă.

După o clipă de ezitare, Lucia îi întinse vârfurile degetelor exprimând atâta dispreț cât putea avea în ea. Aproape tot atât de indiferentă îi întinse mâna lui Kolski. De teamă ca discuția să nu-l trezească pe profesor, îi conduse în ambulatoriu și după ce închise ușa întrebă:

— Nu ați primit telegrama noastră?

— Am primit-o, dar... începu Dobraniecka.

— Păcat de timpul pierdut. Nu pot decât să vă repet ce scria în telegramă.

— Dar profesorul Wilczur e aici? Cel mai târziu peste două ore trebuie să plecăm ca să prindem avionul.

Lucia ridică din umeri.

— Eu nu vă rețin. Cu atât mai mult cu cât nu-l puteți vedea pe profesorul Wilczur. E târziu. Profesorul doarme după o zi grea de muncă și nu-l pot trezi.

Dobraniecka tremura toată.

— Vă implor, domnișoară. Vă implor. E vorba de viața soțului meu. Ochii Luciei se micșorară.

— Dar atunci când nu aveți nevoie de Wilczur, dumneavoastră și soțul dumneavoastră ați găsit măcar o fărâmbă de sentiment uman? Cu ce drept și cu ce obraz veniți aici la omul pe care l-ați nedreptățit, pe care l-ați jefuit de tot ce avea și aproape că l-ați ucis din punct de vedere moral?! Da, voi ați făcut-o! Soțul dumneavoastră și dumneavoastră personal ați fost sursa tuturor ticăloșiilor în care l-ați terfelit pe profesor. Și acum cereți milă? Da, știu ce să cred despre voi. Știu și eu, știe și profesorul Wilczur. Dacă mă mir de ceva, mă mir că ați fost pedepsiți atât de târziu. Înseamnă că nu aveți simțul rușinii, ca după toate cele întâmplate să mai veniți aici, în casa profesorului. Trebuie să fii un animal cinic, nu om, ca să-l rogi să te salveze!

Doamna Dobraniecka își strângea tâmplele cu amândouă mâinile și repeta în șoaptă:

— Doamne... Doamne...

Kolski, sprijinindu-se de speteaza scaunului, stătea tăcut și palid, cu privirile ațintite în ochii scânteind de ură ai Luciei. Nu auzea ce spunea. Savura prezența ei, se delecta văzând-o.

— Nu sunteți demnă de a trece pragul acestei case. Fiecare atingere a dumneavoastră e o profanare și o insultă. Ați venit în zadar fiindcă mă scârbește și faptul că vă văd umilită. N-o să-l vedeți pe profesor.

— Cât de cumplit vă răzbunați, șopti Dobraniecka.

— Soarta se răzbună. Soarta, nu eu.

— Atunci de ce nu-mi oferiți posibilitatea să-l văd pe profesor? Nu cumva răzbunarea vă impune această intransigență?

— Nu răzbunarea, fiindcă știți ce a spus profesorul ieri? A spus că nu ar refuza să-l ajute nici pe cel mai mare criminal.

— Atunci de ce ne refuză pe noi?

— Pentru că nu vă poate ajuta. N-am să-l trezesc pe profesor și nici n-am să-i spun că ați fost aici. Nu vreau să-i tulbur liniștea. Ah, voi, cu lăcomia și cu invidia voastră, nici nu puteți înțelege noblețea înălțimilor, bunătatea nețârmurită, spiritul de sacrificiu care umple sufletul acestui om nedreptățit de voi. Vă recunosc prin faptul că ați venit aici. Pentru că sunt convinsă că nu ați dat crezare cuvintelor mele din telegramă. Ați crezut că nu e decât o născocire. Nu?... E adevărat?... Ați crezut că e o minciună. Că profesorul Wilczur a vrut să dea de înțeles că dacă ar putea nu v-ar refuza ajutorul cu toate nedreptățile suferite. Vă înșelați, doamnă! În fața dumneavoastră nu sunt obligată să dau nici o explicație, totuși vă spun. Nu demult un câine turbat l-a mușcat pe

profesor de mână și de atunci, cu tot tratamentul făcut, mâna stângă îi tremură neconținut. Acum înțelegeți că profesorul într-adevăr nu-și poate asuma răspunderea operației?

Doamna Dobraniecka a vrut să spună ceva, dar Lucia o întrerupse cu o mișcare a mâinii.

— Nu. Nu spuneți nimic. Nu mai spuneți nimic. Mi-e teamă că o să aud vreo bănuială scabroasă. Pentru că din gura care a dat naștere la cele mai urâte defăimări și calomnii nu mă aștept să aud nimic altceva. Nu mai aveți de ce rămâne aici. Plecați, doamnă. Plecați imediat și lăsați-ne să vă uităm și pe dumneavoastră și pe soțul dumneavoastră!...

Pe neașteptate, Dobraniecka se lăsă în genunchi în fața Luciei.

— Milă... Aveți milă... gema și izbucni în plâns.

Lucia era însă neînduplecată.

— Ridicați-vă. E penibil!

Și adresându-se lui Kolski, aproape că-i porunci:

— Ridicați-o pe această doamnă.

Kolski o ajută pe Nina să se ridice și o așează pe scaun. Dobraniecka nu se oprea din plâns și câteva minute în cameră nu se auzi decât plânsul ei. Plângând începu să vorbească:

— Mă judecați fără milă... Fără milă... Poate că merit... Suport toate umilințele... Fiți însă atât de mărinimoasă... Trebuie să-l văd pe profesor...

— De ce? întrebă scurt Lucia.

— Fiindcă domnul Kolski spune că pareza de care suferă profesorul nu este un impediment de neînvins. Că, ajutat de asistenți, profesorul ar putea face operația cu o singură mână...

Lucia ridică din umeri.

— Asta nu dovedește decât că domnul Kolski este un prost chirurg.

— Iertați-mă, domnișoară Lucia, interveni pentru întâia oară Kolski. Într-adevăr am spus așa ceva, și după câte mă cunoașteți, știți că nu vorbesc în vânt. Într-adevăr e posibil așa ceva.

Lucia dădu negativ din cap.

— Nu vă pot da dreptate fiindcă ieri l-am auzit chiar pe profesor spunând că nu s-ar încumeta la o asemenea operație.

— Nici eu nu m-aș încumeta, răspunse liniștit Kolski. Dar dacă aș fi singurul om care ar putea s-o facă, aș rișca. Sunt convins că dacă refuzul nu a avut alte motive, profesorul Wilczur mi-ar da dreptate.

Lucia îl străfulgeră cu privirea. Era profund revoltată de apariția lui. Înțelesese că s-a folosit de venirea doamnei Dobraniecka ca să se înființeze aici, cu toate că nu avea acordul ei.

— Trebuie să-ți explic și dumitale, sublinie Lucia, că profesorul nu a avut nici un fel de „alte motive”?

În tindă scârțâi o ușă și se auzi târșăit de papuci. Toți tăcură. Pașii se îndreptau spre ambulatoriu. Nici nu era de mirare. Fâșia de lumină arăta că de aici veneau vociferările.

Ușa se deschise și în prag apăru profesorul Wilczur în halat. Își roti privirile prin încăpere și orbit de lumină întrebă:

— Domnișoară Lucia, ce se întâmplă aici?

Înainte de a primi vreun răspuns, privirea lui se opri pe chipul lui Kolski, apoi o recunoscă pe Dobraniecka și instinctiv făcu un pas înapoi.

Dobraniecka întinse mâinile spre el.

— Domnule profesor! Ajutor! Am venit să vă implor ajutorul!

Multă vreme Wilczur nu putu scoate nici un cuvânt. Vederea acestei femei îl cutremurase profund. Într-o clipită în memoria lui reînvie amintirea acelor luni în care ea a dus împotriva lui cea mai crâncenă campanie, când asmuțea împotriva lui opinia publică și când făcea uz de cele mai josnice calomnii!

— Vă implor, domnule profesor, să-l ajutați. Numai dumneavoastră îl puteți salva. Milă... Aveți milă...

Wilczur își ridică privirile spre Lucia.

— Dumneata nu ai expediat telegrama?

— Am expediat-o.

— Am primit-o, începu Dobraniecka.

— De vreme ce ați primit-o, o întrerupse Wilczur, atunci știți că nu vă pot ajuta.

— Puteți, domnule profesor, puteți.

Wilczur se mișcă nerăbdător.

— Eu înțeleg că stați rău cu nervii. Dar liniștiți-vă și înțelegeți că vorbiți cu un medic. Cu un medic onest. Dacă v-am refuzat ajutorul, se vede că știu că nu sunt în stare să vi-l dau. Înțelegeți? Pentru mine nu are nici o importanță cine îmi cere ajutorul. Dacă cineva, încercând să mă ucidă, s-ar răni el însuși, l-aș salva ca pe oricare altul. Știu că pentru dumneavoastră e greu de crezut, căci concepțiile noastre etice sunt diametral opuse. Dar dacă nu credeți în cuvintele mele, credeți măcar propriilor ochi.

Wilczur întinse mâna stângă, care tremura acum foarte clar.

— Vedeți, doamnă. Sunt un infirm. Dacă operația e atât de grea încât nu s-au angajat nici cei mai de seamă specialiști, cum îmi cereți mie acest lucru, în starea în care sunt? Nu am fost niciodată un făcător de minuni. Chirurg fiind, mă puteam mândri cu cunoștințele mele de

specialitate și cu siguranța mâinii, cu toate că unii mi-au contestat-o. Aș fi un descreierat dacă acum, conștient de acest cusur, m-aș lăsa convins.

Ținu încă un timp mâna tremurândă în fața ochilor ei, apoi se întoarse încet, îndreptându-se spre ușă.

Dobraniecka își înfipse degetele în brațul lui Kolski, strigând:

— Nu-l lăsați să plece, vorbiți-i dumneavoastră.

— Domnule profesor, i se adresă Kolski.

Wilczur se opri cu mâna pe clanță și privi în urmă.

— Ce mai voiai să-mi spui? Dumneata ești chirurg și poți înțelege cel mai bine.

— Da, domnule profesor. Vă dau dreptate că nu vă puteți angaja să faceți o operație chiar mult mai ușoară... Dar... aici nu e vorba de-o operație făcută de dumneavoastră personal. E vorba de prezența dumneavoastră, de un diagnostic exact, de pregătire, de indicații în timpul intervenției chirurgicale.

Pe buzele lui Wilczur apăru un zâmbet.

— Dumneata crezi că o operație *per procura*^[52] poate să reușească? Kolski nu se dădea bătut.

— Am auzit de cazuri în care un mecanic de vas a amputat unui marinar piciorul în largul mării, fără să aibă habar de anatomie, folosindu-se doar de indicațiile transmise de un chirurg prin radio. Și operația a reușit...

Doamna Nina repeta întruna printre lacrimi:

— Vă implor, domnule profesor... Vă implor...

Wilczur rămase o vreme cu sprâncenele încruntate.

— Uneori asemenea lucruri pot reuși, fiindcă sunt cazuri simple. Te întreb însă încă o dată: dumneata crezi că în acest caz poate fi utilizat același sistem?

Kolski scutură din cap.

— Nu, domnule profesor. Eu, în general, nu cred că această operație poate reuși. După părerea mea starea bolnavului nu lasă nici o speranță. Profesorul Coleman aprecia că există o șansă la o sută de mii. Dacă însă pacientul declară că în cazul în care îl operați dumneavoastră este convins că această unică șansă poate fi găsită, cred că nu veți refuza. Cred că nu ar trebui să refuzați. Wilczur îl privi în ochi parcă surprins.

— Și de ce crezi că nu ar trebui?

Kolski răspunse hotărât:

— Am fost elevul dumneavoastră, domnule profesor.

În încăpere se așternu tăcerea.

Fără îndoială, cuvintele lui Kolski făcuseră o impresie deosebită asupra lui Wilczur. Se apropie de fereastră privind picăturile de ploaie ce se prelingeau pe geamul negru. Într-o parte, în fața pridvorului se zărea lanterna roșie din spatele automobilului, care lumina slab numărul stropit cu noroi.

Fără să se întoarcă, Wilczur spuse:

- Domnișoară Lucia, ești atât de bună să-mi pregătești valiza?
- Numaidecât, răspunse Lucia în șoaptă.

Înainte de a închide ușa în urma sa, Lucia auzi izbucnirea unui plâns violent. Doamna Nina căzuse în genunchi în fața lui Wilczur.

- Mulțumesc. Vă mulțumesc – spunea, încercând să-i apuce mâna.
- Liniștiți-vă, doamnă, spuse cu vocea frântă.
- N-am să vă uit până la moarte...

Wilczur zâmbi trist și dădu din mână.

- Vă rog să vă ridicați și să luați loc.

Și întorcându-se spre Kolski, îi arătă raftul din perete.

- Colega, găsești acolo picăturile de valeriană.

Kolski puse alături pălăria pe care o ținuse tot timpul în mână. Se uită printre flacoane și găsindu-l pe cel potrivit, picură într-un pahar treizeci de picături, și fără să se grăbească adăugă apă din cana ce stătea pe măsuță, apoi oferă paharul doamnei Nina. În tot acest timp Wilczur îl privea cu atenție și parcă se gândea la ceva. În cele din urmă îi puse mâna pe umăr și-i spuse:

- Într-adevăr, ai fost elevul meu. Și nu mi-e rușine.

Kolski se înroși.

— Vă rog să mă credeți, domnule profesor, că nu am meritat această apreciere atât de elogioasă.

Adâncit în gândurile sale, Wilczur părea să nu-i fi auzit cuvintele. Gândurile acestea trebuiau să fie deosebit de importante, fiindcă fruntea profesorului se acoperise cu riduri verticale adânci. Deodată se uită drept în ochii lui Kolski cu o privire în care se zărea o hotărâre:

- M-ai convins. Și mă duc. Dar cu o condiție.

Kolski se neliniști ușor.

- Cred că doamna Dobraniecka primește orice condiție.
- Da, da, confirmă Nina. Primesc dinainte orice condiție.

Wilczur nu-i acordă nici o atenție și i se adresa lui Kolski:

- Condiția este pentru dumneata, nu pentru altcineva.
- Pentru mine? se miră Kolski.
- Da. Și subliniez că este o condiție *sine qua non*.
- Ascult, domnule profesor.
- Pe timpul șederii mele la Varșovia, dumneata, colega, rămâi aici.

Înțelegi și dumneata că nu-mi pot abandona pacienții. Doctorița Kańska nu este chirurg, iar noi avem aici multe accidente în care e nevoie de ajutorul unui chirurg. Rămâi aici până mă întorc.

Kolski stătea alb ca varul. Propunerea neașteptată a lui Wilczur căzuse asupra lui ca o fericire atât de mare încât îi depășea imaginația. Să rămână aici, să fie împreună cu Lucia, să o vadă în fiecare zi. Să lucreze împreună, cum au mai lucrat la Varșovia... Nici cele mai îndrăznețe visuri nu ținteau atât de departe. Era gata să spună că e de acord cu condiția pusă de profesor, când se opri întrebându-se cum o să primească Lucia rămânerea lui aici? Dacă nu va socoti că e un subterfugiu, dacă nu-l va considera un intrus... Mai ales după cele auzite din gura ei în discuția cu Dobraniecka. Din cuvintele ei putea deduce că-l socotește printre dușmanii profesorului, pe care Lucia implicit îi socotea dușmanii săi. Bucuria de a fi alături de ea putea deveni o tortură pentru amândoi.

— Nu știu, începu pe un ton ezitant, nu știu dacă pot să-mi permit, domnule profesor.

— De ce?

— Am foarte mult de lucru la Varșovia. Spitalul e plin... Apoi mai sunt și pacienții particulari.

— Sunt convins că i-ai lăsat în grija cuiva!

— Da... Dar la spital... Doctorul Rancewicz m-a învoit numai pentru două zile.

Wilczur îl privi cu atenție.

— Colega, consider că în această situație nu e un argument care poate fi luat în seamă.

— Fără îndoială, se bâlbâi Kolski. Totuși...

— Nu vreau să te silesc. Nu credeam că timpul petrecut aici ar fi pentru dumneata atât de dezagreabil. Doctorița Kańska mi-a spus că adeseori ți-ai exprimat intenția de a ne vizita. În orice caz nu pot reveni asupra condiției puse. Te rog să te gândești.

— Nu avem despre ce discuta. Doamna Dobraniecka se ridică de pe scaun. Firește, doctorul Kolski rămâne aici. Cu Rancewicz discut eu. Ar fi de-a dreptul incredibil dacă Rancewicz ar avea ceva de spus în această chestiune. Nu înțeleg de ce vă opuneți. Mai ales că știu câtă simpatie...

— Sunt de acord, o întrerupse repede Kolski. Rămân până vă întoarceți.

— Atunci totul e în ordine, spuse Wilczur zâmbind. Nu-i chiar atât neconfortabil aici. Vei locui în camera mea. Și te rog să te folosești de tot ce ai nevoie. Sunt convins că nu ți-ai luat prea multe lucruri cu

dumneata.

Kolski scutură din cap.

— Nu mi-am luat nimic.

— Atunci dă-mi telefonul dumatăle din Varșovia și îndată ce sosesc telefonez să-ți trimită toate cele necesare.

— Rezolv eu asta, interveni Dobraniecka.

— Nu-ți strică să faci cunoștință cu condițiile și cu oamenii de aici. O scurtă vacanță, deși timpul nu-i atât de favorabil.

După o clipă de meditație, Kolski spuse:

— Domnule profesor, aș vrea să vă rog un singur lucru.

— Ascult.

— Aș vrea să vă rog, ca... să-i comunicați dumneavoastră domnișoarei Lucia că inițiativa rămânerii mele aici a pornit de la dumneavoastră, și că aceasta a fost condiția deplasării dumneavoastră la Varșovia.

Wilczur răspunse ușor mirat:

— Sigur că da. Pot să-i spun.

Doamna Dobraniecka se uita nerăbdătoare la ceas.

— Mi-e tare teamă să nu întârziem la aeroport. Drumurile sunt pline de noroi și pentru orice eventualitate aș prefera să plecăm cât mai repede. Firește, dacă dumneavoastră puteți.

Wilczur confirmă cu o mișcare a capului.

— Mă îmbrac numaidecât. În zece minute sunt gata de plecare.

Trecu în camera sa, în care Lucia tocmai termina de împachetat. O ajută să închidă valiza.

— Ești foarte nemulțumită de mine, domnișoară Lucia? întrebă. Gândește-te cum ai proceda dumneata într-o situație similară.

— Nu știu, ridică din umeri. Nu știu cum aș proceda în locul dumneavoastră. Dar dacă eu ar trebui să-l salvez pe omul acesta, nu aș mișca nici un deget. Un monstru ca el nu merită să trăiască. Cu cât scapă mai repede lumea de el, cu atât mai bine.

Wilczur zâmbi.

— Ești curajoasă.

— Curajoasă? se miră Lucia.

— Îți arogi dreptul divin de a judeca oamenii. Dar dacă tot o faci, trebuie să-ți arogi și un alt drept: iertarea. Ei, dar nu putem discuta acum, pentru că nu avem timp. Trebuie să mă îmbrac.

— Sper că nu rămâneți prea mult la Varșovia? îl întrebă din ușă.

— Ah, nu. Nici o oră mai mult decât e necesar. Aha. Ca să nu te plictisești, și ca să ai un ajutor, doctorul Kolski rămâne aici. Eu l-am rugat. Ba chiar i-am cerut să rămână până la întoarcerea mea. S-a

împotrivit cât a putut, dar a trebuit să cedeze fiindcă aceasta a fost condiția plecării mele la Varșovia.

Lucia îl privea cu ochii larg deschiși.

— S-a împotrivit?... Dacă s-a împotrivit nu înțeleg de ce l-ați silit. Mă descurc foarte bine și singură. Mai cu seamă că doctorul Pawlicki trece pe aici aproape în fiecare zi.

— Ei, nu întotdeauna, nu întotdeauna, o corectă blând Wilczur.

— Și apoi nu înțeleg...

Wilczur o întrerupse:

— Vorbim despre asta altădată. Acum trebuie să mă îmbrac.

După ce Lucia ieși, Wilczur se îmbracă repede și după cinci minute ieși în tindă în palton și cu valiza în mână. În câteva cuvinte îi dădu Luciei instrucțiunile privind treburile dispensarului, apoi îi sărută afectuos mâna și ieși în pridvor, unde îl aștepta doamna Dobraniecka. Drumul până la automobil l-au făcut printr-o ploaie deasă. Era o mașină mare, grea, un model cam învechit, dar confortabil și cu suspensie bună. Cu tot noroiul de pe drum, automobilul mergea uniform. Șoferul, experimentat, ocolea cu abilitate băltoacele și hârtoapele mai mari.

Doamna Dobraniecka încerca să intre în vorbă cu Wilczur, dar el nu-i răspundea decât monosilabic. Văzând că nu renunță, Wilczur îi spuse în cele din urmă:

— Doamnă, sunt obosit. Aș vrea să ațipesc un pic.

Înțelese și tăcu.

Deocamdată nu putea fi vorba de ațipit, dar după o oră automobilul intră pe șosea și profesorul Wilczur, adâncit în pernele fotoliului, închise ochii și adormi. Au ajuns la aeroport cu o oră și ceva mai devreme. Wilczur își consacră timpul liber redactării unei scrisori adresate Luciei pentru a-i aminti câteva lucruri de care nu-și adusese aminte la plecare.

Două ore mai târziu erau pe aeroportul din Okecie iar de acolo au plecat direct la spital. Când automobilul s-a oprit în fața scărilor, Wilczur nu putu coborî imediat. Deodată îl lăsaseră puterile. Revederea clădirii în care și-a petrecut atâția ani, a instituției pe care el o înființase îi provocase o strângere de inimă. Intră cu capul aplecat și din hol se îndreptă instinctiv spre fostul său cabinet. Doamna Dobraniecka, mergând înainte, reușise să înștiințeze pe cineva de venirea lui. Într-un minut se știa la toate etajele. Știa toți, dar nimănui nu-i venea să creadă. În întâmpinarea lui Wilczur alergară Rancewicz, doctorul Michalowski, Kotkowski și alți medici. Se adunau în jurul lui, îi strângeau mâinile și tot nu le venea să-și creadă ochilor...

Era ceva incredibil de tragic faptul că acest om s-a hotărât să facă un gest atât de mărinimos, un efort suprauman.

leri, când se aflase că doamna Dobraniecka și Kolski au plecat la Radoliszki ca să-l roage pe Wilczur să vină, toți ridicau din umeri. Nimeni, nici o clipă, nu-și închipuia că Wilczur s-ar lăsa înduplecat. Numai Rancewicz, care îl cunoștea cel mai demult și cel mai bine, spusese:

— Oamenii se schimbă. Poate că s-a schimbat și el. Dar dacă nu s-a schimbat, nu trebuie să ne pierdem speranța.

Apoi a adăugat:

— Altă chestiune dacă venirea lui mai poate fi de folos, Dobraniecki poate să nu mai trăiască până dimineată, iar operația... Aș compara această operație cu o loterie în care nu există nici un număr câștigător.

Într-adevăr, în ultimele douăzeci și patru de ore starea lui Dobraniecki se înrăutățise evident. Bolnavul își pierdea mereu cunoștința iar când și-o recăpăta pentru scurt timp, horcăia de durere, fiindcă nu mai putea vorbi deloc. S-au petrecut modificări radicale și în manifestările bolii. Apăruseră tulburări ale auzului și ale vederii. Acum se plânga că e întuneric și cu toate că a sporit iluminarea nu recunoștea chipurile persoanelor din imediata lui apropiere. Uneori își pierdea complet auzul și cerea să i se vorbească mai tare.

Înainte de a-l vizita pe bolnav, profesorul Wilczur a avut o lungă discuție cu Rancewicz și cu ceilalți medici care l-au îngrijit pe Dobraniecki. Lui Wilczur i s-a prezentat o amplă și minuțios elaborată descriere a bolii, precum și toate investigațiile și analizele făcute. Trebuia să recunoască cinstit că nimic nu fusese neglijat. Au fost înregistrate toate simptomele, fără să fie omise nici cele aparent lipsite de importanță, nici cele pe care medicul nu și le putea explica. Slujindu-se de un material atât de bogat, Wilczur putu să-și facă o părere cu privire la starea bolnavului și la tipul maladiei. Puse alături, diagnosticele și dezbaterile din consult păreau să indice opinia corectă că în regiunea creierului mic (după Coleman între creierul mic și scoarța cerebrală) s-a dezvoltat o tumoră ca urmare a degenerării substanței reticulare sau a meningelui.

Rancewicz înclina și el spre această ipoteză, adăugând că însuși Dobraniecki își exprimase părerea că locul de origine al neoplasmului îl plasează în zona epifizei și aceasta fiindcă primele simptome ale bolii vizau metabolismul. La început el însuși, ca și alți medici care l-au examinat, puneau totul pe seama proastei funcționări a ficatului.

— Da, confirmă Wilczur. Mi se pare că Dobraniecki avea dreptate. Tulburările în funcționarea ficatului sunt manifestări secundare ale insuficienței secreției epifizei. Dacă neoplasmul s-a format într-adevăr acolo, extirparea lui va fi deosebit de dificilă. Se poate spune că și

corpora quadrigemina sunt supuse presiunii. Tulburările de auz și de vedere indică foarte clar acest lucru. Este atacat și cerebelul. De aici ar rezulta că ramificațiile neoplasmului merg în diferite direcții și sunt complicate.

Wilczur rămase pe gânduri, dar Rancewicz întrebă:

— În această situație operația mai poate avea vreun sens?

— Nu știu. Să văd, răspunse Wilczur. Acum vreau să-l examinez.

Dobraniecki era conștient, dar nu-l recunosc pe Wilczur, care observă imediat la bolnav o manifestare importantă și neînregistrată în istoricul maladiei: pupilele mărite. Acest fapt susținea ipoteza că scăzuse și secreția hipofizei fiindcă pupilele mărite puteau fi numai urmarea secreției excesive a glandelor suprarenale, secreție reglată tocmai de hormonii hipofizari. Aceasta indica la rândul său faptul că dimensiunile neoplasmului trebuiau să fie într-adevăr impresionante, de vreme ce ajungea să apese asupra hipofizei ceea ce însemna că apeductul lui Silvius este strangulat iar legătura între ventriculele trei și patru întreruptă.

Restul examinării nu a mai adus nimic nou în opinia lui Wilczur. Cum activitatea inimii era destul de intensă și tensiunea nu scădea sub 10, Wilczur a hotărât că operația poate fi făcută.

Știrea se răspândi numaidecât în toată clădirea. Având în vedere faptul că din cauza mâinii sale stângi, Wilczur nu putea opera personal, intervenția urma să o realizeze doctorul Rancewicz asistat de un specialist în chirurgia craniană, doctorul Henneberg din Poznan, care era de o săptămână la Varșovia.

Operația a fost stabilită pentru ora zece seara. Între timp, Wilczur cu Rancewicz și Henneberg s-au închis în cabinetul de anatomie. Aici, pe un model, Wilczur începu să le explice amănunțit concepția lui asupra poziției și ramificațiilor neoplasmului.

Firește, până la deschiderea cutiei craniene, totul se baza numai pe ipotezele lui, dar cei doi se străduiau să nu piardă nici un cuvânt din cele spuse, fiindcă amândoi erau convinși că ipotezele lui Wilczur sunt rezultatul uimitoarei sale intuiții, o intuiție vecină cu genialitatea.

— După părerea mea, așa se prezintă situația, își încheie Wilczur explicațiile. Recunosc că operația este nespun de dificilă și sunt puține speranțe că va reuși, având în vedere faptul că un număr de incizii, mai exact opt sau nouă trebuiesc executate orbește, pe nevăzute, bazându-vă numai pe simțul tactil.

— Frumoasă încurajare, domnule profesor, spuse Rancewicz făcând o grimasă.

Henneberg se ridică și îndepărtă scaunul.

- Eu votez pentru renunțarea la operație.
- Sunt împotrivă. Wilczur scutură din cap.
- Așa ceva depășește posibilitățile omenești.

— Atunci, spuse sobru Wilczur, trebuie să găsim în noi posibilități supraomenești. După mine, în cazul renunțării la operație pacientul nu va trăi până mâine seară. Prin urmare nu există nici un risc. Nu aș fi nici eu pentru operație dacă nu ar exista posibilitatea ca extragerea norocoasă a tumorii să-i salveze cu siguranță viața. Nu numai să-i salveze viața, dar să-i redea și sănătatea. Domnilor, e vorba de extirparea mecanică a unei tumori, ori tocmai aceasta este datoria chirurgiei. Recunosc că în acest caz misiunea este grea. Poate cea mai dificilă din câte am întâlnit în viața mea. Totuși, socotesc de datoria mea să vă spun că nu aș găsi nici o justificare chirurgului care ar renunța la ea. Mai cu seamă atunci când renunțarea echivalează cu moartea sigură a bolnavului.

— Domnul profesor are dreptate, recunosc Rancewicz, ridicându-se și el și privind la ceas. De ce să ascund. Încep această operație convins de nereușită, dar trebuie s-o facem.

Îl bătu pe umăr pe Henneberg.

— Hai, colega. Curaj. Nu uita că suntem în situația fericită de a-l avea în rezervă pe profesorul Wilczur. Dacă în timpul intervenției vom constata că ceva e altfel decât ne-am închipuit noi, vom primi numaidecât sfatul necesar.

La ora zece fix, Dobraniecki a fost adus în sala de operații și adormit. Începutul operației, adică deschiderea cutiei craniene, l-a făcut docentul Biernacki, ajutat de doctorul Zuk. Când trepanația se apropia de sfârșit, în sală a intrat profesorul Wilczur împreună cu Henneberg și Rancewicz. În jurul lor s-au adunat aproape toți medicii prezenți în spital. Profesorul Wilczur s-a apropiat de masă și s-a aplecat asupra craniului deschis.

Totul părea să confirme corectitudinea diagnozei. În locul oaselor occipitale, creierul prezenta trei convexități: două fragmente ale scoarței cerebrale acoperite de păienjeniușul roz și violet al vaselor sanguine, iar de sub ele ieșea cerebelul cenușiu și spongios cu dungi ce duceau clar în interior, spre bulbul rahidian. Convexitatea meningelui indica faptul că un corp neprevăzut de natură în sistemul cerebral împinge lichidul cefalorahidian. Profesorul se îndreptă, își potrivea masca și făcu un semn cu capul spre Rancewicz și Henneberg, apoi se retrase și se opri lângă doctorul Zuk, care ținea mâna pe pulsul pacientului. De aci putea vedea exact câmpul operator și putea urmări mișcările mâinilor lui Rancewicz și Henneberg.

Se auzi primul zăngănit al instrumentelor nichelate pe tava de sticlă. Operația începuse.

În mijlocul unei liniști mormântale, degetele lui Rancewicz, lungi și subțiri, se mișcau cu precizie, făcând nichelul instrumentelor să scânteieze în lumina puternică a reflectoarelor. Asupra acestor degete era concentrată atenția tuturor celor prezenți. Minutele treceau.

În sfârșit, în spațiul dintre cele trei convexități apărură capătul violet și pe alocuri galben al tumorii.

Acum mâinile lui Henneberg, acoperite cu mănuși de cauciuc țineau marginile inciziei, lărgind-o treptat, pe măsură ce înainta lanțeta lui Rancewicz. Până acum ipotezele profesorului Wilczur se confirmau cu exactitate. Într-adevăr neoplasmul apăsa asupra cerebelului, dar apăsa printr-o ramificație care se îngroșa pe măsură ce pătrundea în adâncime. Devenise cert că principalul focar al neoplasmului se găsea în spațiul dintre scizura interemisferică, cerebel, epifiză și cele patru pernțe cenușii corpora quadrigemina. Nu se putea ști încă dacă ramificațiile nu se întind sub emisfera stângă și cea dreaptă.

Din când în când, ochii lui Rancewicz se ridicau și întâlneau privirea lui Wilczur. Atunci se auzea vocea înăbușită a profesorului:

— Bine.

Și operația mergea mai departe. Aici nu-și puteau permite nici o grabă, iar fiecare mișcare necesita o atenție incredibilă. În minutul al treizeci și doilea, trupul nemișcat al pacientului tresări brusc. O mișcare neatentă a lui Rancewicz produsese o reacție reflexă a musculaturii. O clipă în ochii tuturor pâlpâi neliniștea, iar Rancewicz, enervat, întrerupse operația. Nu se produsese nici o leziune a creierului și de fapt acest accident minor nu avea nici o însemnătate. Influențase însă în mod fatal siguranța și precizia chirurgului.

Era vizibil pentru toți. Mișcările lanțetei care separa tumora erau tot mai puțin sigure, tot mai încete. Pe sprâncenele și pe pleoapele lui Rancewicz apăruseră mici broboane de sudoare. Tot mai des ezita, tot mai des se oprea.

Și se apropia faza cea mai dificilă a operației. Vizibilitatea câmpului operator devenea tot mai redus. Toți înțeleseseră că operația nu poate avea decât un deznodământ fatal.

Doctorul Henneberg îi aruncă lui Wilczur o privire îngrozită. Pe suprafața cenușie și vărgată a cerebelului se lăfăia excrescența neoplasmului, ce semăna cu limba unei reptile. A unei reptile ascunse undeva înăuntru. Trebuia ajuns la ea aproape orbește.

Pe neașteptate, Rancewicz se îndreptă și desfăcându-și brațele spuse:

— Nu pot. Nu reușesc...

— Totul decurge perfect, interveni liniștitor Wilczur. Acum desprinde-i partea superioară de emisfera dreaptă și vei avea acces la scizura interemisferică.

Se vede că tonalitatea vocii lui i-a redat echilibrul nervos lui Rancewicz, care luă din nou lanțeta în mână. Două minute mai târziu însă o nouă tresărire a pacientului, ca urmare a unei mișcări neatențe a lui Rancewicz îi spulberă și bruma de siguranță pe care o mai avea. Se retrase și scutură tăcut din cap. Era limpede că nu poate duce operația până la sfârșit.

— Nu are nici un rost, spuse unul dintre medici.

— Da, confirmă cu o mișcare a capului Henneberg. Craniul trebuie închis.

— Ține! se auzi vocea aspră și poruncitoare a lui Wilczur.

Și înainte ca cei de față să-și dea seama de intențiile lui, Wilczur trecu în locul lui Rancewicz, luă lanțeta și se aplecă asupra craniului deschis. Toți erau uluiți. Cu puțin timp în urmă văzuseră cum îi tremura profesorului mâna. Acum prinse cu siguranță capătul neoplasmului în timp ce cu cealaltă, apucase lanțeta între degetele acelea mari și aparent neîndemânatică, executând mișcări rapide și exacte.

Se vede că sub influența unei mari solicitări a voinței, tremurul mâinii încetase.

Aproape toți cei care asistau la operație îl cunoșteau pe Wilczur de multă vreme și nu o dată îl văzuseră la lucru. Acum îl recunoșteau, era așa cum fusese mai înainte. Mâinile lui mari păreau că acoperă tot câmpul operator, păreau că se bălăcesc în masa aceea albă și cenușie, o îndeasă și o frământă. Era incredibil cum puteau să atingă creierul cu atâta ușurință și grijă încât aproape că nici nu se simțea.

Minutele se scurgeau unul după altul, fiecare lung cât un veac. Privirile celor din jur treceau de la mâinile lui Wilczur la ochii lui pe jumătate închiși și la sprâncenele lui încruntate de încordare.

Undeva se auziră unsprezece bătăi ale ceasului. O chiureță mică de metal pătrunse adânc, cercetând terenul cu mișcări abia vizibile. A durat foarte mult. În cele din urmă căzu zăngănind pe tava de sticlă și locul ei îl luă un bisturiu mic și îngust, cu lamă scurtă. Cei prezenți își opriră respirația. Pe neașteptate între circumvoluțiile albe se iviră câteva picături de lichid transparent, ușor tulbure. Văzând așa ceva, Henneberg era convins că Wilczur va întrerupe operația. Era evident că undeva se produsese o leziune a meningelui. Profesorul însă nu a întrerupt-o.

— Să nu fi văzut? Să nu fi observat? se întrebară în același timp

Henneberg și Rancewicz care stăteau în spatele lui

Dogoarea reflectoarelor devenea insuportabilă.

Deodată Wilczur introduse două degete între emisfere și încet scoase din interior ceva ce semăna cu o stea de mare de culoare vineție, cu margini gălbui.

Docentul Biernacki îi oferi imediat lupa și Wilczur cercetă atent, milimetru cu milimetru, neoplasmul extirpat. În unele locuri prezenta câteva leziuni, dar putea fi sigur că fusese scos în întregime, că înăuntru nu rămăsese nimic.

— Puteți închide, spuse Wilczur cu vocea răgușită.

O soră se apropie de el ținând un borcan cu formalină. Profesorul întinse mâna ca să arunce în el neoplasmul, dar nu nimeri și bucata de carne vineție căzu pe dușumea. Mâna îi tremura din nou.

Biernacki și Zuk se apucară de lucru. Wilczur se îndreptă tăcut spre garderobă și aici se lăsă greoi pe scaun. Era nespus de obosit și de epuizat nervos. Operația durase o oră și cincizeci și opt de minute. În garderobă intrară Henneberg. În urma lui Rancewicz și alții. Nu schimbau nici un cuvânt. Își scoteau în tăcere halatele, mănușile și măștile. Henneberg îl ajută pe Wilczur să se îmbrace.

Abia după ce se mai odihni puțin, Wilczur coborî în fostul lui cabinet. În scurt timp s-au adunat aici toți. Abia acum Biernacki îl întrebă:

— După părerea dumneavoastră, domnule profesor, va trăi?

— Nu știu, răspunse Wilczur.

— Doar operația a reușit.

— Teoretic, da. Nu pot fi sigur însă că nu s-au produs leziuni ale creierului, în interior. Asta în primul rând. În al doilea rând nu știu dacă operația nu a fost tardivă. Vom ști numai după ce va înceta efectul narcozei.

I se adresă lui Rancewicz:

— Cred că ai dat dispoziții să i se administreze injecții de întărire?...

— Se-nțelege, domnul profesor.

Wilczur se ridică.

— Ei, deocamdată aici nu mai am nimic de făcut, spuse. Sunt flămând. La revedere, domnilor.

Atât Biernacki, cât și Rancewicz, începură să-l roage să accepte ospitalitatea lor, dar Wilczur refuză categoric.

— Mulțumesc foarte mult, dar am alte planuri.

Nu avea nici un plan. Pur și simplu voia să rămână singur. Intră într-un mic restaurant, mănăcă acolo și se duse la cel mai apropiat și mai ieftin hotel, la care își trimisese dinainte valiza. Înainte de a se duce la culcare, află de la portar că trenul de Vilnius pleacă a doua zi la ora

zece dimineața. Cel mai comod, pentru că e accelerat. Wilczur însă nu se grăbea nicăieri, și de aceea se hotărî să plece cu personalul de la douăsprezece la amiază.

Nu avea intenția să rămână mai mult la Varșovia. Nici intenția și nici chef. Trebuia însă să-l viziteze a doua zi pe Dobraniecki și să constate starea lui. Știa bine că dacă Dobraniecki nu va muri în noaptea aceasta, atunci nu va mai exista nici o teamă.

A doua zi, după obiceiul de la țară, s-a sculat foarte devreme, a luat micul dejun pe care i l-a adus o cameristă somnoroasă, și a plecat la spital. Medicul de serviciu îl întâmpină cu o veste îmbucurătoare.

— Domnule profesor, Dobraniecki trăiește. Sincer să fiu nu știu cum să vă felicit. Lucrez aici de cincisprezece ani, dar la o asemenea operație n-am mai asistat. Dumneavoastră, domnule profesor, sunteți un făcător de minuni.

— Lasă, colega. O experiență îndelungată și ceva aptitudini înnăscute. Nici una nici alta nu sunt meritul meu. Mai bine spune-mi care-i starea bolnavului.

Medicul îi făcu o relatare amănunțită, încheind cu știrea că acum Dobraniecki doarme. În timpul acestei discuții sosi și Rancewicz și amândoi, împreună cu Wilczur, au pornit spre etajul întâi.

Dobraniecki într-adevăr dormea. La căpătâiul lui stătea o soră medicală. Dobraniecki respira liniștit, ritmic. Fața lui slăbită în timpul bolii indica o totală epuizare a organismului. Când Wilczur îi atinse pulsul cu degetele, bolnavul ridică pleoapele. Era conștient. Îl recunoscuse numaidecât pe Wilczur. Pe obrajii lui verzui apărură o roșeață abia simțită.

— Și totuși ați venit, spuse cu o voce abia auzită. Îmi dau seama câtă bunătate aveți... Sunt atât de bolnav, mi-e greu să-mi adun gândurile. Mi se pare că nu mai am nici o salvare... Numai în dumneavoastră cred... Hotărâți dumneavoastră dacă operația e posibilă și dacă merită făcută.

Rancewicz zâmbi.

— Operația s-a făcut.

Pleoapele lui Dobraniecki fâlfăiră.

— Cum așa?... S-a făcut?...

— Da. Domnul profesor Wilczur v-a operat ieri seară și, slavă Domnului, operația a reușit.

Bolnavul închise ochii, iar Rancewicz adăugă:

— Veți trăi.

De sub pleoapele închise, lui Dobraniecki începură să-l curgă lacrimi. Trecu o bucată de vreme până când deschise ochii și privi spre Wilczur

de parcă ar fi așteptat confirmarea lui.

— Vei trăi, confirmă cu o mișcare a capului. Auto-diagnosticul dumatăle a fost corect. Neoplasmul a apărut într-adevăr în zona epifizei, dar ramificațiile lui se întindeau asupra cerebelului și sub ambele emisfere. Am reușit să extirpăm totul. După toate probabilitățile, peste trei săptămâni vei fi complet sănătos.

După o clipă de tăcere, Dobraniecki spuse:

— N-am știut... N-am știut că omul poate fi capabil de atâta mărinimie.

Buzele lui Wilczur se mișcară. În ochii lui se ivi o licărire, dar se stinse imediat și Wilczur nu răspunse nimic.

— Nu știi cum să-mi exprim recunoștința pe care o simt, spuse după o pauză Dobraniecki. Nici... Nici de la dumneavoastră nu m-am așteptat la așa ceva.

Wilczur își dresă glasul.

— Ei, e timpul să plec. Îți urez o convalescență ușoară și rămas bun.

Înclină capul, se întoarse și ieși din cameră. La intersecția coridoarelor, îl aștepta doamna Nina. Se aruncă asupra lui bolborosindu-și mulțumirile. Îl prinse de mână și strângându-i-o cu putere când plângea, când râdea și-i povestea haotic desfășurarea operației de parcă din conștiința ei dispăruse faptul că el putea ști cel mai bine ce s-a întâmplat. În cele din urmă se mai liniști și îl întrebă:

— E adevărat, domnule profesor, că Jerzy va trăi?

— E adevărat. Nu-l mai amenință nimic.

— Ah, domnule profesor... Când m-au anunțat astă-noapte, am crezut că înnebunesc de fericire. Și abia atunci am înțeles ce suflet mare aveți. Dumneavoastră sunteți un înger.

Wilczur scutură capul.

— Nu. Dar sunt om.

Intenționat, coborî pe scara laterală, ca să evite alte despărțiri, și ieși neobservat din spital. Trecu pe la hotel, plăti și porni pe jos, spre gară. Aici, în sala de așteptare, se așeză pe o bancă. Alături era un chioșc cu ziare. Fără să vrea, privirea i se opri asupra unui titlu scris cu litere mari:

„Senzațională operație pe creier. Profesorul Wilczur la Varșovia. Și-a părăsit sihăstria ca să salveze viața prietenului și colegului său.”

Wilczur întoarse capul spunându-și:

— Acesta-i orașul. Orașul cu țipătul lui, cu adevărul lui, cu pustiul lui...

Capitolul XVI

De îndată ce zgomotul motorului se risipi în susurul ploii, iar ultimele fascicule de lumină a farurilor se stinseră de pe mestecenii ce mărgineau drumul, Lucia spuse:

- Imediat îţi pregătesc camera profesorului.
- Pot să te ajut, întrebă sfios Kolski.
- Nu. Mulţumesc, răspunse ferm şi glacial. Mă descurc şi singură.
- Dar nu te deranjez dacă stau şi eu cu dumneata?
- Aa, mi-e absolut indiferent.

În timp ce ea închidea uşa, Kolski îi spuse:

— Nu credeam că v-aţi aranjat atât de bine: Aici e un dispensar în toată legea. Dar ce e în camera cealaltă?

- Acolo zac bolnavii, răspunse scurt Lucia.

Schimbarea temei nu contribui la spargerea gheţii şi Kolski adăugă:

— Mi se pare că eşti foarte supărată pe mine. Îmi reproşezi că l-am convins pe profesor să se ducă.

- Te înşeli. Nu-ţi reproşez nimic.

— Atunci nu poţi să-mi ierţi faptul că am rămas aici. Dar te rog să mă crezi că profesorul mi-a cerut acest lucru.

— Ştiu. Mi-a spus. Mi-a spus şi că perspectiva rămânerii aici, te-a speriat într-atât încât te-ai apărat cu mâinile şi cu picioarele.

— Ştii bine de ce. Îmi era teamă că vei fi nemulţumită. Nu voiam să fiu nepoliticos. Să rămân aici ca să fiu socotit un intrus...

- Cine ţi-a spus dumitale că te socotesc un intrus?

— Dacă ar fi fost altfel, spuse încet, mi-ai fi permis demult să te vizitez.

— Asta-i altceva, răspunse după o pauză. Dar de vreme ce eşti aici... Am şi eu ocazia să fac dovada vechii şi cunoscutei ospitalităţi poloneze.

O impresionase jena lui Kolski şi într-o dispoziţie mai bună, se apucă să schimbe aşternutul patului. Scoase din sertar o pijama de-a lui Wilczur şi spuse râzând:

— O să arăţi în ea ca într-un costum de scafandru. Ți-aş da-o pe a mea, dar nu încapi. Doamne, câte necazuri am eu cu dumneata. Ei, şi acum, noapte bună. Pacienţii mei vin devreme şi nu sunt întotdeauna prea liniştiţi. Nu ți-a rămas prea mult timp pentru odihnă.

I-a întins mâna, pe care Kolski o sărută, şi ieşi. Câteva minute o mai auzi umblând prin camera alăturată. Apoi se lăsă liniştea. Se dezbracă şi se culcă. Deşi în locul unei saltele moi avea un strajac umplut cu

paie, adormi numaidecât.

La șapte dimineața, l-au trezit vocile de sub fereastră. S-a sculat și s-a așezat pe pat. Afară oamenii vorbeau nespus de tare, obișnuiți pesemne, să se strige în pădure. Se uită pe fereastră. Ploaia se oprișe, dar cerul era în continuare acoperit cu cojocul gros al norilor. Se culcă și încercă să adoarmă din nou. Alături, în tindă, însă începu, să plângă un sugar, iar de departe, probabil din ambulatoriul în care fusese astă-noapte, țipătul înfricoșător al unei femei. Se vede că Lucia bandaja cuiva o rană dureroasă.

Ieri îi spusese Luciei că e entuziasmat de dispensar. Nu-i spusese adevărul. Tinda goală și posomorită, dușumeaua grosolană, ferestrele mici, țărănești, cu geamuri strâmbe, totul făcuse asupra lui o impresie deprimantă. I se rupea inima la gândul că ea se condamnase de bună voie la această viață primitivă, că renunțase la confortul pe care i-l oferă civilizația, și la toate plăcerile de care ar beneficia într-un centru cultural. Că doar în aceste locuri uitate nu puteau fi nici teatru, nici cinematograful, nici biblioteci, nici oameni care să-i fie pe potrivă prin nivelul intelectual și evantaiul de preocupări.

Acum se uita prin cameră. Obiecte simple, înghebate din scânduri de pin, pereții goi, unde și unde împodobiți cu câte un chilim ieftin. Afară o zi cenușie, mohorâtă și plescăitul picioarelor de noroi. Alături, plânsul monoton și iritant al sugarului.

Totul era deprimant, apăsător, înrobind energia. Și trist. În primul rând trist.

Începu să se îmbrace încet. Pe spălătorul de tablă găsi instrumentele de bărbierit, alături – două câni cu apă. Apa era verzuie și lui Kolski i se părea că miroase a pește sau a plante de apă.

— Sărmana Lucia, își repeta în gând. Sărmana Lucia.

După ce s-a îmbrăcat, a așternut cum a putut mai bine patul și a ieșit în tindă. Aici îl izbi în nări o duhoare de mucegai și de îmbrăcămintă umedă. Pe lavițele de lângă pereți ședeau vreo douăzeci de persoane, femei și bărbați. Câțiva copii murdari se jucau pe dușumea. Leși în pridvor. Și aici țărani ședeau pe bănci. În fața pridvorului, în băătăura întinsă erau vreo zece-douăzeci de căruțe sărace, trase de niște căluți mici și burtoși. Ceva mai jos se zăreau acareturile morii. Împrejur, un peisaj trist și monoton se întindea până la drumul mărginit de copacii pe jumătate desfrunziți.

Pășind prudent pe pietrele aruncate în noroi, înconjură clădirea. Aici cel puțin era mai uscat. Găsi o cărare bătătorită ce ducea spre iaz. Ajuns acolo, privi îndelung oglinda liniștită a apei pe care alunecau lenevos, abia vizibil, niște fire de iarbă, frunze îngălbenite și crenguțe

mărunte.

— Sărmana Lucia, își spunea. Să-ți închizi viața aici... În acest univers fără orizont. În acest cenușiu cotidian...

Se întoarse spre casă cu pasul greoi. Își aduse aminte că ar fi trebuit s-o ajute pe Lucia la primirea pacienților. Bătu în ușa ambulatoriului și intra. Pe scaun ședea o băbuță cu capul dat pe spate. O singură privire îi fu de ajuns lui Kolski să-și dea seama că suferă de conjunctivită granuloasă. Aplecată asupra ei, Lucia îi puneă picături în ochi. Fără să se oprească, îi aruncă o privire lui Kolski și întrebă:

— Te-ai sculat? Te-au trezit, nu-i așa? Du-te în camera mea, ți-am pregătit acolo micul dejun.

— Mulțumesc. Nu sunt flămând. Aș vrea să-ți dau o mână de ajutor. Pentru dejun am timp și mai târziu.

— Nu, nu, protestă ea, întâi trebuie să mănânci.

În cameră intra Donka într-un halat alb și Lucia i se adresă ei:

— Donka, condu-l pe domnul doctor în camera mea. Domnișoara Donka e asistenta mea, îi zâmbi Lucia lui Kolski.

Kolski îi întinse mâna și își spuse numele.

Camera Luciei arăta mai frumos decât dormitorul profesorului. Era mai mică, dar se vedea că locuiește în ea o femeie. Pe măsută, pe dulăpior și pe fereastră erau ulcioare cu crenguțe de pin, pe pereți erau întinse prosoape brodate, pesemne capodopere ale vreunei paciente de-a Luciei, erau și fotografii în rame modeste, negre. Printre ele o găsi și pe a lui, și cu mâhnire constată că era undeva în margine. În mijloc era o fotografie mare a profesorului Wilczur.

— Poate doriți lapte fierbinte? întrebă Donka.

— Nu, mulțumesc. Prefer rece.

— Atunci, poftă bună. Înclină capul și ieși.

Pe o pânză albă de cânepă era pregătit micul dejun. Pe masă erau puține obiecte: un vas mare de lut, cu lapte, o cană de tablă emailată, o pâine neagră, cuțitul și untiera plină cu unt. Într-adevăr, nu era flămând. Bău doar două cani cu lapte și se întoarse în ambulatoriu. Zărindu-l, Lucia spuse:

— Lângă ușă e agățat halatul profesorului. Îmbracă-l repede pentru că acest tânăr cetățean are nevoie de ajutorul dumitale.

Și încheie în latină:

— Sunt sigură că e o apendicită acută. Nu știu însă dacă e neapărată nevoie de operație.

Pe o masă lungă și îngustă stătea întins un băiat de vreo cincisprezece-șaisprezece ani care gemea încet.

— O să vedem imediat, mormăi Kolski pe un ton „oficial”.

Diagnosticul Luciei era corect. Într-adevăr, era o apendicită acută. Termometrul indica 38,5. Durerile din partea dreaptă și în interiorul pântecului indicau faptul că nu era timp de pierdut. Bolnavul a fost dus în sala de operații.

— E de-ajuns ajutorul Donkăi? întrebă Lucia. Donka a asistat de multe ori la operații.

Kolski privi nehotărât spre fată.

— Nu cunosc suficient condițiile de aici, așa că de data aceasta aș prefera...

— Bine. Donka face toate pregătirile, pe urmă vin și eu – între timp extrag un dinte unui om cumsecade, care se zvârcolește de durere.

Lucia înclină capul. Kolski rămase uimit.

— Cum așa? Dumneata faci și stomatologie?

— Ah, râse Lucia. De toate. Cel mai apropiat dentist e la vreo treizeci de kilometri de aici.

Douăzeci de minute mai târziu Lucia își făcu din nou apariția și Kolski începu operația, blestemând în sufletul lui o muscă întârziată și rea, care îl agasa.

— E îngrozitor, se gândea, să operezi în aceste condiții. În orice clipă musca se poate așeza pe rana deschisă.

Ghicindu-i parcă gândurile, Lucia spuse:

— Muștele sunt cea mai mare plagă la noi. Nici nu-ți închipui cât ne chinuim să le izgonim din această încăpere. Parcă ar intra prin pereți.

— Din punctul de vedere al antisepsiei nu e lipsit de primejdie, observă Kolski.

— Da, dar nu avem altă soluție.

Lui Kolski îi stătea pe limbă să-i spună că există o soluție: să plece de aici, dar se stăpâni la timp.

— Cu toate acestea, slavă Domnului, până acum nu am avut nici un caz de infecție și toate operațiile au reușit, continuă Lucia.

A reușit și această operație. Datorită ajutorului lui Kolski, până la ora patru, toți pacienții au fost consultați. Așa că doctorul Pawlicki, care a venit cu câteva minute mai târziu, nu a mai avut nimic de făcut și i-a reproșat în glumă lui Kolski că-l lasă fără pâine. Au stat de vorbă îndelung la un ceai. Pawlicki întrebându-l pe Kolski despre relațiile din lumea medicală a Varșoviei, despre noile metode de tratare a unor boli și, în sfârșit, despre Dobraniecki și despre starea lui. Cum nu era la curent cu conflictul dintre Dobraniecki și Wilczur, Pawlicki primi știrea despre plecarea profesorului la Varșovia ca pe un lucru cu totul natural. Și-a exprimat chiar și o bănuială:

— Cine știe, dacă acolo, în capitală, nu-l vor convinge pe profesor să

se întoarce definitiv. La drept vorbind nu e în folosul societății că un eminent om de știință ca el și-a limitat câmpul de acțiune într-un târg de provincie.

Lucia scutură din cap.

— Fără îndoială. Dar profesorul a făcut atâta pentru omenire încât are dreptul să se gândească și la el. Iar el aici se simte cel mai bine.

După plecarea lui Pawlicki, Kolski reveni la discuția anterioară:

— Nu mi se pare deloc convingătoare afirmația dumitale făcută cu atâta aplomb.

— Că profesorul se simte aici cel mai bine?

— Exact, confirmă Kolski cu o mișcare a capului. A părăsit Varșovia pentru că era dezgustat. Și, serios, nu m-aș mira dacă l-ar opri acum acolo.

Lucia surâse.

— Îl cunoști prea puțin, dacă poți vorbi așa. Te asigur că imediat după operație va pleca din Varșovia. Nu va rămâne nici o zi mai mult decât e necesar.

Kolski rămase pe gânduri și spuse după o pauză mai lungă.

— Poate că ai dreptate... Poate. Asta s-ar explica și prin vârsta profesorului. Dar dumneata... Acum, când văd acest mediu, condițiile de muncă și viața aceasta cotidiană, cenușie și tristă, nu înțeleg cum poți rezista dumneata aici.

— Nu-i chiar atât de rău răspunse Lucia ridicând din umeri.

— Seamănă, continuă Kolski dus pe gânduri, cu o antecameră a Nirvanei. Cu o intrare în cimitir. Aici totul moare copleșit de liniște, de o liniște lenevoasă, prelungă, monotonă... Nu, să nu crezi că vreau să te sperii, să trezesc în dumneata repulsie față de tot ce-i aici. Nicidecum. Mi se pare însă o risipă de neînțeles să-ți lași aici cele mai proaspete forțe, cei mai frumoși ani ai vieții.

— Dumneata uiți un lucru, domnule Janek, faptul că există sentimente care pot prefăce monotonia cenușie în cel mai colorat basm, care pot prefăce ceea ce dumneata numești tristețe și liniște ucigătoare într-o bucurie, plină de seninătate.

Kolski ridică din umeri.

— De acord. Înțeleg acest lucru.

— Nu înțelegi. Asta poate înțelege numai cel care e el însuși capabil de așa ceva. Cel care e capabil să simtă și să trăiască asemenea bucurii. Cel pe care ele îl pot satisface. Uite, dumneata ai fi în stare să renunți la Varșovia, la carieră, la bani, la plăceri, la distracții pentru ființa pe care o iubești și să te stabilești undeva în provincie, să zicem aici?

Kolski simți că tot sângele i se adună în inimă și spuse:

— Aș fi în stare.

Lucia scutură din cap.

— Nu cred.

Kolski o privi drept în ochi și spuse apăsător:

— Încearcă. Spune un singur cuvânt. Un cuvânt. Ajunge un cuvânt al dumitale.

Lucia se simți stânjenită. Nu se aștepta la un asemenea răspuns. Aștepta mai degrabă o explicație lungă, susținută cu argumente rezonabile, lămuriri în stilul propriu al gândirii lui din vremea când ea era la Varșovia. Știa că spune adevărul, că ar fi capabil să rămână aici pentru ea, că nu și-ar retrace cuvântul. Firește, nu avea de gând să facă uz de afirmația lui, dar era emoționată de cele spuse de el și de schimbarea lui. Abia acum zări ridurile din jurul ochilor lui, obrații supti și multe fire de păr cărunt la tâmpile. Grijiile pe care le găsea în scrisorile lui, lăsaseră urme și pe chipul lui Kolski. Nu numai pe chip, ci și în suflet. Bietul de el, trebuie să fi trecut prin multe.

Și deodată Lucia ajunsese la concluzia că trebuie, că se cuvine să-i recompenseze suferințele, că fusese prea aspră și indiferentă, că pentru marea lui iubire, fiindcă numai o mare iubire este capabilă de sacrificii, l-a răsplătit cu răceală, că intenționat a evitat să se intereseze de trăirile lui interioare. Ori știa că ar fi putut să-i potolească grijiile, să-i aline suferințele. Chiar fără să-i ofere nimic mai mult decât un cuvânt cald, o privire prietenoasă, un interes binevoitor.

Îi atinse ușor brațul cu mâna și-i spuse:

— Domnule Janek, dumneata știi că n-am să spun acel cuvânt, că nu-l pot spune. Dar te rog să mă crezi că-ți prețuiesc foarte mult sentimentele și-mi dau seama că nu le-am prețuit îndeajuns.

Kolski îi luă mâna și își lipi buzele de ea.

— De asemeni, vreau să știi, că te consider un om foarte apropiat, că mă interesează cu adevărat problemele, tristețile și bucuriile dumitale, și că întotdeauna poți fi sigur de prietenia mea cu adevărat profundă și afectuoasă.

După această discuție, în relațiile dintre Lucia și Kolski s-au schimbat multe. Au devenit sincere și mai apropiate. Erau aproape toată ziua împreună, fiindcă Jemiol, care înainte stătea adeseori în dispensar purtând discuții lungi cu Wilczur, acum, în lipsa lui, venea aici numai noaptea. Majoritatea timpului și-l petrecea în târg, la cârciumă, sau la moară, fiindcă în ultima vreme se împrietenise cu Prokop, spre necazul întregii familii. Acum, la bătrânețe, Prokop a început să tragă cu ochiul la sticlă. Ce-i drept, nu bea atâta cât bea Jemiol, dar nici asta n-o bucura nici pe nevasta lui, nici pe celelalte femei. Știrea o adusesese

la dispensar Donka, iar Lucia a râs copios, povestindu-i lui Kolski despre temerile femeilor de la moară. Ea personal nu vedea nici o primejdie. În schimb Kolski glumea:

— Dar nici nu trebuie bagatelizată chestiunea. Să ne aducem aminte de străbunicul Noe, care la o vârstă foarte înaintată s-a apucat de vin.

Trecuseră trei zile de la plecarea lui Wilczur și Lucia începu să se neliștească.

— Mă tem să nu i se fi întâmplat ceva, îi spunea Donkăi.

Din delicatețe, în fața lui Kolski nu-și trăda temerile. Se hotărâse că dacă nici mâine profesorul nu va da nici un semn, va trebui să telegrafieze la Varșovia.

Dar a doua zi de dimineață, Wasil, care se întorsese din Radoliszki, aduse o scrisoare. Scrisoarea era adresată de Wilczur, dar nu era trimisă din Varșovia, ci din Vilnius. Mirată, Lucia deschise plicul.

Profesorul scria:

„Dragă domnișoară Lucia.

La întoarcere din Varșovia m-am oprit la Vilnius. Va trebui să rămân aici câteva zile în legătură cu unele probleme. Poate și mai mult. Cum doctorul Rancewicz nu are nimic împotriva ca doctorul Kolski să mai zăbovească la mine, îi voi fi recunoscător pentru ajutor și pentru înlocuire. Cred că va considera șederea sa în dispensarul nostru un fel de odihnă. Mi-a făcut plăcere când am constatat la Varșovia că se bucură de cele mai frumoase aprecieri. Așa cum l-am apreciat și eu întotdeauna. E un băiat de nădejde. Sunt convins că mă înlocuiește foarte bine. M-am oprit la Vilnius la colegul Rusiewicz, care m-a tratat după accidentul cu câinele. Mă simt bine aici, așa că te rog să nu te miri că nu mă prea grăbesc să mă întorc. Salutări tuturor și sărutări de mâini dumitale.

Rafał Wilczur.”

În josul colii era un post scriptum:

„L-am operat personal pe d. Dobraniecki.

Din fericire operația mi-a reușit.

Pacientul va trăi.”

Pentru Lucia scrisoarea lui Wilczur era o adevărată surpriză. A trebuit s-o citească de câteva ori și tot nu înțelegea ce s-a întâmplat. În primul rând, a surprins-o știrea despre intenția neprevăzută de a se opri la Vilnius. La așa ceva îl putea determina numai boala. Dar asta nu

concorda cu cealaltă știre și mai ciudată: profesorul scria clar că l-a operat el însuși pe Dobraniecki. Asta ar însemna că într-un fel oarecare a reușit să-și stăpânească tremurul mâinii stângi. Toate acesteia i se păreau Luciei foarte enigmatice. De vreme ce a intervenit la Rancewicz ca să-l poată reține pe Kolski, înseamnă că știa încă de la Varșovia că nu se va întoarce imediat și că va rămâne câteva zile la Vilnius.

Prin urmare, dacă era sănătos, ce-l putea determina să rămână în oraș? Aici, putea fi vorba numai de probleme familiale. Să-i fi sosit fiica sau ginerele?... Dar de ce nu amintește nimic despre asta?...

Lucia se pierdea în ipoteze. În cele din urmă se hotărî să-l întrebe pe Jemiol ce crede el. Se gândea că poate înainte de plecare, profesorul a vorbit cu el despre planurile lui enigmatice.

Jemiol nu știa însă nimic. A citit scrisoarea și a dat din umeri.

— Dacă-i place atât de mult la Vilnius, se vede că a cunoscut vreo fată când a fost la tratament.

— Vorbești prostii, spuse Lucia cu oroare.

— Fiindcă vezi dumneata, continuă Jemiol cu un calm imperturbabil, dacă-i vorba de mine, ai putea fi sigură că mă împotmolesc undeva pe drum fiindcă am descoperit o cârciumă nespus de tentantă. El însă nu-i un adept al lui Bachus. Ori trebuie să știi că pe lângă Bachus numai Venus mai conduce lumea. Ei, să-l mai adăugăm și pe Mercur. Așa că gândește și dumneata căruia dintre cei doi, lui Mercur sau Venerei, îi datorăm frivola escapadă a prietenului nostru.

Firește, Lucia nu luă nici o clipă în serios insinuările lui Jemiol și se hotărî să stea de vorbă cu Kolski. Problema era cu atât mai simplă cu cât avea prilejul să-i arate scrisoarea profesorului, scrisoare plină de cuvinte de măgulire la adresa lui.

— La drept vorbind, domnule Janek, nu ar trebui să-ți arăt această scrisoare. Ai putea deveni un încrezut, glumi ea. Se pomenește despre un fel de concediu pentru dumneata, așa că citește-o.

Într-adevăr, Kolski se simți puțin jenat de superlativalele lui Wilczur la adresa lui. Totuși, îl miră hotărârea profesorului de a se opri la Vilnius.

Cu privire la operație spuse:

— Nu văd nimic extraordinar în asta. Asemenea lucruri se pot face cu o singură mână când ai ajutorul calificat al altor două persoane. Iar acolo nu lipseau chirurgii obișnuiți să lucreze cu profesorul. Fără să mă laud, am fost și eu de multe ori ajutorul lui, știam bine, cu toată exactitatea, ce înseamnă fiecare mișcare a lui, sau ce îmi cere să fac. În ceea ce privește oprirea la Vilnius, cred pur și simplu că a vrut să se mai odihnească. Poate că are șanse să obțină de acolo ceva fonduri pentru dispensar. Și apoi fiecare om are problemele lui personale,

despre care nu vorbește nici celor mai apropiate persoane.

— Nu crezi, domnule Janek, că ar trebui să-i scriu la Vilnius?

Kolski făcu un semn nehotărât cu mâna.

— Cred că nu.

— De ce?

— Pentru că dacă profesorul ar fi așteptat vreo scrisoare de la dumneata, ți-ar fi dat adresa medicului la care s-a oprit. Dumneata cunoști adresa lui?

— Nu, negă Lucia. Dar e ușor de aflat. Cred că doctorul Pawlicki are lista medicilor. Și apoi știi în ce spital lucrează doctorul Rusiewicz.

— Eu însă cred că profesorul nu așteaptă să-i scrii. În caz contrar nu ar fi uitat să-și dea adresa. Profesorul nu uită niciodată nimic.

— Asta așa e, recunosc Lucia și astfel problema a fost încheiată.

Timpul petrecut de Kolski la dispensar putea să-i pară într-adevăr un concediu. În primul rând se îndreptase vremea. Ploaia se opri și primele geruri ușoare din acest an înghețaseră drumurile și cărările norioase. Acum puteau face plimbări lungi prin împrejurimi. Lucia îl duse în pădure, la cimitirul în care era înmormântată Beata Wilczur, în orașel și în alte câteva locuri pitorești. În timpul plimbărilor purtau discuții îndelungate.

Deprimarea lui Kolski dispăruse fără urmă. Se petrecuseră mari schimbări în înfățișarea lui. Îi revenise vechea energie, capacitatea de a se interesa de mărunțișuri, râsul vesel la orice glumă.

— E aici chiar atât de cenușiu și de plictisitor cum ți se părea la început? îl întreba Lucia nu fără o ironie binevoitoare.

Ca răspuns se uita în ochii ei și-i spunea din priviri cât de mult își schimbase părerea.

Într-o zi, Lucia spuse parcă în treacăt:

— Vezi, domnule Janek, orice se poate uita.

— Fără îndoială, recunosc el. Dar sunt și excepții. Timpul pe care l-am petrecut aici îmi va rămâne pentru totdeauna în memorie.

— Așa ți se pare. Cu timpul și în anumite condiții îți va zbura din minte așa cum ți-au zburat și trăirile care te chinuiau la Varșovia. Fiindcă mi se pare că ți-au zburat complet.

— Slavă Domnului, complet. N-a mai rămas nici urmă din ele.

Lucia riscă o întrebare:

— Dar ea?

— Ce-i cu ea?

— Ei, femeia aceea. Și ea te-a uitat la fel de ușor?

Kolski izbucni într-un râs sarcastic.

— Incomparabil mai ușor. Sunt convins că la un ceas după despărțirea noastră nu se mai gândea la mine.

— Asta înseamnă că nu te iubea.

Kolski își încruntă sprâncenele.

— Femeia aceasta nu înțelege deloc ce înseamnă cuvântul iubire, cu toate că-i apare pe buze mai des decât altele.

— De ce mai des?

— Din simplul motiv că face parte din... metoda ei. Înțelegi? Dacă trebuie să-l spui unui singur om... Și dacă trebuie să-l spui altor zece...

— Ah, da, șopti Lucia.

— De altfel, abia acum îmi dau seama că nu aveam dreptul să-i cer nimic, fiindcă nici eu nu-i dădeam nimic. Vezi dumneata, domnișoară Lucia, a fost din partea mea o eroare ridicolă. Credeam că iau un medicament, dar el nu era nici măcar un narcotic, ci o otravă ordinară.

Mergeau în tăcere, apoi Kolski continuă:

— Din fericire nu a lăsat urme.

Lucia îl întrebă:

— Nu înțeleg însă ce te-a împins spre această aventură penibilă.

— Tocmai goana după un narcotic.

— De acord. Puteai însă face o alegere mai bună.

— În această privință am atât de puțină experiență, încât... Dar de fapt acum totul aparține trecutului, unui trecut de care prefer să nu-mi aduc aminte.

— Totuși, interveni Lucia după o pauză, cunoscându-te, nu pot să cred că nu te-a legat de femeia aceea măcar o fărâmbă de afecțiune.

Kolski confirmă cu o mișcare a capului.

— Fără îndoială. Afecțiunea aceasta era însă o iluzie. Era rezultatul unei autosugestii. Și a sugestiei. Vezi dumneata, omul care se îneacă se agață și de un fir de pai. Din fericire urmările nu au fost primejdioase. M-au învățat să fiu atent în viitor.

Lucia bănuia de mult că era vorba de doamna Dobraniecka. În primul rând în scrisorile lui Kolski din perioada aceea întâlnea uneori expresii, care în nici un caz nu puteau fi ale lui, ci erau exact în stilul doamnei Dobraniecka. Așa că acum se bucura de repulsia pe care Kolski o nutrea față de fosta sa amantă. Lucia a considerat-o întotdeauna pe Dobraniecka o femeie rea, vicleană, capabilă de cele mai josnice fapte. Cu siguranță că ea a fost inspiratoarea campaniei împotriva lui Wilczur.

În adâncul sufletului însă, Lucia se simțea jignită de faptul că, în același timp, Kolski a putut să fie îndrăgostit de ea și să aibă o aventură cu cealaltă. Nu suferea de megalomanie, dar se considera mult mai

frumoasă decât Dobraniecka, și apoi era mai tânără, nemaivorbind de diferența sub aspect etic. Se simțea jignită de așezarea ei alături de cealaltă și cu toate că nu și-ar fi mărturisit-o nici ei însăși, îi reproșa lui Kolski acest lucru.

— Într-un cuvânt, ai devenit antifeminist? îl întrebă.

— O, nu. Ar fi o exagerare. În orice caz prefer să nu mai umblu după narcotice.

— Și nici nu vei avea nevoie. Suferințele trec.

Kolski scutură din cap.

— Nu, domnișoară Lucia. Nu trec niciodată.

— În cuvintele „niciodată” și „întotdeauna” e mult patos și rareori adevăr.

— Ce să fac dacă acest caz rar mi se întâmplă tocmai mie?

— Mă mir, adăugă Lucia după o pauză, că dumneata, care știi să privești viața atât de lucid, nu reușești să te debarasezi de un lucru incomod, să scapi de ceva ce-ți provoacă numai necazuri.

— Domnișoară Lucia! Eu nici nu vreau să scap de aceste necazuri.

— Asta-i lipsit de logică.

— Se poate, recunosc.

Au mers o vreme în tăcere.

— Spune-mi ceva despre ea, îl interogă pe neașteptate Lucia. Ce te-a atras la ea? De ce ai ales-o pe ea și nu pe alta?

Kolski ridică din umeri.

— Nu știu. Și eu m-am întrebat. N-am găsit nici un răspuns. Poate că singura constatare corectă ar fi că nu am ales-o eu pe ea, ci ea pe mine.

— Și dumneata ai cedat fără să încerci să te aperi?

— Da, domnișoară. Nu aveam ce apăra. Dumneata trebuie să înțelegi că oferind totul și neposedând nimic, eram și eu mirat că mai pot reprezenta o atracție pentru cineva. Pentru cineva și mai ales pentru ea.

— Mai ales? De ce mai ales?

— Ah, de fapt aceste cuvinte sunt nepotrivite. Voiam să spun că femeia aceea se bucura de mult succes, în jurul ei roiau admiratorii, era renumită prin farmec și frumusețe...

— Folosești dinadins timpul trecut? îl întrebă privindu-l atent.

— Dinadins, răspunse.

— Asta înseamnă că nu mai are nici farmec și nici admiratori?...

— Da, răspunse scurt.

Acum era cert că a avut o aventură cu doamna Dobraniecka și fără să vrea spuse cu răutate:

— Nu trebuie să-ți pierzi speranțele. Mai poate să-și recâștige farmecul și să te întorci la ea.

Kolski își încruntă sprâncenele. Se simțea profund jignit de cuvintele Luciei. Nu avea nici un drept să aștepte de la ea vreo favoare, dar nici nu merita atâta dispreț.

— De ce vrei să mă nedreptățești? Întrebă cu tristețe în glas.

— Departe de mine acest gând. Cred însă că dacă tot o cunoști, nu te mai așteaptă din partea ei nici o dezamăgire. Nu riști nimic.

Simțea o ciudată și neînțeleasă plăcere să-l sâcâie.

— Nu glumesc deloc, continuă luând o înfățișare naivă. Alegând alta ai risca noi surprize. Și apoi noua aleasă ar putea să nu fie înconjurată de un roi de admiratori și să nu fie renumită prin frumusețe.

Kolski își plecase capul și tăcea. Nu o mai recunoștea pe Lucia. Începea să-i pară rău că i se destăinuiseră. Lucia își dădea seama ce simte Kolski, dar o anumită îndărătnicie nu-i permitea să se retragă de pe poziția adoptată. Își spunea:

— Așa-i trebuie! Așa-i trebuie!

La întoarcere, cât a ținut drumul, n-au schimbat nici un cuvânt. În timp ce urcau în cerdac, Kolski spuse:

— Poate că mâine se întoarce profesorul...

— Nu trebuie să te preocupe atâta întoarcerea profesorului, îți sunt profund recunoscătoare pentru ajutorul oferit, dar dacă ți-e incomod, nu vreau să te rețin.

Kolski strânse din dinți și răspunse:

— Da, știu foarte bine că dumneata nu vrei să mă reții. Și te rog să mă crezi că nu aș rămâne nici o oră în plus, dacă nu mi-aș fi asumat această obligație în fața profesorului Wilczur.

— Din anumite puncte de vedere ai o conștiință exagerat de sensibilă, observă rece Lucia.

— Da, domnișoară. Mă bucur că ai găsit totuși ceva sensibil în mine. Fiindcă dumneata consideri că am o piele atât de groasă și de insensibilă, încât poți s-o transformi într-o pernuță pentru ace.

Luciei îi dispăruse complet buna dispoziție. Era foarte mulțumită de ea însăși. În modul cel mai deplasat îi spusese lui Kolski atâtea lucruri neplăcute, poate că îl și jignise. Și asta ca răspuns la încrederea lui, la destăinuirile lui. Nu-și putea explica propriile-i porniri.

— Ce mi s-a-ntâmplat? se întreba, ce mi s-a-ntâmplat?

A fost chiar nepoliticoasă cu el. Ultimele ei cuvinte din pridvor însemnau o invitație de a părăsi casa. E adevărat că el a început. El a adus vorba de întoarcerea profesorului. Și totuși s-a comportat deplorabil. Acum, sărmanul de el, stă și se frământă. Cum a putut fi

atât de rea cu el?! Chiar și numai faptul că a făcut uz de avantajul ei asupra unui om care o iubește i se părea acum odios. Și apoi fără nici un rost. Doar ținea la el foarte mult, era bucuroasă de prezența lui în dispensar, societatea lui era pentru ea o adevărată destindere și ar fi vrut să-l rețină cât mai mult.

A meditat îndelung la această problemă pentru ca a doua zi să-l recompenseze pe Kolski pentru supărările de astăzi. Trebuie să-i arate cât mai multă simpatie. Da. Și să-și ceară scuze. Să-și ceară, simplu, scuze, fiindcă a greșit.

Nu a ajuns să-și ceară scuze. Și nu a ajuns din următoarele motive:

A doua zi dis-de-dimineață a fost adus din Nieskupa un argat, care găsisse în pârau un șrapnel din timpul războiului și s-a apucat să-i deșurubeze focosul ruginit. A fost adus sfâșiat îngrozitor și Kolski, fără să-și termine micul dejun, începuse, cu ajutorul Donkăi, să-l cârpească pe bietul băiat. Când operația s-a terminat și rănitul a fost transportat în pat, Kolski și Donka s-au întors în sala de operații ca să facă ordine. Peretele dintre sala de operații și ambulatoriu era făcut din scânduri subțiri și în ambulatoriu se auzea fiecare cuvânt rostit mai tare în sala de alături. Și mai clar se auzea râsul. Ori, Kolski și Donka râdeau în continuu, râdeau vesel și nestânjenit. În vocea Donkăi se simțea clar o anumită cochetărie. Discutau despre dans. Pe urmă Kolski o laudă pe Donka pentru zelul depus în dereticarea camerei lui și la un moment dat îi spuse:

— Când o să plec la Varșovia, am să te împachetez într-un geamantan și te iau cu mine.

— Credeți dumneavoastră că Wasil va fi de acord?

— O facem în tăcere și nici n-o să observe.

Lucia era revoltată. Chicotea acolo cu prostituța aceea de fată. Se comporta ca un licean. Și ce fac ei atâta vreme acolo? Mucoasa aceea îi face ochi dulci iar lui se vede că-i place. Asta-i indecență.

Un nou râs zgomotos o făcu să sară în picioare.

— Am s-o învăț eu minte, își spuse în șoaptă.

La prânz a schimbat doar câteva fraze convenționale cu Kolski, apoi a chemat-o pe Donka în farmacie și pironind-o cu o privire aspră i-a spus:

— Draga mea. Trebuie să-ți atrag atenția că te porți foarte nepotrivit. Astăzi am auzit discuția ta cu domnul doctor în sala de operații. Dispensarul, categoric nu-i un loc potrivit de flirtat. De flirtat și chicotit. Iar domnul doctor nu e cel mai potrivit partener pentru tine. Ar trebui să-ți fie rușine să te legi de bărbați, când ești logodită. Dacă ar afla domnul profesor s-ar supăra pe tine rău de tot.

Donka la început făcuse niște ochi mari și se cam speriasse de tonul aspru al Luciei, dar acum se gândi că oricine putea să se supere, dar profesorul în nici un caz. El de atâtea ori glumise cu ea așa ca doctorul Kolski. Nu se simțea deloc vinovată.

— Dar, domnișoară, eu nu... începu să se apere.

Lucia o întrerupse.

— Și te rog să nu se mai repete. Nu înseamnă că dacă ești frumușică trebuie să-i faci ochi dulci domnului doctor. Am observat asta și mai devreme. Da. Iar acum adună plantele acelea. Domnul Jemiol nu pune nimic în ordine. Aici trebuie să ai nervi de oțel...

Spunând asta, intră în camera sa, își aruncă paltonul pe umeri și plecă la plimbare singură. Trecu intenționat pe sub ferestrele lui Kolski, ca s-o poată vedea.

Și nu se înșelase. Kolski o văzuse într-adevăr și cu toate că nu-i trecuse supărarea de ieri, își propuse s-o ajungă ca să-i ceară iertare și pentru greșelile pe care nu le-a comis. Nu putea să suporte răceala ei.

Când ieși în tindă, o zări pe Donka plângând. Stătea sprijinită de pervazul ferestrei și plângea de se scutura cămașa pe ea.

— Ce ai, domnișoară? o întrebă mirat.

În loc de răspuns, fata se porni pe un plâns cu hohote. A trecut mult timp până a reușit să scoată de la ea primele cuvinte:

— Domnișoara Lucia... m-a certat... că nu știu cum... Ca pe cea mai...

— Pentru ce te-a certat?

— Pentru dumneavoastră...

— Pentru mine? Cum pentru mine?

— Pentru că domnișoara Lucia... zicea... că eu, că eu...

— Că ce?

— Că eu flirtez cu dumneavoastră, reuși să spună Donka și izbucni iar în plâns.

— Hai, liniștește-te. Ce stupizenie!

— BhUU... plângea Donka. Că eu vă fac ochi dulci... BhUU... Eu nici gând. Doamne ferește...

Încetul cu încetul se liniști și-i repetă lui Kolski, mai mult sau mai puțin exact, toată admonestarea administrată de Lucia. Kolski nu era atât de surprins, cât era de jignit. Nu se aștepta ca Lucia să meargă până acolo încât să-l bănuiască de niște încurcături chiar aici, sub acest acoperiș. Probabil că își pusese în gând să-i facă imposibilă șederea în dispensar. Fiindcă nu putea gândi serios că el ar flirta cu fata aceasta. Nu putea fi vorba nici măcar de aparențe. De la bun început Donka i s-a părut drăguță și simpatcă, așa că glumea cu ea

cum glumea la Varșovia cu surorile la care ținea. În acest caz cel mai neplăcut era faptul că Donka suferea fără să fi avut vreo vină. O îmbărbătă cum putu și-i promise că va lămuri el totul cu domnișoara Lucia. Se hotărî să discute cu ea numaidecât.

Bănuia că se îndreptase spre pădure, așa că porni și el în aceeași direcție. După mai bine de un sfert de oră o ajunse la cotitura drumului. Auzind pași în spatele ei, Lucia se opri și spuse:

— O, vād că și dumneata ești amator de plimbări solitare.

— Nu solitare. Tocmai te căutam. Dumneata ai plecat singură și nici nu m-ai întrebat dacă vreau să te însoțesc.

— Nu bănuiam că ți-ar face plăcere. Asta – în primul rând. În al doilea rând, credeam că-ți găsești o însoțitoare mai plăcută.

— De cine vorbești? o întrebă.

— Ah, Doamne! Oare nu-i totuna? De o femeie. De o femeie oarecare. Vād că ai devenit un afemeiat.

— În ce vezi asta?

— Ei, fie și în flirtul cu Donka.

— Cum poți vorbi așa ceva? întrebă cu o voce aproape disperată.

— Fii însă atent, continuă de parcă n-ar fi auzit întrebarea deznădăduită a lui Kolski. Wasil e un bărbat voinic. Nu-ți va fi chiar atât de ușor să-i împachetezi logodnica în geamantan.

Lucia izbucni în răs.

— Cât romantism. Un tânăr medic varșovian fură logodnica unui fiu de morar și o duce în capitală la bagaje.

Kolski o privi de-a dreptul neliniștit.

— Domnișoară Lucia! Ce s-a-ntâmplat cu dumneata?

Lucia se îmbujoră și fără să-l privească în ochi spuse puțin prea tare:

— S-a întâmplat că flirtul dumitale cu fata aceasta mi se pare o indecență. Poți să-ți îndrepti aspirațiile de seducător spre altcineva și altundeva. În orice caz nu aici. Înțeleg că te plictisești, dar aș prefera să-ți găsești alte distracții decât să-i sucești capul Donkai.

Era de-a dreptul uluit de ceea ce auzea.

— Ce s-a-ntâmplat cu dumneata, domnișoară Lucia? întrebă din nou și îi trecu prin minte că acestea sunt manifestări clare ale unui început de isterie. Stând în această văgăună, vorbind numai cu țărani și plictisindu-se, are cu siguranță nervii zdruncinați.

După o pauză mai lungă și în fața tăcerii ei, Kolski începu să vorbească, să-i explice întreaga absurditate a bănuielilor ei.

— Cum poți să-ți închipui măcar, că iubindu-te pe dumneata și având fericirea să stai cu dumneata sub același acoperiș ar putea să mă intereseze, fie și în cel mai mic grad, altă femeie. Domnișoară Lucia!

Argumentele lui și mai ales ultimul au convins-o. Nu exista nici o îndoială că prea repede și dintr-un material prea inconsistent trăsese concluzii false. Îi nedreptăți pe amândoi, și pe sărmana Donka, și pe Kolski. Lucia se simți apăsată de un sentiment de rușine stânjenitoare. Nici ea nu știa cum să-i explice lui Kolski comportarea absurdă. În cele din urmă ajunse la convingerea că orice tertip ar fi mai prejos de demnitatea relațiilor dintre ei și urmându-și firea care-i impunea să procedeze întotdeauna direct și sincer, întinse amândouă mâinile spre Kolski.

— Te rog foarte mult să mă ierți. S-ar putea să fi fost numai o impresie. Nu fi supărat pe mine.

Kolski îi luă mâinile și i le acoperi cu sărutări.

— Supărat?... Dar, eu nu pot fi supărat pe dumneata! Eram doar atât de mâhnit, atât de mâhnit... Că dumneata nu mă crezi, că mă învinovățești de ceva, ceea ce și eu aș numi... sacrilegiu.

Avea lacrimi în ochi. Sentimentul propriei vinovății spori și mai mult emoția Luciei și dorința ei de a-i da satisfacție. Nu știa însă ce formă să dea căinței sale. În orice caz, voia să fie cât mai bună cu el.

— Domnule Janek, spuse, poate că nu mi-aș fi permis să-ți fac acest scandal dacă nu te-aș socoti foarte apropiat. Ar trebui să mă ții mai din scurt. Am cam luat-o razna.

— Să nu mai vorbim de asta acum. Totul s-a terminat cu bine. Iar dacă îți face plăcere, te rog să ții la mine douăsprezece ore pe zi, numai să am pe urmă un sfert de oră ca acesta.

Lucia scutură capul cu o tristețe de ștrengar.

— Văd că nu există nici o salvare și de azi înainte mă vei considera o *eumenidă*^[53].

Restul serii îl petrecură în cea mai bună înțelegere. După cină, au stat încă mult de vorbă, iar Lucia nu-și drămuia eforturile pentru a-i răsplăti necazurile pricinuite. De fapt, nici nu-i venea greu. Era cu adevărat fericită că ajunseseră la înțelegerea deplină. Furtuna trecătoare adâncise și mai mult simpatia și atașamentul Luciei față de acest băiat atât de drăguț și o făcuse să înțeleagă că în orice caz iubirea lui merită o înaltă prețuire. Dacă nu-i putea răspunde cu sentimente la fel de puternice, nu însemna că sentimentele lui trebuiau nesocotite. Dimpotrivă, chiar și numai conștiința că există pe lume un om capabil de orice sacrificiu pentru ea, un om pe care se poate oricând bizui, îi oferea un sentiment de siguranță. Pe scurt, sesizase o schimbare neașteptată în ea însăși: dacă înainte considera iubirea lui Kolski un fel de povară, de obstacol în viața ei, acum îi era recunoscătoare.

Chiar înainte de a adormi, Lucia se întoarse cu gândul la acel incident neplăcut. Și-a amintit ce cuvinte aspre folosise la adresa Donkăi și a lui Kolski. În cameră era întuneric, dar simți că se îmbujorează.

— M-am comportat ca o școlăriță, își spuse în șoaptă.

Deodată o străfulgera un gând:

— Ca o școlăriță geloasă...

Această descoperire era atât de neașteptată, încât se așeză pe pat cuprinsă de neliniște. Se-nțelege, nici nu putea fi vorba de gelozie. Ce absurditate! Dar cine știe dacă doctorul Kolski nu interpretează exact așa. Toate aparențele pledează pentru gelozie. Și încă pentru o gelozie neîntemeiată. Pur și simplu i-a făcut o scenă!

Multă vreme nu a putut adormi, încercând să-și amintească toate amănuntele comportării lui Kolski, liniștindu-se că în felul lui de a fi nu sesizase nimic ce putea indica faptul că o bănuiește de gelozie. În cele din urmă, obosită, Lucia adormi, hotărâtă să-i facă șederea în dispensar cât mai plăcută. Doar au mai rămas câteva zile și se vor despărți, poate că se vor despărți pentru totdeauna. Doar dacă doctorul Kolski va vrea să vină în vacanță la Radoliszki. N-ar fi deloc o idee rea.

Capitolul XVII

Profesorul Wilczur nu-și anunțase întoarcerea din două motive: în primul rând, nu voia să se facă nici un fel de pregătiri pentru primirea lui și în al doilea rând, trebuia să se gândească la bani. Ce-i drept, în ultimul timp primise de la editorul lucrărilor sale științifice o sumă importantă, dar o folosisese pentru achiziționarea multor medicamente necesare la dispensar. De fapt și cele trei săptămâni petrecute la Vilnius îl costaseră mult. Îi mai rămăsese atât cât să-și cumpere biletul de tren și să închirieze o căruță la Ludwikowo.

Mai era și al treilea motiv. Poate cel mai important, dar pe care Wilczur nici nu voia să și-l mărturisească. Ținea să apară la dispensar pe neprevăzute, să nu-l aștepte nimeni pentru ca dintr-o privire să se orienteze cum stau lucrurile între Lucia și Kolski. Într-o asemenea întoarcere fără prevenire, exista și o senzație neplăcută, aceea de surprindere, dar Wilczur prefera să o pună pe seama economisirii banilor pentru telegramă. În ceea ce privește însă fondul problemei, Wilczur nu se mințea deloc. Doar de aceea rămăsese trei săptămâni la Vilnius, ca să înlesnească apropierea dintre Lucia și Kolski, ca în lipsa lui să le ofere posibilitatea să-și revizuiască propriile sentimente, dorințele și intențiile.

Rățiunea îi spunea că procedează corect. De la balul din Kowalewo, din seara aceea de neuitat, când cuvintele brutale, dar atât de adevărate rostite de Jurkowski zguduiseră conștiința lui Wilczur și-i dădămaseră toate planurile, îi mănaseră toate speranțele, în sufletul profesorului se născuse o nouă hotărâre. Venirea neașteptată a lui Kolski i-a înlesnit realizarea acestei hotărâri. La început, Wilczur intenționa să o trimită pe Lucia, sub un pretext oarecare, la Varșovia, pe o perioadă mai îndelungată. Nu se gândea în mod special la Kolski, dar lua în considerare și persoana lui. Se gândea că aflându-se în atmosfera marelui oraș, în alte condiții, în mijlocul altor oameni, avea posibilitatea să-și confrunte sentimentul pe care ea îl numea iubire, cu starea reală a psihicului său. Se gândea că putea întâlni un bărbat tânăr de care să se apropie pentru ca în felul acesta să constate că sentimentele pe care le nutrește pentru Wilczur nu vor putea în nici un chip rezista timpului.

Din fericire, venirea lui Kolski i-a oferit lui Wilczur posibilitatea evitării unor mașinațiuni. Situația se prezenta cât se poate de bine, iar Wilczur nu se îndoia că încercarea la care o supunea pe Lucia, lăsând-o mai bine de trei săptămâni singură cu Kolski, va fi eficientă. Fiindcă existau

două posibilități: ori Lucia nu se va schimba deloc și atunci Wilczur va avea dovada trăinicieii sentimentelor ei, ori prietenia pe care o nutrea de atâta vreme pentru Kolski va lua o nouă turnură, se va adânci, se va întări, într-un cuvânt, va deveni ceea ce oamenii numesc iubire...

După părerea profesorului Wilczur, pentru cea de a doua eventualitate pledau multe. Principalul ei argument era tinerețea celor doi, comuniunea gusturilor și preocupărilor precum și dragostea lui Kolski. Lui Wilczur i se părea imposibil ca aceste argumente să nu precumpănească în situația creată, în condițiile în care amândoi tinerii erau obligați de împrejurări să stea zile întregi împreună.

S-ar înșela cel care ar crede că Wilczur se întorcea cu inima ușoară. Deși lua în considerare faptul că va trebui să se despartă de Lucia, că va trebui să renunțe la toate speranțele sale, nu se bucura câtuși de puțin. Socotea că își face datoria, că procedează cinstit, dar știa tot atât de bine că în felul acesta încheie de fapt ultimul capitol al vieții sale. Că renunță conștient și definitiv la propria-i fericire.

În gară, la Ludwikowo, a găsit căruța unui evreu din Radoliszki. Mârtoaga abia își târa picioarele, așa că ajunsese la moară când se lăsase ușor întunericul. La răscruce, îi plăti evreului și luându-și valiza, porni pe jos spre dispensar. Ușa nu era închisă. Apăsă pe clanță și intră. În tindă nu era nimeni. În toată casa domnea o liniște deplină, în care pașii lui răsunau zgomotos. Deodată din camera de „spitalizare” se auzi vocea Donkai:

— Hei, cine-i acolo?

— Ce mai faci, Donka? Eu sunt.

— Doamne sfinte! îi răspunse un strigăt vesel. V-ați întors, domnule profesor?

Și Donka cea bună intră în fugă în tindă, bucuroasă și emoționată. După ce-i ură bun venit, îl ajută să-și scoată paltonul și pălăvrăgind tot timpul, se apucă în grabă să facă un ceai.

— Dar unde-i domnișoara Lucia? întrebă Wilczur.

— La plimbare. În fiecare zi se duce la plimbare cu domnul doctor Kolski și se întorc abia la cină. Se duc tare departe. Câteodată până la Wickuny.

— Ei, dar doctorul Kolski nu se plictisește aici?

Donka izbucni în râs.

— Cum să se plictisească! Eu cred că el ar sta aici și un an de zile.

— E un om foarte drăguț, interveni Wilczur pe un ton în aparență indiferent. Cum îți place, Donka?

Fata ridică din umeri.

— Ce să-mi placă sau să nu-mi placă? E el pentru mine? Eu îl am pe

Wasil al meu și nu-mi trebuiesc alții. Iar dacă unora li se năzare că eu îi fac ochi dulci doctorului, nu-i adevărat.

— Dar cui i se năzare? Întrebă curios Wilczur. Lui Wasil?

— Nu lui Wasil, domnișoarei Lucia.

— Dar de unde știi tu că i se năzare?

— Pentru că așa m-a certat o dată. M-a și amenințat că vă spune dumneavoastră. Că eu aș cocheta cu domnul doctor. De el am eu nevoie?! Să și-l țină. Eu nu sunt pentru el, nici el pentru mine. Dar pentru întâia oară aud că nu-i voie să râzi. Dumneavoastră de atâtea ori râdeți de mine.

Wilczur își dresе glasul și spuse gânditor:

— Sigur că e voie.

— Tocmai. Știam eu că dumneavoastră nu vă supărați pe mine.

— Eu nu mă supăr niciodată pe nimeni, copilă dragă, oftă Wilczur, așezându-se să-și bea ceaiul. Ei, și ce mai e nou pe aici. La Prokop toți sunt sănătoși?

— De ce să nu fie sănătoși? Bunicul mă întreabă în fiecare zi dacă n-avem vreo știre de întoarcerea dumneavoastră.

— Trece pe aici în fiecare zi?

— La început trecea, dar în vremea din urmă se uită cam chiorâș la domnișoara Lucia și nu mai trece.

Wilczur se miră.

— De ce se uită chiorâș?

— Fiindcă nu-i place doctorul Kolski. Zice că nu știe de ce l-ați lăsat dumneavoastră aici. Nu-i pe gustul lui. Nici eu nu știu de ce, fiindcă e un om foarte simpatic. Săptămâna trecută, când a vrut domnul doctor să închirieze niște cai, nu i-a dat.

— Dar ce nevoie avea de cai?

— Să călărească. Domnul doctor și domnișoara Lucia merg deseori călare. Acum închiriază cai de la un staroviereț din Nieskupa, iar șeile de la curelarul Wojdyłlo din târg. Uite-le, zac acolo, îi arată în colțul tindei.

Wilczur se uită și dădu din cap.

— Ai dreptate.

— Acum însă cred că doctorul trebuie să se întoarcă la Varșovia, fiindcă nici loc nu mai e. Doar dacă o dormi aici în tindă sau în sala de operații. Mi se pare mie că din onomastica aia nu iese nimic, încheie Donka nu fără o anumită răutate.

— Ce onomastică?

— Onomastica doamnei Pawlicka. Trebuiau să se ducă poimăine la moșia ei. Doamna Pawlicka a fost luni personal aici și i-a așteptat. O să

fie mare bal. Domnișoara Lucia își face și rochie nouă. Una albastră îmbrăcată în voal. Ah, dacă aș putea eu să-mi fac una așa!

Profesorul își bău ceaiul și stătea tăcut. Donka se învârtea prin cameră și, uitându-se pe fereastră, strigă:

— Se-ntorc. Se-ntorc devreme astăzi. Uitați-vă! Trec gardul.

Wilczur se apropie de fereastră. Într-adevăr, Kolski sări gardul ce despărțea curtea de câmp și întinse brațele, ajutând-o pe Lucia. Nu se auzea convorbirea lor, dar se vedea că sunt veseli și bine dispuși. Obrajii îmbujorați ai Luciei radiau de veselie. Râdeau privindu-se în ochi, apoi încet porniră spre casă, ținându-se de mână. Tot la câțiva pași se opreau și acum râsul lor se auzea clar.

Wilczur se retrase de la fereastră. Nu avea nici cea mai mică îndoială cu privire la rezultatele pe care le-a dat încercarea pusă la cale de el. Bucuros s-ar fi închis în cameră, ca să nu-i vadă. Era însă imposibil.

Ușa se deschise și intră întâi Lucia, iar în urma ei Kolski. În prima clipă se opriră surprinși la vederea lui Wilczur. Lucia strigă:

— Domnule profesor! V-ați întors!

Wilczur se sili să zâmbească.

— Cum vă simțiți, dragii mei?!

Cu toată cordialitatea întâlnirii, în cameră plutea un aer de jenă. Când s-au așezat la cină, Wilczur începu să relateze exagerat de amănunțit tot ce făcuse la Vilnius, care sunt relațiile în lumea medicilor, iar când a epuizat această temă a trecut la descrierea, tot atât de amplă, a operării lui Dobraniecki.

Îndată după cină, Wilczur spuse:

— Fă-mi plăcerea, dragă colega, și mai rămâi câteva zile. N-am să te clintesc din loc, eu îmi aștern în sala de operații.

— Ah, nici gând, domnule profesor, ripostă stânjenit Kolski. Nu știu dacă nu vă deranjez rămânând aici, dacă-mi permiteți, dar în nici un caz nu pot să vă ocup în continuare camera. Pentru mine sala de operații este suficient de comodă.

Îndată după ce se pregăti locul de culcare pentru Kolski și după mutarea lucrurilor lui, invocând oboseala de pe urma călătoriei, profesorul le spuse noapte bună și se duse să se odihnească.

După snopul de lumină care s-a zărit până noaptea târziu prin fereastra ambulatoriului, se putea bănui că Lucia și Kolski nu s-au dus imediat la culcare, ci au stat de vorbă.

Despre ce discută?... Au ajuns la înțelegere? Lucia i-a acceptat declarațiile?... Dacă-i așa, atunci discută cum să se elibereze de obligațiile față de bătrânul și onestul profesor. Cum să-i comunice schimbarea sentimentelor sale?...

Lui Wilczur așa ceva i se părea imposibil. Deși tot ce găsisese aici dovedea apropierea Luciei de Kolski, nu-și putea închipui ca fata aceasta, cu un caracter puternic și hotărât, să bată în retragere, să-și renege obligațiile. Mai degrabă trebuia să se aștepte la ceva opus. Se putea bănuși că Lucia chiar iubindu-l pe Kolski nu va recunoaște acest lucru și nu-și va mărturisi nici ei însăși. Va considera că e de datoria ei să-și mențină hotărârea, să-și respecte obligațiile, să nu-și trădeze prin nimic schimbările care s-au produs. Wilczur era aproape sigur de asta.

Închisese ochii și stând în întuneric analiza comportarea de astăzi a Luciei. Fără îndoială a fost puțin surprinsă de sosirea lui, dar îl întâmpinase cu cordialitatea de altădată. Pe urmă, seara, nu a fost, ce-i drept, atât de degajată, dar nu-i evita privirile și întreba totul cu interesul de altădată. Wilczur nu observase nimic deosebit. Poate doar faptul că Lucia nu i s-a adresat niciodată lui Kolski. Iar Kolski se adresa și el numai profesorului. Păreau că nu se observă reciproc, ceea ce era în contrast strident cu veselia de dinainte, când încă nu știau de întoarcerea lui, și trebuia să-i dea de gândit.

Și-a adus aminte de șeile din colțul tindei. Se-nțelege, acum călăresc, iarna vor schia sau vor patina, vara vor face excursii în munți. Sunt tineri, au gusturi asemănătoare și suficiente forțe fizice pentru realizarea lor.

În ograda lui Prokop Mielnik cântau cocoșii când a adormit Wilczur.

A doua zi dimineăța, ca de obicei, au luat micul dejun în camera Luciei. Starea de spirit nu s-a îmbunătățit, doar Jemiol vorbea fără încetare, spre satisfacția tuturor celorlalți, care datorită lui puteau să tacă. Revenind la operația făcută lui Dobraniecki, perora:

— I-ai scos tumoarea din creier, *darling*. Dar te-ai gândit vreodată că tot creierul nostru, sau mai exact, toată scoarța cerebrală, în care sunt localizate autoritățile superioare ale sistemului, adică ale spiritului, este cea mai primejdioasă tumoare cu care divagația naturii ne-a umplut cutiile craniene? Dacă nu mă înșel acolo își are locul gândirea, adică lucrul cel mai inutil și mai primejdios din lume. Cumpănește, stăpâne, cât de frumoasă ar fi viața dacă nu am gândi, îndeplinindu-ne cu smerenie funcțiile de nutriție și de reproducere pe care ni le-a rezervat natura. Cu cât am fi mai fericiți dacă n-am repeta după Descartes: *cogito, ergo sum*, ci după primul imbecil întâlnit: *Coito ergo sum*. Logica naturii a fost deformată de gândirea noastră, pentru că în natură totul are o finalitate. În clipa în care a apărut însă în ea gândirea umană, ne-am convins că nu știm la ce e bună gândirea. Dacă am fi rămas niște animale de cavernă, ar fi fost evident că suntem doar una dintre formele de existență ale materiei, că într-un anumit număr de ani

destinat vieții noastre infecte avem ca misiune să consumăm o anumită cantitate de oxigen din aer, de apă din izvor, de produse vegetale și animale, pentru a lăsa un anumit quantum de acid carbonic, de excremente pitoresc inițiate în țărână și în cele din urmă stârvul nostru. Totul e în ordine. Ne îndeplinim rolul în lanțul evoluției. Dar cei cu gândirea? Ce-i cu Iliada, cu Hamlet? Ce-i cu binomul lui Newton, cu teoria relativității și cu cuantele Planck? De ce dracu-i nevoie de toate astea? Încotro ne duc ele? *Gentleman and ladies*, dacă-mi veți spune, că datorită lor se dezvoltă civilizația și că se impune o creștere proporțională a sporului natural al speciei *Homo sapiens*, atunci eu vă întreb dacă în planurile naturii-mumă era prevăzută îngrășarea excesivă a pământului cu amintitele excremente și hoituri? Asta poate deregla întreaga ordine a lucrurilor și poate duce la catastrofe neprevăzute.

Orația lui Jemiol a fost întreruptă de sosirea primilor pacienți și cei trei medici au trecut la lucru. Abia în jurul orei trei s-a lăsat iar liniștea în dispensar. Folosindu-se de prilejul că Lucia mai făcea pansamente în camera de spitalizare, Wilczur îl invită pe Kolski la el și servindu-l cu o țigară, îl întreabă:

— Cum e, colega? Mă blestemi rău că te-am sechestrat aici atâta vreme?

— Ah, nu, domnule profesor. Pentru mine a fost o adevărată odihnă.

— Am auzit că la Varșovia ai foarte mult de lucru. Ai tot mai mulți pacienți. M-am bucurat sincer. Acum, după întoarcere, te așteaptă multă muncă. la loc, te rog.

— Mulțumesc, mormăi Kolski, așezându-se pe un taburet.

— Și îți cresc și veniturile?

— Nu mă plâng.

— Un singur lucru nu înțeleg, spuse Wilczur după o clipă de gândire, de ce ai rămas un adept al celibatului? Ar trebui să te căsătorești. Nu trebuie să întârzii prea mult... O știu din proprie experiență.

Kolski se înroși.

— Din păcate, e imposibil.

Wilczur ridică din sprâncene.

— Chiar imposibil?... Iartă-mă, colega, că mă amestec în treburile dumitale particulare, dar cred că îmi dă acest drept îndelungata noastră cunoștință și vârstă mea. Ai putea să-mi spui în ce constă această imposibilitate?

Kolski nu răspunse imediat.

— Iubesc pe cineva...

— Acesta-i cel mai mic obstacol, zâmbi Wilczur.

— Femeia pe care o iubesc nu e liberă, îi explică el.

- Ah, da?... Căsătorită?...
- Nu. E logodită cu altul.
- Asta e într-adevăr neplăcut. Și îl iubește pe acel altcineva?
- Cel puțin așa spune ea.
- Dar probabil că nu te urăște nici pe dumneata?
- O, nu, negă repede Kolski.

Wilczur îl privi o clipă zâmbind.

— Ciudat, dragă colega. Nu arăți a fi un mototol, dar te porți ca o domnișoară speriată. Cu femeile trebuie să te porți dur, dragă colega. Hotărât. Bărbătește. Dacă îți este favorabilă, atunci atacă. Ține minte, nu te lăsa speriat de aparențe. Sunt lucruri care uneori par înspăimântătoare. În fața noastră se înalță o stâncă și ni se pare inaccesibilă, dar ajunge puțină inițiativă și insistență pentru a ajunge în vârful ei.

Kolski își frământa nervos degetele. La început i se păruse că profesorul își râde de el. Pe urmă îi trecu prin minte că vrea să-l descoase. Acum nu mai știa ce să creadă.

— Da, da, spunea Wilczur. La căsătorie, colega, trebuie să te gândești din timp și să bați fierul cât e cald. Omul nici nu-și dă seama când îmbătrânește. Câți ani ai?

— Treizeci și cinci, domnule profesor.

— Ei, vezi? E timpul. Când m-am căsătorit eu aveam prea mult. Între mine și soție era o diferență de vârstă prea mare. Și bineînțeles, o asemenea căsnicie nu putea fi fericită.

Kolski se înroși din nou și făcu ochii mari. Oare profesorul voia să-i dea de înțeles că nu-i trece prin minte să se căsătorească cu Lucia?

Wilczur continuă:

— Se-nțelege, problema anilor nu are importanță în sine, nu e vorba de aspectul sexual. Știi foarte bine că asta nu e întotdeauna în funcție de vârstă. E vorba de altceva. De problema preocupărilor și gusturilor. Acestea trebuie să fie mai mult sau mai puțin aceleași, ca să fii fericit cu o femeie și să o faci fericită. Un bărbat nu poate săvârși o greșeală mai mare decât căsătorindu-se cu o fată mai tânără cu peste zece ani decât el.

Kolski înghiți în sec și întrebă:

— Serios, sunteți de această părere?

— Cât se poate de serios. Așa că nu mai întârzia, să ți-o ia altul înaintea. Și să nu-ți fie frică de nici un rival. Pentru o femeie trebuie să lupți. Ea nu e un porumbel fript care-ți cade singur în gură. Iar când o ai, ține minte, să-i acorzi mai mult timp decât muncii profesionale. E extrem de important. Și asta o știu tot din trista mea experiență.

Cândva, când vei mai vrea să mă vizitezi, am să-ți spun toată povestea. Fiindcă nu mă îndoiesc că vara vei mai trece pe aici măcar pentru câteva zile.

— Cu cea mai mare plăcere, domnule profesor.

Kolski se înclină încurcat.

În cameră intră Lucia. Își scoase halatul și rămase într-o rochie din lână de culoare închisă. Venise cu un lucru de mână.

— E, e, domnișoară Lucia, i se adresează Wilczur, presimt petrecere. Pun pariu că-ți faci o rochie nouă.

— De unde știți? se miră Lucia.

— Am viziuni, răspunse Wilczur ridicând enigmatic un deget. În zadar mă socotesc pe mine țăranii vrăjitor? Am viziuni.

Își încruntă sprâncenele și își miji ochii.

— Stai... stai... Văd... O mulțime de perechi dansând... Orchestra... Uite-o pe stăpâna casei... pe soțul ei... înalt, prezentabil... Aș face prinsoare... Sigur că da. E medic... Doamne! E doctorul Pawlicki!

Lucia și Kolski se priviră uimiți. În cele din urmă Lucia spuse râzând.

— Bineînțeles! L-ați întâlnit pe Pawlicki în Radoliszki ați aflat de la el de bal.

Wilczur făcu un semn violent cu mâna.

— Nu-mi întrerupe viziunea: nu e în Radoliszki. Văd... văd. E un conac. Un bal la țară... Toasturi... Da... Se închină în sănătatea stăpânei casei... Onomastica... Te văd pe dumneata... Alături pe doctorul Kolski... Dumneata parcă ești înconjurată de niște nori din ceva transparent... Da... E voalul... Un voal albastru... Și toată rochia e albastră...

— Nu, e incredibil! De unde puteți ști că rochia va fi într-adevăr albastră?! Doar nu după cordonul acesta pe care-l fac. Cordonul e negru. Domnule profesor, nu ne mai chinuiți atâta!

Wilczur o privi amenințător.

— Văd că dumneata îndrăznești să nu crezi în puterile mele supranaturale!

— Îndrăznesc! răspunse Lucia înclinând capul.

— Ei, atunci nu-ți mai prorocesc nimic.

— Mai prorociți-ne doar dacă nu vedeți la bal și un celebru chirurg, pe profesorul Rafał Wilczur?

Wilczur negă categoric cu o mișcare a capului.

— Categoric nu-l văd. Formele lui opulente mi se conturează în fața ochilor sufletului meu întinse comod, în acest pat și cufundate într-un somn tonifiant.

— În acest caz nici noi nu mergem, hotărî Lucia.

— Nici să nu-ndrăzniți! Dacă nu vă duceți, voi trata acest lucru ca pe o jignire personală. M-aș convinge că prin întoarcerea mea v-am stricat toate planurile plăcute. Cine știe dacă în acest caz nu mă întorc la Vilnius?!

După o scurtă controversă, Lucia căzu de acord să meargă la bal la Pawlicki. De fapt dorea foarte mult acest lucru. Știa că-l va întâlni acolo pe Jurkowski și voia să i se arate însoțită de Kolski, ca să-i poată dovedi că are și adoratori tineri și prezentabili. Dacă însă l-a ales pe Wilczur, a făcut-o pentru că profesorul este cu mult mai valoros decât cei mai prezentabili și mai tineri.

Cu toate că lucrurile fuseseră hotărâte, în clipa plecării, Lucia avu remușcări și era cât pe-acı să renunțe la bal. Nu a procedat astfel poate numai pentru faptul că profesorul părea să nu fie deloc afectat că-și va petrece seara singur. (Jemiol plecase la cârciumă și nu lăsase să se întrevadă că s-ar întoarce repede). În comportarea profesorului se putea vedea mai degrabă mulțumirea că are timp liber pentru el. Glumind vesel, i-a condus până la brișcă.

Din singurătate s-a ales însă praful. Îndată după plecarea Luciei și a lui Kolski a venit Prokop. Îl salută pe Wilczur în tăcere, cum îi era obiceiul, și intră în casă. Când s-au așezat în cameră, îl întrebă:

— Și ce se mai aude în lumea largă?

— Ca-ntotdeauna, dădu din cap Wilczur. Oamenii se încaieră pentru o bucată de pâine, cum se încaieră câinii pentru un os. Aleargă înnebuniți de treburi. Nimic nou în lumea largă.

— Ai lipsit cam multă vreme, observă Prokop. Și asta nu-i bine.

— De ce nu-i bine?

Wilczur îl privi atent.

— Păi, vezi tu, după mintea mea-i așa: când cineva are un lucru, e mai bine să-l păzească. Lași casa singură și nu încui ușa, te fură. Cei de pe aici, se știe, nu se ating, dar puține haimanale umblă prin țară? Nici nu-ți dai seama, când îți iau tot.

Wilczur scutură din cap.

— Înțelept vorbești, Prokop. Atât de înțelept că mi-e greu să te înțeleg. Uite că m-am întors și nu lipsește nimic. Spune mai limpede, la ce te gândești.

— Ce să-ți spun, se burzului Mielnik și se apucă să-și răsucească cu băgare de seamă țigara.

— Am găsit toate la locul lor, continuă Wilczur. Toate sunt așa cum trebuie să fie. Nimeni n-a pățit nimic, bolnavii au fost îngrijiiți.

— Și nu numai bolnavii.

— Ce înseamnă asta?

Prokop își încruntă sprâncenele și își trecu de câteva ori mâna liberă peste barba căruntă.

— Eu îți spun ceva: tu dă-l de-a berbeleacu pe doctorașul ăsta tânăr. Nu-i nevoie de el aici. A stat trei săptămâni sau și mai mult, ajunge. Ducă-se la naiba. S-a zbunguit, s-a-nvârtit, gata. Călărește pe aici și alte lucruri din astea. Ducă-se de unde a venit. Bine a fost când n-a fost el aici. Tu ia-l de guler și azvârle-l! Asta e!

Pe măsură ce vorbea, bătrânul începuse să respire greu de atâta înfierbântare. Sfârșise, dar tot mai mormăi vreo câteva minute.

Wilczur se prefăcu mirat.

— Nu pot să-mi cred urechilor. Îl cunosc de mult pe doctorul Kolski. E un medic foarte serios și un om drăguț. Nu pot să-i reproșez nimic. A făcut vreun rău cât am lipsit eu?

Prokop ridică din umeri.

— Rău, nerău. Dar tu făceai mai bine dacă nu-l lăsaai aici.

— Oamenii pe care i-a tratat nu s-au plâns de el...

Prokop dădu din mână.

— Tratarea-i tratare, dar el se uită mai mult la cei sănătoși decât la bolnavi. Am crezut că tu o să vezi singur și că o să-i pui capăt. Tu însă îi mai și trimiți împreună la petreceri.

Wilczur se sili să rădă și-l bătu pe Prokop pe umăr.

— Dar ce să fac, bătrânul meu prieten? Sunt tineri, amândoi sunt tineri, lasă-i să danseze. Pentru noi e taifasul, cuptorul cald, pentru ei – distracția. Și totu-i în ordine.

Prokop clătină din cap.

— Ciudate lucruri spui. Eu n-aș lăsa-o pe femeia mea și mai cu seamă dacă ar fi tânără.

— Pe femeia mea?... Wilczur dădu din mână. Dar poate fi o femeie a mea, prietene? A mea poate fi casa, a mea poate fi scurta, vaca, dar femeia? Doar și ea gândește, și ea simte la fel ca mine. Are aceleași drepturi ca mine. S-o țin împotriva voinței ei? Asta ar fi o închisoare. Și ce folos ai avea de pe urma unei femei care stă cu tine împotriva inimii ei și nu gândește decât cum să scape și se plânge de soarta ei.

— Așa-i voia Domnului, spuse aspru Prokop.

— Eh, prietene. Tocmai ca să fie așa trebuie să te gândești bine înainte de a lega o femeie de tine. Legătura poate fi trainică numai atunci când întărește ce s-a hotărât în amândouă inimile.

Prokop căzu pe gânduri și spuse:

— Eu credeam că la voi e hotărât.

— Slavă Domnului că nu era hotărât, răspunse trist Wilczur și începu să vorbească despre alte lucruri, dându-i lui Prokop de înțeles că tema

abordată e dureroasă pentru el.

În vremea aceasta, în casa primitoare a familiei Pawlicki, oaspeții erau întâmpinați cu căldură și zgomotos. Lucia nu se înșelase. Într-adevăr, domnul Jurkowski părea surprins că nu venise însoțită de Wilczur. Îl cerceta cu atenție pe Kolski, mai cu seamă atunci când Lucia dansa cu el. Domnul Jurkowski nu dansa demonstrativ, în schimb vizita des bufetul, pentru ca întorcându-se în salon să sprijine ușorul ușii.

Lucia dansa mai mult cu Kolski. Era un partener excelent și în ziua aceea mai drăguț decât oricând. Îi dispăruseră complet stările de meditație, era vesel, senin, mulțumit și făcea impresia unui om care cu greu se stăpânește să nu dezvăluie un secret nespus de îmbucurător, Lucia se simțea excelent. Nu o speriasse nici părerea unui domn mai în vârstă care arătându-i partenerei sale pe Lucia și pe Kolski, spusese intenționat ca să se audă:

— Uite, ce pereche potrivită.

La scurt timp după ce s-a servit cina, domnul Jurkowski o invită pe Lucia la un tangou. Firește, nu avea motive să-l refuze. S-a dovedit însă că a procedat nechibzuit. Jurkowski trebuie să fi fost bine afumat, fiindcă imediat după primul tur, o întrebă cu o intenție vizibilă:

— Și ce mai face profesorul Wilczur? L-ați lăsat acasă?

— Profesorul s-a simțit obosit, i-a răspuns ea simplu. Nu-i plac petrecerile zgomotoase.

— Dar și-a găsit pentru petreceri un înlocuitor demn...

Lucia lăasă fără răspuns această observație.

— Iar înlocuitorul nu pare deloc nemulțumit de misiunea sa. Poate că profesorul nu ar fi chiar atât de satisfăcut. Ce părere aveți?

În vocea lui răsună o notă evident ironică. Lucia ridică ușor din umeri și vrând să schimbe tema, spuse:

— Doctorul Kolski este un vechi elev și prieten al profesorului. Dar dumneavoastră de ce nu dansați?

— Ah, eu nu dansez pentru că am o priveliște, cum n-am avut în viața mea... Trebuie să mă uit, pentru ca în viitor să știu...

— Ce să știți? se miră Lucia.

— Ei, să știu cum arată o femeie îndrăgostită. Dumneavoastră vă uitați la Kolski ăsta ca la o minune. Iar el la dumneavoastră ca la o bucată de slănină. Fir-ar să fie! Nu-și pot lua ochii unul de la altul! Și ce-mi vorbiți mie de profesor când dumneavoastră sunteți îndrăgostită de doctorașul ăsta!

Lucia simțea că pălește. Cuvintele lui Jurkowski au surprins-o și au neliștit-o într-atât, încât nici nu se mai gândea în ce măsură depășise

el bunele maniere amestecându-se în treburile ei particulare.

— Vă înșelați, răspunse. Eu și doctorul Kolski suntem colegi și vechi prieteni. Nimic mai mult.

— Cucu, cucu, bau, bau! Frumoasă colegialitate. Radiați toată spre el. Până și un orb ar vedea. Desigur puteți crede că vorbesc din gelozie. Fie și așa. Sunt gelos. Dar gelozia nu mă împiedică să observ că sunteți îndrăgostită de el. Nu înțeleg doar de ce m-ați mințit atunci la Kowalewo, vorbindu-mi de profesor. Ori poate că profesorul e pentru căsătorie, iar tânărul doctor pentru prietenie?... N-am ce zice, bună glumă!

Lucia se dezmetici.

— Dumneavoastră nu sunteți treaz. Fiți amabil și conduceți-mă înapoi.

— Firește, vă conduc. Vă și așteaptă cu dor... Cum aș putea să vă expun la o despărțire atât de îndelungată de omul iubit!

Se opri în fața lui Kolski și înclinându-se cu eleganță Luciei, adăugă:

— Vă înapoiez comoara împrumutată...

Fără să bănuiască ce s-a întâmplat, Kolski răspunse zâmbind:

— Puțini sunt astăzi oamenii care înapoiază atât de conștiincios comorile împrumutate. Atât de conștiincios și de repede...

Jurkowski mai făcu o plecăciune exagerat de galantă.

— Hotărârea a fost luată chiar de comoară, care nu a mai putut răbda despărțirea de proprietar.

Spunând aceste cuvinte, Jurkowski se întoarse și părăsi salonul. Abia acum Kolski observă revolta Luciei.

— Ce ai, Lucia? Ce-i cu dumneata? întrebă neliniștit.

Lucia scutură din cap.

— Ah, nimic, nimic. E zăpușeală aici, răspunse, și apoi acest domn era beat și spunea prostii.

— Sper că nu te-a jignit?

— Nu, nu. Ferească sfântul. Să ieșim de aici.

Încuviință numaidecât.

Leșind, îl întâlniră pe Pawlicki, care-i opri.

— V-a obosit dansul?

— Nu, îi explică Kolski. Domnișoara Lucia nu se simte prea bine. Ar vrea să se odihnească puțin.

— Să se odihnească? Dar, vă rog, spuse Pawlicki. Vă conduc în camera soției. Puteți, domnișoară, să vă întindeți puțin pe canapea.

— Nu am nimic, protestă Lucia.

Nu se cuvenea să se împotrivească prea categoric și Pawlicki îi introduse într-o cameră spațioasă, care era ceva între un dormitor și un

cabinet de lucru. Pe birou stătea o veioză aprinsă. Nu era nimeni aici.

— Aici o să vă odihniți și o să prindeți puteri pentru restul petrecerii, spuse Pawlicki. Pe mine vă rog să mă iertați, dar trebuie să mă întorc la oaspeți.

— Mulțumim frumos.

Kolski înclină capul, apoi cum se închise ușa în urma lui Pawlicki, se adresă Luciei:

— Poate că ar fi bine să te întinzi puțin?

Lucia scutură din cap și se întoarse. Nu putea privi spre el. Cuvintele brutale rostite de Jurkowski spărseseră cu o lovitură de pumn tot eșafodajul ridicat în ea cu atâta trudă, cu atâta migală și precizie, în spatele căruia voia să ascundă, să ascundă de ea însăși sentimentele înfiripate.

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat... repeta cu febrilitate în gând, dar cuvintele nu mai puteau răsturna ceea ce devenise limpede, înspăimântător de limpede.

Cât de clar vedea acum totul. Totul! De la început. Așa. Fusesse geloasă pe Dobraniecka, pe urmă și pe micuța Donka. O bucura fiecare zi de prelungire a șederii lui Kolski în dispensar și se temea, da, se temea de clipa în care va trebui să plece. Iar întoarcerea profesorului... e josnic, e nedemn... întoarcerea profesorului a speriat-o.

Câte eforturi a făcut ca să se convingă pe ea însăși că tot pe Wilczur îl iubește, că vrea să fie soția lui. Cu câtă înverșunare refuza să vadă bătrânețea lui! Cât de recunoscătoare i-a fost că nu i-a permis lui Kolski să plece imediat. Ascundea acest lucru în ea, îl ascundea de ea, dar se vede că nu-l putea ascunde de alții. Totul împietrea în ea la gândul că și profesorul a putut să observe. Cât dispreț simțea față de ea însăși! Își trădase toată micimea sufletului și slăbiciunea caracterului. Cedase sentimentelor, pe care ar fi trebuit să le înăbușe, pe care ar fi putut să le smulgă din vreme. Cât de josnic și de nedemn procedase permițându-le să se dezvolte, apărându-le sub diferite pretexte, tolerându-le exuberanța în inima ei. În inima pe care o promisese altuia.

— Am promis și-mi voi ține promisiunea. Chiar de s-ar scufunda pământul! Chiar de-ar fi să mor!

Cuvintele acestea i se întipăreau cu tot mai multă claritate în minte. Ah, dacă ar fi vorba de altcineva! De Jurkowski, spre exemplu, și nu de profesor. N-ar ezita deloc. Dar ea știa cât de înșingurat era Wilczur. A-l părăsi însemna o crimă. Nerespectarea promisiunii ar fi o infamie.

— Trebuie să rămân cu el și rămân... rămân!...

Iată că în balanță a căzut ultimul cuvânt, cuvântul pe care nimic nu-l

va mai schimba. Se întoarce și privi spre Kolski. Inima i se strânse într-un spasm brusc. Îi spuse cu voce tremurătoare:

— Trebuie să pleci cât mai repede, mâine trebuie să te întorci la Varșovia. Neapărat.

— De ce, domnișoară Lucia? Ce s-a-ntâmplat? întrebă speriat.
Lucia scutură din cap.

— Nimic. Nimic. Dar dacă nutrești pentru mine cât de cât un sentiment bun, pleacă imediat.

— Dar de ce?

Lucia nu mai putea rezista. Ochii i se umplură de lacrimi, plânsul îi cutremură pieptul. Surprins, Kolski o luă în brațe și o strânse puternic la piept.

— Iubita mea, repeta, liniștește-te, iubita mea.

Ea însă nu-și putea stăpâni plânsul. Simțea brațele care o țineau, dar nu avea putere să se smulgă din strânsoarea lor. Simțea în păr sărutările lui blânde, calde și atât de dorite. Și cu atât mai mult se trezea în ea conștiința că trebuie să renunțe la ele pentru totdeauna, până la sfârșitul vieții.

Kolski o așează în fotoliu și lăsându-se în genunchi lângă ea o ruga cu cele mai duioase cuvinte să se liniștească. Treptat își recapătă glasul. Kolski îi ștergea ochii și obrajii cu batista lui.

— N-am să te las, iubito, spunea. N-am să te dau nimănui.

— Janek... Janek, șopti Lucia petrecându-și brațele în jurul gâtului lui.

Într-o pornire bruscă Kolski o strânse la piept.

— Mă iubești! Știi că mă iubești!

— Numai pe tine!

— Ei, vezi, ce fericire! Ce fericire mare, spuse cu vocea plină de emoție. Ne luăm și nu ne mai despărțim niciodată. Nimic nu ne va despărți. Scumpa mea!...

Lucia își mușcă buzele, îl îndepărtă de ea și scutură pin cap.

— Nu. Janek... Nu... Te iubesc, dar știi bine că nu sunt liberă, că nu pot dispune de mine. Trebuie să ne împăcăm amândoi cu gândul acesta. Nu există altă soluție...

Kolski o privi cu teamă.

— Ce înseamnă că nu ești liberă? Ce vrei să spui?

— Că am obligații pe care nu le pot abandona.

O prinse de încheietura mâinii.

— Lucia, asta înseamnă că tu ești... că te leagă de el...

Lucia înțelese întrebarea pe care el nu o putea rosti și negă vehement:

— Ah, nu, ferească sfântul. Sunt însă obligații de o sută de ori mai mari decât...

— Nici o obligație, izbucni Kolski, nu poate fi mai mare decât simțirea adevărată.

Lucia negă cu o mișcare a capului.

— Prea simplist. Nu. Nu pot. Nu aș ști cum să încep discuția cu el. Nu aș putea rosti aceste cuvinte. Ah, e de-ajuns să te gândești ce viață tragică a avut acest om, câte nedreptăți s-au abătut asupra lui, câte nefericiri au căzut asupra lui, asupra celui mai bun om, cu cea mai sensibilă inimă, cu cele mai de preț valori spirituale. Nu, Janek. Din păcate m-am îndrăgostit de dumneata prea târziu. Acum nu pot, nu mai pot să dau înapoi. M-aș disprețui pe mine însămi dacă ar trebui să mă număr și eu printre oamenii care l-au nedreptățit. Nu, Janek. Nu aș putea trăi cu conștiința că am săvârșit o mârșăvie... Mi-e greu, cerul mi-e martor cât îmi este de greu, dar nu am ce face.

— Lucia, începu Kolski, dar ea îl întrerupse:

— Să nu mai vorbim despre asta. De ce să ne distrugem nervii în zadar.

— Dar ascultă-mă. Sunt absolut convins, știu bine, că profesorul nu intenționează să-ți ceară respectarea promisiunii făcute.

— De unde poți ști tu asta? întrebă mirată.

— El mi-a spus-o.

— Cum așa?... Ai vorbit tu cu el despre asta?! E imposibil!

— Nu despre asta. Dar sunt convins că intenționat a vrut să-mi dea de înțeles să nu-mi pierd speranțele.

— Ah, să-ți dea de înțeles?! spuse cu un zâmbet trist.

Kolski își pierdu răbdarea.

— Atunci îți repet discuția noastră. Așa, pe neașteptate, m-a întrebat câți ani am și de ce nu mă însor. Pe urmă a început să mă îndemne să mă însor și mi-a spus cât se poate de clar că un bărbat nu trebuie să se însoare la o vârstă înaintată și că nu trebuie să se însoare cu o femeie mult mai tânără decât el. Asta suna limpede ca o declarație: dacă o iubești, ia-o. Din partea mea nu trebuie să te aștepti la nici un obstacol, fiindcă eu nu mă însor cu ea.

O clipă în ochii Luciei străluci bucuria. Nu se putea îndoi de adevărul cuvintelor lui Kolski. Cu siguranță Wilczur i-a spus așa ceva și poate că i-a spus-o cu această intenție. Dar asta nu-i dezlega Luciei mâinile, nu-i dădea cale liberă.

Situația trebuia înțeleasă în felul următor: după întoarcerea de la Vilnius, profesorul a ajuns la convingerea că în lipsa lui, în sentimentele Luciei s-a produs o schimbare. La fel ca Jurkowski, ca acel domn în

vârstă care-i socotise o pereche potrivită, Wilczur își dăduse seama de dragostea ei pentru Kolski. Și acest om nobil, a cărui viață a fost un nesfârșit lanț de renunțări pentru binele altora, s-a hotărât să procedeze și de data aceasta la fel. O nouă renunțare și încă o filă dureroasă în jurnalul vieții lui. Lucia însă nu putea și nu avea dreptul să semneze această filă. Pentru nimic în lume. Firește, el are dreptul să facă un gest mărinimos și poate cel mai sincer cu putință, dar ea ar fi o ființă lipsită de onoare și de conștiință dacă ar primi acest dar din partea unui om care a dat totul și căruia i s-a răpit totul. E alături de el și trebuie să rămână alături de el.

Acum știa cum trebuie să procedeze. Trebuie să-l trimită cât mai repede pe Kolski la Varșovia, să-și stăpânească nervii, și zi de zi să-i dovedească lui Wilczur, cu fiecare cuvânt, cu fiecare gest, că nu s-a schimbat deloc, că singura ei dorință rămâne de a fi soția lui.

Se ridică și aranjându-și părul în oglindă, spuse liniștită.

— Nu, domnule Janek. Asta nu schimbă cu nimic situația.

— Cum n-o schimbă? se miră Kolski. Doar e limpede că el îți redă libertatea. Lucia, ce spui?

— Mi-o redă, dar de ce? Care sunt motivele după care se conduce?

— Asta-i mai puțin important.

— Deloc. Renunță numai pentru că socotește că eu... te iubesc.

— Dar asta e adevărat!

— Dacă nu ar bănuî acest lucru, sunt convins că nu ar renunța la mine.

— Dar dacă și-a dat seama, interveni Kolski, problema a devenit clară pentru el. Ce poți face dumneata?

— Am să-l conving că se înșală.

Kolski se revoltă.

— E o aberație. O crimă împotriva propriei simțiri!

— Și mai mare crimă ar fi condamnarea lui la singurătate, călcarea în picioare a sentimentelor lui, răpirea ultimelor speranțe. Nu, domnule Janek. Nu-mi poți cere așa ceva. Dacă aș proceda așa, asta mi-ar otrăvi toată viața. Ne-ar umbri fiecare clipă fericită. Nu, domnule Janek. Nu avem dreptul să procedăm așa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnișoară Lucia, dar nu-ți dai seama că rămânând cu el îngropi și fericirea dumitale și fericirea mea?

Scutură din cap.

— Știu. Dar până acum toți au îngropat fericirea profesorului. Soția l-a părăsit pentru un mucos, ani în șira trăit într-o mizerie cumplită, umilit, azvârlit în închisori, pentru ca în cele din urmă, când și-a redobândit memoria, să fie ținta celor mai mârșave calomnii, a celor

mai josnice sforării, a celor mai oribile intrigi. L-a uitat până și propria lui fiică. Nu, domnule Janek. Nu. Aș prefera să mor decât să mă număr printre oamenii care l-au răsplătit cu mârșăvie pentru mărinimia, pentru bunătatea lui nețărnută și pentru noblețea lui. Dacă nu înțelegi acest lucru, atunci mă conving că ai o inimă seacă și că niciodată nu vom găsi un limbaj comun. În vocea ei se simțea amărăciune iar Kolski își lăsă capul în jos și spuse după o pauză:

— Înțeleg. Cum să nu înțeleg. Dar nu reușesc să mă împac cu acest gând.

În cameră intră Pawlicki.

— Ei, cum vă simțiți? Mai bine? întrebă cordial.

— Știți, îmi pare rău că vă fac neplăceri, dar nu prea bine. Se vede că am lucrat prea mult în ultimele zile.

— Ah, e și vina mea, spuse Pawlicki. În ultimele zile am neglijat dispensarul. Promit solemn să mă îndrept. Păcat că vă simțiți rău, fiindcă urmează cotilionul.

Lucia surâse palid.

— Îmi pare rău că nu pot participa. Dacă sunteți atât de bun, v-aș ruga să porunciți să înhame caii.

După o scurtă discuție, Pawlicki acceptă și se duse să dea dispoziții.

Un sfert de oră mai târziu ședeau în brișcă înveliți în șube călduroase. Era o noapte întunecoasă. Cercurile de fier ale roților se izbeau dur de bulgării de pământ înghețat. Învârtind din când în când biciul, vizitiul zorea în zadar caii, care și așa mergeau la trap.

Nu vorbeau deloc. Numai Kolski își strecură mâna în mâneca burcii Luciei și îi strângea palma.

În dispensar era întuneric, doar flăcărița mică a lămpii cu untdelemn lumina palid fereastra camerei de spitalizare. Străduindu-se să pășească cât mai ușor, intrară în tindă și aici își scoaseră burcile.

— Noapte bună. Lucia îi întinse mâna.

Kolski încercă să o îmbrățișeze și să o sărute, dar ea îl opri cu o mișcare hotărâtă.

— Nu. Nu trebuie... Și te rog să pleci mâine. Șoapta ei părea că răsună cu totul natural, dar în ochi îi apărură lacrimi.

— Lucia, Lucia...

Kolski îi strângea mâna.

— Noapte bună. Ia lampa. Eu nimeresc pe întuneric.

Intrând în cameră, Kolski se așeză și căzu pe gânduri.

Prea bine o cunoștea pe Lucia ca să nu priceapă că ea nu-și va schimba atât de ușor hotărârea. Ascultându-i de fapt argumentele, își dădea seama că nu va putea s-o convingă. Făcuse cu bună știință o

nebunie, se condamnase ea și-l condamnase și pe el la abandonarea fericirii, la o viață cenușie, incoloră, la o suferință veșnică. Dar nu reușea să găsească cuvinte și argumente destul de convingătoare, pentru a-i schimba hotărârea.

Fumând țigările una după alta, și-a petrecut toată noaptea gândindu-se la această situație disperată. Când se crăpa de ziuă, se ridică și începu să-și împacheteze lucrurile. Trebuia să îndeplinească rugămintea Luciei. Înțelegea și el că trebuia să plece cât mai repede. După micul dejun se va duce la morar și-l va ruga să-l ducă cu căruța până la gară. Nu mai putea sta în această cameră, așa că aruncându-și paltonul pe umeri, ieși să se plimbe. Aerul era rece și totul în jur, copacii, gardurile și pământul, era acoperit cu un strat gros de brumă. Pe partea de răsărit, pe cerul albastru se zăreau primele raze purpurii. Ziua se anunța senină și geroasă. Kolski coti spre iazuri. Încă nu înghețaseră. Abia ici și colo, la maluri, unde era mai mică, se contura sticloasă o pojghiță de gheață. Ajunse până la capătul celui de al doilea iaz, iar când se întoarse zări fuiorul alb de fum ce se ridica din coșul dispensarului. Pesemne venise Donka și pregătea micul dejun.

În pridvor îl întâlni pe profesor.

— Bună dimineața, colega, îl întâmpină Wilczur. Superb răsărit de soare! Văd că și dumitale îți plac plimbările solitare de dimineață. Am bătut la ușa dumitale și m-am uitat înăuntru. Ce înseamnă asta? De ce ți-ai împachetat lucrurile?

Kolski îi răspunse fără să-l privească:

— Trebuie să plec. Trebuie. Am stat prea mult aici.

— Nici vorbă. Nu te las. Dacă-i vorba de spital, nu te neliniști. În cele din urmă, domnul profesor Dobraniecki îmi datorează puțină recunoștință, iar dacă te mai rețin nu poate fi supărat, mai ales că și dumitale îți este îndatorat moral.

— Știu asta, dar din păcate, cu toate că e atât de plăcut aici, nu mai pot rămâne.

Wilczur îl luă de braț.

— Ei, mai vorbim despre asta. Acum spune-mi cum v-ați distrat ieri la Pawlicki. Dacă mă gândesc că v-ați întors atât de devreme, înseamnă că nu a fost prea vesel acolo.

— Ba da, spuse Kolski. S-au adunat mulți oaspeți, masa a fost excelentă, s-a dansat mult...

Wilczur îl privi cu atenție.

— Dar ai o mină colega, de parcă nu te-ai fi întors de la bal, ci de la înmormântare.

Kolski zâmbi strâmb și răspunse:

— Poate că aveți dreptate, domnule profesor.

Wilczur își dresе glasul și amândoi rămaseră tăcuți. Kolski se gândea cu înfrigurare dacă n-ar fi bine, în pofida Luciei, să-i spună numaidecât și deschis profesorului tot ce s-a-ntâmplat, să-i repete discuția avută cu ea și să-i ceară ajutorul. L-a costat mult ca să-și impună tăcerea. Primul rupse tăcerea Wilczur:

— Uite ce superb răsare soarele. Aici și toamna târzie e întotdeauna frumoasă. În aerul acesta proaspăt plămânii respiră altfel decât în oraș. Mai cu seamă plămânii bătrâni.

Făcu o pauză și adăugă:

— Deși dumneata ai plămâni tineri, nu-ți dau drumul atât de ușor.

— Dar, domnule profesor... începu Kolski.

— N-avem ce discuta, îl întrerupse Wilczur. Ce înseamnă indisciplina asta?! Să mergem. Cred că au și pregătit micul dejun.

Într-adevăr, în camera Luciei îi aștepta micul dejun... Lucia turna lapte în căni. Donka se învârtea în jurul mesei.

Lucia îl întâmpină pe Kolski degajată, arăta însă cam palidă.

— Cum te-ai distrat, domnișoară Lucia, la Pawlicki? o întrebă Wilczur sărutându-i mâna.

Lucia îi zâmbi veselă.

— Ah, excelent, domnule profesor. Numai lipsa dumneavoastră mi-a stricat distracția. Toți întrebau de ce nu ați venit, iar gazdele erau sincer dezolate. Eram atât de fericită auzind cum se exprimau toți la adresa dumneavoastră. Săptămâna viitoare trebuie să mergem neapărat la ei.

Kolski se uita la Lucia pe sub sprâncene cu o uimire care cu greu reușea să și-o ascundă. Era într-o vervă cuceritoare. În timpul micului dejun se adresase numai profesorului, îi zâmbea, îl servea cu pâine și cu unt, vorbea mult și degajat.

Când se ridicară de la masă i se adresă lui Kolski pe un ton indiferent:

— Ai fost la Prokop să închiriezi căruța?

— Încă nu, răspunse Kolski plecându-și privirile.

— Dacă vrei să ajungi la tren, trebuie să pleci înainte de nouă.

— Bine. Mă duc imediat.

Wilczur tuși.

— Colegul Kolski nu pleacă astăzi. L-am rugat eu să mai rămână. Trebuie să mă ajute. Vom avea astăzi două operații serioase și mă îndoiesc că după bal, Pawlicki are chef să treacă pe la noi. Cred că e obosit și se lăfăiește în pat.

Nimeni nu mai spuse nimic.

În tindă așteptau pacienții. Nu erau mulți. Trei băbuțe înfășurate în

broboade groase, un lituanian din Bierwinty, doi copii din Nieskupa – cu hernie. În afară de ei mai era și Witalis roșcatul, argatul de la moară, care alunecase de dimineață la stăvilă și în cădere își scrântise piciorul.

Până la douăsprezece, Wilczur și Lucia i-au rezolvat pe toți. Numai Kolski mai era ocupat în sala de operații cu o complicată fractură de braț. Pacienta avea inima slabă și intervenția chirurgicală trebuia făcută fără narcoză. Mereu se auzeau țipetele ei.

Profesorul își scoase halatul și spălându-se pe mâini spuse:

— Acum te rog să treci pe la mine, domnișoară Lucia. Am să-ți arăt ceva.

— Ah, da, strigă ea. Bănuiesc ce. Ieri trebuia să sosească pachetul cu aparatele pe care le-ați cumpărat.

— A venit într-adevăr, confirmă Wilczur, dar am mai primit ceva. Ceva foarte interesant.

— Sunt foarte curioasă.

— Știi că în timpul șederii mele la Vilnius am intrat în contact cu doctorul Józwiński, profesor la universitatea de acolo. Un om foarte luminat și simpatic. Știa de dispensarul nostru și se interesa de el. I-am vorbit despre munca de aici, iar acum mi-a trimis o scrisoare. Vreau să ți-o arăt.

Trecură în camera lui Wilczur și profesorul îi întinse o coală de hârtie împăturită o despături și citi:

„Stimate Profesore și dragă colega.

Ieri am primit ilustrata dumitale și m-am bucurat că-ți pot fi de folos. Eu și pupilele mele. Am și vorbit cu câțiva. Majoritatea au primit inițiativa dumitale cu entuziasm. Să nu ne ascundem după deget, a lucra sub îndrumarea dumitale e o onoare pentru orice medic, nu numai pentru un începător. Nu sunt în totalitate de acord cu dumneata că ar trebui aleși candidații care posedă oarecari venituri. Deocamdată am trei. Din primul foc ți-l trimit pe cel mai înzestrat dintre ei, pe doctorul Szymon Jasiński. E un tânăr dintr-o familie bună, muncitor, conștiincios și cu perspective de a deveni un medic excelent. Sunt convins că sub mâna dumitale va deveni cu adevărat. Un stagiu de o jumătate de an în dispensarul dumitale îi va prinde foarte bine. După șase luni ți-l voi trimite pe următorul. Am vorbit și cu decanul și, firește, fără nici o obiecție, a fost de acord să le recunoască practica făcută la dumneata. Poți fi sigur, dragă Profesore, că te vom ține minte și nu te vom lăsa nici o zi singur, fără ajutor. Doctorul Jasiński pleacă poimăine. Cele mai cordiale salutări și urări de noi succese în muncă îți transmite al

Lucia sfârși de citit și ridică ochii spre profesor.

— Cum îți place? întrebă Wilczur.

— În principiu... încep Lucia, în principiu e o idee foarte frumoasă.

Dar...

— Ce dar?

— Nu înțeleg un lucru: de ce se spune în scrisoare că nu vă lasă singur? Dacă dumneavoastră le-ați povestit despre dispensarul nostru, cred ați amintit și de mine?

Vocea Luciei tremura ușor. Presimțea ce o să audă de la Wilczur. Profesorul dădu din cap.

— Ah, nu numai că am amintit. Ți-am ridicat în slava cerului dăruirea, domnișoară Lucia. Nu-mi închipui un ajutor mai bun decât cel pe care l-am primit de la dumneata.

Lucia își mușcă buzele.

— De ce folosiți timpul trecut?

Wilczur îi răspunse liniștit:

— De aceea pentru că, din păcate, trebuie să renunț el.

— Domnule profesor!...

— Domnișoară Lucia, înțelegem amândoi acest lucru.

Wilczur își încruntă sprâncenele.

— Eu... nu înțeleg, răspunse Lucia cu convingere. Nu înțeleg și nu voi înțelege niciodată. Dacă ați fost mulțumit de mine, și sunt convinsă că da, atunci de ce vreți să scăpați de mine? Domnule profesor, cum puteți, fără să vorbiți cu mine, să ștergeți cu buretele toate planurile noastre comune?!

Wilczur zâmbi și în ochii lui licări tristețea.

— Nu eu le-am șters. Le-a șters soarta. Destinul. Și le-a șters pentru că nu aveau rațiunea de a exista.

— Nu-i adevărat, protestă ea violent.

— E cel mai adevărat adevăr.

Profesorul dădu din cap.

— Am să vă dovedesc că nu e.

— Cum?

— Foarte simplu. Rămân cu dumneavoastră. Rămân pentru totdeauna. Vă jur că nu-mi doresc nimic altceva, că aș fi profund nefericită, dacă m-ați îndepărta, dacă m-ați îndepărta acum. Mi-am gândit tot viitorul și viitorul meu îl văd alături de dumneavoastră. Nu vreau alt viitor. Nu pot accepta alt viitor. De acord, dacă

dumneavoastră doriți să vină aici medici tineri în practică, nu am nimic împotriva. Dar rămân și eu. Rămân ca ajutor al dumneavoastră, ca soție. Altfel nu se poate.

Obrajii Luciei se îmbujorară strident. Măinile îi tremurau.

— Nu știu ce v-a determinat să reveniți asupra hotărârilor luate de atâta vreme. Și nici nu vreau să știu. Probabil că ați fost influențat de niște năluciri, dar vă înșelați dacă vă închipuiți că voi renunța atât de ușor la drepturile mele.

Wilczur îi luă cu blândețe mâna.

— Domnișoară Lucia. Să discutăm liniștit.

Lucia sări în picioare.

— Ah, nu, nu. În chestiunea aceasta nu avem ce discuta. M-ați rănit dureros.

Lucia vru să iasă, dar Wilczur nu-i lăsa mâna.

— Dragă domnișoară Lucia, ia loc și ascultă-mă.

O așeză aproape cu forța pe scaun. Tremura toată și avea ochii în lacrimi.

— Vezi dumneata, spuse Wilczur cu o voce liniștită. Ai săvârșit o greșeală. În calculele dumitale nu ai ținut seama și de persoana mea. Nu iei deloc în considerare faptul că exist și eu. Că și eu gândesc, că și eu simt. Dumneata vrei să mă tratezi ca pe un lucru abstract. Dar eu sunt un om viu. Foarte bătrân, dar viu. De ce nu vrei să ții seama că aș putea avea și eu o părere?

— Nu vă înțeleg.

— Dumneata vrei să rămâi. Vrei să rămâi ca soție a mea. Și crezi că eu ar trebui să fiu fericit. Nu-ți dai seama că eu aș putea fi cu totul de altă părere.

— Cândva... începu Lucia.

Wilczur o întrerupse:

— Cândva puteam și eu gândi așa. Dar astăzi sunt de altă părere.

— De ce astăzi?

Lucia îl privi curajoasă.

— Fiindcă astăzi știu că iubesc pe altul.

Lucia strânse din dinți. Inima îi zvâcni în piept. Se stăpâni însă și spuse cu toată convingerea:

— Nu vreau să iubesc pe nimeni. Vreau să vă iubesc pe dumneavoastră și numai pe dumneavoastră.

Wilczur se porni pe râs.

— Ah, dragă domnișoară Lucia. Acesta-i unul dintre acele domenii în care a vrea nu înseamnă a putea. În care cea mai puternică voință nu ajunge. Din păcate nici un om nu este stăpân pe inima lui. Domnișoară

Lucia, chiar și atunci când ți se părea că nutrești pentru mine sentimente de dragoste, chiar și atunci eram convins că îți apreciezi greșit sentimentele. Ți-am fost întotdeauna recunoscător și-ți voi fi recunoscător pentru prietenia, pentru bunăvoința afectuoasă, pentru bunătatea și căldura pe care le-am simțit din partea dumitale. Dar aceasta nu era iubire. Te-ai convins și dumneata acum când te-ai îndrăgostit de Kolski. Nu, nu nega. Acest sentiment nu trebuie să-l ascunzi, ba mai mult, nu poți să-l ascunzi.

Lucia scutură din cap.

— Sunt închipuirile dumneavoastră.

— Nu, domnișoară Lucia. Acesta este purul adevăr. Iar acum te rog să înțelegi, să iei în considerare și situația mea. Împotriva inimii vrei să rămâi cu mine. Cum îți închipui dumneata rolul meu?... Crezi că nu va fi pentru mine cea mai mare povară să văd că am devenit pentru dumneata un obstacol în calea fericirii, că ești cu mine numai pentru că dai o falsă interpretare sentimentului datoriei?... Nu aș avea nici o zi, nici o noapte liniștită. M-aș simți un ingrat, o piedică. Nu, domnișoară Lucia. Prezența dumitale aici și sacrificiul dumitale nu ar aduce nimic bun, ci mult rău. Și dumitale, și mie, și lui Kolski. Ar fi o nebunie să condamni trei oameni pentru un principiu lipsit de sens.

Lucia își acoperise fața cu palmele și plângea.

— Nu vă pot lăsa. Nu pot.

— Să-ți mai spun ceva. Un asemenea sacrificiu din partea dumitale pur și simplu m-ar jigni. Ar însemna că mă socotești drept un bătrân neputincios, care nu se poate descurca. Ar fi un sacrificiu din milă. Și sper să nu crezi că am nevoie de milă.

— Aveți dreptate, interveni Lucia plângând. Dar de ce trebuie să vă sacrificați dumneavoastră întotdeauna.

Wilczur ridică din umeri.

— Aici nu poate fi vorba de sacrificiu din partea mea. Eu nu renunț la dumneata, dragă Lucia, în primul rând pentru că dumneata nu ești, nu ai fost și nu poți fi proprietatea mea. Nu poți, pentru că dumneata nici nu-ți aparții. Inima dumitale este proprietatea altuia. Da, dragă Lucia. N-am să ascund că va fi trist aici fără dumneata, că-mi va fi dor uneori, că-mi voi aduce aminte, dar cel puțin voi avea bucuria că nu am stat în calea fericirii voastre, că nu v-am stricat viitorul.

Lucia nu se putea liniști.

— De ce a venit aici? De ce a venit?

— Foarte bine că a venit. Închipuie-ți, Lucia, că ar fi fost mult mai rău dacă el sau altul ar fi apărut peste un an sau peste doi. Pentru că era inevitabil. Mai devreme sau mai târziu trebuia să se întâmple. E mai

bine că s-a întâmplat mai devreme. Și pentru dumneata și pentru mine.

Lucia plângea în continuare. Wilczur se ridică și mângâindu-i părul spuse:

— Asta-i soarta, dragă Lucia, și nu trebuie luptat împotriva ei. Cei câțiva ani, care mi-au mai rămas de trăit, îi voi trăi aici în liniște și pace, iar dumneata ai în față toată viața. Soț, copii, casă. Kolski e un băiat de ispravă. De ispravă și cinstit. O să vă înțelegeți bine. Și cu cât vă veți înțelege mai bine, cu atât mai mare va fi și bucuria mea. Pentru că vă iubesc pe amândoi, iar pentru dumneata, dragă copilă, voi avea întotdeauna cele mai calde sentimente.

Lucia îi luă mâna și își lipi buzele de ea. Wilczur nu se apără și spuse:

— Sper că din când în când vei veni să mă vizitezi. O să fie pentru mine o adevărată sărbătoare... Ei, și acum trebuie să te liniștești. Totul s-a terminat. Te rog să-ți ștergi ochii. Îndată o să vină și Donka fiindcă e vremea prânzului. Nu trebuie să știe oamenii treburile noastre. Te rog, șterge-ți ochii.

Wilczur își aprinse o țigară și tăcu. Încetul cu încetul Lucia își recăpăta echilibrul. După o lungă tăcere spuse:

— N-am să mi-o iert niciodată. Niciodată.

— Ce, copilă dragă? Iubirea aceasta? Iubirea aceasta norocoasă, care te-a salvat și pe dumneata și pe mine de la un pas greșit?... Ar trebui s-o binecuvântăm? Să discutăm acum aspectele practice. Într-adevăr, Kolski ar trebui să se întoarcă la Varșovia. Cel mai înțelept ar fi dacă ați pleca împreună. Cred că până deseară reușești să-ți împachetezi lucrurile. Și mâine dimineață plecați.

Lucia izbucni din nou în plâns.

— De ce... de ce vreți să scăpați atât de repede de mine? Dumneavoastră mă disprețuiți!...

— Ce prostie! se revoltă Wilczur. Cum poți spune asemenea aberații, dragă Lucia?! Pur și simplu vreau să vă puteți uni cât mai repede și cu cât plecați mai repede cu atât e mai bine. Pentru că atât dumneata, cât și Kolski, chiar și eu trebuie să avem puțin timp pentru a ne obișnui cu noua situație, pentru a medita asupra ei. Plecați mâine.

— Cred că-mi va plesni inima când voi pleca de aici! spuse Lucia cu disperare.

Stătea în mijlocul camerei, plânsă, distrusă. Wilczur o cuprinse cu brațul o strânse la pieptul lui spunându-i:

— Liniștește-te, copilă... Liniștește-te. Nici pentru mine nu va fi ușoară această despărțire. Dar ce să-i faci! Așa trebuie.

Se auzi o bătaie în ușă. Donka întrebă dacă poate servi prânzul.

Wilczur îi spuse să mai aștepte și se duse în ambulatoriu, unde îl găsi pe Kolski. Fără să-l privească în ochi, începu să-i vorbească.

— Te-am rugat, colega, să mai rămâi. Cred că ai bănuț de ce am făcut-o.

— Da, răspunse încet Kolski.

— Domnișoara Lucia pleacă împreună cu dumneata... Știu că vă iubiți și vă urez sincer multă fericire.

Tăcu. Kolski stătea palid ca ceara și nu reușea să scoată un cuvânt.

— Ne-am înțeles, continuă Wilczur, după o lungă pauză, că plecați mâine dimineață. Așa va fi cel mai bine, acum dă-mi voie, colega, să te felicit. Vei avea o soție deosebită. Domnul...

Și nu putu sfârși. Ieși din ambulatoriu și se întoarse în camera sa. Lucia nu mai era acolo. Se lăsă greu pe pat și sprijinindu-și capul în palme rămase ore în șir nemișcat.

În ziua aceea nimeni nu a mâncat la prânz. Lucia începuse să-și împacheteze lucrurile cu ajutorul Donkăi. Cina s-a servit în tindă. Wilczur a trebuit s-o aducă pe Lucia aproape cu forța. Domnea o atmosferă posomorâtă. Numai Jemiol își depăna lungile sale monologuri, prefăcându-se că nu observă nimic. Spre sfârșit, Lucia a izbucnit în plâns și a fugit în camera ei. N-a închis ochii toată noaptea. Nu a dormit nici Wilczur. Dimineața, când a apărut, arăta de parcă se sculase după o boală grea.

La opt, o căruță cu loitre trase în fața pridvorului. Wasil cu Wilczur încărcară lucrurile Luciei. Deși vestea plecării ei ajunsese încă de ieri la moară, nimeni în afară de Wasil, care trebuia s-o ducă la gară, nu venise să-și ia rămas bun.

Când totul a fost gata, Wilczur o mai îmbrățișă o dată pe Lucia și-i ură fericire. Nici unul nu-și putu opri lacrimile. Kolski ședea în căruță și se uita nerăbdător la ceas. Wasil îi ajută Luciei să urce lângă el, apoi sări pe capră, învârti biciul deasupra capetelor cailor și căruța porni spre drum.

În pridvor rămăseseră numai Wilczur și Jemiol.

Când căruța dispăru la cotitură, Jemiol spuse:

— Ei, au plecat...

— Au plecat, spuse Wilczur după o clipă de tăcere. Toți pleacă... Toți... Și tu o să pleci.

Jemiol scutură din cap.

— Nu voi pleca. Rămân. Ce vrei? Te-am îndrăgit. Te-am îndrăgit pentru că ești prost, împărate.

Wilczur zâmbi.

— Prost... repetă.

— Da. În vremurile de astăzi, când mintea există numai pentru a face rău, ce este prostia dacă nu cel mai de preț bun? Și ce este binele dacă nu înțelepciune? Viața devine un paradox. Atunci poate înțelept e și faptul că tu, *carissime*, trăiești pentru a aduce fericire altora.

— Poate că pentru asta am fost făcut, spuse Wilczur dus pe gânduri.

— Tu trăiești pentru alții, alții pentru ei înșiși, numai eu nu știu pentru cine și pentru ce trăiesc... De ani de zile caut răspunsul, îl caut pe fundul fiecărei sticle. Și nu-l găsesc... Se vede că nu nimeresc sticla potrivită. Dar nu-ți fie teamă! Vine și rândul ei... Am s-o găsesc și în ultima înghițitură voi afla adevărul...

- [1] Ce mai faci, dragă? (trad. din lb. eng.)
- [2] Probabil Montecuccoli, familie de prinți italieni.
- [3] La tatăl (trad. din lb. lat.).
- [4] Stabilimentul Drozdyk, strada Witebska cincisprezece (trad. din lb. fr.).
- [5] Înalta societate (trad. din lb. engl.).
- [6] Da, prietene (trad. din lb. italiană).
- [7] Exact, întocmai (trad. din lb. rusă).
- [8] Nu, domnule (trad. din lb. germ.).
- [9] Vă înșelați (trad. din lb. fr.).
- [10] Personaj molieresc.
- [11] Frumosul meu prieten (trad. din lb. engl.).
- [12] Astăzi (trad. din fr.).
- [13] Statuia zeiței Pallas Atena, ocrotitoarea cetății Troiei.
- [14] Familie princiară poloneză.
- [15] Furnizorul curții (trad. din lb. germ.).
- [16] Aiureli (trad. din lb. fr.), prietene (trad. din lb. span.).
- [17] Urăsc mulțimea de rând (trad. din lb. lat.).
- [18] Spiritul zboară unde vrea. (trad. din lb. lat.)
- [19] În folclorul polonez, localitate în care se întâlnesc vrăjitoarele.
- [20] Bucurie de necazul altuia (trad. din lb. germ.).
- [21] Suferința universală (trad. din lb. rusă).
- [22] Pofta vine mâncând (trad. din lb. fr.).
- [23] Capodoperă (trad. din lb. fr.).
- [24] Și ce mai vrei, dragul meu? (trad. din lb. germ.).
- [25] Cutia cu surprize (trad. din lb. franc).
- [26] Joc (trad. din lb. engl.).
- [27] Adio, doamnă (trad. din lb. ital.), la revedere (trad. din lb. engl.). Rămâi sănătoasă și iubește-mă! (trad. din lb. lat.).
- [28] Pâine celor care merită cu prisosință (trad. din lb. lat.).
- [29] Exact (trad. din lb. fran.).
- [30] Regele legendar al Frigiei, care prefăcea în aur tot ce atingea.
- [31] Lavoniha (în bielorusă), denumirea unui cântec și dans popular.
- [32] Personaje din capodopera lui Adam Mickiewicz, Pan Tadeusz.
- [33] Personaj din romanul Potopul de Henryk Sienkiewicz.
- [34] Timpul înseamnă bani (trad. din lb. engl.).
- [35] Rădăcină de valeriană (trad. din lb. lat.).
- [36] Omul dotat cu inteligență, preamăritul domn al naturii (trad. din lb. lat.).
- [37] Greutăți cu bogăția (trad. din lb. fr.).
- [38] Dumneata, dragul meu, ești cel mai reprezentativ cretin din lume (trad. din lb. fran.).
- [39] De rit vechi.

{40} Extremele se atrag. (trad. din lb. fran.).

{41} Fragment din Rozlaczenie (Despărțire) de August Blelowski.

{42} Încet (trad. din lb. fran.).

{43} Nu înțeleg. Îmi pare rău (trad. din lb. engl.).

{44} Prin natura lui, omul fals înțelept este rustic (trad. din lb. lat.).

{45} Lăsați orice speranță. (trad. din lb. lat.).

{46} Ducă-se rațele cu acareturi cu tot. (Amestec de idiș și rusă).

{47} Personaj din romanul Potopul de Henryk Sienkiewicz.

{48} Zawisza Czarny, cavaler polonez, simbol al instituțiilor cavaleriești.

{49} Leszek Bialy(aprox.1186-1227) principe polonez.

{50} Din latinescul *Nemo propheta in patria sua* (Nimeni nu e profet în țara lui).

{51} Punct de plecare (trad. din lb. germ.).

{52} Prin împluternicire (trad. din lb. lat.).

{53} În mitologie una dintre furii, geniu răzbunător.